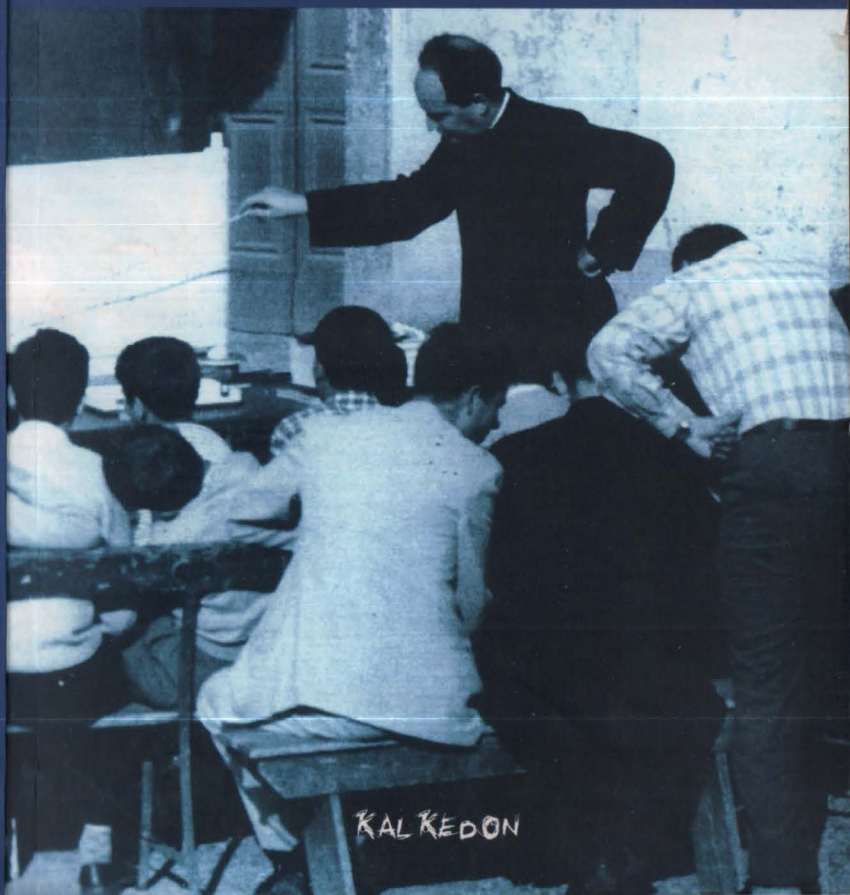
TOPLUMSAL SINIF DİL VE İKTİDAR

"Bir Öğretmene Mektup"
Lorenzo Milani ve Barbiana Okulu

Carmel Borg - Mario Cardona
Sandro Caruana

Carmel Borg
Mario Cardona
Sandro Caruana

TOPLUMSAL SINIF
DİL VE İKTİDAR

KAL KEDON

TOPLUMSAL SINIF DİL VE İKTİDAR

"Bir Öğretmene Mektup"

Lorenzo Milani ve Barbiana Okulu

TOPLUMSAL SINIF, DİL VE İKTİDAR

"Bir Öğretmene Mektup" Lorenzo Milani ve Barbiana Okulu

Carmel Borg - Mario Cardona - Sandro Caruana

Kalkedon Yayınları: 274

Eğitim Kitaplığı: 22

Orijinal Adı: *Social Class, Language and Power. 'Letter to a Teacher': Lorenzo Milani and the School of Barbiana*

Bali Paşa Caddesi, No 155A, Fatih-İstanbul

Telefon ve Fax: 0212 512 43 56 - Sertifika No: 13931

Web: www.kalkedonyayinlari.com.tr

e-mail: kalkedonyayinlari@gmail.com

Yayına Hazırlayan: Hakan Tanıttıran

Kapak Tasarım: Şahan Yatarkalkmaz

Düzelti: Yoldaş Özdemir

Bu kitap Ceylan Matbaası'nda (Ahmet Uçar) basılmıştır

Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi 83/ 317-318-319

Zeytinburnu - İstanbul - Sertifika No: 23352

Tel: 0212 613 10 79 Fax: 0212 613 10 79

İngilizce Birinci Basım: Sense Publishers Ekim 2013

Türkçe Birinci Basım: Kalkedon Yayınları Ağustos 2014

ISBN 978-605-4979-16-5

Copyright© Kalkedon Yayınları 2014

TOPLUMSAL SINIF DİL VE İKTİDAR

"Bir Öğretmene Mektup"
Lorenzo Milani ve Barbiana Okulu

Carmel Borg - Mario Cardona - Sandro Caruana

Türkçesi

Onur Gayretli

KALKEDON

İÇİNDEKİLER

Önsöz 7

Peter Mayo'nun Önsözü 9

Giriş 15

"Bir Öğretmene Mektup"ta Dil Kullanımı ve Biçim 41

Bir Öğretmene Mektup 65

Bölüm Bir: Zorunlu Eğitim Öğrencileri Sınıfta Bırakamaz 66

Bölüm İki: *Öğretmen Okulu*'nda da Sınıfta Bırakıyorsunuz, Ama... 161

Bölüm Üç: Dokümantasyon 206

Notlar ve Yorumlar 227

Son Söz: *John P. Portelli* 307

Önsöz

Bu çalışma; Don Lorenzo'nun eğitime ve topluma katkılarından nasibini almış bir grup akademisyen, araştırmacı ve meslektaş arasındaki iş birliğin bir sonucudur. Bu çaba 2009 yılında, "Bir Öğretmene Mektup. Lorenzo Milani'nin Eleştirel Yurttaşlığa Katkısı" (Malta: Agenda) başlıklı bir çalışmayla ilk meyvesini vermişti. Bahsi geçen çalışmanın yarattığı etki; araştırmamızı daha da ileri götürmemiz, çalışmamızı değerlendiren meslektaşlarımızla ilişkilerimizi genişletmemiz ve onlarla bu yeni çalışmayı ortaya çıkarmak için eleştirel bir tavır takınmamız konusunda bizi cesaretlendirdi. Burada, Don Milani'nin *Lettera a una Professoressa*'nın tercüme edilmiş halini, ilk olarak 2009 baskımızda yer alan dipnotları ve notları da ekleyerek yeniden yayımlıyoruz. Notların ve dipnotların gözden geçirildiğini ve gerekli düzeltmelerin yapıldığını belirtmekte yarar var. Diğer özgün katkılar; Don Milani'nin çalışmasının önemini, bugünün toplumuna ilişkin etkili mesajının mütenasip oluşunu ve onun aydınlatıcı felsefesini yaygınlaştı-

ran bir araç olarak dilinin kullanımını vurgulamak amacını gütmektedir.

Yorumları, katkıları ve eleştirileriyle Don Lorenzo Milani'nin çalışmalarına yönelik araştırmalarımızı derinleştirmemiz konusunda bize ilham kaynağı olan tüm meslektaşlarımıza ve öğrencilerimize teşekkür etmek istiyoruz. Ayrıca bu çalışmanın farklı taslaklarını değerlendirerek bize destek olan ve bu bağlamda nihai taslağın düzeltisini de gerçekleştiren Antoinette Pace'e, kapak tasarımına katkılarından dolayı Raphael Vella'ya ve editoryal desteğinden ötürü Joe Cassar'a çok teşekkür ederiz.

Carmel Borg, Mario Cardona, Sandro Caruana

Peter Mayo'nun Önsözü

Don Milani, Barbiana Okulu ve Eleştirel Pedagoji

Bu kitap; yazılarıyla eğitime, eleştirel toplumsal adalet doğrultusunda bir yaklaşıma yönelik farklı kavrayışlar geliştiren önemli bir Avrupalı pedagogun fikirlerini öne çıkarmaktadır. Kendisi, eleştirel pedagojiye ilham olabilecek önemli bir kaynak olarak kabul edilmek için gereken tüm özelliklere haizdir. Eleştirel pedagoji, büyük ölçüde Paulo Freire ve diğerlerinin çalışmalarından esinlenen lakin köklerini Kuzey Amerika'da bulan bir akımdır. Bunu teyit etmek için; aralarında Henry Giroux, Stanley Aronowitz, Michael Apple, Deborah Britzman, bell hooks, Donaldo Macedo, Peter McLaren, Ira Shor, Antonia Darder ve Shirley Steinberg gibi önemli şahsiyetlere[1] rastladığımız (ki ben bu şahsiyetlere Kuzey Amerikalı önemli yorumculardan Maxine Greene ve Roger I. Simon'u da ekliyorum) McGill Üniversitesinin Paulo ve Nita Freire Uluslararası Eleştirel Pedagoji Projesi'nin internet sitesini ziyaret etmek

1. Bakınız Paulo and Nita Freire International project for Critical pedagogy: http://freire.education.mcgill.ca/content/important-figures-emergence-critical-pedagogy Erişim Tarihi: 2 Temmuz 2008.

kâfidir. John Dewey, Paulo Freire, Antonio Gramsci, Lev Vygotsky, WEB Du Bois ve daha yakın dönemlerde Jesus "Pato" Gomez[2] gibi tarihi şahsiyetler arasına Don Lorenzo Milani'yi de eklemek gerekmektedir. Bu bağlamda Milani; bilgiye, öğrenmeye ve eyleme ilişkin eleştirel pedagojik bir yaklaşıma dair derinlemesine bir bakış geliştiren diğer önemli İtalyan değerler arasındaki yerini almaktadır. Yine bu önemli İtalyan değerler arasına; toplumun mobilizasyonu, "reverse strike"* ve "açlık grevler"i yoluyla toplumsal öğrenmeyi toplumsal eylemle bağdaştıran Danilo Dolci (Castiglione, 2004), savaş sonrası toplumsal oryantasyon merkezlerini (COS) (Associazione Amici di Aldo, tarihsiz) ve bir barış eğitimi hareketi bağlamında çeşitli eğitsel ve tetikleyici eylemleri örgütleyen antifaşist barışçı eğitmen ve aktivist Aldo Capitini de eklenebilir. Capitini, Milani'nin Barbiana'daki okuluna da konuk olmuştu.

Milani'nin toplumsal adalete yönelik eğitim yaklaşımı; bilhassa Kuzey-Güney ilişkisi ve kültürel/teknolojik aktarım ile oluşabilecek ırksal ve toplumsal sınıf sorunları, öğrenme ve eylemin kolektif boyutu (burada önemli olan husus, mesajı ve dünyayı kolektif olarak okumak ve yazmaktır), (küme eğitiminin olağanüstü bir formu olarak) öğrenci-öğretmenlerin ve öğretmen-öğrencilerin medyaya (gazetelere) yönelik eleştirel

* Reverse strike: İtalyan toplumsal aktivist, sosyolog, eğitimci ve şair Danilo Dolci, yoksulluk, toplumsal dışlanma ve Sicilya mafyasına karşı yaptığı çalışmalarla tanınmanın yanı sıra İtaya'da pasif direnişin de sembolü olmuştur. Reverse strike (strike in reverse); Dolci'nin yoksullara yönelik gayriresmi kamusal iş projeleri geliştirmesi olarak tanımlanabilir. Bu şekilde herhangi bir bedel ödenmeden iş gerçekleştirilmiş olacaktır. 1965 yılında Dolci, birkaç işsiz erkekle bir kamu yolu tamiri gerçekleştirmeye başlamıştır. Polisin bunu engelleme çabaları bölgeye gelenlerin yola yatmalarına neden olmuş ve "göstericiler" tutuklanmıştır. Dolci bu olayı ustalıkla kamuya mal etmiş ve yazarların da dahil olduğu geniş bir kesimden destek görmüştür. Türkiye'de Fatsa ilçesinde 1979 yılında gerçekleşen Çamura Son Kampanyası benzer bir örnek olarak verilebilir, ç.n.

2. Agy.

okuması ve konuyu değerlendirişi, (yüzeyselden derinlemesine) öğrenimin varoluşsal temeli ile akademik ve teknik bilginin kaynaşmasına ilişkin eleştirisi başta olmak üzere pek çok sorunu da içine almaktadır. Bu liste, tabii ki ayrıntılı değildir. Burada Milani'nin; "vicdani ret" hakkını, bu hakkın okuma/öğretme tarihinde geleneklere aykırı bir şekilde yönelimiyle birlikte savunmasından oluşan savaş karşıtı bir pedagoji de vardır. Milani'nin pedagojik yaklaşımının nihai özelliği, Guantanamo ve Abu Ghraib (Giroux, 2005) sonrası bir pedagojik siyasete ve imparatorluğa karşı bir pedagojiye (McLaren ve Jaramillo, 2007) yönelik işaretleri keşfetmeye çalışan eleştirel pedagoglar için çok uygun olacaktır.

Freire gibi oldukça eklektik olan ve Brezilyalı eğitimciler gibi Kutsal İncil'in etkisini önemseyen Lorenzo Milani, söz konusu Marksizm olduğunda farklı bir tavır takınır. Bu bağlamda Gramsci'nin, eleştirel pedagoji üzerinde son derece etkili olmuş yazıları, Milani'nin çekim alanına girer. İtalyan Marksistinin *Hapishaneden Mektuplar*'ı, Barbiana Okulu'nun önemli okuma kaynaklarındandır. Bununla beraber Toskanalı papazın yazılarında ne Marx'a bir referans bulmak ne de Marksizmin izlerine rastlamak mümkündür. İncil, Milani için en önemli ilham kaynağıdır. Buna karşın Barbiana'dan önce çalıştığı, mezhep farkı gözetmeyen seküler bir okul olan San Donato'daki sınıflarında dini semboller bulunmamaktaydı (Simone, 1996: s. 99).

Milani'nin çalışmalarında Marksist tınılar bulunmasa da, kendisinin *Esperienze Pastorali* (Pastoral Deneyim, ç.n.) adlı eserinde yazdıkları ile sekiz öğrencinin *Mektup*'ta[3] yazdıklarının; neo-Marksist yönelimli pek çok Fransız sosyolog, filozof ile İngiliz ve Amerikan sosyoloğun, burjuva okulunun muhteviyatı ve bu okulun toplumsal yeniden üretimdeki rolüyle il-

3. *Bir Öğretmene Mektup*, Barbiana Okulu'ndan sekiz öğrencinin Milani'nin gözetiminde yazdığı kolektif çalışmanın bir parçasıdır.

gili argümanlarından önce ortaya konmaları ya da bu argümanlara yansımaları ilginçtir. Louis Althusser, Nicos Poulantzas, Raymond Boudon, Christian Baudelot ve Roger Establet, Samuel Bowles ve Herbert Gintis, Jean Anyon, Pierre Bourdieu ve Jean Claude Passeron, hemen ilk akla gelenlerdir. Bu bağlamda *Mektup*'ta ifadesini bulan düşüncelerin yakınsaklığının ve okul ile önde gelen (ve elbette bir Marksist olmayan) Fransız sosyoloğu Pierre Bourdieu'nun ortaya koyduğu burjuva kültürel sermayesiyle ilgili düşüncelerin altının çizilmesi gerekmektedir. Öyle görünüyor ki Fransız Edebiyatı'na düşkün bir okur olan Milani, Fransa'da ortaya çıkan ve çok net bir şekilde Bourdieu'yu etkileyen burjuva kültür ve iktidarının eleştirisine maruz kalmıştır.

Bu kitapta; yardımcılarının, öğrencilerinin ve meslektaşlarının yeniden ürettiği görüşlerinden de izlenebileceği üzere, tüm insanlar gibi Milani de çelişkilerini kendinde barındırmaktadır. Ayrıca Milani'nin yazılarının oluştukları dönemin koşulları da akıllardan çıkarılmamalıdır. Bununla birlikte Milani'nin ve öğrencilerinin çalışmasında; teste, standardizasyona, performans tablolarına, okul çeklerine en yüksek değeri atfeden egemen çağdaş sisteme karşı panzehir görevi gören bir eğitim sürecine yönelik temel sağlayacak çokça unsur vardır. *Mektup* 1967 yılında yayımlandığında, *68* Hareketi olarak bilinen değişim hareketi için önemli bir ilham kaynağı olmuştu ve önde gelen İtalyan entelektüel Pier Paolo Pasolini tarafından, dönemin coşkusunu uyandıran çok az kitaptan biri olarak müjdelenmişti. Bu çevirinin de göstereceği gibi metin, okulun başarısızlığının toplumsal sınıfsal temelinin altını çizmenin yanı sıra Pierino ve Gianni'nin kaderlerine ve günlük dünyalarını oldukça açık bir şekilde karşılaştırmaktadır. Pierino ve Gianni'nin çevresinde merkezileşen köylü/işçi sınıfı ile orta sınıf yaşantısından örnekler, işi daha da zorlaştıran argümanlar oluşturmaya yarıyordu.

Mektup bunun ötesine geçmektedir. Zira eğitim için alternatif bir vizyonu projelendirerek, Barbiana'da yaşanan, Freire'nin iddia ettiği gibi bu konuda büyük oranda Milani'yi de yansıtan, aktarılamayan lakin yeniden keşfedilmesi elzem olan tecrübelerin altını çizmektedir. Don Milani'nin bakış açısından Barbiana deneyimi, Barbiana'da başlamış ve Barbiana'da sona ermiştir. Bu, eleştirel pedagogların; titizliği, sevgiyi, kolektif çalışmayı ve hayat dolu bir tasavvuru öngören ve başarısızlık endeksli bir programlama sürecinden kaçınan, daha insani ve toplumsal adalet yönelimli bir eğitime katkıda bulunmak için, tıpkı bu kitapta ortaya konduğu gibi, Barbiana deneyiminden dersler çıkaramayacağı anlamına gelmemektedir.

Referanslar

Associazione Amici di Aldo Capitini, (tarihsiz). *Introducing Aldo Capitini*, DVD.

Castiglione, A., (2004). *Danilo Dolci. Memory and Utopia*, Partenico: Centro per lo Sviluppo Creativo "Danilo Dolci", www.danilodolci.net.

Giroux, H. A., (2005). *Against the New Authoritarianism. Politics after Abu Ghraib*, Winnipeg: Arbeiter Ring Publishing.

McLaren, P. ve Jaramillo, N., (2007). *Pedagogy and Praxis in the Age of Empire. Towards a New Humanism*, Rotterdam/Taipei: Sense Publishers. Türkçesi *Pedagoji ve Praxsis*, Kalkedon Yayınları, 2010, İstanbul.

Simeone, D., (1996). *Verso la Scuola di Barbiana. L'esperienza pastorale educativa di don Lorenzo Milani a S. Donato di Calenzano*, San Pietro in Cariano (Verona): Il Segno dei Gabrielli Editori.

Giriş

Eğitimin, doğası gereği siyasal (Mayo, 1999; Mayo, 2004; Borg ve Mayo, 2006; Borg ve Cardona, 2008; Borg, Cardona ve Caruana, 2009; Borg, 2010; Borg, 2013) bir karakter taşıdığına ilişkin ahlaki kanıyı hareket noktası olarak alırsak bu kitap, Don Lorenzo Milani'nin (1923-1967) eğitsel mirasına ve Toskana'nın Mugello bölgesinde izole bir topluluk olan Barbiana'daki okuluna devam eden öğrencilerine vurgu yapmaktadır. *Lettera a una professoressa* ("Bir Öğretmene Mektup"), Milani'nin yaşamının Barbiana safhasını tanımlayan anahtar metindir. Bizzat kendisinin editoryal gözetiminde yazılan metin, okuldaki sekiz genç öğrencinin çalışması olarak kabul edilmektedir. Çeşitli dillere çevrilen *Mektup*, yayımlanmasından kırk yedi yıl sonra bile; akademisyenlere, eğitim bilimcilere, öğrencilere ve toplumsal adaleti eğitim vizyonlarından hareketle kavrayan sosyal aktivistlere ilham kaynağı olmaya devam etmektedir (Gesualdi, 2007; Hoffman, 2007; Martinelli, 2007).

1923 yılının Mayıs ayında doğan Lorenzo Milani Comparetti, geniş ailesinin (Compareti-Milani-Weiss Aileleri) prestijli geçmişini yeniden canlandırmayı aklına koymuştu. 19. yüzyılın tanınmış filozoflarından Domenico Comparetti, on dokuz dili anadili gibi biliyordu. 88 yaşında öldüğünde bir başka dil -Arapça- üzerine çalışıyordu. Dominico'nun eşi Elena Raffalovich, ömrü boyunca Friedrich Frobel ile birlikte çalıştı (Martinelli, 2007). Lorenzo'nun büyükbabası Luigi, başarılı bir arkeologdu. Avusturya'nın egemenliği altındaki kozmopolit şehir Trieste'de doğan Lorenzo'nun annesi Alice Weiss, üniversite mezunu değildi belki ama entelektüel genişliği ve kültürel sermayesi ile dostları arasında hayranlık uyandırıyordu. Alice'nin kuzeni Edoardo Weiss, Freud'un öğrencisiydi; İtalya'da psikanalitik okulunu kurmuştu ve bazı derslerini aldığı Trieste'deki Berlitz School'da bir süreliğine ders veren İrlandalı yazar James Joyce'un arkadaşıydı (Borghini, 2004). Milani'nin altı dili anadili gibi bilen babası Albano, edebiyata son derece ilgi duyan bir kimya profesörüydü.

Milani'nin yetiştirilme tarzı; daha çocukken ayrıcalık, konfor, entelektüel teşvik ve burjuva "saygınlığı" ile pekiştirilmişti (Bourdieu, 1984). Mevcut toplumsal şartları; hizmetçiler, bir aşçı, bir şoför, özel bir öğretmen ve bir sütanne ile desteklenmişti. Kültürlü akrabalarının varlığı, arkadaşları ile sanatsal ve arkeolojik eserlerinden oluşan koleksiyonları, evinin kozmopolit ortamını tanımlıyordu (Fallaci, 2005). Lorenzo, evde, erkek ve kız kardeşi gibi yetişkinlerin yanında suspus oturan uysal bir çocuk değildi. Bilakis evde olan bitenin merkezindeydi. Lorenzo'nun erkek kardeşi Adriano'nun okuldan arkadaşı Roberto Dessales, Lorenzo'nun babasının Latince şiirleri nasıl da ezberden okuduğunu ve çocukları ve onların arkadaşlarıyla nasıl klasik müzik dinlediğini hatırlatmaktır (Fallaci, 2005). Lorenzo'nun, içsel olarak ulusaşırı bir dünya görüşüne ve Almanca, İtalyanca, İngilizce, Fransızca, İspanyol-

ca, Latince, İbranice ve Antik Yunancayı da içeren bir dil hazinesine sahip olmasına şaşırmamalı (Becchi, 2004).

Milani ailesi, rantiye sınıfına mensuptu (Borg ve Mayo, 2006; 2008); İtalya, tıpkı dünyanın geri kalanı gibi iktisadi bir krizle karşı karşıya iken bu sosyoekonomik konum, kısmen zarar görmüştü. Aslında 1930'ların başlarında Albano; ailesini, gelirlerini arttırmak amacı ile Floransa'dan Milan'a taşımıştı. Montespertoli'de Gigliola'da yirmi beş çiftlikten oluşan bir malikânenin ve Castiglioncello'da da bir yazlığın bakımı devam ederken Lorenzo'nun babası, Milan'da yönetici pozisyonunda çalışmaya başlamıştı. Ailenin Milan'daki adresi -26, Via Fiamma'dan sonra 15, Via Conservatorio- ve Lorenzo'nun ailesinin zengin olarak tasnif edildiği *Emilio Castiglione* ilkokulundaki sınıf kaydı; ailenin ekonomik durumu alarm sinyalleri verdiği halde ve iktisadi kriz çirkin yüzünü gösterdiğinde dahi yüksek hayat standardından zevk almayı sürdürmeye devam edildiği gerçeğini ortaya koymaktadır.

Lorenzo, Milan'da bir eğitim sürecine şahit olmuştu; ona göre bu süreç öğrencileri, faşist bir ideoloji düzenini özümseyecek şekilde sosyalleştirmeye hizmet ediyordu. Lorenzo, hayatının sonlarına doğru, orduya itaatsizlik ve askerden kaçma suçuna teşvik ithamına cevaben kaleme aldığı *Lettera ai giudici*'de (Hâkimlere Mektup, ç.n.), okul yıllarını gözden geçirmeye koyulmuştu. *Hâkimlere Mektup*'ta eski öğretmenlerini, okullardaki "ortak akıl" (siz faşist okuyun) bilgisini meşrulaştırarak faşist bloğa bağlı organik aydınlar gibi davranmakla suçluyordu.

Lorenzo'nun okulun sosyalleşme sürecine karşı husumeti; sınıfsal konumu gereği toplumsal, kültürel ve iktisadi ayrıcalık ve üstünlük ile doğrudan ilişkili olması gerçeğine rağmen Floransa ve Milan sokaklarındaki yoksullukla dirsek teması, yaşadığı toplumu karakterize eden toplumsal adaletsizliğe ilişkin ilk kavrayışıyla birleştiğinde, yoksullar için öncelikli seçe-

neğini belirlemesine ve pasifist bir tutum takınmasına neden olacak bir yolculuğun başlangıcıydı.

Milani, yaşamının ilk evrelerinde anti-konformist, toplumsal bakımdan kabul edilebilir olarak algılanan şeyin kenarında yaşayan bir yarı bohem olmakla ün salmıştı (Braccini ve Taddei, 1999). Onun Katolisizme olan candan dönüşü, önemli "isyan" eylemlerinden birisinin göstergesidir. Yahudi bir anneden ve agnostik bir ailede doğan Lorenzo, ailesinin Katolik Kilisesinde yeniden evlenmesini müteakip vaftiz edilmişti. Her şey, aynı günde -29 Haziran 1933-, Hitler'in iktidar yürüyüşünün gölgesinde olmuştu. O gün, *San Pietro in Mercato*'da papaz bölgesinden Milani ailesinin arkadaşı olan Don Vincenzo Viviani'nin seremoni haline getirdiği uygun bir Katolik düğünü gerçekleşmişti. Bu düğün; aileyi, İkinci Dünya Savaşı'nı yaratan yılları karakterize eden antisemitik histeriden korumak için yapılmıştı. Bir Milani biyografına göre (Fallaci, 2005) Alicia ve Albano; Lorenzo'nun oğlu Adriano'nun bir Katolik okulunda yaşadığı travmatik deneyim dolayısıyla üç çocuklarını da vaftiz etme kararı almışlardı. Adriano, "heretik" olduğu gerekçesiyle din öğretmeni ve akranları tarafından sürekli şiddete maruz kalıyordu.

Öyle görünüyor ki Loreno'nun 10 yaşında yaşadığı vaftiz, annesinin Yahudi köklerine rağmen onun uyanışı anlamına geliyordu. İlk olarak 1973 yılında *Il Tempo*'da yayımlanan *Lettere alla mamma*'daki bir eleştirisinde İtalyan yönetmen Pier Paolo Pasolini, Lorenzo'nun psikolojik ve kültürel olarak Yahudi olduğunu öne sürüyordu (Braccini ve Taddei, 1999). Milani'ye ruhani bakımdan önderlik eden Don Bensi'ye göre Lorenzo; "Bir Hristiyandı ama aynı zamanda bir Yahudi idi; kendi tarzıyla da olsa daima Eski Ahit'le bir bağ kurardı. Bu; onun katılığını, feveranlarını ve hayret uyandırıcı inatçılığını açıklamaktadır" (Braccini ve Taddei, 1999: s. 11). Milani'nin biyografisinde Alicia'nın; Katolisizmde olduğu gibi, kendi Yahudi

kültürel mirasını çocuklarına aktarmayı umursadığını öne sürmek için hiçbir veri bulunmamaktadır (Borg ve Cardona, 2008). Lorenzo'nun kız kardeşi Elena Milani Comparetti (1999), çocuklar olarak hiçbir şekilde bir Yahudi eğitim sürecine ya da değer sisteminin aktarılmasına maruz kalmadıklarını doğrulamaktadır. Bu gerçek, bizatihi Alicia tarafından Nazzareno Fabbretti (Martinelli, 2007) ile yaptığı bir görüşmede de doğrulanmıştı. İnatçılığı ve kibri, almış olduğu burjuva terbiyesine atfedilebilirse de Milani'nin pedagojik ve pastoral tutumunu tanımlayan katılık, entelektüel (Braccini ve Taddei, 1999) ve derin bir şekilde ruhaniydi. Milani'yi nevi şahsına münhasır kılan şey; ulusal ve uluslararası sosyoekonomik gerçeklere ilişkin dolaysız sosyolojik analizinden ve Hristiyanlığa duyduğu koşulsuz sevgisinden ileri geliyordu.

Milani'nin potansiyel bir burjuva ve seküler bir entelektüelden, kendini ezilenlere adamış Katolik bir papaza dönüşmesinin temel nedenleri, büyük ölçüde gizemini korumaktadır. Milani'nin biyografları (Fallaci, 2005; Pecorini, 1998), 1941 yılındaki zorunlu eğitimini tamamlamasının ardından Lorenzo'nun, ailesinin beklentilerinin aksine Sanat çalışmasına yönelme kararını da dikkate alarak, muhtemel iki noktaya işaret ediyorlar. Babası, Floransa'dan Giorgio Pasquali'nin tavsiyesi üzerine, derin tinselliğiyle ün salmış müesses Alman sanatçı Hans Joachim Staude'nin yardımcısı olmuştu. Lorenzo'nun Staude ile Kutsal Sanat üzerine gerçekleştirdiği tartışmalar, Milani'yi derin bir ruhani deneyime sürüklemiş görünmektedir. Dahası Lorenzo'nun 1942 yazında, ailesinin Gigliola'daki malikânesinde yer alan profan bir şapelde eski bir Aşai Rabbani Ayini kitabı keşfetmesi, onun Katolisizme gerçek dönüşünü hızlandıran bir diğer muhtemel olaydır.

1943 yılında Kardinal Elia Della Costa, Lorenzo'ya dini ayin için onay verir. Lorenzo'nun ailesinin bu konuya dair herhangi bir bilgisi yoktur ve Lorenzo'nun onayı aldığı ayda, kasım

ayının dokuzunda yirmi yaşındayken, Oltrarno'daki Castello'da ruhban okuluna girdiğinde ailesi şok olmuştur. Lorenzo, dört yıl sonra 13 Temmuz 1947'de, yirmi dört yaşındayken; papaz olur.

Ruhban okulunda geçirdiği yılların göstergesi olan bu radikal tutum; tutarlılığa olan takıntının ve özgürlükçü vizyona ve projeye yönelik bütünsel bir sadakatin karakterize ettiği pastoral bir yaşama girizgâh niteliğindedir. Papazlığa atanma töreni yaklaşırken Lorenzo, pastoral yaşantısı süresince yaşamak istediği hayata dair son derece sembolik bir işaret olarak ailesinin mirasından feragat eder.

Milani'nin pastoral önderliğinin yirmi yılı; III. Pious'un komünizme karşı verdiği, İtalyan toplumunun kutuplaşmasında da kısmen payı bulunan haçlı mücadelesinin imlediği bir sosyopolitik zemine karşı ortaya çıkmıştı. Milani, pastoral çalışmasında antikomünizmi ön plana çıkarmayı reddetmişti. Komünistleri, aynı Tanrı'nın çocukları olarak görüyordu. Bir papaz olarak Milani, ahlaki bakımdan ideolojik bir ayrım gözetmeksizin hepsine ulaşmak zorunda olduğunu düşünüyordu.

Milani'nin mevcut pastoral bölgesi olan Floransa Piskoposluğu, önce antifaşist Kardinal Elia della Costa, ardından da diğer dini liderlerle birlikte Don Milani'nin tecridinde önemli bir rol oynayan Kardinal Ermenegildo Florit tarafından yönetilmişti. Lorenzo'nun oldukça radikal kararlar aldığı dönemde Floransa, barış ve toplumsal adalet vurgusu yapan projeler bakımından zengin bir yerdi. Bu projelerden bazıları, Don Primo Mazzolari, Giorgio La Pira, Don Bruno Borghi, Ernesto Balducci ve oldukça müesses Katolik yayınlardan *Testimonianze* çevresindekiler gibi radikal Katolikler tarafından yürütülüyordu. Düşüncelerinde ve eyleminde Mohandas Karamçand Gandi'nin pasif direniş felsefesinden ilham alan Aldo Captini de Toskana'daki Katolik çevrelerde son derece etkili olmuştu (Schettini, 2008).

Milani'nin pastoral yolculuğu, Floransa'dan on beş kilometre uzakta Prato yakınlarındaki San Donato di Calenzano cemaat bölgesinde başladı. Burası; çiftçilerle tekstil işçilerinin yerleşim bölgesiydi ve dini bakımdan eski bir papaz olan don Pugi'nin idaresi altındaydı. Milani'nin 1958 yılında yayımlanan çalışması *Pastoral Deneyim*'de de görüldüğü üzere cemaat üyelerinin ruhaniliği, gerçekten de temel olarak folklorik idi. Onların dini deneyimleme biçimi, Don Milani'nin Mesajı radikal okuma tarzıyla ciddi bir karşıtlık içeriyordu.

Milani'nin San Donato'daki pastoral yaşamı, onun tüm pastoral yolculuğunu ilam eden ilkelere ayna tutmaktaydı; i) eylem, tefekkür ve ruhanilik arasındaki tutarlılık (Schettini, 2008), ii) ahlaki yasanın, iktidarın baskısı üzerindeki egemenliği ve iii) diğerlerine, bilhassa sefalet içinde olanlara adanmış bir hayat (Fiorani, 1999). Bugün radikal veya özgürlükçü toplumsal gelişme olarak adlandırılan şeyin ruhu bağlamında düşünürsek Milani, kendisini bir bütün olarak toplum içinde konumlandırmıştı. Toplumun ona gelmesini beklememişti. Aşai Rabbani Ayini'nden sonra sabahları; telefon etmek, mektupları toplamak ya da gazete almak amacıyla köy genelinde yürüyüşe çıkardı. Yolda San Donato'yu tasvir eden "üretken konular" (Freire, 1970, 1971) ile karşılaşırdı. Konaklamalarında yüzleştiği işsizlik, çocuk emeğinin sömürüsü, Milani'nin ilk pastoral topluluğunun; kronik etik, moral ve siyasi problemlerinden bazılarını oluşturuyordu.

Cehalet düzeyinin yüksekliği ve Milani'nin, analizin düşük düzeyi olarak kabul ettiği şey, fikirlerin örgütlenmesindeki zayıflık ve iletişim becerisinin kısırlığı, San Donato'nun kültürel iklimini tanımlayan temel unsurlardı. Çekingenlik de, Milani açısından toplumun özgüleşmesinin önünde büyük bir engeldi. Böylesi bir manzara karşısında Milani'nin, San Donato'da, bir *scuola serale* (akşam okulu), *Conferenza del venerdi* (Cuma Konferansı) ve San Donato'nun eski bir kardeşlik cemiyeti

olan Compagnia del S. S. Sacramento karargâhındaki drama toplantılarında oluşan eğitsel projesi, topluluk üyelerinin insanlığını, "baskıyı tespit eden ve bozan" bir sürece kalkışarak kurtarmak anlamına geliyordu (Freire, 1973; Ledwith, 2005).

Milani'nin eğitsel vizyonu seküler değildi. Her şeyden önce kilise cemaati ile İncil'den esinlenilen konularda yaptığı sohbetleri tahdit eden dilsel engeli aşmak için San Donato'daki okulu kurmayı istemişti (Bruni, 1974). *Scuola popolare*; onun, kaybolan koyuna yardım eli uzatma ve ona İncil'in mesajını iletme stratejisinin bir parçasını oluşturuyordu (Schettini, 2008). Bu eyleminin temel motivasyonu, kelimenin en derin anlamıyla dinseldi (Simeone, 1996).

San Donato'nun eğitsel bağlamı, Milani'nin düşüncesindeki kapsamlılığı yansıtır bir biçimde, içkin olarak mezhep ayrımı gözetmiyordu. Milani, günah çıkarma hücresi gibi işlev görecek bir okulu reddediyordu. Milani'ye göre okul; derin, amaca uygun, şimdiye ait ve doğası gereği potansiyel olarak dönüştürücü konularla etkin bir ilişki ve yaratıcı bir diyalog için alan açmalıydı. Milani, hakiki ve yaratıcı bir diyalog arayışının, partizan ve seçkin bir okul ortamında mümkün olmayacağını iddia etmekteydi.

Milani'ye göre özgürlüğün pedagojisinin merkezi, dildir. O "dünya"nın, "kavram"a hâkim olmaksızın okunamayacağına inanıyordu (Freire, 1995). Milani dili, bağımsızlığın kapısı dâhil her kapıyı açan "ruhani anahtar" olarak görüyordu. Ona göre iktidarın dilinde uzmanlaşma; demokrasi, eşitlik ve toplumsal adalet mücadelesi ile yakından ilişkiliydi.

San Donato'dan üç öğrencisine göre -Mario Rosi, Ferruccio Francioni ve Benito Ferrini- Don Milani, bir kavramı detaylı bir şekilde açıklardı: Onun kaynağını, farklı koşullarda nasıl kullanılabileceğini, anlamının nüanslarını, farklı dillere nasıl çevrilebileceğini ve kendisinden türeyen diğer kavramları, ayrıntılı bir şekilde ortaya koyardı (Fallaci, 2005).

Milani, İtalyan gazetesi *Giornale del Mattino*'nun müdürü Enrico Barnebei'ye yazdığı bir mektupta bu durumla ilgili olarak şunlar söylemişti;

> Bu gençler, çalışmamıza ilk yıllarda ilgi göstermediler zira işlevselliğini kavramamıştılar. Ancak zamanla ondan keyif almaya başladılar (Braccini ve Taddei, 1999: s. 38).

Milani, öğrencilerinden iyi konuşmalarının yanı sıra aynı derecede iyi yazmalarını da bekliyordu. Başka bir ifadeyle söylersek Milani'nin San Donato ve sonra da Barbiana'daki öğrencileri, özgürleştirici eylem araştırmasıyla uğraşıyorlardı. Öğrenciler, araştırma ve yazma sürecinin öznesi ve baş karakteriydi. Yazma aşaması; arşiv araştırmasını doğrudan ve deneysel bilgiyle harmanlayarak, bunları analizlerinin kapsamı ile kolektif olarak ilişkilendirmeye yarıyordu. Toplumsal teolojinin hakiki ruhu açısından yazmanın nihai hedefi; toplumun, kültürel olduğu kadar maddi tahakkümü de kolaylaştıran şartları dönüştürmesine yardımcı olmaktı. Netice itibarıyla yazı sade olmalı ve okuru özgürleştirme yerine kolonileştirme eğilimi sergileyen herhangi bir retorik dil elenmelidir.

Pek çok konudaki radikal tutumu göz önüne alındığında, Milani'nin San Donato'da yarattığı veya öncülük ettiği üç örgün eğitsel alanın ikisinde -*akşam okulu* ve *cuma konferansı*- kadının olmaması, belirli bir tarihsel momentte tahakkuk eden kaçınılmaz bir detay olarak göz ardı edilemez ya da yok sayılamaz. Bahsi geçen bölgelerde varlığını sürdüren bu tamamı erkeklerden oluşma durumu; belki Don Pugi'nin muhafazakârlığına, belki de kırsal bölgelerde sıklıkla vurgulanan, gecenin geç saatlerinin kadınların dışarıda gezmeleri için çok tehlikeli olduğu ve erkeklerin aksine kadınların çok az bir eğitimle idare edebileceği yönündeki hâkim anlayışa bağlanabi-

lir. Milani'nin; kadınların aksine erkeklerin kendilerini kiliseden daha hızlı bir şekilde soyutlamalarının yanı sıra kendisinin de çabuk parlayan bir kişiliğe sahip olmasından mütevellit bizatihi bu tamamı erkeklerden oluşma bağlamını (Braccini ve Taddei, 1999) daha uygun bulması hasebiyle erkeklere yönelmiş olduğu fikri, eyleminde bu bağlamda eksik olan şeyi açıklamada fazlasıyla spekülatif bir yaklaşım hissi uyandırıyor gibidir. Milani, San Donato'da, drama dersleri boyunca kadınların erkeklerle etkileşimine imkân tanıyarak bu konuda kısmen kendini affettirmişti.

Milani'nin San Donato'daki radikal pastoral yaklaşımı; civardaki din adamlarıyla cemaat üyelerinin konforunu bozmuş ve Floransa'daki dini otoriteleri rahatsız etmişti. Papazların kafebarlara adam yerleştirmesine ya da domuz ve şarap satmasına müsamaha gösterilmiş gibi görünmektedir (Milani, içinde Martinelli, 2007). Milani'nin yoksullara yönelik radikal tutumu; teamülleri sorgulama, sorunsallaştırma ve onlara meydan okuma arzusu; hazırlıksız olduğunu düşündüğü konuşmacılara ve bu minvalde toplumun nezaketsizliğine karşı saldırganlığı; tehlikeli bölgeleri keşfetme hevesi; siyasal bağlılığı düşünmeksizin her şeye açık oluşu; bazıları hem 1951 ve 1953 yılındakilere hem de yaklaşan seçimlere referanslar içerip oy kullanma tercine yönelik açık işaretler veren tartışmalı vaazları; *Azione Cattolica* (Katolik Hareket)'e karşı açık nefreti ve yabancılaştırıcı uygulamalarından ötürü bölgedeki kilise papazları ve komünistlere yönelik eleştirisi, onun başka bir topluluğa geçişini kaçınılmaz bir sonuç haline getirmiştir.

6 Aralık 1954 yılında, Don Pugi'nin ölümünden kısa bir süre sonra ve papazlığının yedinci yılında Don Milani, yeni kilise bölgesine -*Sant'Andrea a Barbiana*- vardı. Mugello bölgesinin tepelik bir alanında konumlanan Barbiana, yaklaşık yirmi çiftlik evinden oluşan bir mezraydı. Burası; bağlantı yolu, su, Milani'nin ölümünden iki yıl önce 1965 yılında tanıştıkları

elektrik dâhil temel hizmetlerin çoğundan yoksundu.

Dağlık bölgelerde konumlanan tipik yerleşim birimlerinden biri olan Barbiana'da nüfus, çok genç çocuklu ailelerden oluşuyordu. Aileler, çocukları çalışma ruhsatı alabilmek için gereken yaş olan on dört yaşına girer girmez, ovalara taşınırlardı. Barbiana'da doğan çocukların eğitsel yaşamı, belirli bir rotayı takip derdi: *Beşinci sınıfı*; yarı okuryazar, çekingen ve zayıf bir özsaygıyla bitirirlerdi. Aslında daha sonra Milani'nin okuluna giden çocukların çoğu, "ya sınavlarında başarısız olup okulu bırakırlardı ya da acı bir deneyim yaşayarak cesaretleri kırılırdı" (Rossi ve Cole, 1970: s. 10).

Çok zayıf bir toprağın ince tabakasıyla kondisyonlanan geçimlik tarım Barbiana köylülerini iktisadi anlamda karakterize ederken endüstri işçileri için de hayat, aynı derece zordu. Endüstri işçileri için gün sabah beşte başlıyordu. Tren istasyonuna yapılan yedi kilometrelik bir yürüyüşün ardından Floransa'ya bir buçuk saat süren bir yolculuk yaşanıyordu. Olağan dışı bir şey olmazsa evlerine gece sekiz buçukta dönüyorlardı.

"Sürgün", Milani'yi susturmak ve tecrit etmek anlamına gelse de Barbiana'da geçirdiği dönem; bu iki pastoral deneyimden en üretken, radikal, halka açık ve tartışmalı olduğunu kanıtladı. Bu dönem; yaşları yedi ila on sekiz arasında değişen öğrencilere, tatil günleri dâhil yedi gün yirmi dört saat destek veren bir eğitsel projeye -Barbiana Okulu- kendini tamamen adadığı bir dönemdir.

Okul, Milani'nin gelişinden birkaç gün sonra kuruldu (Bozzolini, 2011). Devlet okulu sistemine dâhil değildi. Daha doğrusu devletten finansal yardım almaması anlamında özel olarak tanımlanabilirdi. Milani de herhangi bir ücret talep etmemişti.

Okul, fiziksel olarak ikisi manastırda ve biri ahşap biri de metal işlerine tahsis edilmiş iki atölye olmak üzere dört sınıftan oluşuyordu. Manastırın yakın çevresi, okul binasının bir uzantısı olarak düşünülmüştü. Gerçekten de bu bölge, bahar

ve yaz ayları süresince, nisandan ekime kadar yaygın olarak kullanmıştı.

Öğrencilerin kaynakları sınırlıydı. Kaynakların bazıları Milani tarafından imal ediliyor bazıları ise bizzat öğrenciler tarafından karşılanıyordu. Bu bağlamda kurum içi üretime örnek olarak; Beethoven'ın yedinci senfonisinden yola çıkılarak yapılan bir mikrofilm projeksiyonu, güneş tutulmasının farklı aşamalarını siyah beyaz olarak fotoğraflandıran bir aracın üretimi ve San Martino Çanı ile Vicchio İstasyonu arasındaki mesafeyi ölçen bir teodolit yapımını göstermek mümkündür (Martinelli, 2007). Milani de kendi ailesinin kaynaklarından yararlanmıştı.

Öğrencilerin yalnızca birkaçı Barbiana cemaatine mensuptu. Cemaat üyesi olmayanların bir kısmı, Barbiana'da aileleriyle yaşıyorlardı. Diğerleri de kilise bölgesine yakın yerlerden her gün gelip gidiyorlardı. Martinelli'ye göre (2007) beşi hariç öğrencilerin çoğu Milani'nin okuluna büyük bir şevkle devam ediyordu. Bazıları ise okul ile iş arasında bir tercih yapmak zorunda kaldıkları için okulu seçmişti.

Milani'nin Barbiana'daki okulu, bir öğretmenin çeşitli yaş gruplarından oluşan bir sınıfa ders verdiği bir *akşam okulu* olarak açılmıştı. Böylesi bir başlangıç, kiliseden bir kilometre uzaklıkta bulunan ve kümelenmiş evlerden oluşan Padulivo'daki ilkokulu desteklemek anlamına geliyordu. Milani ilerleyen zamanlarda *beşinci sınıfı* bitirdikten sonra okula devam etmek isteyen öğrenciler için tam zamanlı bir "meslek" okulu kurdu. Milani'nin kurduğu bu okul, ortaokula devam etmek isteyen öğrencileri Borgo San Lorenzo'ya gitmekten kurtarmıştı ve daha önce de belirtildiği gibi ailelerin bazılarının ovaya taşınmalarını ötelemişti.

Kleindeinst (1994), Barbiana Okulu'ndaki yaşama ilişkin bir video çekimi gerçekleştirmişti. Hoffmann (2007) bu belgesel sahnelerinden bazılarına ilişkin açıklamalarda bulunmuştur,

bu açıklamalardan bazıları aşağıdaki gibidir;

> Tepeye ulaşmayı zorlaştıran dik yokuşu ağır ağır çıkan çocuklar, bölgenin yağmuruna ve soğuğuna aldırış etmeden birlikte hareket ediyorlar. Onların, küçüklere ders veren büyüklerin, kış ayları boyunca, uzun masaların etrafında toplandıklarını görüyoruz. Bahar ve yaz aylarında bu masaları, selvi ağaçlarının altına taşıyorlar ve orada yazıyorlar, gece gökyüzünü incelemek için kullanacakları bir usturlabı tamir ediyorlar ya da Peder Milani'nin, o zamanlar Toskana'nın uzak bir köşesinde yaşayan çocuklara dış dünyayı gerçeğe dönüştürmek için davet ettiği oldukça etkileyici ziyaretçilerden birini pür dikkat dinlemek için oturuyorlar (s. 5).

Mektup'u yazan öğrenciler, derslerde ara verilmediğini onaylamaktadır. Öğrencilerin becerilerini geliştiren yüzmenin ve kayak yapmanın haricinde okul müfredatında boş zaman uğraşlarına yönelik çok kısa bir zaman vardı. Milani'ye göre boş zaman, işçi sınıfı gençlerinin yaşam şansını ortadan kaldırmaktaydı (Milani, içinde Gesualdi, 2007).

Öğrencilerinin önemli bir kısmının örgün eğitim sisteminden mahrum kaldığı göz önüne alındığında Milani, öncelikleri dikkate alarak hareket etmişti. Barbiana'daki okul, öğrencileri resmi sistemin uyguladığı sınavlara hazırlarken onların becerilerini de ivedilikle geliştirmek zorundaydı. Bu, Milani'nin gerçek ihtiyaçlar olarak algıladığı şeylerin yanı sıra devletin ve ailenin beklentilerine de vurgu yapan paralel bir müfredattı. Eski öğrencilerinin birinin gözünden bakıldığında gerçek ihtiyaçlar, eleştirel ve etkin bir yurttaşlık için gereken becerilerdi ve bu beceriler "... daha sonra kendimizi patronlara, doktorun oğluna, egemen sınıflara karşı korumamızı sağladı" (Kleindeinst, içinde Hoffman, 1994).

Okulun değerler sistemi, duvarlarının birine İngilizce olarak kazınan bir mottoda çok iyi bir şekilde yansıtılmaktadır:

"Umursuyorum". Bu motto: Bireyciliğin, başarının ve seçimin; baskın kültürleri ve asimetrik iktidar ilişkilerini belirli bir sınıf, cinsiyet ve dil hattını temel alarak yeniden üreten bir sistemin semptomları olduğu yerdeki egemen eğitsel pratiklere karşı bir panzehir görevi görmekteydi. Öğrencilerinin umursamasının yanı sıra gösterdikleri alaka da, hem öğrenci hem de öğretmen oldukları pedagojik bir deneyim şeklini almış, Freire'nin hemen hemen aynı dönemde Brezilya'da geliştirdiği (Mayo, 2007), siyasi ve pedagojik bir ilke olmuştu. Martinelli (2007) Barbiana deneyimini, 23 öğretmeni olan bir okul olarak tasvir etmişti.

Milani, ilk öğrenci grubuna bizzat ders vermişti. Öğrencilerin sayısı arttığı zaman -özellikle bir yaz yaklaşık kırk öğrenci olmuştu- öğrenciler arasında birebir karşılıklı çalışmayı, temel bir pedagojik bir araç olarak görmüştü. Bu tür bir çalışma akla yatkın görünmekteydi zira Milani, öğrenciler arasında bir iş birliği anlayışı ve ruhunu geliştirmeyi arzuluyordu. Okul, fiziksel olarak iş birlikçi öğrenmeye elverişli bir esnek ve dairesel düzenlemeye uygundu. Böylesi bir pedagojik çalışmayı mümkün kılan bir diğer sebep de Milani'nin, öğrencileri öğrenci-öğretmene dönüştüren bir beceri olarak karşılıklı dinleme sanatını teşvik etmesiydi.

Barbiana deneyimi, çok önemli bir ilke etrafında şekillenmişti: Okullar, öğrencileri sınıfta bırakmamalıdır. *Mektup*'un yazarları sınıfta bırakmaya, okulların "kast sistemini" ebedileştirmek amacıyla kullandığı bir silah gözüyle bakıyorlardı (Darder, 1991). Bu, Milani'ye göre sınıf içi nefretin temel nedeniydi ve *Mektup*'un yazarları tarafından da herkesin, İtalyan Anayasası'na göre eğitimde, tekrarlanmayan yılları birkaç kez daha almaya hak kazanması bakımından, siyasal olarak sürdürülemez, ayrıca anayasaya da aykırı bir durum olarak görülüyordu. Tekrar ve dışlama ayrımcı bir tutumdu zira bunlar, dezavantajlı durumdaki öğrencileri, nihai olarak eğitim sistemi-

nin dışına iten tasnif aygıtları gibi işlev görüyorlardı.

Barbiana'da dâhil etmenin mantığı, gözle görülür bir şekilde ve sembolik olarak farklı bir tarzda ifadesini bulmuştu. Kutsal Haç, San Donato'da herkes için açık ve mezhep farkı gözetmeyen bir alan yaratmak için ortadan kaldırılırken Barbiana'da, duvarda Gandi, Konfüçyüs ve Küba şiiri gibi sembollerin yanında yeniden ortaya çıkmıştı.

Barbiana'da zaman, dâhil etmenin bir işlevi olarak düşünülüyordu. Okul, geride kimseyi bırakmamak için yavaş bir tempoda ilerleyecek şekilde organize edilmişti. Modern müfredatın bir saplantısı olan kapsam, kalite ve kolektif refah için gözden çıkarılmıştı. Dahası Barbiana'nın müfredatı, özünde disiplinler arası ve doğası gereği bütünleşik idi. Bu, çocukların bir Anatomi dersi sırasında Matematik öğrenmesi için mükemmel bir imkân yaratıyordu (Martinelli, 2007). Milani'nin müfredatı, kültürler arası diyalog kavramını içermese de, farklılığın olumlanması ve değerlenmesi olgusunu çıkış noktası olarak almıştı. Farklılık, Milani açısından insanın oluşumundaki elzem bir bileşen olmanın yanı sıra demokratik toplumların gelişiminin de asli unsurlarındandı.

Milani'nin çocuklarıyla sınıfta çekilen fotoğrafları ve video kaydı (Kleindeinst, 1994), erkekler sayıca kızlardan çok olsa da, San Donato'dan farklı olarak kızların da Barbiana'da okula devam ettiklerinin göstergesidir. *Mektup*'ta da okulun cinsiyet eşitsizliği sorunuyla yüzleştiğine dair işaretler vardır. "Kızlar"a ithaf edilen bölümde yazarlar, köydeki kızların gelmeyişini, Barbiana'daki okuldaki bu türden bir eksikliği, "kadın, bir tavuğun zekâsıyla hayatını sürdürebilir" deyişinin hüküm sürdüğü egemen zihniyetin bir semptomu olarak görerek sorunsallaştırmışlardır. Erkekler, böylesi bir zihniyeti ırkçılığın bir formu olarak değerlendirmişlerdi.

Milani biyografları, eski öğrencileri ve meslektaşları, Milani'nin Barbiana'daki pedagojik anlayışının, San Donato'daki

pedagojik anlayışından daha ciddi ve disiplinli olduğunu doğrulamaktadır (Borg ve Mayo, 2006). Borg ve Mayo (2006) Milani'nin vakur oluşunun; aynen Gramsci'de olduğu gibi (Borg ve Mayo, 2006), pek çok kişi tarafından değer yargısı ifade etmeyen ve zekânın bir aksi olarak düşünülen okuldaki başarının, büyük oranda maddi ve kültürel kaynaklara bağlı olduğuna ilişkin nosyona dayandığını iddia etmektedirler. Milani, yalnızca saatlerce süren çalışmanın, eleştirel analizin ve dilsel yetinin, erkeklerin skolâstik başarısızlık döngüsünü keseceğinin ve sonuç olarak imtiyazlıyı mükâfatlandıran bir eğitim sisteminin ebedileşmesine mani olabileceğinin farkındadır.

Duyusal etkinlik alanı, Barbiana'daki müfredat sürecinde merkezi önem taşımaktaydı. Milani, duyusal açıdan karmaşık ve zaman zaman da inanılmaz derecede sert olsa da, içten ve gerçek sevginin karakterize ettiği duygusal bir ortam yaratmıştı. Dış dünyaya karşı sık sık haşin görünen Milani, öğrencileri için türlü acılara katlanmaya daima hazır ve de nazır bir baba gibi hareket ediyordu (Fallaci, 2005).

Milani'nin dil konusundaki takıntısı, Barbiana'da daha da görünür hale gelmeye başlamıştı. Günde bir ila üç saat okuma dersleri yapıyordu. Bu dersler, bilinçli olarak öğrencilerin İtalyancayı kullanımını netleştirmek ve onlara dünyayı ezilenlerin gözleriyle görecek bir temel sağlamak anlamına geliyordu. Bu dersler süresince öğrenciler; devrimlere, savaşlara, direnişe, özgürlük hareketlerine, sendikalizme ve toplumsal hareketlere ve daha pek çok olaya dair anlatıları keşfediyorlardı. Bu anlatılar; öğrencilerin ailelerinin ve dedelerinin savaş deneyiminden Rus Devrimi ya da Afrika ve Asya'daki özgürlük savaşlarına kadar pek çok deneyimden oluşan tarihsel bir temele karşı analiz ediliyordu. Bu okuma dersleri Milani'nin; gazetelerin ilk sayfasını okuyup anlayamayan çocukların, hemen spor sayfalarına geçmesine ve itaate dayalı bir yaşama mahkûm edilmesine ilişkin düşüncesi etrafında şekillenmişti.

Okuma faaliyeti, gazeteyle sınırlandırılmıyordu. Kitaplar da yüksek sesle okunurdu. Öğrencilerinden birinin hatırlattığı kadarıyla kitapları arasında; Gandi'nin otobiyografisi, Angelo Boca'nın "Apartheid"i ve Cladue Eatherly'nin mektupları bulunmaktadır (Martinelli, 2007). Barbiana'da Sokrates de favori okumalardandı. Gazeteler gibi kitapların okunması da öğrencileri standart İtalyanca ile karşı karşıya getirmenin yanı sıra eleştirel düşünceyi kışkırtmak anlamına geliyordu. Kitapların bazılarını tamamlamak, bir cümlenin uzun süren bir tartışmayı başlatabilmesi nedeniyle, birkaç hafta sürüyordu.

Milani'nin okumaya yaklaşımı, faşist pratiğin gazete ve dergileri propaganda amaçlı kullanımıyla ciddi bir şekilde ters düşmüştü. Bu durum, 1936 ve 1941 yıllarında, sırasıyla Etiyopya'nın işgali ve Afrika'daki ilk yenilgiler sırasında görülmüştü. Faşist propaganda, Balilla ve GILE ile okullara da sirayet etmişti.

Barbiana'nın müfredatının karakteri, dar görüşlülüğe karşı süregelen bir mücadeleyi de yansıtıyordu. Bu türden bir mücadele, sembolik olarak, bizatihi toplumun ve Barbiana'da ilk yetişkin eğitimi faaliyetleri olarak devam eden derslerin, Vicchio'ya giden yolu tamamlamasıyla tasvir edilmektedir. Barbiana müfredatı, yine etnikmerkezciliğe ve tektipleştirmeye karşı verilecek bir mücadele için bir bağlam ortaya koyuyordu (Toriello, 2008). 1959 yılından başlayarak maruz kalınan farklı tip metinler sarfınazar edilirse Don Milani, öğrencileriyle İngilizce, Fransızca ya da Almanca etkileşime geçebilecek çok sayıda genç yabancı misafir etmişti. Bu yabancı dillerin herhangi birinde yeterli bilgiye sahip olduğunu gösterenler, genelde yurt dışına gitmeleri için cesaretlendirilirdi. Bu tür yolculuklar, bilhassa Milani'nin çok çekingen olduğunu düşündüğü öğrencilerin çıkması durumunda, uzun süren hazırlık dönemleriyle başlardı. Bu yolculuklar, aynı anda üç amaca hizmet ediyordu: öğrencilerin yabancı dil bilgisini güçlendir-

mek, çekingenliklerini atmalarına yardımcı olmak ve onların karakter oluşumlarını desteklemek. Nihai olarak yurt dışına yapılan bir seyahatin katacağı tecrübe, Milani'nin zorunlu eğitim döneminde bitirme sınavı (*l'esame di maturità*) olarak gördüğü bu tecrübe, Barbiana'nın müfredatının kültürler arası boyutuna itibar katıyordu zira bu; dilin, toplumsal ilişkiler, maddi mübadele, kültür ve müzakereye dair gerçek bir araç olarak hizmet ettiği türden bir deneyim aracılığıyla gerçekleşiyordu (Toriello, 2008).

Yabancı bir yerde, ekseriyetle kentte, merkezlerde ve Barbiana'da yabancı misafirlerle doğrudan karşılaşılabilecek yerlerde yaşamanın sağladığı tecrübe; örneğin Bob Dylan ve Brassens'lerin plaklarından ve radyo yayınlarından saatlerce müzik dinlemeye dayanan yabancı dil öğrenme modelini tamamlamaktaydı. Sabahları erken gelenler, Milani'yi sık sık o gün için İngilizce, Fransızca, Almanca ya da İspanyolca radyo programlarını kaydetme işinin de yer aldığı bir hazırlanma sürecinde bulurdu (Martinelli, 2007).

Yukarıda belirtildiği gibi yazma becerisi, Barbiana'nın müfredat repertuarında son derece önemli bir yer teşkil ediyordu. Milani, öğrencilerine notları nasıl derleyeceklerini, tasnif edeceklerini, bir kategoride nasıl toplayacaklarını, bu kategorileri bir dizi içine nasıl yerleştireceklerini ve her bir bölümü nasıl adlandıracaklarını öğretiyordu. Her bir paragrafın isimlendirilmesi konusunda ısrarcı davranıyordu. Milani'ye göre bir paragrafa başlık vermek zorsa bu, ya paragrafın ana fikrinin olmadığına ya da şişirildiğine işaretti. Adlandırılmış bölümler, Milani'nin ve öğrencilerinin, nihai olarak tutarlı bir bütün oluşturan mantıklı bir cümleler dizisine ulaşmalarını sağlıyordu. Paragraflar bir kere sekans tutturdular mı, dil; zor sözcüklerin, uzun cümlelerin, tekrarların ve şişirilmiş ve muğlâk cümlelerin filtresinden geçirilmiş demektir. Bu, tamamen kolektif olarak ve kaliteye ulaşma kararlılığıyla yapılıyordu.

Milani; daha önceki pedagojinin oldukça basit bir versiyonu, öğrencilerin İsa'nın yaşamını dikkate alarak yazdıklarından bir kolaj yapmak için kullandığı 1950'deki kolektif yazma becerisiyle ilgili denemelere başladı. Çok net bir şekilde Mario Lodi'den etkilenen Milani, söz konusu yazma sürecini mükemmelleştirdi ve *Mektup*'un yazım sürecinde dikkatli bir şekilde uyguladı.

Milani'nin yazmayla ilgili prensipleri, *Mektup*'ta şöyle tanımlanmıştır:

> Söylenmesi gereken önemli bir şey de, [bunun, ç.n.] herkes ya da en azından pek çoğu için yararlı bir şey olduğudur. Kim için yazdığınızı biliyorsunuz. Tüm yararlı malzemeleri topluyorsunuz. Temayı geliştirecek mantıklı bir şablon buluyorsunuz. İşe yaramayan her sözcüğü eliyorsunuz. Konuşma dilinde kullanılmayan her sözcüğü çıkarıyorsunuz. Zaman sınırı ise asla söz konusu değil. (Rossi ve Cole, 1970: s. 25)

Hepsi genç ve delikanlı çağında 8 öğrencisinin yazdığı *Mektup*'taki "Ben" ifadesi, sekiz yazarın bir bileşimini temsili ediyorken kitap boyunca "Siz" dediklerinde de, okullarda karşılaştıkları öğretmen türlerini kast etmektedir: Bu türlerden bazıları kuvvetle muhtemel düşük sosyoekonomik statüdeki çocuklara yönelik olumsuz bir tutum takınmaktadır ve ast sınıf çocuklarına karşı özellikle yığdıkları prosedürleri sınayarak ve izleyerek beklentilerini daha da düşürmektedirler. *Mektup*'u yazanlar; tutum ve eylemiyle çocukların, tarlalardaki bir çalışma hayatına sürgün gitmelerinde payı bulunan bir öğretmen ile Milani gibi ailesi tarafından okuldan alınan bir çocuğu geri kazanmak için açlık grevine gidecek kadar koşulsuz bir aşk ile bağlı bir öğretmen arasında mütemayiz, çocukları umursayan -Milani de bunlardan biridir- öğretmenlerin var olduğunun farkındaydılar (Abbate, 2008).

Mektup'u yazdıran itici güdü, öğretmen olma yolundaki Milani'nin öğrencilerinden üçünün -Enrico, Luciano ve Michele- yaşadığı bir dizi başarısızlıktan ileri gelmekteydi. Konuların çoğu, Aralık 1965'te *Istituto Magistrale*'deki bir öğretmene hitaben yazılan önceki mektupta geliştirilmişti.

Bir Öğretmene Mektup; Milani'nin, 1957 yılında önce Hoçkin hastalığı, sonra da lösemi teşhisiyle, ölümcül derecede hasta olduğunu bildiği bir dönemde yazıldı. Milani, kronik ağrı ve sızıya ek olarak, resmi kınama ve bunun sonrasında 1958 yılında basılan San Donato ve çevresindeki kilise cemaatinin boş ruhaniliğini açığa çıkartan kitabının -*Pastoral Deneyim*- ticari kitapların bulunduğu raflardan kaldırılmasıyla ölmekten beter olmuştu. Ayrıca onun bu tutumunu ve konumunu eleştiren ve onu *sınıfçılık* yapmakla suçlayan Başpiskopos Florit'ten kınama da aldı. Bu kınama, burjuva entelektüelleri ile iş birlikçileri Barbiana'dan uzak tutma isteyen Milani'yi öfkelendirmişti

Yine *Mektup*, Milani'nin sağlığının bozulduğu -öyle ki bir daha Roma'ya gidemeyecekti- 1965 yılında başlayan önemli bir tartışmanın gölgesinde yazılmıştı. Ordudan emekli bir grup papaz, *La Nazione* dergisinde, vicdani ret gerekçesiyle İtalyan Ordusu'nda hizmet etmeyi reddedenleri ifşa eden bir mektup yayımladı. Papazlar, vicdani reddi, vatana ve onun düşüşüne bir hakaret olarak görüyordu. Ayrıca vicdani redde, Hristiyanlığın sevgi buyruğuna yabancı bir şey ve korkaklığın bir ifadesi olarak gönderme yapıyorlardı.

Papazların mektubunun kültürel işgale dair pasif bir kabulden ziyade dünyanın eleştirel bir okumasına dayanan eğitsel felsefesine taban tabana karşı olduğunu düşünen Milani, öğrencileriyle yaptığı bir sohbetinde, yalnızca ayrıcalıklılara hizmet eden Faşist İtalya'nın başlattığı haksız ve baskıcı savaşlar silsilesine destekle itaati ilişkilendiren bir mektup kaleme aldı. Bu tarihsel analizi onun, liberal-burjuva monarşinin, 1862

yılından çöküşüne kadar savaşlar çıkardığını, ancak bunun çok azının yoksullar için olduğunu tespit etmesine neden olmuştu. Ayrıca papazların sadakatini, şu soruyu sorarak sorunsallaştırmıştı: "İtaat etmemiz gereken Tanrı mı insan mı?"

Milani'nin mektubu, savaş gazileri tarafından hemen kınandı. Bu iki mektubun yarattığı kamusal yüzleşme, hemen ardından oluşan *autodifesa* (meşru müdafaa) ile de birleşerek gerek yerel gerekse Eric Fromm'un sekreteriyle papaza gönderdiği mektupla birlikte uluslararası anlamda dikkati Barbiana'da yoğunlaştırdı (Martinelli, 2007). Bu istisnai dönemde Barbiana; araştırmanın, eleştirel ve tarihsel analizin, devam eden yazma ve yeniden yazma sürecinin, diyalogun ve dışsal eleştirel girdinin, daha önce ifade edilen öğrenen toplumun günlük yaşamına ışık tuttuğu bir laboratuara dönüşmeye başlamıştı.

Gerçek şu ki mektubu bir bütün olarak yayımlayan tek yayın organı, Milani'nin imajını kızıl papaz olarak güçlendiren çocukluk arkadaşı Luca Pavolini'nin editörlüğünü yaptığı komünist yayın organı *La Rinascita*'dır. Milani; komünist ve Marksistlerin kendisinin *Cattolico di sinistra* (Sol Katolik) dahi olmadığını iddia ederek itiraz ettiği bu yaftadan rahatsız olmuştu. Milani, yalnızca Katolikti; daima kilisede yaşar ve kilise için çalışırdı (Schettini, 2008).

Bir Öğretmene Mektup'a karakterini veren hiddet; çocukların okul sisteminin öğrencileri özgürleştirmek yerine dikey eşitsizlikleri yeniden üretmeye hizmet ettiği gerçeğine ilişkin tanısının yanı sıra Milani'nin kişisel deneyimlerine de bağlanabilir. Herkes için fırsat eşitliği yaratmaya göre tasarlanmış masum ve apolitik bir sistem gibi görünen şey, gerçekte sık sık çok sayıda düşük sosyoekonomik statüye sahip öğrenciyi hayli orantısız bir şekilde yeteneği daha düşük kümelere ayırarak dağıtan, sınıflandıran ve yaftalayan bir okul sistemidir.

Don Milani ve erkek öğrencileri, ailelerin, kaliteli eğitim için sürdürülen mücadelede belirleyici bir rol oynayabilecek-

lerinin son derece farkındaydı. *Mektup*, doğrudan ailelere hitap etmekte, toplumun hiyerarşik yapısını ebedileştirmeye dönük bir mühendislik icra eden sisteme -ironiktir bu sistem yoksulların emeğini sermayeye dönüştürmüştü- karşı koymak için onlara çağrı yapmaktadır.

Milani, *ilkokul beşi* bitirenlerinkileri de dâhil ederek, bütün ailelerin *Mektup*'un muhtevasını ve müktesebatını anlaması gerektiğinde ısrarcıydı. El yazmalarını matbaaya göndermeden önce Milani, *Mektup*'tan bazı parçaları, çalışma boyunca kullanılan dilin köylülerin, sanayi işçilerinin ve ev hanımlarının anlayabileceği sadelikte olup olmadığını netleştirmek için farklı insanlara okumuştu. Bu anlayış tüm yazım sürecine yansımıştı. Milani'nin sevdiği dostu ve meslektaşı Michelucci'nin yazdığı giriş bölümü, kullandığı dilin *Mektup*'un dili ve biçimine uymadığı gerekçesiyle reddedilmişti (Martinelli, 2007).

Mektup, Pierino ve Gianni isminde iki öğrencinin farklı kaderi etrafında döner. Yaygın kullanılan bir isim olan Pierino; eğitim sisteminin ve zamanla esasında doğası gereği kariyerist olan, "mesleki hiyerarşi"nin (Bowles ve Gintis, 1976) ödüllendirdiği ve teşvik ettiği ayrıcalıklı öğrencileri temsil etmektedir. Eğitimle ilgili her şey Pierino için kolaydır çünkü okulun beklediği psikofiziksel disiplin, kültürel sermaye ve haletiruhiye ile donanmış olarak okula gitmektedir. Bir diğer yaygın isim olan Gianni ise, yazarların geçmişine ve kaderine ayna tutmaktadır. Gianni; eğitim sisteminin başından savdığı ve aşağılık kompleksi ile onursuzluğu içselleştirmeye zorladığı düşük sosyoekonomik statülü öğrencileri temsil etmektedir. Bu eğitim sistemi onların kültürüne saygı duymamaktaydı ve yoksullara savaş açmıştı.

Bu çocuklar *Mektup*'un duygusal bir itirazdan daha fazla bir şey olmasını istemişti (Rossi ve Cole, 1970). Ampirik kanıtlar sunarak mevcut eğitim sisteminin nasıl da Pierinoların çıkarlarını savunduğunu gösterdiler. Derledikleri veriler ile analiz

düzeyleri, etkileyiciydi. Rossi ve Cole (1970) çalışmalarında bu konuyla ilgili olarak şunları dile getirmişlerdir:

> Bu çocuklar, Milani'nin kılavuzluğunda, ulaştıkları sonuçların da doğru olduğunda ısrarcıydılar ve titiz bir disiplinle çalışmaya hazırdırlar. Okurlardan bazıları bu istatistiksel çalışmaya şöyle bir baksa da bu çalışmanın yapılmış olması, bu çocukların etkileyici değişim taleplerini bir kat daha güçlendirir. (s. 13)

Mektup'un yazarları, eski ortaokulun birtakım iktidar araçları ile sınıf ayrımını derinleştirdiğini iddia etmekteydi. Bu iktidar araçlarından önemli olanları şunlardır: eğitimin kısa tutulması, uzun tatiller, öğretmenlerin otoriterliği, gerçek hayatla ilgili olmayan müfredat, bayağı bir değerlendirme sistemi, atıl bilgi ve Gianni'nin bilgisini dışlayan kültürel olarak önyargılı müfredat.

Kendi başarısızlıklarının analizine yanıt olarak Barbiana Okulu öğrencileri, bizzat Barbiana'da tecrübe ettikleri geniş tabanlı müfredatı tercih etmişlerdi. *Mektup*'ta önerilen, test edilen ve onaylanan formül, radikal olduğu kadar basitti: Öğrencileri sınıfta bırakmayın. Aksine zayıflara ayrıcalık ve geride kalan öğrencilere öncelik tanıyın; herkesin yararlı bir özelliği vardır. Okullar; yurttaş haklarının -dinleme, dâhil edilme ve saygı gösterilme hakkı- tasdik edildiği, şevki tamamen kırılmış öğrencilere onları heyecanlandırabilecek ve teşvik edebilecek eğitsel deneyimler kazandıran ve başarısız bir geçmişe sahip öğrencilere tam zamanlı (tüm gün okuma) eğitsel deneyim kazandıran alanlardır.

Milani, yaşamının son dönemlerinin önemli bir kısmını yatakta, sonunda onu öldürecek kanserle savaşarak geçirmişti (Corradi, 2012). Sekiz erkek öğrencinin mektubunu yatağından denetlerken Barbiana'da gelişmekte olan eğitim öğretim sürecini izlemişti. *Bir Öğretmene Mektup*, 1967 yılının Mayıs

ayında, Milani'nin 26 Haziran 1967'deki ölümünden önce, raflardaki yerini almıştı.

1968 yılı, öğrenci mücadelesinin yılı olarak hatırlanmaktadır. Bu yıl, okul ve kapitalist sistemin dünya çapında milyonlarca öğrenci tarafından sorgulandığı ve bu sürece mücadele edildiği bir yıldı. Bu türden bir ortama karşı Barbiana Okulu öğrencilerinin bu kitabı; okullardaki ve dolaylı olarak üniversitelerdeki seçim sürecinin kaldırılması amacıyla yıllarca sürdürülen mücadele için bir referans noktası olmuştu.

Bir Öğretmene Mektup, faal bir öğretmenin nezareti altında politik olarak özgürleşmiş bir grup öğrencinin yazdığı politik bir metindir. Metin, öğrencileri dünyayla ve onun etik dışı toplumsal ilişkileriyle yüzleştiren bir okula tanıklık etmektedir.

Umudun pek çok eğitimcinin radarından çıkmışa benzemesi dolayısıyla Barbiana, en zor şartlarda ve çok sınırlı kaynaklara sahip olunması durumunda bile kolektif öğrenmenin, eleştirel okuryazarlığın, gerçek dâhil etmenin ve dönüştürücü eylemin tamamen mümkün olduğunu doğrulamaktadır. Öğrencilerin daha da baskıcı, kinik ve tehlikeli hale gelen bir dünyayla mücadele ve bu dünyayı aydınlatma teşebbüsleri boyunca Milani, faal eğitimcilere umut ve olabilirliğin alametlerini sunmalıydı.

Bu kitap, öğrencilerin kâbuslarını umut ve olabilirliğin rüyalarına dönüştüren bu öğretmenlere adanmıştır.

Referanslar

Abbate, G., (2008). La scuola di Barbiana: orientamenti e prospettive didattiche. G. Abbate (Ed.), Don Milani. *Tra scuola e impegno civile* içinde, Naples: Luciano Editore.

Becchi, B., (2004). *Lassù a Barbiana. Ieri e oggi*, Firenze: Polistampa.

Borg, C., (Ed.), (2013). *L-Edukazzjoni hi Politika: Kitbiet Paulo Freire*, Malta: Horizons.

Borg, C., (Ed.), (2010). *Lorenzo Milani: Bejn Ilbierah u Llum*, Malta: Horizons.

Borg, C., Cardona, M. ve Caruana, S., (2009). *Letter to a Teacher: Lorenzo Milani's Contribution to Critical Citizenship*, Malta: Agenda.

Borg, C. ve Cardona, M., (2008). *Lorenzo Milani, l-Edukazzjoni u l-Gustizzja Socjali*, Malta: Media Centre.

Borg, C. ve Mayo, P., (2008). Pedagogia critica e cittadinanza: Lorenzo Milani e la scuola di Barbiana, G. Abbate (Ed.), *Don Milani. Tra scuola e impegno civile* içinde. Naples: Luciano Editore.

Borg, C. ve Mayo, P., (2006). *Learning and Social Difference. Challenges for Public Education and Critical Pedagogy*, Boulder, CO: Paradigm.

Borghini, F., (2004). *Lorenzo Milani: Gli anni del privilegio*, Milano: Il Grandevetro/Jaca Book.

Bourdieu, P., (1984). *Distinction*, Cambridge, MA: Harvard University Press.

Bowles, S. ve Gintis, H., (1976). *Schooling in Capitalist America*, New York: Basic Books.

Braccini, F. ve Taddei, R., (1999). *La scuola laica del prete*, Rome: Armando Editore.

Bruni, G., (1974). *Lorenzo Milani profeta cristiano*, Florence: LEF.

Corradi, A., (2012). *Non so se don Lorenzo*, Milano: Feltrinelli.

Darder, A., (1991). *Culture and Power in the Classroom. A critical foundation for bicultural education*, Toronto: OISE Press.

Fallaci, N., (2005). *La vita del prete Lorenzo Milani. Dalla parte dell'ultimo*, Milano: BUR Saggi.

Fiorani, L., (1999). *Don Milani. Tra storia e attualità*, Vicchio, Florence: Centro Formazione e Ricerca Don Lorenzo Milani e Scuola di Barbiana.

Friere, P., (1970). *Pedagogy of the Oppressed*, New York: The Seabury Press.

Freire, P., (1971). To the Coordinator of a Cultural Circle. *Convergence*, IV(1), s. 61-62.

Freire, P., (1973). *Education for Critical Consciousness*, New York: Continuum.

Freire, P., (1995). Learning to Read the World. Paulo freire in conversation with Carlos Torres, C.A. Torres (Ed.), *Education and Social Change in Latin America* içinde, Melbourne: James Nicholas Publishers.

Gesualdi, M. (Ed.)., (2007). *Lettera a una professoressa, quarant'anni dopo*, Florence: Libreria Editrice Fiorentina.

Hoffman, M., (2007). *"You Won't Remember Me". The Schoolboys of Barbiana Speak to Today*, New York: Teachers College Press.

Kleindeinst, B., (1994). *Addio Barbiana*, France: Cinema Guild.

Ledwith, M., (2005). *Community Development. A critical approach*, Bristol: Policy Press.

Mayo, P., (1999). *Gramsci, Freire and Adult Education: Possibilities for transformative action*, London: Zed Books.

Mayo, P., (2004). *Liberating Praxis: Paulo Freire's legacy for radical education and politics*, Westport, CT: Praeger Publishers.

Mayo, P., (2007). Critical Approaches to Education in the Work of Lorenzo Milani and Paulo Freire, *Studies in Philosophy of Education*, 26, s. 525-544.

Martinelli, E., (2007). *Don Lorenzo Milani. Dal motivo occasionale al motivo profondo*, Florence: Società Editrice Fiorentina.

Milani Comparetti, E., (1999). Ricordi, F. Braccinive R. Taddei, *La scuola laica del prete don Milani* içinde, Rome: Armando Editore.

Pecorini, G., (1998). *Don Milani! Chi era costui?*, Milan: Baldini Castoldi Dalai.

Rossi, N. ve Cole, T., (1970). *Letter to a Teacher. By the School of Barbiana*, Victoria, Australia: Penguin Books.

Schettini, B., (2008). Don Lorenzo Milani: l'inquietudine della fede, la passione per l'uomo, G. Abbate (Ed.), *Don Milani. Tra scuola e impegno civile* içinde, Naples: Luciano Editore.

Simeone, D., (1996). *Verso la Scuola di Barbiana. L'esperienza pastorale educativa di don Lorenzo Milani a S. Donato di Calenzano*, San Pietro in Cariano (Verona): Il Segno dei Gabrielli Editori.

Toriello, F., (2008). Lettera a una professoressa quarant'anni dopo: una lettura interculturale, G. Abbate (Ed.), *Don Milani. Tra scuola e impegno civile* içinde, Naples: Luciano Editore.

"Bir Öğretmene Mektup"ta Dil Kullanımı ve Biçim

"Çünkü yalnızca dil sağlayabilir eşitliği.
Eşitlik, kendini ifade edebilenin ve diğerlerinin
deyimini anlayanındır."

Giriş

Dil ve iktidar ile ezilenleri özgürleştirici amaçlar için egemen dilde ustalaştırmaya ilişkin zaruri ve ivedi ihtiyaç arasındaki bağ, *Bir Öğretmene Mektup*'un tekrarlanan konuları arasında kendini gösterir. Yazma "sanatı"nı öğrenmek ve iletişimsel yetiler geliştirmek, *Mektup* yazarlarınca motive edici araçlar olarak görülmenin yanı sıra iktidarlarını, en muktedirlerin çıkarlarına hizmet için tasarlanmış bir eğitim süreci aracılığıyla yeniden üreten hegemonik grupların egemen konumuna direnmek anlamına da geliyordu. *Mektup* boyunca ısrarla dile getirilen nosyonlardan biri, cem-i cümle öğrencinin ana dil dâhil farklı dillere dair kullanımlarını nasıl yansıtacaklarını öğrenebilecekleri ve ayrıca yaşam içinde öğrenilen tüm deneyimlerin, sosyoekonomik statülerden bağımsız olarak değerli olduğudur. Bununla birlikte farklı geçmişlerden gelen çocuklar okula gitmeye başladıklarında, öğretmenlerin kullandıkları dilin formu yüzünden bile, farklı tecrübeler edinirler: Bazı durumlarda bu, evde, hatta okul öncesi yıllarda yaşa-

dıklarından sonra doğal bir geçiş olabilir; eğitim dilinin tamamen farklı olduğu durumlarda ise yazma düzeyi ve biçimi anlamında dil oldukça resmi olabilir ve kullanımdaki çeşitlilik, yaşanılan yerdeki kullanımın yerel ya da bölgesel çeşitliliğiyle çelişen standart formlara yaklaşabilir. Bu nedenle eğitim dili, bazı öğrencilerin toplumsallaşması ve toplumla bütünleşmesi yolundaki ilk engellerden biri olabilir.

Mektup'un başında yazarlar, yazma "sanatı"nı öğrenmenin önemine vurgu yaparlar. Aksi durum insan yaşamını etkileyen dilsel ve iletişimsel eksikliklerden kaynaklanan olumsuz yansımalar gibi toplumsal kayıplara neden olur:

> Barbiana'da geçirdiğim üçüncü yılın ardından haziran ayında, bireysel aday olarak *ortaokul diploma* sınavına girdim. Yazının başlığı şuydu: "Tren vagonları konuşur." Barbiana'da, yazım kurallarının ne olduğunu öğrenmiştim: İnsanlara ya da çoğuna yararlı olabilecek önemli şeyler söylemeli. Kime hitap ettiğiniz anlaşılmalı. Gerekli olan her şeyi bir araya getirmeli. Bunu bir düzene koymanın mantığını bulmalı. Gereksiz sözcükler elenmeli. Konuşurken kullanmadığımız hiçbir sözcük metne eklenmemeli. Zamana herhangi bir sınırlama getirilmemeli. (...)
>
> Fakat böyle bir başlık gördüğümde, tüm zamanların sanatının mütevazı ve bozulmamış kurallarıyla ne yapabilirdim? Doğru olanı yapmaya kalksaydım, boş bir sayfa vermem gerekirdi. Ya da yazının başlığını veya bu konuyu seçenleri eleştirmeliydim.

Yukarıda özetlenmeye çalışılan alıntıda da açıktır ki iletişimsel amaçlara yönelik yazma eylemi ile okulda, bilhassa da sınavı geçmek amacıyla verilen yazma görevi arasında bir fark vardır: Barbiana'da öğrenciler, kendilerini ifade etmeye yönelik belirli beceriler geliştirmeyi ve bir düşünceyi okuruna uygun bir şekilde aktarmayı öğrenmişlerdi. Diğer yandan yuka-

rıdaki alıntının yazarı, kendini, ona benzeyen bir arkadaşından ayrı bir yazma görevinin içinde buldu.

Bu düşüncelerden hareketle bu bölümde, *Mektup*'ta dille ilgili kısımlara yapacağımız genel bir bakış, hem yazarların diller konusundaki düşüncelerini hem de onların İtalyancanın sözdizimsel ve söylemsel özelliklerini kullanımını resmetmemizi sağlayacaktır. Ayrıca bu, *Mektup*'un İtalyancadan İngilizceye tercümesi (bu kitabın sonraki bölümünde yapıldığı gibi) için fundamental gözlemler yapmamıza neden olacaktır. Bu çevirinin temel ereği, *Mektup*'u, Don Lorenzo Milani ve öğrencilerinin felsefesini mümkün olduğu kadar yakından yansıtacak bir anlamda sunmaktır.

Mektup'un Sosyotarihsel Bağlamı Açısından Eğitimin Dili

Mektup'a ilişkin herhangi bir dilsel değerlendirme; dilin, konuşan ve yazan bir toplumun yansıması olması hasebiyle, İtalya'nın 1960'lardaki tarihsel deneyimini nazarı itibara almak zorundadır. İtalya, bu yıllarda kendisini radikal olarak değiştiren ve İkinci Dünya Savaşı'nın acısını ve utancını geride bırakan iktisadi bir patlamanın nihai safhasına giriyordu. Bu durum bazıları için muazzam bir zenginlik yaratsa da pek çok kişi şiddetli bir yoksulluğun pençesine düşmüştü. Bu dönem, standart İtalyanca[1] için de son derece önemli bir dönemdir. İç göçün (bilhassa Güney'den Kuzey'e göçün) yanı sıra kitle iletişim araçlarının (özellikle televizyonun[2]) alabildiğine yayılması, standart İtalyancanın kullanımını geliştirip güçlendirirken yerel ve bölgesel diyalektlerin ve dillerin çeşitliliğinin yayılmasına ket vurmuş, dolayısıyla bu dil ve diyalektlerin konumunda bir zayıflamaya neden olmuştur.

Bunun sonucunda elit ailelerden gelenler, ekonomik bakımdan iyi olanlar ve muntazaman standart İtalyancaya maruz

kalmak ve onu anlamak için gereken kültürel çevreye sahip olanlar, okulda da daha üstün bir konuma yükseliyordu. Yerel ve bölgesel diyalektlerin eğitim kapsamına alınmaması bir yana bunların kullanımı, öğretmenlerce onaylanmıyor ve desteklenmiyordu. *Mektup*, bunu kusursuz bir şekilde vurgulamaktadır:

> Velhasıl, doğru dilin hangisi olduğu konusunda bir anlaşmaya varmalıyız. Dilleri yaratan ve sonradan onları sürekli olarak geliştirmeye devam eden yoksullardır. Zenginler, kendileri gibi konuşmayanları tiye almak için dilleri billurlaştırırlar. Ya da yoksulları sınıfta bırakırlar.
>
> Diyorsunuz ki doktorun oğlu Pierino, düzgün bir şekilde yazıyor. Tabii ki böyle söyleyeceksiniz, o da sizin gibi konuşuyor. O da aynı fabrikanın parçası.

Standart dil formları, genellikle (sonradan gramer kurallarını oluşturmak için bir referans noktası haline gelen) belirli dil değişkelerinden elde edilen konum ve saygınlık aracılığıyla ortaya çıkar. Bununla birlikte bu tür formlar, *Mektup*'tan yaptığımız alıntılarda da gösterildiği gibi ayrımcılığın bir aracı olarak da kullanılabilir.

Günlük iletişimsel amaçlar için kullanılan konuşma dilinin çeşitliliği, okulda kullanılan standart formları karşılamak zorunda değildir. Konuşma dili, çoğunlukla spontane gelişerek dolaysız iletişimsel ve toplumsal işlevleri yerine getirirken resmi yazılı kelime, daha çok düşünme gerektirir, doğruluğu ve yerindeliği de gramer ve yazım kurallarına göre belirlenir.[3] Dil, eğitimi ilgilendirdiği ölçüde, sınav yapmak, seçmek ve öğrencileri sınıflandırmak için kullanılır; böylece öğrencilerin, bu tür formları geliştirmelerine ve bunlarda ustalaşmalarına olanak sağlayan kültürel sermayeye sahip olmalarını destekler:

> ...küçük zengin oğlanlarınız, masum bir yüz ifadesiyle zaten bildikleri şeyleri soruyorlardı. Ve siz de onları cesaretlendiriyordunuz: "Zekice bir soru!" Bu komedi hiçbirimize bir şey kazandırmaz. Bu yağcıların ruhuna kötülük ediyorsunuz. Bu oyunu nasıl oynayacağımı bilmediğimden benim için zalimceydi.
>
> Bana bir not defterine not aldırıp, beni bu dili ezberlemeye zorladınız. Öğrenmek zorunda olduğum bu dille kiminle konuşacaktım?

Ayrıca standart İtalyancanın, okullardaki öğretimin bir aracı olarak oynadığı rolün yanı sıra *Mektup*'ta yazılan eğitsel ve toplumsal bağlam dâhilinde büyük önemi de Latinceye dayandırılmasıydı. Gerçekte İtalyan eğitsel sisteminde öğrenciler, daha çok akademiye meyilli öğrencilerin gittiği ziyadesiyle prestijli bir kurum olarak görülen *klasik lisede* Latin Dili ve Edebiyatı okurlardı. *Mektup*'ta bu; Latince dâhil günlük toplumsal iletişim işlevinden yoksun ve bu nedenle o dönemlerde toplumun düşük toplumsal sınıflarından gelen insanların gerçeğini yansıtmayan dilleri öğrenmek için gereken kültürel arka plana sahip olmayan öğrencilere karşı ayrımcılık olarak değerlendirilmektedir:

> Sizin okulunuzdaki en önemli ders, bizim asla anlayamadığımız derstir. İtalyancadan Latinceye çeviri yapmayı da umuyorsunuz. Ama Latincenin bittiği ve İtalyancanın başladığı yeri kim işaretlemiş? Bunu bilen ya da bilme ihtimali olan birileri sizin için bir gramer kitabı dahi yazmış olsun. Ama bu bir kaba dolandırıcılık. Her bir kural için zaman ve konuşma anındaki bölgeyi belirtmek gerekmektedir. Kariyer odaklı öğrenciler, cezayı kabul ediyorlar, bunu ezberleyerek öğreniyorlar. Onları ilgilendiren tek şey sınavları geçmek ve öğretmen olduklarında aynı oyunu oynamaktır.

Latince, İtalya'da, Barbiana'da Milani'nin okuluna devam

edenler de dâhil pek çok çocuğun günlük yaşamında yer almıyordu. Bu dilin öğretmenleri, "papazlar kadar vakur" olarak tanımlanır. "Sönmüş fitilin muhafızlarıdırlar" ve *Mektup*, o dönem ilkokul öğretmeni olmak için Latince sınavını geçmek zorunda olunmasına da alenen eleştirel bir yaklaşım sergiliyordu. Yazarlardan *Öğretmen Okulu'na* devam eden biri, aşağıda şöyle bir "hüküm"de bulunmaktadır:

> Bana söylediğiniz sözleri tekrarlıyorum: "Görüyorsun işte, Latince bilmiyorsun. Neden bir *teknik okula* gitmiyorsun?" İyi bir öğretmen yetiştirmek için Latincenin elzem olduğuna emin misiniz? Belki bu konuyu hiç ele almadınız.

Bunun nedenle *Mektup*'un yazarları, okulda gösterilen Latinceyi, bu dili öğrenmek ve bu dildeki yazınsal metinleri İtalyancaya çevirmek için gereken yetiye sahip olmayanları dışlamak için sık sık kullanılan seçici bir araç olarak görmüştür. Bu; dilin bir okul müfredatında, nasıl potansiyel olarak dâhil eden değil de dışlayan bir araca dönüşebildiğine ilişkin bir örnektir. Bu araç; farklı geçmişlerden gelen öğrenciler arasında, bizatihi onların ve başkalarının dilsel kimliklerini ve kültürlerini öğrenmek, dahası kültürlerine ve dilsel kimliklerine değer katmak yerine bu öğrenciler arasında ayrım gözetmeye yaramaktadır.

Barbiana Okulu Öğrencilerinin Dilbilimsel Sermayesi

1960'lı yıllarda İtalyan eğitim sisteminde yüksek ve prestijli bir kültürden gelmeye büyük önem atfedilmesinden mütevellit farklı toplumsal tabakalardan gelen insanların günlük yaşamı, münferit bir referansı teşkil ediyordu. İşin aslı zımnen İtalyancanın standart formları ya da açıkça Latinceyle eklemlenmesinden kaynaklanan önemi dolayısıyla okulun dili top-

lumun ast tabakalarına mensup insanların evde kullandığı ve onların söylemin en basit formuyla uğraşmasını bile imkânsız hale getiren dilden ayrışmıştı.

Barbiana örneğinde pek çok öğrenci kırsal bir geçmişe sahip olduğundan kendilerini, yaşadıkları ortamdan tamamen dışlanmış bir duruma batmış olarak bulmuşlardı. Kır kültürü ile ilgili her şey, ya tamamen okulun dışında bırakılmış ya da aşağılanmıştır. Bazı durumlarda, ders kitaplarında kullanılan ya da öğretmenlerin misallerine konu olan tarlalarla ilgili örneklerde, tamamen rabıtasızdır:

> Bir ilkokul kitabına göz gezdirirseniz, tamamen bitkiler, hayvanlar ve mevsimlerden bahsedildiğini görürsünüz. Sanki bir köylü tarafından yazılmış gibidir. Şu var ki kitabın yazarları sizin okulunuzu bitirmiştir. Bunu anlamak için resimlere bakmak yeterli olacaktır: solak köylüler, yuvarlak kürekler, kanca şeklinde çapalar, Roma döneminden kalma aletleriyle demirciler, erik ağacı yapraklı kiraz ağaçları.
>
> ...
>
> Asma kütükleri ben de bilirim. Onları budamışlığım, toplamışlığım, ekmek yapmak için kullanmışlığım vardır. Bir ödevimde *sormenti*[4] kelimesinin üstünü, yanlış olduğu gerekçesiyle çizmiştiniz. Ona *sarmenti* denmesi gerektiğini çünkü Latincede bu şekilde söylendiğini söylemiştiniz. Sonra da hiç kimse görmeden, anlamını sözlükten kontrol etmeye gitmiştiniz.

Yukarıda örneklenen durumda olduğu gibi kırsal bir geçmişe sahip öğrencilerin sınıfta verilmekte olan yanlış düşüncelerin kesin olarak farkında olmalarına rağmen bu öğrenciler, seslerini duyurmak için gerekli cesareti gösteremezler ve motivasyonu yakalayamazlar.

Benzer düşünceler, yazarlardan birinin İngiltere'deki[5] deneyimini naklettiği *Mektup*'un sonuna doğru da devam eder. Bu

bağlamda farklı tarihsel evrimleri ve toplumsal kullanımları nedeniyle İngilizcenin bölgesel değişkeleri ile İtalyancanın diyalektlerini kıyaslamak imkân dâhilinde olsa da yazar, Londra aksanıyla konuşan bir arkadaşının "yaftalandığına" dikkat çekmiştir. Onun gibi çocuklar, Ölçünlü Söyleyiş'te[6] ustalaşmanın zor olduğunu bilir, tıpkı İtalya'da kırsal bir bölgede büyüyen öğrencilerin, standart İtalyanca ve Latince kullanırken problem yaşaması gibi:

> Londra'da, kırsal bölgelerden daha kötü yaşıyorlardı. Biz City'nin bodrum katlarında kamyon boşaltıyorduk. İş arkadaşlarım İngiliz'di ama İngilizce bir mektubu nasıl yazacaklarını bilmiyorlardı. Sık sık Dick'ten bunu onlar için yapmasını istiyorlardı. Dick de İngilizceyi kayıtlardan öğrendiğim için ara sıra bana fikir danışıyordu. O ise yalnızca cockney konuşuyordu.
>
> Beş metre üstümüzde "Kraliçe'nin İngilizcesi"ni konuşan insanlar vardı. Cockney, çok farklı değildir ama onu konuşanlar yaftalanır. Onların okullarında sınıfta bırakmıyorlar. Öğrencileri daha düşük prestije sahip okullara gönderiyorlar. Okullarındaki yoksullar, kötü konuşmalarını geliştiriyorlar. Zenginler ise doğru konuşmalarını kusursuzlaştırıyorlar. Birinin telaffuzundan ne kadar zengin olduğu ve babasının ne iş yaptığı anlaşılabilir.

Üstelik *Mektup*'ta, dilleri incelemek ve öğretmek için kullanılan yöntemler; dilin fundamental kullanımını yansıtan iletişimsel dilbilimsel işlevleri bir kenara bırakarak temel olarak kuralcı dilbilgisini ön plana çıkarması nedeniyle sert bir şekilde eleştirilmektedir:

> Fransızca kâğıdım, istisnalarla doluydu. Sınavlar kaldırılmalı. İlla yapacaksanız, en azından dürüst olunmalı. Soruların zorluğu, hayatımızda karşılaşacağımız zorluklara göre ayarlanmalı. Zorlukların sayısını

> artırırsanız, bu sizde tuzak saplantısı var demektir. Sanki çocuklarınızla savaşıyorsunuz. Bunu size yaptıran nedir? İyilikleri için mi? Bu onların iyiliği için değildir. Fransa'da tuvaletin nerede olduğunu sormasını bile beceremeyecek bir çocuk, Fransızcadan dokuzla geçmişti. O yalnızca baykuşlar, çakıl taşları ve yelpazeler kelimelerini tekil ve çoğul olarak söylemesini biliyordu.[7] Büyük olasılıkla iki yüz kelime biliyordu; o da sık sık kullanıldıkları için değil, istisnalardan seçildikleri için. Sonuç nedir biliyor musunuz; nasıl biri matematikten nefret ediyorsa, bu çocuk da Fransızcadan en az o kadar nefret ediyordu.

Yine buna benzer ifadeler, *Mektup*'un yazıldığı yıllarda İtalya'da öğretilen İngilizceye ilişkin de söylenmiştir:

> Yan sınıfta, İngilizce öğrenenler vardı. Her zamanki gibi yanlış yönlendirilmişlerdi. İngilizcenin yararlı olduğunu ben de biliyorum. Ama gerçekten öğrenilirse. Sizin yaptığınız gibi sadece üstünkörü değil. Bu, yalnızca baykuşlar ve çakıl taşlarına benzemez. Bu çocuklar iyi akşamlar demeyi bile bilmiyorlardı. Ve cesaretleri sürekli kırılıyordu. İlk yabancı dil, bir çocuğun yaşamında önemli bir yer tutar. Başarılı olmak zorundadır, yoksa işler boka sarar.

Bu durum zamanla gelişmekte ve şimdilerde okullar, daha kolay ve bilhassa konuşma formunda standart olmayan çeşitleri kabul etmesine rağmen standart çeşitlerin güçlü konumu, hala etkisini sürdürmektedir.[8] Bu özellikle gramer kitaplarında böyledir ve dillerin, öğrencilerin kendilerini ifade etmeleri ve yerel ve yabancı kültürleri anlamaları için kullanılmasından ziyade temel olarak diploma kazanmak için öğretildiği sınav odaklı eğitim sistemlerinde dillere önem kazandırır. *Mektup*'un yazarlarının, dilin iletişimsel taraflarını öğrenmekle ilgilendiklerinden mütevellit dikkat çekici bir önsezileri vardı:

Dillere, plakları dinleyerek çalıştım. Hatta farkında olmadan öncelikle en yararlı ve sık kullanılan şeyleri öğrendim. Tıpkı İtalyanca öğrenen birinde olduğu gibi. O yaz, Grenoble'deydim ve bir restoranda bulaşıkçılık yapıyordum. Kendimi rahat hissediyordum. Öğrenci yurdunda Avrupalı ve Kuzey Afrikalı çocuklarla konuşuyordum. Mümkün olduğu kadar çok dil öğrenmeye karar vermiş bir halde döndüm. Bir dili mükemmel bir şekilde öğrenmektense yarım yamalak da olsa birçok dil öğrenmeyi seçmiştim. Böylece dünya ile iletişim kurabilecek, insanları tanıyabilecek ve yeni problemleri keşfedebilecek, ülkelerin kutsal sınırlarında gezinebilecektim.

Ortaokul eğitiminin üç yılı boyunca, bir yerine iki dil öğrenmiştik: Fransızca ve İngilizce. Herhangi bir tartışmaya iştirak edebilecek düzeyde kelime hazinesine sahiptik. Yeter ki gramer hatalarından dolayı bir yaygara kopmasın. Ama gramer, yazdığınız vakit görülen bir şeydir. Okumak ya da konuşmak için gramere ihtiyaç duyulmayabilir. Bu şekilde yavaş yavaş kulak dolgunluğu sağlanır. İleride derinleşmek isteyenler gramer çalışabilir.

Mektup'ta Sözcük Düzlemi ve Sözdizimi

Mektup'ta dillerin ele alınışı, yalnızca onların öğretilme tarzı ya da öğrencilerin okuldaki kullanımlarından kaynaklanabilecek karışıklıklarla ilgili değildir. Gerçekten de *Mektup*'u yazarken tercih edilen biçim, yazarların kullandığı İtalyancanın farklılığının yanı sıra vurgu duygusu yaratmak için kullanılan sözdizimsel yapılarla birlikte mesajın bazı durumlarda dolaylı bazı durumlarda da dolaysız olarak iletilmesini sağlar. Bu şekilde pek çok örnekte *Mektup*'ta yazılan ifade, konuşma formlarının doğrudan bir temsili gibi görünerek baskın bir şekilde argo tarafından imlenir. *Mektup*'un kendine özgü dilbi-

limsel biçimi, geleneksel İtalyanca yazımından ve özellikle yerleşik standart İtalyancanın ciddi bir biçimde koşulladığı yapılardan farklıdır; bu dil değişkesi, nadiren günlük iletişimsel amaçlar için kullanılmaktadır.[9] Yazarlar yalnızca çare olarak oldukça seyrek bir şekilde diyalektlere ve yerel formlara başvursalar da net bir şekilde tüm okurların kolayca anlayabileceği bir dil değişkesi kullanırlar. Bu biçim ile yazarların "ikinci ölü dil" olarak tanımladıkları akademik ve edebi yazı formları arasındaki mesafe, kasıtlı bir şekilde yaratılmaktadır.[10]

Mektup'un dilsel biçimi, son derece anlaşılır ve basittir ve sık sık kullanılan dil değişkesiyle de, değişik söylem imleçleri, kısa parçalı cümleler, boşluklar ve dış bağlamsal yapıların kullanımıyla da İtalyancanın konuşma diline yaklaşır. Bu da, *Mektup*'u daha da ilgi çekici hale getirir çünkü *Mektup*, belirli bir kişiye atfedilmiştir: mesleğiyle bütünleşen bir İlkokul öğretmenine. Bu alıcıya yapılan doğrudan referans da genellikle yazar/lardan bahsederken birinci kişi (Ben), öğretmenden bahsederken ikinci kişi (Sen) kullanımları arasındaki etkileşime dayanmaktadır.

> Adımı dahi hatırlamayacaksın. (...) Oysa ben sık sık seni, meslektaşlarını, okul dediğin kurumu, "başından savdığın" çocukları düşünüyorum.

Taşıdığı kasıt ve güttüğü amaç nedeniyle *Mektup*, ironi ve genellikle olumsuz çağrışımlarla yüklü metaforlarla doludur. Bu da sözcük düzleminde kelimelerin oldukça belirgin anlamları aktarmaları amacıyla yazarların amacına uygun bir şekilde seçildikleri anlamına gelmektedir. Misal yazarlar öğretmenin onların yazdıkları hakkındaki olumsuz yorumlarından bazılarından bahsettiklerinde ve bu konuda kendi yorumlarını da sözlerine dâhil ettiklerinde bu durum ortaya çıkar:

> "Çocuksu. Çocukça. Toyluk göstergesi. Tatmin etmiyor. Tırı vırı"
>
> Bu yazılanlar çocuğa nasıl bir yarar sağlar? Okula dedesini yollamalı, o daha olgun.

Bu yorumlar, öğretmenin Pierino'nun çalışması hakkındaki yorumlarıyla net bir karşıtlık içindedir ve yazarlar bunu oldukça ironik bulur; zira bu aşağıdaki final cümlesinde net bir şekilde ortaya konmaktadır.

> Tanrıların elinin değdiği bu çocuklara şöyle demelisin: "Doğal. Fikirlerin seni yansıtıyor. Çalışma, belirli bir kişiliği yansıtan fikirlerinle bezenmiş." Bir kere böyle söylediğin de, şunu da ekleyeceksin: "Annen, seni doğurduğu için kutsanmalı."

Yüksek sosyoekonomik statüye sahip ailelerin çocuklarını temsil eden Pierino; "tanrıların elinin değdiği" çocuklardandır ve yazarlar, öğretmenlerinin yorum tarzına reaksiyon olarak provokatif düşüncelerini yazmaktan çekinmezler: "Bir kere böyle söylediğin de, şunu da ekleyeceksin: 'Annen, seni doğurduğu için kutsanmalı.'" İroni dışında yapılan bu türden yorumlar, yine doğaçlama bir anlam ve kendine özgü bir sözlü söylem aktarımı da sağlar. Aynı şey; yazarlar öfkelerini kustuklarında ve hayal kırıklıklarını dışa vurduklarında, aynen öğretmenlerinin Pierino'nun aksine düşük sosyoekonomik bir geçmişe sahip ailelerin çocuklarını temsilen Gianni ile ilgili söylediklerine istinaden aşağıdaki ifadeleri gibi vuku bulmuştur:

> Öte yandan bir kadın öğretmen sınav sırasında ona şöyle demişti: "Neden bir özel okula devam etmiyorsun? Görmüyor musun kendini nasıl ifade edeceğini bilmiyorsun!" "..."
>
> Bu noktalı yere o gün ağzımıza geleni yazmayı arzu etmiştik. Lakin editör onları yazdırmadı.

Mektup'ta kullanılan dil değişkesi, birkaç cümlenin sözdizimsel yapısı yoluyla yazarların duygularını da yansıtmaktadır. Aşağıda İtalyancasıyla birlikte verilen örnek, belirli bir sözdizimsel yapının, konuşma diline yakın ölçüsüz bir konuşma biçimini yeniden üretmek için nasıl kullanıldığını göstermektedir:

> *Un professorone disse: "Lei reverendo non ha studiato pedagogia. Polianski dice che lo sport è per il ragazzo una necessità fisiopsico..." Parlava senza guardarci. Chi insegna pedagogia all'Università, i ragazzi non ha bisogno di guardarli. (...) Finalmente andò via e Lucio che aveva 36 mucche nella stalla disse: "La scuola sarà sempre meglio della merda". Questa frase va scolpita sulla porta delle vostre scuole. Milioni di ragazzi contadini sono pronti a sottoscriverla. Che i ragazzi odiano la scuolae amano il gioco lo dite voi.*[11]

> Pek mühim bir profesör şöyle demişti: "Siz, Muhterem Peder, Pedagoji çalışmadınız. Polianski, sporun her çocuk için fizyopsiko... bir zorunluluk olduğunu söylüyor." Bize bakmadan konuşmuştu. Üniversitede pedagoji dersi verenler, oğlanları dikkate almak zorunda değildir (...) Nihayet yanımızdan ayrılmasının ardından ahırda otuz altı ineği olan Lucio, şöyle dedi: "Okul, daima boktan daha iyi olacaktır." Bu cümle, okulunuzun kapısına kazınmalı. Milyonlarca köylü oğlan, bu cümlenin altına imza atmaya hazırdır. Oğlanların okuldan nefret ettiğini ve oynamayı sevdiğini söyleyen sizsiniz.

Semantik bir bakış açısından bakıldığında öğrenciler, yukarıdaki alıntının temel odak noktasıdır. Yoksul köylünün (Lucio) kelimelerinde ifade bulurlar ve *hoca*nın[12] kayıtsızlığının nesnesidirler. Alıntı cümlesinin sonuna doğru öğrencilerin rolü, okulla ilgili düşüncelerini ifade etmek için tek ses olmak

isteyen *milyonlarca köylü oğlan*dan yararlanılmasıyla öne çıkmaya başlar. Bu öğrencilerin rolüne odaklanma, şu iki cümledeki sözdizimsel yapının kullanımında görülür; ilkinde, *I ragazzi non ha bisogno di guardarli* [oğlanlar, onları görmeye ihtiyacı yok], standart İtalyanca yazımında uygulanan özne-yüklem-nesne dizilişinin izlendiği bir sözdizimsel yapı yoktur[13]. Bu ifadenin ana odağı olan "*i ragazzi*" öğesi, cümle başı pozisyonuna yerleştirilir ve sonra da "*guardarli*" kelimesine eklenen üçüncü erkek kişi adılı "*li*" yoluyla atıfta bulunulmuş olur. Bu cümledeki dilbilgisel özne (*un professorone*), İtalyancanın bir pro-drop dil[14] olmasından dolayı bir isim ya da bir adıl yoluyla bariz bir şekilde ifade edilmemiştir.

Benzer bir sözdizimsel yapı, bahsi geçen alıntının son cümlesinde de bulunabilir. *Che i ragazzi odiano la scuola e amano il gioco lo dite voi* [oğlanlar okuldan nefret ediyor ve oynamayı seviyor, bunu siz söylüyorsunuz]. Bu durumda yan cümle (*Che i ragazzi odiano la scuola*) ana cümlenin (*dite voi*)[15] önünde yer almaktadır. Yine burada "*i ragazzi*" cümle başı konumuna yerleştirilmiştir ve önceki cümleye (*I ragazzi non ha bisogno di guardarli*) önyinelem şeklinde bağlanır. Yine aynı paragrafta gösterilen bir diğer nitelik, son kısımdadır: *lo dite voi*, motamot bir çeviriyle "o size söyler"* anlamına gelir. Bu ifade, dilbilgisel özne olmasına rağmen, *voi* (siz) adılının fiilden önce gelmesi yerine sonra gelmesiyle imlenir. Bu nedenle de öğretmene karşı doğrudan bir itham niteliğindedir çünkü yazarlar düşüncelerini açık bir şekilde ifade etmektedirler; "bunu söyleyen (başkası değil) sizsiniz (öğretmene atfen)". Sonuç olarak sözdizimsel düzen önemli bir iletişimsel fonksiyondur zira *Mektup* boyunca yazarlar, ifadelerini meydana getiren dilbilimsel öğelerin konumunu değiştirerek kendileri için en uygun olan bilgiyi tekrarla vurgulamaktadırlar.

---

* Kişisiz kişi adılı, ç.n.

Aşağıdaki cümle, sözdizimsel yapıların karakterize edildiği ve iletişimsel öneme göre düzenlendiği bir diğer örnektir:

> *Di latino naturalmente ne sapevamo poco*: Motamot olarak; "Latinceden, elbette ondan çok az biliyorduk." şeklinde çevrilebilir.

Bu cümlede, İtalyancanın ayrılma olarak da adlandırılan günlük konuşma dilinden tipik bir sözdizimsel nitelik vardır. İtalyancada ayrılma, belirli bir öğenin pekiştirilmesini gerektirir. Bu cümlenin özne-yüklem-nesne dizilişi şöyle okunur: *Noi sapevamo poco di latino*, "Çok az Latince biliyorduk". Üstelik cümledeki "*di latino*" öğesi, cümle başı pozisyona yerleştirilmiştir çünkü imlenen cümlenin temel özelliği haline gelmektedir. Dahası parçacıl tanımlık *ne* kullanımıyla tekrarlanır. Bu tür formlar konuşma diliyle birleşmiş olduğundan İtalyancanın resmi yazım değişkesi içindeki doğrulukları tartışmalıdır. Yine de bugün bu türden sözdizimsel yapılar, İtalyanca yazımın gayriresmi e-postalar, sanal sohbetler ve hatta gazetelerdeki köşe yazılar gibi konuşma diline yakın formlarında oldukça yaygın bir niteliktir. Bu özelliğin, 1960'larda yazılmasına rağmen *Mektup*'ta sıklıkla ve en uç noktalarda kullanılması ve yazarların gayriresmi yazım biçimini kullanma niyetlerinin açık bir işareti olması gerçekten de takdire şayandır. *Mektup*'un yazarları, yazılarının tam kalbindeki kavramları vurgulamak istediklerinde, tekrar tekrar bu yapılara başvurmaktadır.

İletişimsel olarak yukarıdaki cümlede yer alanlara benzer sözdizimsel yapılardaki adıl pekiştirilmesi, *Mektup*'ta başka örneklerde de görülmektedir. Aşağıdaki iki örnekte, eş zamanlı olarak kullanılan iki dolaysız adılı görmek mümkün; birinci tekil kişi formları *a me* ve *m' (mi)* ile ikinci çoğul kişi *a voi* ve *vi*:

> 1. *A me invece m'hanno insegnato* [bana, öte yandan, onlar bana öğretti].[16]
> 2. *A voi vi fa paura* [sizi, bu sizi korkutuyor].[17]

İtalyancanın yerleşik ve normatif grameri, bu tür formları; konuşma dilinde sıklıkla kullanılmalarına rağmen (örneğin; "*a me mi piace*" [ben, onu sevdim]) standart yazımda -bütünüyle yanlış değilse- uygunsuz olarak kabul eder. Aynı zamirin kısaltılmış formu ile birlikte "*a me*" ya da "*a voi*" gibi dönüşlü bir form kullanarak ifade edilen kavram, daha da vurgulanmış olur. Kişisel dış bağlamsal yapı; iki adılın sarih kullanımıyla daha da güçlenmiş olur ve dolayısıyla genellikle konuşma değişkesinde meydana gelen tonlamadaki çeşitlilik, konuşanın sesinin yükselmesi gibi ölçü tekniğine ait niteliklere eşlik eden formlar yaratır.

Yukarıdaki sözdizimsel yapılar, sözcük düzlemindeki seçimlerle daha da vurgulu hale gelmektedir: *Mektup*'ta yazma "sanatı", kelimelerin büyük bir dikkatle seçilmesiyle diri hale gelir. Dahası türevsel son ekler birleştirilerek sarih anlamları aktarmak için kullanılır: Bu nedenle pedagoji profesörüne ironik bir şekilde *pek mühim bir profesör* şeklinde hitap edilmekte; Homeros'un çevirileri, açıkça aşağılayıcı bir çağrışım taşıyan "*testolina*" kelimesiyle birlikte "*dalla testolina del Monti*"[18] olarak üretilmekte, zengin çocukları, *signorini, figlioli, studentelli* olmaktadır.

Pierino, bu çocukların doğduklarından itibaren ana kuzusu olarak yetiştikleri gerçeğine vurgu yapmak için sık sık "*creatura*"[19] olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan okulda problem yaşayan çocuklar, bu kurum tarafından *respenti* (kovulmaktadır, atılmaktadır): Okul onları sınıfta bırakmakla "kalmamakta" aynı zamanda farklı sebeplerle öğrenmeye daha da meyilli olabilecek olanlara karşı bir engel teşkil etmekten kaçınmak için farklı ve istenmeyen kişiler gibi hissetmelerine neden olmaktadır. Okul, başarılı öğrencilerin yirmi beş yaşına gelene ve buna bağlı olarak bir *kasta* (*casta*) girebileceği ya da *prestij kazanana* veya *seçilmiş ırk* (*razza pregiata*) olana kadar "emzirilebileceği" (*poppare*) *bulaşıcı hastalıktır* (*infezione*). *Mektup*'un

nihai bölümlerinden biri de, uygun bir şekilde *arınmak* (disinfezione) olarak başlık haline getirilmiştir: Yazarlar, okulda yaratılan sistemin dışında oluşlarını ve kendilerini bundan "arındırmaya" ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedirler.

Mektup'un İngilizceye Tercümesi

Dil kullanımı ve biçimin, dilsel olanla ilişkili yansımalarıyla birlikte, *Mektup*'un merkezi bir parçası olması dikkate alındığı için bu çalışmanın tercümesinin, yazarların ifadelerindeki imaların ve çağrışımların bütününü dikkate alması elzemdir. İletişimsel beceriye verilen önem, yazarların kelimelerini seçerken ve cümle yapılarını kurarken, yukarıda da gösterildiği gibi zihinlerinde tasarladıkları belirli iletişimsel niyetlerle davrandıklarını ortaya koymaktadır. Tercüme; İtalyanca orijinal versiyondaki kelime ve cümlelerin mümkün olduğu kadar orijinaline sadık kalarak çevirme sorumluluğunun yanı sıra *Mektup*'ta altı çizilen felsefeyi doğru bir şekilde aksettirmek için yaşamsal öneme haiz anlamları da aynı mesuliyet duygusuyla aktarmayı gerektirir.

Mektup'un bu çalışmada sunulan tercümesinde; mümkün ve uygulanabilir olma, aslına sadık olma ve motamot yaklaşımlarından ziyade, daha genel bir yaklaşımı tercih ettik: Temel önceliğimiz, orijinal metinle aradaki mesafeyi mümkün olduğunca daraltmaktı.

Bununla birlikte İtalyancadan İngilizceye tercüme; esasen kaynak dilin (İtalyanca) erek dilden (İngilizce) özellikle morfolojik düzeyde tipolojik olarak farklı olduğu gerçeğinden hareketle pek çok dilbilimsel kısıtlamayı da beraberinde getirmektedir. Örneğin İtalyanca, fiil çekimi bakımında zengin bir dildir; böyle olunca morfolojik sistem, kelimenin sonuna kişi adılına uygun bir şekilde eklenen son eklerle (örneğin *cantare* [şarkı söylemek] fiili *io canto* [Ben şarkı söylüyorum], *lui*

canta [O şarkı söylüyor], *noi cantiamo* [Biz şarkı söylüyoruz]) değişime uğrar. Bu durum İngilizce için geçerli değildir. Örneğin şimdiki zamanda diğer kipler değişmeden kalırken üçüncü tekil kişi fiillerinin sonuna yalnızca -s morfemi eklemek yeterlidir. İtalyanca, pro-drop bir dil olması dolayısıyla kişi adıllarının ihmal edilmesine göz yumarken İngilizcede bu durum geçerli değildir (Örneğin İtalyancada basitçe *cantiamo* [şarkı söylüyoruz] denilebilirken İngilizcede bu formda ifade etmek için "biz" kişi adılı çıkarılamaz). Morfolojik bakımdan zengin diller, sözdizimsel bakımdan daha özgürdür. Bu nedenle İtalyancanın özne-yüklem-nesne sözdizimsel düzeni, vurgu ve önceliği öne çıkarma adına bir dilbilimsel öğenin bir diğerinin yerini alabilmesiyle sıklıkla başkalaşırken, bu durum İngilizcede nadiren uygulanır. Yani İtalyanca yazı ve konuşma formları için tamamen kabul edilebilir olan bazı yapıların İngilizceye tam manasıyla tercümesi, bu yapıların İngilizce dilbilgisi kurallarının dışında olmaları nedeniyle mümkün olmamaktadır.

Daha önce de alıntılanan bir cümle bu konuya örnek teşkil edebilir: *Che i ragazzi odiano la scuola e amanı il gioco la dite voi*; tam olarak "Oğlanlar okuldan nefret ediyor ve oynamayı seviyor, bunu siz söylüyorsunuz." anlamına gelmektedir. Bu cümlenin eksiksiz ve motamot çevirisi, İngilizce için uygun değildir ama yine açıklandığı gibi yazarlar sözdizimsel yapıyı net bir iletişimsel hedefe ulaşmak için kullandıklarından, mevcut bir çeviride aktarılan mesajın doğru bir betimlemesine ulaşmak gereklidir. Bu nedenle bu türden cümleleri orijinalindekine özdeş bir kelime düzenini ya da benzer sözdizimsel yapıları koruyarak çevirmenin imkânsız olduğu her durumda, vurgulanan iletişimsel hedefin mümkün olduğu kadar yazarların niyetlerine yakın olacak bir şekilde sunulması için çaba sarf edilmiştir. Buradan hareketle bu cümle şu şekilde tercüme edilmiştir: "Oğlanların okuldan nefret ettiğini ve oynamayı sevdiğini söyleyen sizsiniz." Bu; *Mektup*'un kaynak di-

linde kullanılan belirgin sözdizimsel yapıya karşılık gelen İngilizcede ayrık bir cümledir.

Yine daha önce tartıştığımız adıl pekiştirilmesi ve konulaştırma durumlarında da bu geçerlidir ve İngilizceye motamot bir çeviri yapılması gerekseydi, dilbilgisi kurallarına uymayan bir durum ortaya çıkacaktı.

Sözcük düzleminde de *Mektup*'un yazarları, oldukça belirgin anlamlar aksettirmek için amaca uygun kelime seçimleri yapmışlardır. Tercümede de bu anlam ve çağrışımların kaybolmaması için benzer kelime tercihleri yapılmıştır. Noktalama işaretlerinin kullanımı da tercüme sürecinde önemli başka bir konudur. *Mektup*'un pek çok bölümünde tek tük bazen de geleneksel kullanımın dışına çıkılmıştır. İngilizce tercümesinde noktalama işaretlerinin kullanımı, dilbilimsel öğelerden kaynaklanan sebeplerle bazı örneklerde kaynak dildeki kullanımdan kısmen farklılık gösterse de, mümkün olduğunca İtalyanca orijinaline bağlı kalınarak gerçekleştirilmiştir.

Açıklamaya çalıştığımız nedenlerden ötürü çeviri versiyonun bazı ifadeleri, İngilizce yazımda resmi olanı karşılamayan cümle yapılarını ve sözlüksel terimleri içermektedir. Bu, planlı bir seçimdir zira bu bölümde gösterilen çeşitli örneklerde de detaylandırıldığı gibi burada *Mektup*'un kendine özgü biçimini yansıtmak amaçlanmıştır. Sonuç olarak İtalya'nın ünlü gazetecisi ve Milani'nin arkadaşı Oreste del Bruno, Don Lorenzo Milani'ye atfen şunları söylemektedir: "*Era diverso da tutti noi: spregiudicato, bastiancontrario. Gli piaceva sempre andare controcorrente. Si comportava come scriveva: senza curarsi della punteggiatura e della sintassi*". (Fallaci, 1994: s. 70) [O hepimizden farklıydı: açık görüşlü ve münakaşacı. Daima burnunun dikine gitmeyi severdi. Aynen yazdığı gibi davranırdı: noktalama ve sözdizimine düşünceden çok önem vermeden.]

Sonuç

Mektup'un yazarları, okulda öğrendikleri ve onlara öğretildiği şekliyle dilleri ve dil kullanımını oldukça içselleştirdiklerini net bir şekilde göstermişlerdir. Bazı örneklerde sözcük seçimlerindeki kararlılık ve İtalyanca sözdizimine ilişkin kullanımları, provokatif niyetlerini ve öğretmenlerine yönelttikleri suçlamalarını kurnazca ortaya koymuştur. Mesajlarını geleneksel olmayan bir şekilde, biçim ve içerik bakımından standart İtalyanca yazımı düşünmeden aktarmışlardır. Kullandıkları dilbilimsel biçim, herkesin anlayabileceği ve akademik yazı formundan uzaktır: Yazarlar, iletişimsel bir teknik benimsemiş ve 1960'lı yılların İtalya'sında hüküm süren toplumsal şartlarla ilgili yaygın farkındalığı yükseltmeyi amaçlamıştır.

Mesajları, *Mektup*'un yayımlanmasının ardından geçen bunca süreden sonra bugün bile düşünüldüğünde, kesinlikle adresine ulaşmıştır, hala okunmakta ve tartışılmaktadır: Bu öğrencilerin Barbiana'nın ufacık bir dağ köyünde yaşadıklarıyla söyledikleri, İtalya ve ötesinde kapsamlı bir şekilde tartışılmakta ve konuyla ilgili kafa yoranlara ilham olmaktadır. Öğretmenler, eğitimciler ve pedagoglar üzerende hala heyecan uyandırmakta ve etki bırakmaktadır. Don Milani, halen tartışmalı bir figürdür: Bir yandan kutsal ve peygambervari biri olarak düşünülürken diğer yandan da "*mascalzone*" (maskara)[20] olarak adlandırılmaktadır. Bununla birlikte şüphesiz ki *Mektup* ve Don Milani, onlarla temas edenleri derinden etkilemiş ve onlar da nadiren buna kayıtsız ve tepkisiz kalmışlardır.

Mektup'un sonuç bölümünde yazarlar, kendilerini anlamaları ve geri dönüş yapmaları için okurlardan kendilerine yazmalarını ister. Ne yazık ki Don Milani, *Mektup*'un yayımlanmasından kısa bir süre sonra öldüğü için bu mektuplardan hiçbirini okuyamamıştır. Orta İtalya'da Sora'da bir okuldaki öğretmenin 14 Ocak 1968 tarihli mektubu, *Mektup*'un amacına

ulaştığını ve kalıcı bir iz bıraktığını göstermektedir. Bugün de geçerli olan ve tüm öğretmenler arasında yankı uyandıran bu yanıt şöyledir: *Ben bir öğretmenim. Kitabınızı bana hitap ettiği düşüncesiyle okudum. (...) Sözlerinizin bazılarında kendimi gördüm. Bazı davranışlarımda gerçek kişiliğim ortaya çıkmış, bazı sözlerimle de yüzleşmiştim. (...) Son birkaç gündür sınıfımdaki zayıf ve yeteneksizlere başka bir gözle ve, bunu söylemeye utanmıyorum artık, şaşırtıcı bir sevgi duyarak bakıyorsam, bunu size borçluyum.*[21]

Dipnotlar

1. Dillerin standartlaşması nosyonu, pek çok yazarın üzerinde çalıştığı karmaşık bir konudur (Fishman, 1972; Trudgill, 1992; Duranti, 1997). Bu nosyon, bu çerçevede ele alınmayacaktır lakin pek çok çağdaş Avrupa dilinin, esasen Batılı "Devlet eşittir Millet" ideolojisine neden olan saygın çalışmalar ve tarihsel gelişmeler sonrasındaki yazılı kullanımlarının bir sonucu olarak eriştikleri itibarı vurgulamak değerlidir. Bu sürecin sonucunda bazı diller "standart" formlara kavuştular; buna karşın bölgesel diyalektler gibi diğer değişkeler sık sık "yargılanmış" ve "düzenlenmiş"tir. Bu durum; Ortaçağ'da Dante, Petrarch ve Boccaccio'nun çalışmaları ile oluşan edebi geleneğin oldukça etkisinde kalan standart değişkesiyle, İtalyanca için de geçerlidir, Buna mukabil diğer diyalektler aynı itibarı elde edememişler ve son derece yaygın olmalarına ve bugün bile halen geniş topluluklar tarafından kullanılmalarına rağmen, bayağı olarak kabul edilmişlerdi.

2. "Süreli ve süresiz dergi ve tiyatro gibi geleneksel teknikleri kullanan bilgi ve eğlence araçları ile sinema, radyo ve televizyon gibi son teknolojilere dayanan araçlar, İtalya'da bir çift dilbilimsel hareket ortaya koymaktadır: diyalektlere rağmen ortak dile ilişkin bilginin yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi; tabiatı gereği mesajları belirlemek ve iletmek için kullanılan tekniklerin bir parçası olan yeni biçimsel modellerin üretimi" (De Mauro, 1995 [Birinci baskı, 1963: s. 110-111], *çeviri bana ait*).

3. Konuşma ve yazma formları arasındaki ayrım, Berruto'nun (1987, 2004) ve Crystal'in (2005) çalışmalarında çok net bir şekilde ortaya konduğu gibi, bir dikotom

değildir. Örneğin konuşma formlarının yazı gibi olduğu durumlar (mesela bir üniversite konferansı) bulunmasının yanı sıra yazı formlarının konuşma gibi olduğu durumlar da vardır (mesela SMS, sanal sohbetler).

4. *Sormenti*; *sarmenti*nin yerel değişkesidir (budak)

5. Barbiana'daki bazı öğrenciler; okulda öğrendikleri yabancı dili kullandıkları yabancı ülkelerdeki deneyimlerini aktarmaktadırlar. Don Milani, o dönem bazı lojistik problemlerle karşılaşmış olsalar da bu öğrencilerin yolculuklarını organize etmeye çalışmıştı. Bu pratik, bugün ikinci bir dil öğreniminde olmazsa olmaz olarak kabul edilen bakış açılarından, yani yabancı dili sınıfın dışında mümkün mertebe ana dilini öğrendiğin kimselerle konuşarak öğrenme yönteminden biridir.

6. Ölçünlü Söyleyiş (ÖS); bu kitabın kapsamını aşan yaygın bir tartışmanın konusunu teşkil etmektedir. Bu nedenle ÖS tartışması, bu konu başlığı için de yararlı olan iki tanımla sınırlandırılacaktır: "Büyük prestij, hala dolaylı olarak söyleyişin bu toplumsal standardına bağlıdır (...) velev ki bu, 'doğru' ile 'yanlış'a ilişkin yapay bir kararın değil de bir toplumsal hükmün sonucu olsun" (Gimson, 1980: s. 89); ÖS, "doğru söyleyiş için, bilhassa öğrenilmiş resmi konuşma için bir model olarak yaygın bir kabul görmektedir" (Wells, 2000: s. xiii).

7. *Baykuşlar, çakıl taşları* ve *yelpazeler*; Fransızcadaki üç kelimeye gönderme yapmaktadır [*Hiboux, Cailloux ve Éventails*, ç.n.] ve *Mektup*'un yazarlarının ifadesiyle: "diğerlerinden daha zordur. Eski kafalı öğretmenler, okulun ilk günlerinden itibaren öğrencilere bu kelimeleri ezberletmeye çalışırlar."

8. Son yıllarda ikinci ve yabancı dil öğretiminde (dilbilgisel-çeviri yaklaşımından daha iletişimsel yönelimli [Nunan, 1989] ve göreve dayalı [Ellis, 2003] yaklaşım ve yöntemlere) önemli bir değişim yaşanmasına rağmen hala modern yabancı dillerin, vurgunun beceriler ve teknik (savoir-faire, [beceriklilik, ç.n.]) ile "varoluşsal" yeterlilik (savoir-être, [yaşamsal beceriler, ç.n.]) yerine bildirimsel bilgiye (savoir [bilgi, ç.n.]) kaymasıyla iletişimsel bir bağlamdan yoksun öğretildiği içeriklerle karşılaşılmaktadır (Avrupa Konseyi, 1996: s. 101-108). Bu, öğrencileri "eğitmen"nin, iletişimsel olarak anlamlı hedeflere yönelmekten daha öncelikli hale geldiği yerlerde, bilhassa sınav temelli eğitim sistemlerinde sıkça rastlanılan bir durumdur.

9. Berruto (1987, s. 59, *çeviri bana ait*) bu durumu şu sözlerle onaylamaktadır: "Standart İtalyancayı ana dili olarak konuşan kimse yoktur: İtalya'da hiç kimse (oldukça özgül olan dikkate değer istisnalar bulunmuyorsa) ana dili olarak standart İtalyancaya hâkim değildir: standart değişke, bir ana dil olarak kimse tarafından öğrenilmemektedir, standart ana dili konuşan yoktur. Standart söyleyiş, özel eğitimin yapay sonucudur ve bir biçimde muayyen sosyo-profesyonel gruplara mahsustur."

10. *Mektup*'un yazarlarına göre resmi edebi İtalyanca ile konuşma diline ait formlar arasındaki uçurum o kadar derindir ki bu da, Latince gibi, "ölü" bir dildir.

11. Scuola di Barbiana, (2007, s. 13)

12. *Professorone.* Anlamı büyüten sonek *-one*, burada kavrama ironik ve kısmen alçaltıcı bir anlam katmaktadır.

13. Bu cümledeki özne-yüklem-nesne sözdizimsel yapı, şu şekildedir: *Il professorone non ha bisogno di guardare i ragazzi.*

14. Dilbilgisel öznenin, (ya bir ad ya da bir adıl yoluyla) sarahaten ifade edilmeyebileceği bir dil. Pro-drop diller, morfolojik olarak zengindir, bilhassa fiil çekimi bakımından.

15. Bu cümlenin özne-yüklem-nesne sözdizimsel yapısı şu şekildedir: *Voi dite chei ragazzi odiano la scuola.*

16. Scuola di Barbiana, (2007, s. 110).

17. Scuola di Barbiana, (2007, s. 112).

18. Scuola di Barbiana, (2007, s. 28).

19. Bu, çok genel olarak "canım" kelimesiyle aynı anlamda olabilir.

20. Bu ifade Sebastiano Vasalli'nin 30 Haziran 1992 yılında *La Repubblica* gazetesinde yayımlanan bir makalesine gönderme yapmaktadır. *Don Milani, che mascalzone* başlıklı bu makale, geniş tartışmalara yol açmıştı. Bu çalışma, kışkırttığı reaksiyonlarla birlikte Scuola di Barbiana'da (2007, s. lxx-xcix) basılmıştı.

21. Scuola di Barbiana, (2007, s. lxv).

Referanslar

Berruto, G., (1987). *Sociolinguistica dell'italiano contemporaneo*, Firenze: La Nuova Italia.

Berruto, G., (2004). *Prima lezione di sociolinguistica*, Bari-Roma: Laterza,

Borg, C., Cardona, M. ve Caruana, S., (2009). *Letter to a Teacher. Lorenzo Milani's contribution to critical citizenship*, Malta: Agenda.

Council of Europe, (1996). *Modern languages: Learning, Assessment. A common European framework of reference*, Council for European Cooperation/Education Committee, Strasbourg. Düzeltilmiş metin 5 Nisan 2013, http://culture.coe.fr/lang

Crystal, D., (2005). *How language Works*, New York: Penguin.

De Mauro, T., (1995, Birinci Baskı: 1963). *Storia linguistica dell'Italia unita* [4. Baskı], Bari-Roma: Laterza.

Duranti, A., (1997). *Linguistic anthropology*, Cambridge: Cambridge University Press.

Fishman, J. A., (1972). *Language and Nationalism: Two integrative essays*, Rowley, MA: Newbury House.

Ellis, R., (2003). *Task-based language learning and teaching*, Oxford University Press.

Fallaci, N., (1994). *Dalla parte dell'ultimo: Vita del prete Lorenzo Milani*, Milano: BUR Rizzoli.

Gimson, A. C., (1980, 3. Baskı). *An introduction to the pronunciation of English*, London: Edward Arnold.

Nunan, D., (1989). *Designing Tasks for the Communicative Classroom*, Cambridge: Cambridge University Press.

Scuola di Barbiana (2007, 2. Baskı). *Lettera a una professoressa, quarant'anni dopo* [a cura di Michele Gesuladi, Fondazione don Lorenzo Milani], Firenze: Libreria editrice fiorentina.

Trudgill, P., (1992). *Introducing language and society*, London: Penguin.

Wells, J. C., (2000). *Longman Pronunciation Dictionary. New edition*, London: Longman.

BARBIANA OKULU

BİR ÖĞRETMENE MEKTUP(*)

* Roma rakamları ile gösterilen dipnotlar; orijinal metindeki dipnotlardır. Normal rakamlarla gösterilen dipnotlar ise, İngilizce çevirmenlerin dipnotlarıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ZORUNLU EĞİTİM ÖĞRENCİLERİNİ SINIFTA BIRAKAMAZ[1]

Bu kitap, yalnızca öğretmenler için değil aileler için de yazılmıştır. Bu, örgütlenmeye yönelik bir çağrıdır.

Bu kitap, ilk bakışta, yalnızca genç bir delikanlının elinden çıkmış gibi görülebilir. Oysaki biz, bu kitabın yazarları[2], Barbiana Okulu'ndan sekiz genç erkeğiz.

İşe giden diğer arkadaşlarımız, pazar günleri bize yardım ettiler.

Öncelikle bizi eğiten, bize Sanat'ın[3] kurallarını öğreten ve çalışmamızı yöneten Başrahibimize teşekkür etmeliyiz.

Ardından farklı biçimlerde katkı sağlayan diğer pek çok arkadaşa:

Metni sadeleştirmek için pek çok aileye.[4]

İstatistiksel veri toplamak için; sekreterlere, öğretmenlere, yöneticilere, okul müdürlerine, Bakanlık ve ISTAT[5] yetkililerine, kilise papazlarına.

Diğer bilgiler için; sendikacılara, gazetecilere, yerel belediye yöneticilerine, tarihçilere, istatistikçilere, hukukçulara.

Sayın Madam,

Adımı dahi hatırlamayacaksın. Pek çoklarını[6] sınıfta bırakmıştın.

Oysa ben sık sık seni, meslektaşlarını, okul dediğin kurumu, "başından savdığın"[7] çocukları düşünüyorum.

Bizi tarlalara ve fabrikalara sürüyor[8] ve bizi unutuyorsun.

Çekingenlik.[9]

İki sene önce, *Öğretmen Okulu'nun*[10] *birinci* sınıfında iken beni sindirmiştiniz. Zaten utangaçlığım, tüm hayatım boyunca peşimi bırakmadı. Çocukken, gözlerimi yerden kaldıramazdım. Göze batmamak için duvar diplerinden ayrılmazdım.

Önceleri bunun benim ya da olsa olsa ailemin bir hastalığı olduğunu düşünmüştüm. Annem, bir telgraf formuna bakarken bile korku duygusuna kapılanlardandır. Babacığım[11] gözlemler ve dinler ama konuşmaz.

Sonraları çekingenliğin, dağ insanının bir zayıflığı olduğunu düşündüm. Bence ova çiftçileri, daha bir kendinden emin görünüyorlardı. Fabrika işçilerinden bahsetmiyorum bile.[12]

Şimdilerde işçilerin, partilerdeki sorumluluklarının tamamını ve Parlamento'daki koltuklarını babacıklarının oğullarına[13] devrettiklerin görüyorum.

Demek ki onlar da bize benziyorlar. Dahası yoksulların çekingenliği, daha da eski bir sırdır. Bunun bir parçası olan ben bile bunu size anlatamam. Sanırım bu ne korkaklık ne de kahramanlıktır; sadece kibir eksikliğidir.

DAĞ İNSANI

Birleşik Sınıf[14]

Devlet bana *ilköğretim* için, ikinci sınıf bir okul verdi.[15] Bir salonda beş sınıf vardı. Yani hakkım, okulun beşte biri kadardı.

Bu Amerika'da siyahlarla beyazlar arasında farklılık yaratmak amacıyla uygulanan sistemdir. Çocukluk yıllarından itibaren yoksullar için kötü okullar.

Zorunlu Eğitim

İlköğretimi bitirdiğimde, eğitime üç yıl daha devam etme hakkım vardı. Dahası Anayasa, devam etmemi zorunlu kılmaktadır. Ama Vicchio'da hala bir *ortaokul* yoktu. Borgo'ya gitmek ise marifet istiyordu. Bunu göze alanlar ise çuvalla para harcamışlardı ama sonra bir köpek gibi sokağa atıldılar.

Ayrıca öğretmen aileme paralarını çarçur etmemelerini söylemişti: "Oğlunuzu tarlaya gönderin. Okumak için yeterli değil."

Babam cevap vermemişti. Kendi kendine: "Barbiana'da yaşasaydık, yeterli olurdu." demişti.

Barbiana

Barbiana'da her çocuk, papazın okuluna devam ediyordu. Sabahın erken saatlerinden gece geç saatlere kadar, yaz ve kış. Kimse "eğitim için umutsuz"[16] değildi.

Lakin biz, onlardan değildik ve uzaklardaydık. Babam, vazgeçecekti. Bir süre sonra San Martino'dan bir gencin de papazın okuluna devam ettiğini öğrendi. Ve cesaretini toplayıp bilgi almak için okula gitti.[17]

Orman

Döndüğünde babamın bana gece için bir el feneri, çorba için küçük bir karavana[18] ve karda yürümem için lastik çizme aldığını fark ettim.

İlk gün bana eşlik etmişti. Yolumuzu açmak için keski ve orak kullanmamız gerektiğinden yolculuğumuz iki saat sürdü. Sonradan bu yolu nasıl bir saate kadar düşürebileceğimi öğrendim.

Yalnızca iki evin yanından geçiyordum. Camları kırıktı ve terk edileli çok olmamıştı. Bazen zehirli bir yılan ya da Rocca'da yalnız yaşayan ve uzaklardan bana bağıran bir deli gördüğümde koşmaya başlıyordum.

Daha on bir yaşımdaydım. Siz olsanız korkudan ödünüz patlardı. Görüyor musunuz? Herkesin korkuları vardır.[19] Yani birbirimize benziyoruz.

Lakin şayet her birimiz olduğumuz yerde[20] kalırsak. Ya da sınavlara okulumuzda girmek zorunda kalsaydınız.[21] Ama sizin böyle bir zorunluluğunuz yok.

Masalar

Barbiana'ya vardığımda, bana okul gibi gelmemişti. Ne öğretmen masası ne yazı tahtası ne de sıra vardı. Sadece sınıfın etrafında toplandığı ve üzerinde yemek yediğimiz büyük masalar vardı.

Her kitaptan yalnızca bir kopya vardı. Çocuklar onun etrafında toplanırdı. Kimin yaşça büyük olduğunu ve ders verdiğini seçmek zordu.

Öğretmenlerin en yaşlısı on altı yaşındaydı. En genci on ikiydi ve ben ona derin bir hayranlık duyuyordum. İlk günden kararımı vermiştim; bir gün ben de ders verecektim.

El Üstünde Tutulan Biri

Hayat orada da zordu. Disiplin vardı ve yaşanabilecek bazı gerginlikler[22], devam etme arzunuzu yok edebiliyordu.

Buna karşılık temele ihtiyacı olanlar, yavaş ya da isteksiz olanlar, el üstünde tutulduklarını hissediyordu. Siz sınıf birincisine nasıl davranıyorsanız, ona da öyle davranılıyordu. Sanki okul yalnızca onun için varmış gibiydi. O anlayana kadar, diğerleri adım atmıyordu.

Ara

Ara olmazdı. Hatta tatil olan pazar bile.

Hiç kimse buna aldırmazdı zira çalışmak daha zordu. Ama bizi ziyaret eden orta sınıftan herkes, bundan şikâyetçi olurdu.[23]

Pek mühim bir hoca[24] şöyle demişti: "Siz, Muhterem Peder, Pedagoji çalışmadınız. Polianski, sporun her çocuk için fizyopsiko... bir zorunluluk olduğunu söylüyor."[i]

Bize bakmadan konuşmuştu. Üniversitede pedagoji dersi verenler, oğlanları[25] dikkate almak zorunda değildir. Biz nasıl oturacağımız masaları biliyorsak o da onları ezbere bilir.

Sonunda yanımızdan ayrıldı ve ahırda otuz altı ineği olan Lucio, şöyle dedi: "Okul, daima boktan daha iyi olacaktır."

Dünyanın Köylüleri

Bu cümle, okulunuzun kapısına kazınmalı. Milyonlarca köylü oğlan, bu cümlenin altına imza atmaya hazırdır.

Oğlanların okuldan nefret ettiğini ve oynamayı sevdiğini söyleyen sizsiniz.[26] Biz köylülere bu konudaki fikrimizi sormadınız. Ama biz bir milyar dokuz yüz milyon kişiyiz.[ii] Her on oğlandan altısı, tam olarak Lucio ile aynı fikirdedir. Kimse diğer dördünü bilmez.

İşte sizin kültürünüz bu yolla inşa edilmiştir. Dünya sizden ibaretmiş gibi.

Çocuk Öğretmenler

Ertesi yıl öğretmen oldum. Yani haftada üç yarım gün için öğretmendim. *Orta birinci* sınıfa coğrafya, matematik ve Fran-

---

i. *Polianski*: Kim olduğunu bilmiyoruz ama muhtemelen ünlü bir eğitmen. Pedagoji: *Çocukları eğitme sanatı*. Psikofizyo...: *Bu hocanın kullandığı ve tam olarak hatırlamadığımız bir kelimenin yarısı*.

ii. Biz bu sayıya köylülerden daha kötü koşullarda yaşayan; avcıları, balıkçıları, çobanları da ekledik (*Compendium of Social Statistics*, ONU New York, 1963).

sızca dersleri veriyordum.

Bir atlasa göz gezdirmek ya da kesirli sayıları açıklamak için bir dereceye ihtiyaç yoktu.

Hata yapmam, çok fazla sorun teşkil etmiyordu. Bu durum çocukları rahatlatıyordu. Birlikte çalışıyorduk. Saatler sakince, korkmadan ve boyun eğme hissi olmadan akıp gidiyordu. Benim yaptığım gibi öğretmek[27] nasıldır bilmezsiniz.

Siyaset ya da Cimrilik

Ayrıca öğretirken çok şey öğreniyordum.

Misal diğerlerinin problemlerinin benimkilere benzediğini öğrenmiştim. Onlardan birlikte kurtulmak, siyasettir. Onlardan tek başımıza kurtulmak ise cimrilik.

Henüz cimrilik hastalığına yakalanmadım.[28] Sınavlar boyunca kendim çalışmak için küçükleri başımdan savmayı isterdim. Oysa sizin çocuklarınız gibi bir çocuktum, ama orada[29] bunu itiraf edemezdim, ne kendime ne de diğerlerine. Cömert olmak zorundaydım[30], öyle olmadığım zamanlarda bile.

Size göre bu önemli bir şey olmayabilir. Ama siz aynısını çocuklarınıza yapmıyorsunuz. Onlara her şeyi söylemiyorsunuz. Onları sadece kendilerini[31] geliştirmeye davet ediyorsunuz.[32]

KÖYLÜ OĞLANLAR

Yoldan Çıkmışlar

Vicchio'da *ortaokulun* kurulmasının ardından köylü oğlanlar dahi Barbiana'ya geldi. Tabii hepsi sınıfta bırakılmıştı.[33]

Görünüşe göre çekingenlik onlar için bir sorun teşkil etmiyordu. Ama başka bakımlardan yoldan çıkmışlardı.[34]

Misal okul bir kayıp iken onlar oyun ve tatilleri bir hak olarak görüyorlardı. Öğrenmek için okula gidildiğini ve oraya gitmenin bir ayrıcalık olduğunu söyleyen birine hiç rastlamamışlardı.

Onlar için öğretmen, başka bir dünyaya aitti ve onu kandırmak elzemdi.[35] Kopya çekmeyi bile deniyorlardı. Not tutulmadığını anlamaları, uzun zaman almıştı.[36]

Küçük Horoz

Cinsel ilişki konusunda da aynı sinsi taktikleri kullanırlardı.[37] Onlar bunun hakkında gizlice konuşmak gerektiğini düşünmüşlerdi. Genç bir horozu bir tavuğun üstünde gördüklerinde, bir zina eylemi görmüşçesine birbirlerini dürterlerdi.

Öte yandan başlangıçta onları ayıltan tek konu buydu. Bir anatomi kitabımız vardı.[iii] Ona bakmak için bir köşeye çekilirdiler. İki sayfası tamamen yıpranmıştı.

Sonra diğer sayfaların da güzelcik olduğunu keşfettiler.[38] Sonra Tarihin de latif olduğunu fark ettiler.

Bazıları, artık durmuyordu. Şu an her şey onların ilgisini çekiyor. Küçüklere ders anlatıyorlar, tıpkı bizim gibiler.

Diğer yandan siz, başka bazılarının[39] yine cesaretini kırmaya başarıyorsunuz.

Kızlar

Köyden bir kız bile gelmedi.[40] Belki yolun zorlu ve çetin olmasındandı. Belki de ailelerin yaklaşımından. Onlar, bir kuş kadar beyni[41] olsa bile bir kızın kendi hayatını yaşayabileceğini düşünüyorlardı. Erkekler onların zeki olmalarını istemiyordu.

Bu dahi ırkçılıktır. Ama bu konuyla ilgili olarak sizi suçlamak gibi bir niyetimiz asla olmadı. Siz kızları ailelerinden[iv] daha çok düşünüyorsunuz.[42]

---

iii. *Anatomi kitabı*: Tıp öğrencilerinin kullandığı bir kitap. İnsan vücudu, parça parça çalışılmaktadır.

iv. Örneğin 1962-63 yılında erkek öğrencilerin %65,2'si ve kız öğrencilerin %70,9'u *orta birinci* sınıfa alındı. *Orta ikiye* ise erkeklerin %72,9'u ve kızların %80,5'i alındı (*Annuario Statistico dell'Istruzione 1965, s. 81*).

Sandro ve Gianni

Sandro, on beş yaşındaydı. Bir metre yetmiş santim uzunluğunda, aşağılanmış bir ergindi.[43] Öğretmenler onun geri zekâlı olduğunu sanıyorlardı. Onun *birinci* sınıfı üçüncü kez tekrarlamasını istediler.

Gianni, on dört yaşındaydı. Dikkatsizdi, okumaya karşı alerjisi vardı. Öğretmenleri onun[44] bir suçlu olduğu kanısına varmışlardı. Ve bu konuda tamamen de haksız değillerdi lakin bu ondan kurtulmak için bir gerekçe oluşturmuyordu.

Ne birinin ne de diğerinin sınıfı tekrarlamaya niyeti yoktu. Bir fabrikada iş bulmayı isteyecek kadar aşağılanmışlardı.[45] Sadece sizin verdiğiniz başarısız notları görmezden gelmemiz nedeniyle bize geldiler ve biz her birini yaşına uygun doğru bir sınıfa yerleştirdik.

Sandro, *üçüncü* sınıfa, Gianni ise *ikinci* sınıfa yerleşti. Bu, onların kötü yaşamlarında okula dair ilk sevinçleri olmuştu. Sandro, bunu asla unutmayacak. Gianni, nadiren hatırlayacaktır.

Küçük Kibritçi Kız

İkinci sevinç kaynakları, nihayet ders programının değişmesiydi.

Siz onların, mükemmele ulaşana kadar yerlerinde kalmalarını istediniz. Mükemmellik, saçmadır; zira bir çocuk, bu süre içinde büyürken, sıkılana kadar aynı şeyleri dinler. Şeyler aynı kalırken o değişir. Bu şeyler, en çok da bizzat onun elinde çocuksulaşır.

Misal *birinci* sınıfta, *Küçük Kibritçi Kız*'ı ve *La Neve Fiocca Fiocca Fiocca*'yı iki ya da üç kez okutmak istemiştiniz.[v] Buna karşılık *ikinci* ve *üçüncü* sınıfta, erginler için yazılmış şeyleri okuttunuz.

---

v. *The Little Matchstick Girl* (Küçük Kibritçi Kız): Danimarkalı yazar Hans Christian Andersen'in 1800'lü yıllarda yazdığı romanıdır. *La Neve Fiocca Fiocca Fiocca*, Giovanni Pascoli'nin bir şiirinden bir dizedir.

Gianni, "sahip olmak" fiilinin çekimlerinde[46] *h* harfini nasıl yazacağını bilmiyordu. Ama yetişkinlerin dünyasına ilişkin çok şey biliyordu. İş hakkında, aileler hakkında, köy yaşamı hakkında. Bazı akşamlar, babasıyla Komünist Parti binalarına ya da Belediye Meclisi toplantılarına giderdi.

Siz, Romalılarınız ve Greklerinizle, onun tüm Tarih'ten nefret etmesine sebep oldunuz. Oysa Savaş konusundaki dersleri dinlerken kıpırdamadan dört saat durabiliyorduk.[47]

Coğrafyada, ikinci kez İtalya'nın üzerinden geçecektiniz. Gianni, dünyanın geri kalanına ilişkin bir şey duymadan okuldan ayrılacaktı. Ona büyük zarar verecektiniz. Yalnızca gazeteleri okumak zorunda kaldığında bile.

Kendini Nasıl İfade Edeceğini Bilmiyorsun

Kısa bir süre içinde Sandro, her şeye karşı bir tutku besler hale gelmişti. Sabahleyin, *üçüncü* sınıfın derslerini izliyordu. Bu sırada bilmediği şeylerle ilgili notlar alıyordu ve akşamleyin de *birinci* ve *ikinci* sınıfın kitapları ile araştırma yapıyordu. Bu "geri zekâlı", haziranda *diploma* sınavına[48] girdi ve siz, onu geçirmek zoruna kaldınız.[49]

Bu iş, Gianni ile daha zor olmuştu. O, sizin okulunuzdan okuma yazma öğrenmeden ayrılmıştı ve kitaplardan nefret ediyordu.

Biz, onu için ne taklalar attık.[50] Ona her şeyi sevdirdiğimizi söylemiyorum ama en azından bazı şeyleri sevdirebildik. Yapılması gereken tek şey, onu biraz pohpohlamak ve *üçüncü* sınıfa geçirmekti. Gerisini sevdirmek, daha sonra bilahare bize kalırdı.

Öte yandan bir kadın öğretmen sınav sırasında ona şöyle demişti: "Neden bir özel okula devam etmiyorsun? Görmüyor musun kendini nasıl ifade edeceğini bilmiyorsun!" "..."[vi]

Ben de Gianni'nin kendini nasıl ifadece edeceğini bilmediği-

vi. Bu noktalı yere o gün ağzımıza geleni yazmayı arzu etmiştik. Lakin editör onları yazdırmadı.

ni biliyorum.

İğneyi önce kendimize batıralım.[51] Ama bunu ilk yapan siz olmalısınız zira bir yıl önce, onu okuldan attırmıştınız.

Çözümünüz gerçekten çok güzel.

Herhangi Bir Dil Ayrımı Gözetmeksizin

Velhasıl, doğru dilin hangisi olduğu konusunda bir anlaşmaya varmalıyız. Dilleri yaratan ve sonradan onları sürekli olarak geliştirmeye devam eden yoksullardır. Zenginler, kendileri gibi konuşmayanları tiye almak[52] için dilleri billurlaştırırlar. Ya da yoksulları sınıfta bırakırlar.

Diyorsunuz ki doktorun oğlu Pierino, düzgün bir şekilde yazıyor. Tabii ki böyle söyleyeceksiniz, o da sizin gibi konuşuyor. O da aynı fabrikanın parçası.[53]

Diğer yandan, Gianni'nin yazdığı ve konuştuğu dil, babasına aittir. Gianni küçükken, radyoya "lalla" dermiş. Ama babası onu ciddi bir dille uyarmış: "Ona 'lalla' denmez; onun adı 'aradyo'."[54]

Şu an, mümkün olsaydı, Gianni'nin nasıl "radyo" diyeceğini öğrenmesi güzel olurdu. Sizin diliniz onun için yararlı olabilirdi. Ama o zamana kadar onu okuldan atamazsınız.

"Tüm yurttaşlar, herhangi bir dil ayrımı gözetmeksizin eşittir." Anayasa, Gianni'yi de düşünerek bunu söylüyordu.[vii]

İtaatkâr Bir Kukla

Ama siz gramere Anayasa'dan daha fazla kıymet veriyorsunuz. Bu nedenle Gianni asla dönmedi, bize bile.

Biz pes etmedik. Onu uzaklardan izliyoruz. Ne kiliseye ne de siyasal parti örgülerine gitmediğini öğrendik. Bir fabrikaya

vii. Aslında Parlamento'nun saygıdeğer üyeleri, Güney Tirol'deki (Alto Adige) Almanları düşünüyorlardı fakat gerçekten bunu kast etmeseler de Gianni'yi de hesaba katmış oldular.

gidiyor ve temizlik yapıyor. Boş zamanlarında itaatkâr bir kukla gibi modayı takip ediyor. Cumartesileri dans etmeye, pazarları da stadyuma gidiyor.

Sizinse onun varlığından bile haberiniz yoktur.

Hastane

Bu sizinle ilk buluşmamızın nasıl gerçekleştiğini anlatıyor. Sizin istemediğiniz çocuklar sayesinde.

Onlarla birlikte okulun zorlaştığını görmeye de başlamıştık. Bazen, onlardan kurtulmak cazip hale geliyordu. Lakin gittikleri anda okul artık okul olmaktan çıkacaktır. Sağlıklıyı tedavi eden ve hastayı reddeden bir hastane haline gelecektir. Artık sınırları belirlenemeyecek olan farklılıklar yaratan bir araç haline gelecektir.

Ve siz, dünyaya bu rolü oynamak için geldiğinize inanıyor musunuz? Bu yüzden onları geri çağırın, ısrar edin, size deli olduğunuzu söyleyenlere inat her şeye tekrar sıfırdan başlayın.

Deli olmak, ırkçılığın maşası haline gelmekten daha iyidir

SINAVLAR

Yazım Kuralları

Barbiana'da geçirdiğim üçüncü yılın ardından haziran ayında, bireysel aday olarak *ortaokul diploma*[55] sınavına girdim.

Yazının başlığı şuydu: "Tren vagonları konuşur."

Barbiana'da, yazım kurallarının ne olduğunu öğrenmiştim: İnsanlara ya da çoğuna yararlı olabilecek önemli şeyler söylemeli. Kime hitap ettiğiniz anlaşılmalı. Gerekli olan her şeyi bir araya getirmeli. Bunu bir düzene koymanın mantığını bulmalı. Gereksiz sözcükler elenmeli. Konuşurken kullanmadığımız hiçbir sözcük metne eklenmemeli. Zamana herhangi bir sınırlama getirilmemeli.

Bu, arkadaşlarımla bu *Mektup*'u nasıl yazdığımızın açıkla-

masıdır. Öğretmen olunca öğrencilerimin yazacağı mektubu nasıl umutla beklediğimin göstergesidir.

Bıçak Sizin Elinizde

Fakat böyle bir başlık gördüğümde, tüm zamanların sanatının[56] mütevazı ve bozulmamış kurallarıyla ne yapabilirdim? Doğru olanı yapmaya kalksaydım, boş bir sayfa vermem gerekirdi. Ya da yazının başlığını veya bu konuyu seçenleri eleştirmeliydim.

Ama daha on dört yaşımdaydım ve dağlardan gelmiştim. *Öğretmen Okulu'na*[57] katılmak için, önce *diploma* almalıydım. Bu ufacık kâğıt[58], hayatıma ve tüm sevdiklerime ve bildiklerime yabancı beş ya da altı kişinin ellerindeydi. Sapından tutukları bıçakla bizi umursamayan insanların.[59]

Bu nedenle beklentilerinize uygun olarak yazmaya çalıştım. Açıkçası onu da beceremedim. Sizin küçük beylerinizin[60] sınav kâğıtları, muhakkak ki daha iyi olmuştu, onlar hiçbir şey söylememekte ve görüneni[61] tekrar etmekte uzmanlar.

Tuzak Saplantısı

Fransızca kâğıdım, istisnalarla doluydu.

Sınavlar kaldırılmalı. İlla yapacaksanız, en azından dürüst olunmalı. Soruların zorluğu, hayatımızda karşılaşacağımız zorluklara göre ayarlanmalı. Zorlukların sayısını artırırsanız, bu sizde tuzak saplantısı var demektir. Sanki çocuklarınızla savaşıyorsunuz.

Bunu size yaptıran nedir? İyilikleri için mi?

Hiboux, Cailloux ve Éventails

Bu onların iyiliği[62] için değildir. Fransa'da tuvaletin nerede olduğunu sormasını bile beceremeyecek bir çocuk, Fransızcadan dokuzla geçmişti.[63]

O yalnızca baykuşlar, çakıl taşları ve yelpazeler kelimelerini

tekil ve çoğul olarak söylemesini biliyordu.[viii] Büyük olasılıkla iki yüz kelime biliyordu; o da sık sık kullanıldıkları için değil, istisnalardan seçildikleri için.

Sonuç nedir biliyor musunuz; nasıl biri matematikten nefret ediyorsa, bu çocuk da Fransızcadan en az o kadar nefret ediyordu.

Hedef

Dillere, plakları dinleyerek çalıştım.[64] Hatta farkında olmadan öncelikle en yararlı ve sık kullanılan şeyleri öğrendim. Tıpkı İtalyanca öğrenen biri gibi.

O yaz, Grenoble'deydim ve bir restoranda bulaşıkçılık yapıyordum.[ix] Kendimi rahat hissediyordum. Öğrenci yurdunda Avrupalı ve Kuzey Afrikalı çocuklarla konuşuyordum.

Mümkün olduğu kadar çok dil öğrenmeye karar vermiş bir halde döndüm. Bir dili mükemmel bir şekilde öğrenmektense yarım yamalak da olsa birçok dil öğrenmeyi seçmiştim. Böylece dünya ile iletişim kurabilecek, insanları tanıyabilecek ve yeni problemler keşfedebilecek, ülkelerin kutsal sınırlarında gezinebilecektim.

Araçlar

Ortaokul eğitiminin üç yılı boyunca, bir yerine iki dil öğrenmiştik: Fransızca ve İngilizce. Herhangi bir tartışmaya iştirak edebilecek düzeyde kelime hazinesine sahiptik.

Yeter ki gramer hatalarından dolayı bir yaygara kopmasın. Ama gramer, yazdığınız vakit görülen bir şeydir. Okumak ya da konuşmak için gramere ihtiyaç duyulmayabilir. Bu şekilde yavaş yavaş kulak dolgunluğu sağlanır. İleride derinleşmek is-

viii. *Hiboux, Cailloux ve Éventails*: Fransızcadaki bu üç kelime diğerlerinden daha zordur. Eski kafalı öğretmenler, okulun ilk günlerinden itibaren öğrencilere bu kelimeleri ezberletmeye çalışırlar.

ix. *Grenoble*: Fransa'da bir şehir. *Hostels*: Öğrenci yurtları

teyenler gramer çalışabilir.

Zaten dilimizi öğrenirken de bunu yapıyoruz. Konuşmaya başladıktan sekiz yıl sonra ilk gramer dersimizi alırız. Okuma ve yazmaya başladıktan üç yıl sonra.

Yeni programda, size plaklardan daha çok yararlanmanızı söylerler. Lakin kayıtlar tam gün süren ve dillerin, yorgun hissettiğiniz zamanlarda rahatlamak için öğretildiği bir okulda yararlı olacaktır. Günde birkaç saat, haftanın yedi günü. Sizin okuduğunuz yıllardaki gibi haftada üç saat değil.

Sizin programınızda bu plakları kullanmak bir işe yaramaz.

Loire[x] *Şatoları*

Sözlü sınavlarda bir sürprizle karşılaşmıştık. Sizin çocuklarınız Fransız kültürü konusunda bir pınar gibiydi. Örneğin Loire Şatoları ile ilgili kendilerinden emin bir şekilde konuşuyorlardı.

Ardından öğrendik ki bütün bir yıl içinde öğrendikleri tek şey buymuş. O zamanlar derslerdeki de dâhil nasıl okuyacaklarını ve çevireceklerini bildikleri birkaç metin vardı.

Bir müfettiş gelseydi, bizden çok daha iyi bir intiba bırakırlardı. Müfettiş müfredatın dışına çıkmaz. Ayrıca hem siz hem de o, böylesi bir Fransızcanın bir işe yaramayacağını zaten biliyorsunuz. O zaman bunu kimin için yapıyorsunuz? Müfettiş için yapıyorsunuz. O da amiri için. Ve amiri de bakan için.

Bu, eğitiminizin en korkutucu tarafıdır: kendi amaçları doğrultusunda yol almak.

12 Yaşında Kariyerist[65]

Sizin çocuklarınız hedefi bile bir sırdır. Belki yoktur, belki de parasaldır.[66]

Notlar[67], karneler ve diplomalar için günlerce çalışıyorlar. Ama bu arada, çalıştıkları güzel şeylere ilgileri kayboluyor.

x. *Loire*: Fransa'da bir nehir.

Diller, Tarih, Doğa Bilimleri, her şey bir not olmaya başlıyor, daha ötesi değil.

Bu kâğıt tomarlarının altında yalnızca kişisel çıkar yatıyor. Diploma para anlamına geliyor. Hiçbiriniz bunu söylemiyorsunuz. Ama esasında gerçek bu.[68]

Sizin okullarınızda mutlu bir şekilde okumak için, daha 12 yaşından itibaren kariyerist olmak zorundasınız.

12 yaşında, çok az kişi kariyerist olur. Bu öylesine doğrudur ki çocuklarınızın çoğu okuldan nefret ediyor. Yarım ağız davetiniz[69], başka tür bir yanıtı hak etmiyordu.

İngilizce

Yan sınıfta, İngilizce öğrenenler vardı.[70] Her zamanki gibi yanlış yönlendirilmişlerdi.

İngilizcenin yararlı olduğunu ben de biliyorum. Ama gerçekten öğrenilirse. Sizin yaptığınız gibi sadece üstünkörü değil. Bu, yalnızca baykuşlar ve çakıl taşlarına benzemez. Bu çocuklar iyi akşamlar demeyi bile bilmiyorlardı. Ve cesaretleri sürekli kırılıyordu.

İlk yabancı dil, bir çocuğun yaşamında önemli bir yer tutar. Başarılı olmak zorundadır, yoksa işler boka sarar.

Anladık ki bu, pratikte yalnızca Fransızca ile mümkündür.[71] Her zaman Fransızca konuşan bir misafirimiz oluyordu, söyleneni kavramanın zevkini tadan bir çocuk çıkıyordu. Aynı akşam, onu, üçüncü bir dil öğrenmek için plakları dinlerken görebilirdiniz.

Zaten en önemli adımı atmayı başarmıştı: bir atılımı gerçekleştirmenin mümkün olduğuna dair irade, zihninin şimdiden dil sorunlarıyla[72] mücadele içinde olması.

Matematik ve Sadizm

Geometri problemi, bize bir Bienal'deki bir heykeli hatırlatırdı[73]: "Bir silindir ile birleştirilmiş bir yarımküreden oluşan

bir kaya var; silindirin alanı, yarımkürenin 3/7'sine eşit..."

Alanları ölçebilecek bir araç yoktur. Bu nedenle, boyutları bilmeden alanları bilmemiz hayatta mümkün değildir. Bu türden bir problem, yalnızca hasta bir zihnin ürünü olabilir.

Yeni Etiketler

Yeni *Ortaokul*da[74] artık böyle şeyler görülmeyecek. Problemler, "somut bir niteliğe ilişkin düşüncelerden" yola çıkacak.

Gerçekten de bu sene Carla, *diploma* dönemi boyunca, su kazanlarıyla ilgili modern bir problemi çözmek zorundaydı: "Bir kazan... üzerine yerleştirilmiş bir yarımkürenin şeklindedir." Hadi buyurun, tekrar alanlardan başlayacağız.

Eski kafalı bir öğretmene sahip olmak, sırf etiketleri değiştirdiği için modern olduğunu düşünen bir öğretmene sahip olmaktan daha iyi olurdu.

Geri Zekâlılar Sınıfı

Bizimkisi eski kafalıydı. Bu yüzden onun öğrencilerinden hiçbiri bu problemi çözmeyi beceremedi. Bizimkisinin 4 öğrencisinden 2'si[75], çözebildi. Sonuçta: 28 öğrenciden 26'sı sınıfta kaldı.

O da herkese, kendisine bir geri zekâlılar sınıfının verildiğini[76] söylemeye başladı.

Anne ve Babalar Birliği

Onu kontrol etmek kimin sorumluluğundaydı?[77]

Okul müdürü ya da öğretmenler kurulu bunu yapabilirdi. Yapmadılar.

Aileler yapabilirdi. Lakin bıçağı sapından tuttuğunuz sürece[78], aileler sinecektir. O halde ya tüm bıçakları (notları, karneleri, sınavları) sizin elinizden almak zorundayız ya da aileleri örgütlemek zorunda.[79]

Size para ödeyenin bizler olduğunu ve bu ödemenin bizi ka-

pı dışarı etmeniz için değil bize hizmet etmeniz için yapıldığını size hatırlatabilecek güzel bir anne ve babalar birliği.

Buna rağmen bu sizin kazancınıza olacaktır. Eleştiriye açık olmayanlar daha çabuk yaşlanır. Yaşayan ve ilerleyen tarihle bağlarını koparırlar. Sizin gibi zavallı yaratıklar haline gelirler.

Gazete

Bu yarım yüzyılın tarihi, benim en iyi bildiklerimdendi. Rus Devrimi, Faşizm, savaş, direniş, Afrika ve Asya'nın kurtuluşu. Bu, babam ve büyükbabamın yaşadığı tarihsel dönemdir.

Kendi yaşadığım dönemi de iyi biliyordum. Yani Barbiana'da, tepeden tırnağa yüksek sesle okuduğumuz bir gazete vardı.

Sınav dönemleri, gazeteyi okumak için çalışmalarımızın yarattığı paragözlük duygusundan birkaç saatliğine uzaklaşmak zorundaydık. Çünkü gazetelerde sınavlarınız için yararlı hiçbir şey yoktur. Bu, okulunuzun hayat için çok az bir yararı olduğunun kanıtıdır.

İşte gazeteyi okumak zorunda oluşumuzun gerçek nedeni bu. Bu; beş para etmez bir diplomanın bizi canavara dönüştüremeyeceğini yüzünüze haykırmak gibidir. Biz diplomayı yalnızca ailemiz için istiyoruz. Lakin siyaset ve başkalarının acılarını aktaran günlük haberler, sizden ve bizden daha önemlidir.

Anayasa

Bu öğretmen, dersi I. Dünya Savaşı'nda noktalamıştı. Tam olarak okulun yaşamla yeniden ilişki kurabileceği yerde. Dahası Savaş'ın sürdüğü tüm yıl boyunca, bu öğretmen sınıfta tek bir gazete bile okumamıştı. Faşistlerin pankartları aklından çıkmamış olmalıydı: "Burada siyaset konuşmayız."

Bir keresinde Giampiero'nun annesi, ona şöyle demişti: "Gelgelelim bana öyle geliyor ki, belediyenin etüt sınıflarına devam ettiğinden beridir oğlum daha da gelişiyor. Akşamları

evde bir şeyler okurken görüyorum."

"Okumak mı? Bu çocuğun ne okuduğunu biliyor musunuz? ANAYASA! Geçtiğimiz yıl, başında kavak yelleri esiyordu, bu yılsa Anayasa diyor başka bir şey demiyor."

Zavallı kadın bunun edepsiz bir kitap olduğunu düşünmüştü. O akşam, annesi Giampiero'nun babasından onu güzelce bir pataklamasını istemişti.

Monti

Aynı öğretmen, İtalyanca dersleri sırasında, ne pahasına olursa olsun Homeros'un garip hikâyelerini okutmak istemişti. Keşke okuttukları Homeros'unkiler olsaydı.[80] Onlar Monti'ye[xi] aitti.

Barbiana'da bunu okumamıştım. Yalnızca bir kere, o da biraz eğlenmek için; Grek metnini ele almıştık ve bir kantodaki kelimeleri saymıştık. Yüz değil, yüz kırk bir adet![81] Her üç kelimeden ikisi Homeros'un, diğeri de Monti'nin beyinciğinin ürünüydü.[82]

Peki, kimdi bu Monti? Bize bir şeyler söyleyen biri miydi? İhtiyacımız olan dili konuşan biri miydi? Daha da kötüsüydü: Kendi döneminde dahi konuşulmayan bir dilde yazan biriydi.

Bir gün, sizin *ortaokulunuzdan* yenice atılan bir çocuğa Coğrafya öğretiyordum. Kendisi, hiç ama hiçbir şey bilmiyordu ve Cebelitarık diyeceği yere Herkül Sütunları[xii] diyordu.

Onu İspanya'da bir tren istasyonu gişesinde bir bilet isterken hayal edebiliyor musunuz?

Önceliklerin Hiyerarşisi

Eğitim kısayken, dersler yalnızca önceliklere dayanmalıdır.

---

xi. *Homeros*: *İlyada* ve *Odessa*'nın yazarı Grek şair. *Vincenzo Monti*: 19. yüzyıl şairi. İlyada'yı İtalyancaya çevirmiştir.

xii. *Herkül Sütunları*; Cebelitarık Boğazı'nın antik şairlerce anılan adıdır. Akdeniz ile Atlantik Okyanusu arasındaki geçit yoludur.

Doktorun oğlu Pierino'nun hikâye okumak için çok zamanı vardı. Gianni'nin ise yoktu. Kendisi, on beş yaşında sizin ellerinizden kaçmış. Şimdi bir fabrikada. Jüpiter'in mi Minerva'yı yoksa Minerva'nın mı Jüpiter'i doğurduğunu bilmesine gerek yok.[xiii]

İtalyanca dersinde, maden işçilerinin sözleşmesi de okutulmuş olsaydı daha güzel olurdu. Siz, madam, hiç okudunuz mu? Kendinizden utanmadınız mı? Yarım milyon aile için hayat demek bu.

Siz birbirinize öğrendiklerinizi anlatıyorsunuz.[83] Hepiniz aynı kitaplardan okuyorsunuz. Size farklı bir şey söyleyen yok ki.

Beceriksizler

Beden dersi sınavları sırasına öğretmenimiz bize bir top attı ve dedi ki: "Basketbol oynayın." Nasıl oynayacağımızı bilmiyorduk.[84] Öğretmen bize küçümseyerek baktı: "Beceriksizler."

Aynen size benziyordu. Geleneksel bir ritüeli yerine getirme kabiliyeti, onun için daha önemli gibiydi. Müdüre bizim "beden eğitimi" dersinde yeterli olmadığımızı söyledi ve eylül ayında bize tekrar sınav yapmak istedi.

Hepimiz meşe ağacına çıkabiliyorduk. Tırmanınca ellerimizi bırakıp bir baltayla yüz kiloluk bir dalı kesebiliyorduk. Sonra da onu karda kapımızın eşiğine sürükleyip annelerimizin ayaklarına seriyorduk.[85]

Floransa'da evine asansörle çıkan bir adamdan bahsetmişlerdi. Sonra kendine başka bir pahalı alet satın almış; bununla kürek çeker gibi yapıyordu. Siz ona Beden Eğitimi dersinden 10[86] vermiştiniz.

Mugello'da Latince

Elbette çok az Latince biliyorduk.[87] Parlamento, zaten iki

xiii. *Jüpiter ve Minerva*; Artık Yunanlıların inandığı ya da inanır gibi yaptığı tanrılardır. Ayrıca bir erkeğin (adı Jüpiter) bir kız (adı Minerva) doğurduğunu anlatırlardı.

yıl önce[xiv] ondan kurtulmuş.[88] Aynı yıl Cambridge ve Oxford[xv] için de bir gereklilik olmaktan çıkmıştı.

Ama Mugello köylülerinin Latinceyi çok iyi bilmesi gerekiyordu. Profesörler, papazlar kadar vakur bir şekilde sıraların arasından geçiyordu. Sönmüş fitilin muhafızları.

Ben gözlerimi fal taşı gibi açmış bu garip insanlara boş boş bakıyordum. Daha önce hiç böylesini görmemiştim.

YENİ *ORTAOKUL*

Sizin Elinizde

Yeni ortaokul ile ilgili yasayı ve programı inceledik.

Yazılanların çoğunu beğendik.[89] Bilhassa herkes için eşit, zorunlu ve sağ kanadın[90] hoşlanmayacağı bir yeni *ortaokul* olması dolayısıyla. Bu olumlu bir adımdı.

Ancak üzücü olan, bunun sizin elinizde olduğunu bilmemizdi. Öncekilerde[91] olduğu gibi sınıfsal bir ayrım yapacak mısınız?

Ders Programı

Eski *ortaokul*, bilhassa ders programı ve ders yılı takvimi ile sınıf ayrımı yapıyordu. Yeni *ortaokul*, bunları değiştirmedi. Okul hala zenginlerin ölçüsüne göre ayarlanıyordu. Evde yetiştirilen ve okula yalnızca diploma toplamaya[92] gidenlere göre.

Öte yandan 3. madde bir umut ışığı oldu. Haftada en az 10 saat etüt sınıfları kurulmasını öngörüyordu. Aynı maddede hemen akabinde size bunu uygulamama imkânı yaratan bir boşluk vardı: Etüt sınıfları "bölge şartlarının incelenmesine bağlı olarak" yürürlüğe girecektir. Yani yine her şey sizin elinizde.

---

xiv. Bahsi geçen yasa, Yeni *Ortaokul*'un kurulmuş olmasından dolayı 1962 yılında çıktı.

xv. *Cambridge ve Oxford*; zenginler için tahsis edilen eski İngiliz üniversiteleri. Bir süre öncesine kadar Latince bilmeyenler girip çıkamıyordu.

Bunun Gerçekleşmesi

Etüt sınıfları, yeni *ortaokul*un ilk yılında, Floransa ilindeki 51 köyden 15'inde faaliyete geçti.

İkinci yılda çocukların %7,1'ine ulaşarak 6 köyde faaliyete geçti. Geçen yıl çocukların %2,9'unu[xvi] da içerecek şekilde 5 köye daha ulaştı.

Belediye meclislerinin[xvii] organize ettiği etüt sınıfları[93] artık kalmadı.

Aileleri suçlayamazsınız. Sizin, etüt sınıflarını şu kadarcık önemsemediğinizi anladılar. Önemseseydiniz, kul köle misali çocuklarını size gönderirlerdi; hem de yalnızca etüt sınıflarına değil yatıya da.

Muhalefet

Vicchio Belediye Başkanı, etüt sınıflarını açmadan önce devlet okullarında çalışan öğretmenlerin görüşlerini aldı. 15 mektup gönderdi. 13'ü karşı çıkarken ikisi destekledi. Bu sonucun nedeni ise, etüt sınıflarının iyi çalışmadıktan sonra hiç çalışmamasının daha iyi olacağıydı.

Köylü çocuklar ya sokaklarda ya da kahvedeydi. Çiftçi çocuklarsa tarlalarda. Bu durumun üstesinden gelmek söz konusu olduğundan etüt sınıflarını yanlış olduğu asla söylenemezdi. Herhangi bir adım güzel olacaktır. Sizin okul dediğiniz bu hilkat garibesi[94] bile hiç yoktan iyidir.

Etüt sınıflarına karşıysanız, bunu belli etmemenizi öneririm. Zira insanlar kötü niyetli olurlar. Sizin bu beyefendilerin oğlanlarına[95] özel ders verdiğinizi düşünebilirler.

---

xvi. "*La new scuola media al termine del primo triennio*", [İlk üç yılın sonunda yeni ortaokul], Floransa İli Eğitim Bakanlığı, Haziran 1966.

xvii. "... geçtiğimiz yıl yaşanan bazı cüretkar deneyimlerin ardından, sorumlu yetkililerin olumsuz tutumları nedeniyle tekrar edilemeyeceğinden, belediye meclislerinin idare ettiği etüt sınıfları olmayacaktır." (s. 5)

Güney Afrika

Bazıları eşitlikten nefret ediyor.

Floransa'da bir okul müdürü, bir kadına şöyle demişti: "Tasalanmayın Hanımefendi, oğlunuzu bana gönderin. Okulumuz İtalya'daki en az birleşik *orta* sınıfa sahiptir."[96]

İktidardaki insanlara yaranmak kolaydır. Siz, yalnızca "tuzu kuru"[97] çocukları bir yere toplamak zorundasınız. Onları şahsen tanımaya gerek dahi yoktur. Onların kayıtlarına; yaşlarına, (köy mü kent mi diye) yaşadıkları yere, (Kuzey mi Güney mi diye) doğum yerlerine, babalarının mesleğine, referanslarına bakmanız yeter.

Bu şekilde oluşmuş iki, üç, dört farklı *orta* sınıf, aynı okulda iç içe olacaktır. A sınıfları, "Eski *Ortaokul*" olur. Sorunsuz ilerleyen bir sınıf. En muteber öğretmenler burası için savaşacaktır.

Belirli bazı aileler, çocuklarını buraya yerleştirmek için ne gerekiyorsa[98] yapacaktır. B sınıfı, o kadar iyi olmayacak ve bu sürüp gidecek.

Başkalarını İtme Kakma Görevi[99]

Onlar saygıdeğer insanlar. Müdür ve öğretmenler bunları kendileri için değil Medeniyet[100] için yapıyorlar.

Aileler de bunları kendileri için değil çocuklarının Geleceği[101] için yapıyor. Başkalarını ite kaka yol almak doğru değildir ama bu, çocuk için yapılacaksa, kutsal bir görev haline gelir. Zaten yapmadıysalar kendilerinden utanmalılar.

Silahsızlandırılmış

Yoksul aileler hiçbir şey yapmıyor. Hatta bu şeylerin olduğu akıllarına dahi gelmiyor. Bilakis etkilenmiş hissediyorlar. Onların zamanında, kırsal bölgelerde, yalnızca *üçüncü* sınıf vardı.[102]

İşler yolunda gitmiyorsa bu, çocuğun okumaya yatkınlığı olmadığı anlamına geliyordu. "Öğretmen[103] böyle söylemişti. Ne kadar terbiyeli biri. Bana otur dedi. Bana not defterini gös-

terdi. Bazı çalışmalar mavi işaretlerle doluydu.[104] Zeki bir çocukla kutsanmadık. Elden ne gelir. O da tıpkı bizim gibi tarlada çalışacak."

İSTATİSTİKLER

Ulusal Düzeyde

Tam da burada bize, bilhassa da kötü okullarda sınavlara girdiğimizi söyleyerek itiraz edeceksiniz. Yine söylediklerimizi onaylamak için, dış kaynaklardan duyduğumuz haberlerin de tamamen kötü olduğunu hatırlatacaksınız. Oysa siz, bizimkisi kadar otantik onlarca örnek biliyorsunuz lakin karşı sonuçların doğru olduğunu gösteriyorsunuz.

Hadi şöyle yapalım: birlikte, siz ve biz, aşırı duygusal tavrı bir kenara bırakalım ve bilimsel bir tutum takınalım.

Hikâyemize baştan başlayalım ama bu kez rakamları kullanalım.

Okumak için Yeterli Değil

İstatistikleri tutma görevini, Giancarlo üstlenmiştir. Kendisi 15 yaşındadır. Sizin okumaya yeterli bulmadığınız köy çocuklarından biridir.

Bizimleyse coştu.[105] Misal bu sayılarla haşır neşir olalı, şu an dört ay olmuştur. Matematik bile artık onun için fuzuli[106] bir ders değil.

Giancarlo'da deneyimlediğimiz bu eğitsel mucizede, oldukça kesin bir yöntem vardır.

Değerli bir neden için çalışması amacıyla ona bir fırsat[107] verdik: Onunla birlikte sınıfta kalan 1.031.000 çocuğun bir kardeşi gibi hissetmesini istedik ve kendisi ve onlar[xviii] için intikam oyunu oynamasını önerdik.

---

xviii. 1963-64 eğitim-öğretim yılında zorunlu eğitimde sınıfta kalanlara (Tablo A'nın dipnotundaki kaynağa bakın).

Küstah Öğretmen

Bir yığın Yıllık İstatistik Raporu, ziyaret edilen bir sürü okul, yazışmalar, eksik verilerin bulunması için ISTAT'a ve Bakanlığa yapılan ziyaretler, hesap başında harcanan günler.[xix]

Bizden önce de bu tür çalışmalar yapılmış olmalı. Ama onlar, elde edilen verileri gündelik dilde nasıl yorumlaması gerektiğini bilmeyen zavallıcıklardır.[108]

Biz onları incelemedik. Tıpkı siz öğretmenler gibi.

Bu nedenle hiçbiriniz, okulda neler olup bittiği konusunda en ufak bir fikre bile sahip değilsiniz.

Bunu, bizi ziyarete gelen bir öğretmene gösterdik. Amansızca savunmaya geçti ve "On üç yıldır öğretmenlik yapıyorum. Binlerce çocuk ve aile tanıdım. Siz olaylara dışarıdan bakıyorsunuz. Okulların sorunlarına dair bilgili değilsiniz."[109] dedi.

Sanki kendisi bu konuda çok bilgiliymiş gibi; kendisi, yalnızca önceden seçilen çocukları tanıyordu.[110]

Milyonlarca Gianni

Okulların tek bir sorunu vardır. Mahrum kalan çocuklar.[111]

Sizin zorunlu eğitiminiz, her yıl 462.000 öğrenciyi bir kenara atıyor.[xx] Gelinen noktada, eğitimle ilgili yeteneksiz biri varsa o da sizsiniz, çünkü siz onları mahrum bıraktınız ve onları kazanmak için bir adım atmadınız. Yoksa sorun bizde değil; çünkü biz onları tarlada ya da fabrikada olsunlar buluyoruz ve onlarla yakından ilgileniyoruz.

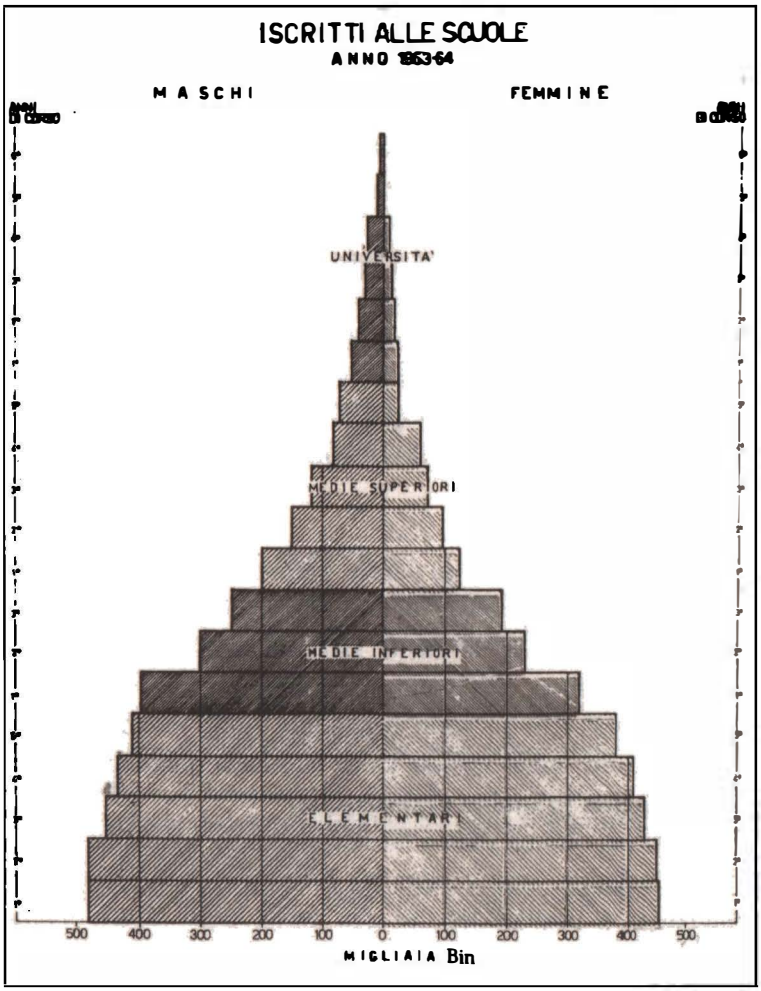
Gianni'nin okuma yazma bilmeyen annesi, okulların sorunlarının farkında. Sınıfta kalan bir çocuk için samimiyetle kaygılananlar ve istatistiklere bir göz atacak kadar sabırlı olanlar biliniyor.

Hal böyleyken rakamlar size bangır bangır bağırmaya başlı-

xix. ISTAT: Ulusal İstatistik Enstitüsü.

xx. Bu rakam, Tablo C'de sunulan prosedür izlenerek Tablo A'dan çıkarılmıştır.

yor. Milyonlarca Gianni olduğunu ve sizin ya salak ya da kötü biri olduğunuzu söylüyor.

İstatistiksel tabloların huzurunuzu[112] kaçırması korkusuyla, onları ek olarak koyduk. Burada, metinde, onları insani bir

boyuta indirdik. Sevgi dolu bir bakışla[xxi] kucaklanabilecek bir sınıf kadar geniş.

Metne piramit koymaya karar verdik.[xxii] Bu gözde etki bırakan bir semboldür.

İlkokuldan başlayıp yukarı çıktıkça, piramit baltayla yontuluyormuş gibidir. Her bir basamak, eşitliğe kavuşamadan işe giden sevimli bir yavrudur.[113]

1951'in İzini Sürmek

Fakat piramit, 6 yaşındaki öğrencilerle 30 yaşındaki öğrencileri[114] aynı yere koyması bakımından kursludur. Eskilerin ve yenilerin hataları işte.

O halde hadi tek bir öğrenci grubunu[115] ele alıp, zorunlu eğitimin sekiz yılı süresince izleyelim.

Elimizde son rakamlar olmadığından 1951[xxiii] grubunun izini sürelim.

İlkokul Birinci Sınıf

Hadi başlayalım, 1 Ekim, *ilkokul birinci* sınıf. 32 öğrenci var. İlk bakışta hepsinin aynı yaşta olduğu sanılabilir. Gerçekte ise aralarında hâlihazırda sınıfı beş kez tekrar eden vardır.

Henüz yedi yaşındayken, önlük ve yakalarıyla, *ortaokulda* yüksel bir bedel ödeyecekleri için çift dikişçi[116] olarak mimlendiler.

---

xxi. Bunun için 1957-58 yıllarında 32 çocuktan oluşan bir *ilkokul birinci sınıf* hayal ettik. Bu, gerçeklikten 29.900 kere daha küçültülmüş bir sayıdır. Öyle ki izleyen şekiller, 1:29.900 ölçeğindedir. Orijinal rakamları arzulayanlar, onları ek kısmındaki Tablo C'de (1951) bulabilirler.

xxii. Piramidi oluşturan rakamlar, 1965 Yıllık Eğitim İstatistik'lerinden alınmıştır.

xxiii. 1952 grubu, Yeni *Ortaokul*'un ilk yılı olması dolayısıyla daha iyi olurdu. Ama bunu iyice incelemek için gereken veriler önemli ölçüde eksiktir. Şimdilik iki ortaokul arasında bir karşılaştırma, yalnızca birinci sınıf için söz konusu olabilir. Bu da önemli hiçbir şeyin değişmediğini göstermek için kâfidir. 1962-63 (Eski *Ortaokul*) döneminin birinci sınıfında öğrencilerin %33,3'ü sınıfta kalmıştı. 1963-64 (Yeni *Ortaokul*) döneminin birinci sınıfında, öğrencilerin %28,2'si sınıfta kalmıştı.

Kârdan Zarar[117]

3 çocuk, daha dersler başlamadan ortadan kaybolmuştu. Öğretmen onları tanımıyordu ama onlar daha önce okula gelmişlerdi. İlk bozguna uğramışlar ve bir daha dönmemişlerdi.

Dönmüş olsalardı, onunla[118] birlikte olacaklardı. Yani öğretmen onları kaybetti. Dediğimiz gibi ortada kârdan zarar durumu var.

Hatta sonraki sınıflarda da aynı gerçek vuku bulacaktır. Eğer art niyetli olsaydık, her yıl başarısız olmuş[119] çocukların sayısını çoğaltabilirdik: ki o zaman sizin okuldan attıklarınızı ve çift dikiş gidenleri de ekleriz.

Siz iyi niyetli olsaydınız, bizzat siz onları[xxiv] hesaba katardınız.

Hiç Gelmeyenler

Okula hiç gelmeyenleri hesaba katmıyoruz.[120] Onlarla ilgili ulusal düzeyde bir veri yoktur. Ama fazla kalabalık değiller. Örneğin burada Mugello'da[121], Giancarlo, böyle birini bulamadı.

Bu bakımdan onlarla ilgili sizi suçlayamayız. Bu başkalarının suçu. Bilhassa kendi bölgelerindeki tüm insanları tanıyan ve aileleri ikna edebilen[122] ya da onları ihbar edebilen kilise papazlarının.

Sınıfta Kalanlar

Öğretmen haziran ayında 6 çocuğu sınıfta bıraktı.[xxv] Bu öğ-

---

xxiv. Daha fazla açıklama için Tablo B ve C'ye ve ek kısmında onlara ilişkin notlara bakılabilir.

xxv. Önceki yılın *birinci* sınıfında 8 öğrencinin (3'ü geri dönmedi ve 5'i de tekrar etti) sınıfta kaldığını biliyoruz. Bu fark, 51'de doğanların sayısının azlığından ve 57-58'de doğanların tekrar etmesinden ileri gelmektedir. Burada, metinde, basitleştirmek namına, sınıfta kalanları, yıl içinde okulu bırakanları da dâhil ettik. Dokümantasyon kısmında bunu iki kategori halinde ele aldık.

retmen, bir öğretmeni iki yıllık ilk dönem[xxvi] süresince öğrencilerin sınavı geçmelerine destek vermeye yönelten 24 Aralık 1957 tarihli yasayı çiğnemiş oldu.

Ama bizim cici öğretmenimiz[123], bağımsız halktan emirler almaz. Öğrencileri sınıfta bırakır ve tatile çıkar.[124]

Çalılığı Kurşunlamak

Sınıfta bırakmak, çalılığı kurşunlamak gibidir. Çalılıktaki belki bir çocuktur belki de bir tavşan. Onu zamanla göreceğiz.

Ekim ayına kadar ne yaptığınızın farkına varamayacaksınız. Bu öğrenci, çalışmaya mı gitti yoksa tekrar mı edecek? Tekrar etmesi halinde bu onun için iyi mi yoksa kötü mü olacak? Çalışmalarını daha da iyiye götürmek için ilerleyecek mi yoksa artık yaşına hitap etmeyen dersleri okuyarak yıpranacak mı?

İlkokul İkinci Sınıf

Ekim ayında, *ikinci* sınıfta, öğretmen sınıfta yine 32 çocukla[xxvii] karşılaşır. 26 bildik yüz görmektedir ve sanki bir kez daha *onun*[125] sevdiği çocukların arasındaymış gibi hisseder.

Sonra 6 yeni çocuk fark eder. Beşi çift dikiş gidenlerdendir. Onlardan biri, zaten iki sınıf tekrarlamıştır; bu oğlan hemen hemen 9 yaşındadır.

6. yeni oğlan, Pierino'dur, doktorun oğlu.[xxviii]

---

xxvi. *İlkokul*, iki döneme ayrılmaktadır: I ve II (ilk dönem); III, IV ve V (ikinci dönem). "Öğretmen, bir öğrenciyi, yalnızca (devamsızlık ve psikofiziksel eksiklikler gibi) istisnai durumlarda olmak üzere, sonraki dönemin izleyen sınıfına kabul etmeyecektir. Bu türden mazeretler, çalışmalardan sorumlu müdüre yazılı bir rapor olarak sunulacaktır." Yasanın yürürlüğe girdiği ilk beş yılda birinci sınıfta başarısız olanlar %15,14; ikinci sınıfta ise %16,88'di. Vicchio'dakiler gibi (farklı sınıflara ayrılmış vb.) tanzim edilmiş bir okulda birinci sınıfta başarısız olanlar, %6,9'a düşmüştür (1965-66).

xxvii. Buradan itibaren sf. 109'daki tablo ya da Tablo D'deki rakamları dikkate almak yararlı olabilir.

xxviii. Bizim kitabımızda Pierino, her yıl *birinci* sınıfı atlayarak devam eden 30.000 çocuğu temsil etmektedir. Tablo E ve bu tabloya ilişkin nota bakılabilir.

Pierino

Doktorun kromozomları güçlüdür.[xxix] Pierino, yazı yazmayı daha beş yaşındayken öğrenmişti. *Birinci* sınıfa gitmeye ihtiyacı yoktu. 6 yaşında *ikinci* sınıfa başladı. Kitap gibi konuşuyordu.

O da mimlenmişti lakin bu kez saf kan ile.

Acı Lokma

Sınıfta kalmış altı çocuktan dördü, *birinci* sınıfı tekrar etmektedir. Okul açısından bu durum onlar için bir kayıp değil belki ama sınıf arkadaşları için öyle.

Yan sınıfta güvende olduklarını bildiği için belki öğretmenleri bunu pek dert etmiyor. Belki de onları çoktan unutmuştur.

32 öğrencisi olan öğretmen için bir çocuk, bayağı bir kesirdir. Bir çocuk içinse öğretmen çok şey demektir. Bu çocuğun yalnızca bir öğretmeni vardır ve o, kendisini başından atmıştır.

Diğer ikisi, okula geri dönmedi. Tarlalarda çalışıyorlar. Orada yediğimiz her lokmada, okumayı bilmemenin ağırlığı az da olsa hissedilir.

Anneler

Yani altı anne, daha şimdiden okulunuzun nasıl bir şey olduğunu öğrendi. Bunların dördü, çocuklarının sınıflarından ve sevdiklerinden koparıldığını gördü. Ve her zaman genç olan sınıf arkadaşları arasından yaşça büyük olanların sürgün edildiğini.

İkisi çocuklarının daima dışlandığını gördü.

Anneler azize değildir. Kapının dışını görmezler. Bu büyük bir kusurdur. Ama çocuk da kapının içindedir. Sırf bu nedenle onu asla görmezden gelemeyecektir.[126]

---

xxix. *Kromozomlar*; Çocukların ailelerine benzemelerine neden olan mikroskobik küçük şeyler.

Papazlar ve Fahişeler[127]

Öte yandan öğretmen, unutmak için daima bir bahane bulabilir; çünkü onlar yalnızca yarım gün annelik yapmaktadır. Sınıfa gelmeyen çocuğun yokluğunun görülmemesi, eksikliktir. Onun sırasında bir haç ya da bir tabut, onu hatırlatmak için gerekliydi.

Lakin onun yerine yeni bir çocuk gelmektedir. Onun gibi talihsiz biri. Öğretmen ona çoktan bağlanmıştır.

Öğretmenler papazlar ve fahişeler gibidir. Sevimli yavrularına[128] anında âşık olurlar. Sonra onları kaybettiklerinde ağlamaya zamanları yoktur. Dünya kocaman bir ailedir. Hizmet edecek pek çok başka sevimli yavru vardır.

Kapının ötesini görmek güzeldir. Yalnız etrafımızdakilerin dışlanmadığından emin olmalıyız.[129]

Eşitlikten Küsuratlar

İlkokulun sonunda, 11 öğrenci öğretmenleri yüzünden okulu terk etti.

"Okul herkese açıktır. Tüm yurttaşlar, sekiz yıl okuma hakkına sahiptir. Yurttaşların tümü eşittir." Fakat bu on biri hariç.

İki çocuk bu eşitlikle ilgili avucunu yalamıştı. İmza atmak yerine çarpı koyuyorlardı. Biri bu eşitliğin 1/8'inden yararlanmıştı. O nasıl imza atması gerektiğini biliyordu. Diğerleri, bu eşitliğin 2/8, 3/8, 4/8, 5/8'inden yararlanmıştı. Harfleri seçebiliyorlardı lakin gazeteyi nasıl okumaları gerektiğini bilmiyorlardı.

Aile Ödenekleri

Bunların biri bile zengin çocuğu değildir. Bu öylesine açıktır ki insanı gülümsetiyor.

Çiftçiler aile ödeneklerinden[xxx] yeni yeni yararlanmaya başladılar. Oğlan başına[130] günde 54 *liret* alıyorlar. İşçiler ise 187

xxx. 1 Ocak 1967.

liret[xxxi] kazanıyor.

Bu yasaları çıkaranlar elbette ki öğretmen değil. Ama bunların varlığını biliyor. Ne zaman bir öğrenciyi sınıfta bıraksa[131], bu yoksul çocuğu okuldan ayrılmaya itiyor. Oysa bu zengin çocuklarının düşüneceği bir şey değil.

Köylüler

Çalışmaya itilme durumu, farklı yaşlardaki yoksullara, köylü ya da işçi olmalarına bağlı olarak sorumluluk yüklemektedir.

İlkokulun 5 yılı boyunca çalışmaya giden bu 11 çocuğun yaşı yedi ila on dört arasında değişiyordu.

Onların çoğu köylüydü ya da bir şekilde küçük bir çocuğa bile daima bazı ev işlerinin düştüğü yalıtık evlerde yaşayan insanlardı.[xxxii]

Onların Zamanından Öncekiler

Devlet bu çocukları unuttu. Onları ne okul çağındaki nüfus kayıtlarına ne de çalışan nüfus kayıtlarına dâhil eder.

Ama onlar çalışıyorlar ve yasaların satır araları incelenirse, bunun bilindiği ancak dillendirilmediği görülür.

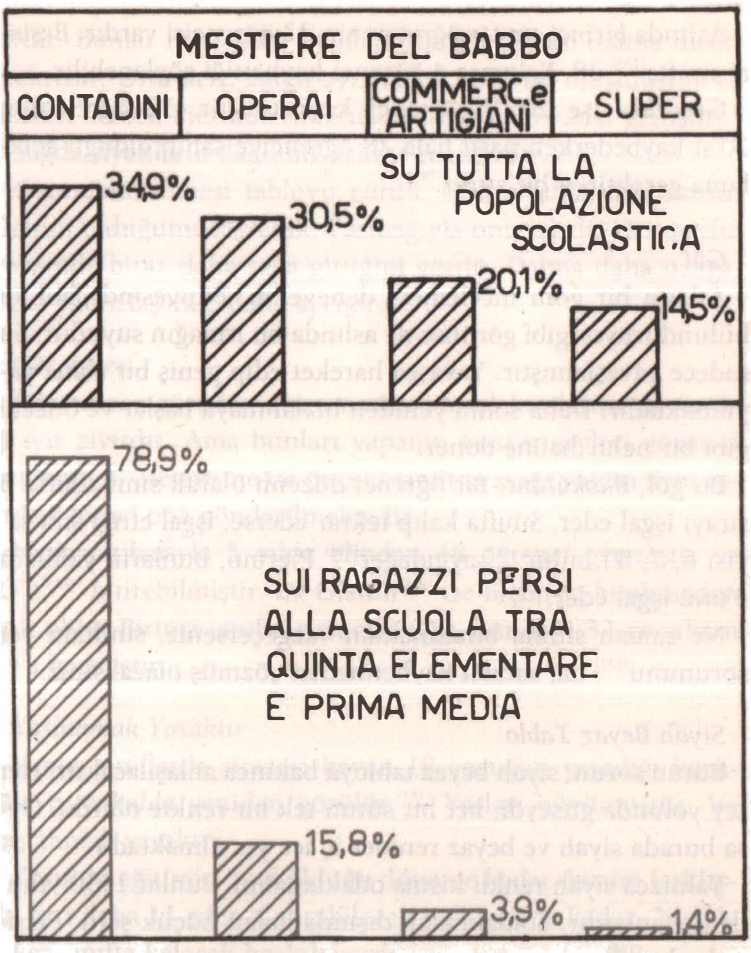
29.01.1961 tarihli "İş Yerindeki Kadınları ve Çocukları Koruma"[132] kanunu, 15 yaşından önce çalışmayı yasaklamaktadır. Bu kanun tarımda uygulanmamaktadır. Tabii. Aşağı ırkın çocuğu yoktur. Biz[133] hepimiz vaktinden önce olgunlaştık.

INAIL[134] metninin 205 numaralı maddesi, köylülerin, on iki yaşından itibaren, çalışmaları sırasındaki yaralanmalara

---

xxxi. Gerçekte bu ödenekler, biraz yüksektir. Ama yalnızca iş günlerinde tahsil edilebilmektedirler oysa yoksulların çocuklarının, pazar günleri de yemek yemek gibi kötü alışkanlıkları vardır.

xxxii. Bunun kanıtlanması elzem değildir. Bununla birlikte sayfa 97'teki tabloda, Floransa'nın bir komünü ile ilgili bizim bulgularımızı görebilirsiniz (eğitim yılları; 1963-4, 1964-5, 1965-6). "Diğer" kategorisine (irili ufaklı) işçileri, öğretmenleri, profesyonelleri, iş adamlarını, müdürleri de ekledik.

karşı tazmin edildiğini kabul etmektedir. Demek ki çalıştığımız biliniyor.

Gizem

Bütün bu çocuk kayıplarına rağmen, piramitte *ilkokul* öğretmenlerine bir onur payesi verildiği göze çarpar. Piramit, şeklini yalnızca *ortaokul* yıllarında almaktadır.

Aslında *birinci* sınıfta öğretmenin 32 öğrencisi vardır. *Beşinci* sınıfta[135] 28. Yalnızca 4 öğrenci kaybettiği söylenebilir.

Gerçekte ise 20[xxxiii] öğrenci kaybetmiştir. 32 öğrencinin 20'si kaybederken nasıl hala 28 öğrenciye sahip olduğu açıklama gerektiren bir sırdır.[xxxiv]

Göl

Atlasta bir gölü incelemeyi deneyelim. Bünyesinde bol su bulunduruyor gibi görünse de aslında bu ırmağın suyudur. Su sadece yavaşlamıştır. Yavaşça hareket edip geniş bir alana yayılmaktadır. Daha sonra yeniden hızlanmaya başlar ve önceki gibi bir nehir haline döner.

Bu göl, *ilkokul*dur. Bir öğrenci düzenli olarak sınıf atlarsa 5 sırayı işgal eder. Sınıfta kalıp tekrar ederse, işgal ettiği sıra sayısı 6, 7, 8'i bulur... saygıdeğer[136] Pierino, bunların yalnızca 4'ünü işgal eder.

Ne zaman sınıfta bırakmaktan vazgeçerseniz, sınıftaki yer sorununu[137] da, zaman kaybetmeden çözmüş olacaksınız.

Siyah Beyaz Tablo

Bütün sorun, siyah beyaz tabloya bakınca anlaşılacaktır. Her şey yolunda gitseydi, her bir sütun tek bir renkte olurdu. Oysa burada siyah ve beyaz renkler iç içe yer almaktadır.

Yalnızca siyah renkli kısma odaklanalım. Bunlar 1950 yılında doğanlardır. Soldaki alan dışında kalan küçük şerit, Pierinolardır.[138]

Dikey olarak gelen büyük parça, doğru yılda doğan çocuk-

---

xxxiii. Bu veri, diğer tüm veriler gibi, ulusal ölçekli istatistiki verilerden alınmıştır. Bu nedenle gerçekte yaşanan durumu yansıtmamakta, daha düşük kalmaktadır zira (Güney'den Kuzey'e, dağlardan ovalara, kırsal bölgelerden şehirlere gerçekleşen) iç göç, bu rakamlara eklenmemiştir.

xxxiv. Eğitim Üst Kurulu üyesi Prof. Dr. Pieraccioni, bir gazeteciye şunları söylemiştir: "... Bilindiği gibi hiç kimsenin ya da hemen hemen hiç kimsenin sınıfta bırakılmadığı ilkokullardaki çocukların kötü bir hazırlık düzeyi vardır.

lardır. Bunlar hiç sınıfta kalmamışlardır. Burası daima incelmektedir. *Orta üçte*, zaten ayrıcalıklı bir grup oluşmuştur ve hemen hemen Pierinoların oluşturduğu grup kadar geniştir.

Sağda siyahların dağılımı, tekrar edenlerdir.

Gianni'nin annesi tabloyu gördü. Ona siyahlardan birinin Gianni olduğunu söyledik. Parmağıyla onu izledi. Her sınıfta kalışında biraz daha sağa gittiğini gördü. Daima daha uzağa, daha yalnızlaşarak, daha ayrışarak.

Göçebeler

Öğretmene göre bu, onun nazikçe meslektaşlarına devrettiği ıvır zıvırdır. Ama bunları yapanın benzer şeyleri görmesi beklenir.[139] Kendisine de önceki sınıftan aşağı yukarı aynı sayıda öğrenci ona gönderilmektedir.

Netice itibarıyla 5 yılda elinden 48 öğrenci geçmiştir ve 23'ü[xxxv] bitirebilmiştir. 29 Gianni[140] ise hiçbir iz bırakmadan yok oldu. Birinci sınıfta sorumluluğu altındaki 32 çocuktan 19'ü geçmiştir.

Yaşlanmak Yasaktır

Yanlış sınıflarda şirazesi kayan 18 çocuğun yaşadığı kötülük, *ortaokulda* yeniden görülür.[141] Yaşları büyümüştür. Ve yaşlanmak yasaktır.

Zorunlu eğitimin 5 yıl olduğu döneme kadar durum farklıydı. 6, 5 daha 11 eder. Çalışabilecek yaşa gelene kadar, 2 ya da 3 kez sınıfta kalacak boşluk vardı.

Buna karşılık şimdi, 6, 8 daha 14 ediyor. Çalışma karnesi belki 15 yaşında alınabiliyor.[xxxvi]

xxxv. 11 öğrenci işe giden + 18 öğrenci tekrar eden = 29 öğrenci bir sınıf için kaybeden. Bir sınıf için 29 kaybeden öğrenci + 19 öğrenci birinci sınıfın kalanları = 48 sizin ellerinizdeki çocukların sayısı.

xxxvi. Yalnız dikkatli olunmalı. Bazıları, 13-14 yaşlarında yasal olmayan bir şekilde iş bulabilir. Hatta "yasal olarak" bile. O yıl, 10 ile 14 yaşları arasında özel bir izin ile çalışan 129.000 çocuğu dikkate aldık. ("20 Ekim 1962 tarihli Ulusal İş Gücü verileri" ISTAT, 1963).

Kaybedecek Vakit Yok

Öyle görünüyor ki hala bir kez sınıfta kalmaya vakit var. Ancak bu kez de doğum tarihlerine bakmak lazım. *Birinci* sınıfa kayıt yapan çocukların en yaşlısı, ocak doğumludur. 6 yaşından 9 ay almıştır.

Bu çocuklar teker teker incelenirse dörtte üçünün, altı yaşını geçtikten sonra birinci sınıfa kayıt yaptırdığı görülecektir.[xxxvii] Onlar bir kere bile sınıfta kalmadılar.

Öğrencileri Sınıfta Bırakmak

Bir öğretmen sınıfta bırakmak için yanıp tutuşuyorsa[142], duygularını zenginlerin oğlanlarında[143] tatmin edebilir.

Ben olsam ailelerle şöyle bir anlaşma yapardım: "Pierino daha genç, hayatın tercihleriyle yüzleştiğinde buna hazırlıksız yakalanacaktır. Onu bir sene bırakmayı düşünüyoruz, ne dersiniz doktor?"

Bu tatmin duygusunu yaşamak adına öğretmen olmak için sabırsızlanıyorum. Dilerim[144] sizin küçük torununuzla[145] yaşarım.

Toy Biri

Öte yandan öğretmen benim gibi düşünmüyor. Pierino sınıflarını hep geçiyor.[xxxviii] Garip. Daha çok genç.[146] Psikolog-

---

xxxvii. Bu veri basitçe, doğumların sayısının her ay aynı olduğu ve herkesin çocuklarını, yasaların gerektirdiği yaşa erişir erişmez birinci sınıfa kaydettirdiği varsayımına dayanır. Ulusal veri eksik olduğu için bunu iki yakın kömünden elde etmeye çalıştık ve dörtte üçten daha yüksek rakamlar elde ettik (%79 ve %81).

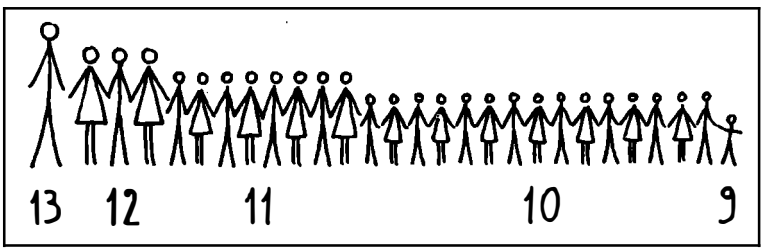
xxxviii. *Birinci Test*: İlk dönemlerden *ikinci* sınıfa kadar Pierino, *interni* (İngilizce çevirmenin notu; okullarında tüm dersleri izleyen öğrenciler) öğrencilerinden daha kolay bir şekilde sınıfı geçti. Örneğin 1962-63 yılında *interni* öğrencilerinin %87,6'sı ve *privatisti* (İngilizce çevirmenin notu: özel olarak ders izleme fırsatına sahip olanlar) öğrencilerinin %96,9'u desteklendi. *Privatisti* öğrencilerinin daha iyi dereceler almasıyla ilgili konu, *ilkokul* eğitiminde yeniden gündeme gelmiştir. Ortaokullardan itibaren bunun tersi gerçekleşir (İtalya Yıllık İstatistikleri, Tablo 90 ve 97).

İkinci Test: Pierinoların sayısı azalmadığı gibi yükselme eğilimine girdi (Bir yıl atlayarak devam eden bazı öğrenciler de bu rakama eklenmiştir). *İkinci* sınıfta (59-60) 30.000 Pierino vardı. Dört yıl sonra *orta birinci* sınıfta 24.400 idiler (Tablo E'ye bakın).

lara bakarsak o zorlu biri olmalı.[xxxix] İşte doktorun kromozomlarının gücü!

Pierino dokuz yaşında[xl] kendini *beşinci* sınıfta bulur. Daima kendisinden daha olgun sınıf arkadaşlarıyla yaşadı. Fazla olgun değildi fakat yetişkinlerle yüzleşmek için kendini eğitmişti. O, sizinle kendini rahat hissedeceklerden biridir.

Diğer yandan Gianni, okulda daima kendisinden daha küçük çocuklarla birlikte kaldı. Onlarla birlikteyken biraz efeleniyordu ama yetişkinlerle karşılaştığında dut yemiş bülbüle dönüyordu.

Orta Birinci Sınıf

Orta birinci sınıfta 22 çocuk vardır.[xli] Öğretmen[147] de onları ilk defa görür havasındadır. Yitip giden 11'i hakkında ise herhangi bir fikri yoktur. Daha doğrusu kendini kimsenin kalmadığına ikna etmiştir.

"Herkes okula geldiğinden dolayı ders yapmanın imkanı

xxxix. *Psikologlar*: İnsan zihnini bilimsel bir tarzda inceleyebildiklerini düşünen insanlar.

xl. Burada ve izleyen görselde yaşlar, ekim ayına atıf yapmaktadır. Yaşlardaki ayrım, "*İlkokulumuzdaki* ve *ortaokullardaki* öğrencilerin yaş dağılımı"na binaen yapılmaktadır, ISTAT 1963 (bizim Tablo E'de gösterdiklerimiz).

xli. Kayıp çocukların sayısının gösteriminin net olması için *ortaokul* dahil olmak üzere 1:29.900 ölçek kullanacağız. Gerçekte *ortaokulda* bölümlerin sayısı oldukça azalmaktadır ve dersler süresince de küçülmektedir. Bu nedenle öğretmenler asla bu kadar küçük sınıflarda buluşmazlar ve gerçekleşmekte olan bu ayırma fikrini desteklemezler.

kalmadı. Bazı cahil çocuklar geliyor" diye zaman zaman söylendiği de oluyordu.

Latinceyi iyi biliyordu ama Yıllık İstatistiklere bir kez olsun bakmamıştı.

Levha

Üstelik istatistiklere bakmak da onun için yeterli olmaz. Not defterlerindeki yaşları da incelemesi gerekmektedir. Bu çocuksu küçük yüzler ve kavruk bedenler aldatıcıdır.

Doğum Kayıtları'nda insanın neye benzediğini[148] görmezler. Kimin yaşı tutuyorsa çalışma karnesini alır.[149] Öğrenci de okulunuzdan bir anda kaybolabilir.[150]

Yapılacak en iyi şey, her bir öğrencinin boynuna "13 yaşımdayım, beni sınıfta bırakmayın" yazan kocaman bir levha asması olurdu.

Büyüklerin Kıyımı[151]

Fakat kimse levha taşımıyor. Ayrıca öğretmenler not defterindeki doğum tarihine de bakmıyor. Yalnızca notlara bakıyor.

Belki öğretmenlerden bazıları iyi niyetli davranıyordur. Belki gerçekten de daha büyük çocukları kurtarma niyetiyle davranıyorlardır. Yine de burada, önlerine yanlışlarla dolu bir ödev geldiğinde, aldıkları tüm kararları unutuyorlar.

Gerçek şu ki başarısızlık, merhametsizce yaşlı çocukları vuruyor.[xlii] Hepsinin elinin altında bir işi var.

Aksine yaş itibarıyla doğru sınıfta olan yavrucaklar[152], sınıflarını geçiyorlar. Geçen yıllarda onları sınıfta bırakmaları için bir sebep yoktu. Bugün de yok.

---

xlii. Tablo F'ye bakınız. Bu ifade oldukça ciddi bir ifade olduğundan, bunu titiz bir araştırma ile desteklemek istedik. Giancarlo; Toskana'dan 9, Lombardy'den 2 okul, Marche'den 1 okul, Emilia'dan ve Veneto'dan 1 okuldan veri toplamış; 1.960 öğrenci *birinci* sınıftan ve 1.814 öğrenci de *ikinci* sınıftan olmak üzere iki sonuca ulaşmıştır (1964-65, 1965-66 eğitim yılları).

Onların evleri, tam olarak Pierino'nunkine benzemiyor ama açıkçası çok da farklı değil.

Sınıf bu şekilde doğranıyor.[xliii]

Yoksulların Kıyımı

Öğretmenler, yaşça büyük birini sınıfta bırakarak yoksullara da kıydılar.

İlkokulun yaşlı öğrencilerinin babalarının mesleğine ilişkin çalışmalar yaptık.

Sonuçlar bir sonraki sayfadaki tabloda görülebilir.[xliv]

Eve Para Getirmek

Gianni şimdi 14 yaşında ve *orta birinci* sınıfa tekrar başlamak zorunda. Bu halde devam etmek saçma bir iş olur. Sınıfını düzenli olarak geçseydi, *ortaokulu* 17 yaşında tamamlayacaktı.

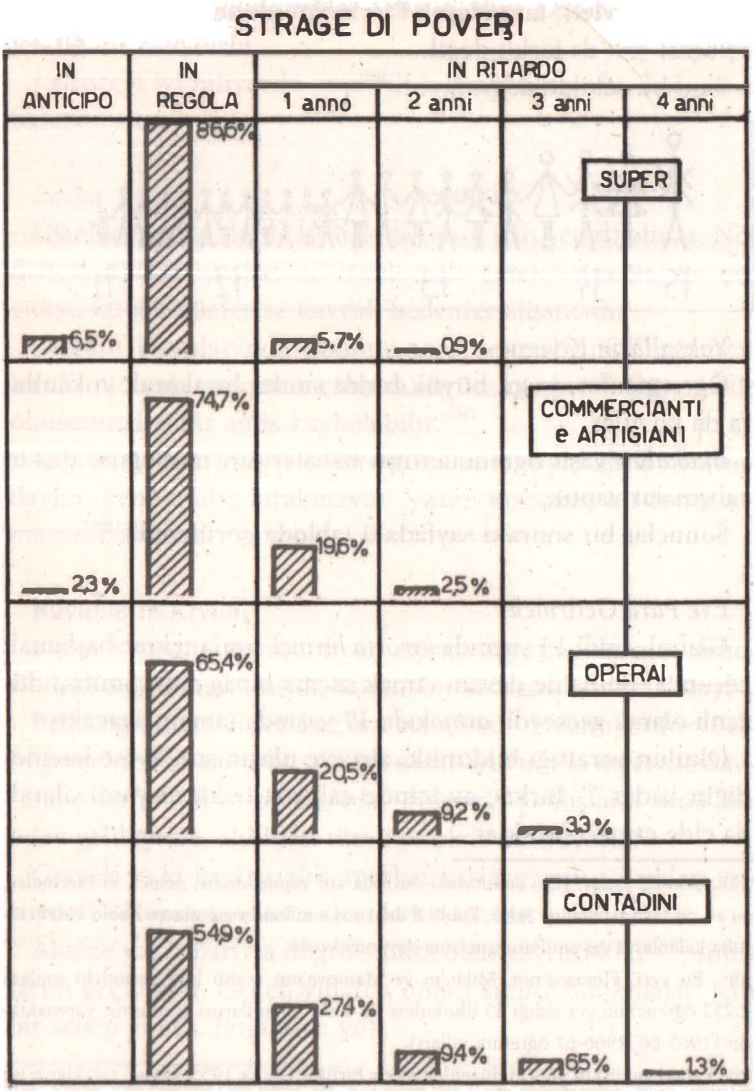
Okulun yarattığı bıkkınlık, zirveye ulaşmıştır. İş ise istemediğin kadar.[xlv] Birkaç ay içinde çalışma hakkını yasal olarak da elde etmiş olacaklar.

---

xliii. Şekilde yaşlar, yılın sonundaki duruma atıf yapmaktadır, demek ki Pierinolar, şu an on bir yaşındadır. Şekil, Tablo E'deki yaş sınıflandırmasına ve Tablo F'deki sınıfta kalanların yaş sınıflandırmasına dayanmaktadır.

xliv. Bu veri, Floransa'nın, Milan'ın ve Mantova'nın çeşitli bölgelerindeki toplam 2.252 öğrencinin yer aldığı 35 ilkokulun 3., 4. ve 5. sınıflarına gönderme yapmaktadır (1965-66, 1966-67 öğrenim yılları).

xlv. Çıraklığa ilişkin güncel düzenlemelerle birlikte (Ocak 1955 Yasası) çırakların işe alınması işletmeler açısından karlı hale gelmiştir. Çok gelişmiş bölgelerde, bazı durumlarda işçi olan babaları iş bulamazken işletmeler çocukları işe almak için evlerine kadar geliyorlardı. Örneğin Floransa'nın Prato bölgesi bu konuda iki rekorun sahibidir: Endüstriyel gelişme ve zorunlu eğitimde devamsızlık. (Bakınız "*L'adempimento dell'obbligo scolastico*", Office for Studies of the Florence Provence, 1966)

Gianni çalışmanın eğlenceli bir şey olmadığını çok iyi biliyor fakat eve para getirmek istiyor. Harcadığı her bir kuruş için azarlanmak, canını sıkıyor.

Ailesi de giderek az ısrarcı davranıyor. Başarısızlıklar karşı-

sında yenilmemek için çok az kişide görülen sebatı ve okuma azmini göstermeleri gerekirdi.

Ayrıca sizin de bir yardım eli uzatmanız gerekirdi. Siz ise elinizi, onu itelemek için uzattınız.[153]

Manav

Belki niyetiniz bu değildi. Ama bu kadar yaşlıyken onu size gönderen öğretmenin şaşırdığı kesin. Belki bu dünya şaşırmıştır belki de Gianni.

Fakat sınıfta bıraktığı öğrencisinin manavda kendisine hizmet ettiğini gören öğretmenin yerinde olmak istemem.

Öğretmen: "Neden okula dönmüyorsun? Okula dönesin diye seni bilhassa geçireceğim. Okul sensiz çok anlamsız."[154] deseydi, o zaman her şey farklı olurdu.

Orta İkinci Sınıf

Orta ikinci sınıfta yaşı büyük olanlar gidince, yaş ortalaması düşüyor. Pierinolarla diğerleri arasındaki mesafe, giderek düşüyor.

İlkokulda sınıfta kalmanın, sınıfta kalanların çoğu devam ettiğinden sınıftaki yaş ortalamasını yükselttiği söylenebilir. *Ortaokulda* ise yaşı büyük olanların çoğu kendilerine iş bulduğundan yaş ortalaması düşüyor.

Evin Yeri

Sınıf toplumsal yapısı itibarıyla da değişiyor.

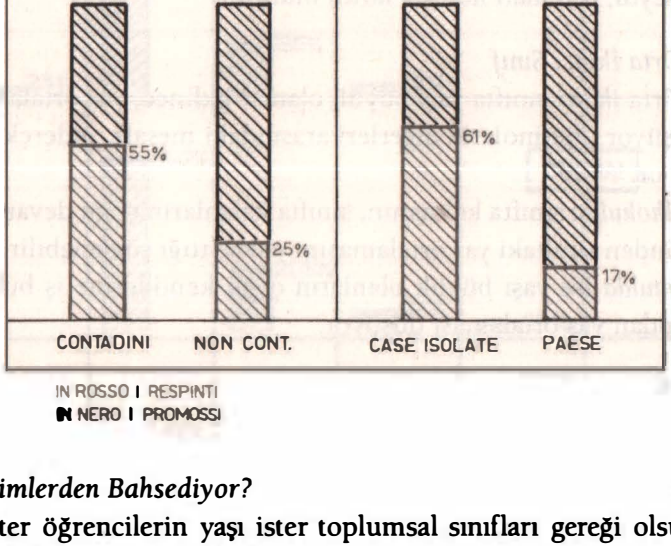
Elimizde komşu bölgemizdeki arkadaşların hazırladığı bir çalışma var. Bu arkadaşlar, *orta bir* ve *ikinci* sınıfta kalan öğrencileri toplumsal kategorilere bölmeye çalışmışlar. Sonuçları aşağıdaki grafikte görebilirsiniz.[xlvi]

xlvi. "Köylüler" olarak sınıflandırılan aileler, nüfusu yoğun bölgelerde yaşamaktadır ve su, aydınlanma, sokaklar, alışveriş yerleri gibi hizmetlerden yararlanmaktadırlar. "Tecrit edilmiş" olarak sınıflandırılanlar da, genellikle Monte Morello ya da Calvana yaşamaktadır.

Dörtlük Bir Ödev[135]

Öğretmenler bu tabloyu gördüklerinde, bunun tarafsız yargılarına olduğu kadar gururlarına da hakaret olduğunu söylediler.

En sebatkâr olanlarından biri, çocukların aileleri hakkında hiçbir bilgisi olmadığını ve asla buna yönelik bir girişimde de bulunmadığını söyleyerek bu durumu protesto etmişti: "Çalışması dörtlükse, dört veririm" demişti. Ama zavallı kadın, kendisini tam da bununla suçladığımızı anlamıyordu. Çünkü eşit olmayanlar arasında eşitlik yaratmaya çabalamaktan büyük bir haksızlık yoktur.

Kimlerden Bahsediyor?

İster öğrencilerin yaşı ister toplumsal sınıfları gereği olsun, orta ikide öğretmenin rahat bir nefes almaya başladığı bir gerçektir. Eğitim programını sonlandırmak onun için kolaylaşıyor.

Haziran ayı gelsin diye sabırsızlanıyor. Diğer dört kaytarandа kurtulacak ve artık hak ettiği bir sınıfa kavuşacaktır.

"*Birinci* sınıfta bana geldiklerinde hiç okuma yazma bilmi-

yorlardı. Şimdiyse ödevlerini bana tek bir yanlış olmadan teslim ediyorlar."

Kimlerden bahsediyor? *Orta birinci* sınıftaki çocukları nerede? Devam edenler, o zamanlarda hatta *ilkokul üçüncü* sınıfta bile doğru bir şekilde yazabilenlerdi. Bunlar yazmayı evlerinde çoktan öğrenmişlerdi.

Orta birinci sınıftaki okuma yazma bilmeyen öğrencileri, hala aynı durumdalar. Sadece kendisi onları gözünün önünden uzaklaştırmıştı.

Zorunlu

Ve bunu kendisi de çok iyi biliyor. O kadar iyi biliyor ki *üçüncü* sınıfta yalnızca birkaç kişiyi sınıfta bırakmıştı. *Birinci* sınıfta yedi kişi, *ikinci* sınıfta dört kişi ve *üçüncü* sınıfta bir kişi.[xlvii] Yapması gerekenin tam tersini yapmaktadır.

Öğretmen tüm öğrencileri *üçüncü sınıfa* kadar getirebilseydi, zorunlu eğitimdeki zorunlu ögeye görev aşkıyla riayet edecekti. İçgüdülerini seçici olmak amacıyla dışavurabileceği yer de sene sonu sınavıdır.[156]

Buraya kadar bizim için bir sorun yok. Ama bir çocuk hala nasıl yazacağını bilmiyorsa, o zaman onu sınıfta bırakmak öğretmenin hakkıdır.

Sözün Özü

Bir sonraki sayfadaki tablo, sekiz yıllık zorunlu eğitimin bir özetidir.[xlviii]

---

xlvii. sf. 101'deki dipnotta açıklanan nedene dayanarak *ortaokulun* oldukça küçük olduğunu varsayıyoruz. Bu da *ortaokul* öğretmenlerinin *ilkokula* göre daha az öğrenciyi sınıfta bıraktığı izlenimi uyandırıyor. Mesele oransal olarak da bu şekildeyse, oldukça farklı bir sonuç ortaya çıkacaktır.

İlkokul birinci sınıfta öğrencilerin %15,4'ü, *ikinci* sınıfta %18,1'i, *üçüncü* sınıfta %12,9'u, *dördüncü* sınıfta %14,9'u, *beşinci* sınıfta %17,9'u, *orta birde* %%33,3'ü, *orta ikide* %23,2'si ve *orta üçte* de %5,1'i sınıfta bırakılmıştır (Bakınız Tablo A).

xlviii. Bu rakamların yorumu için Tablo D ve bunun notları incelenmelidir.

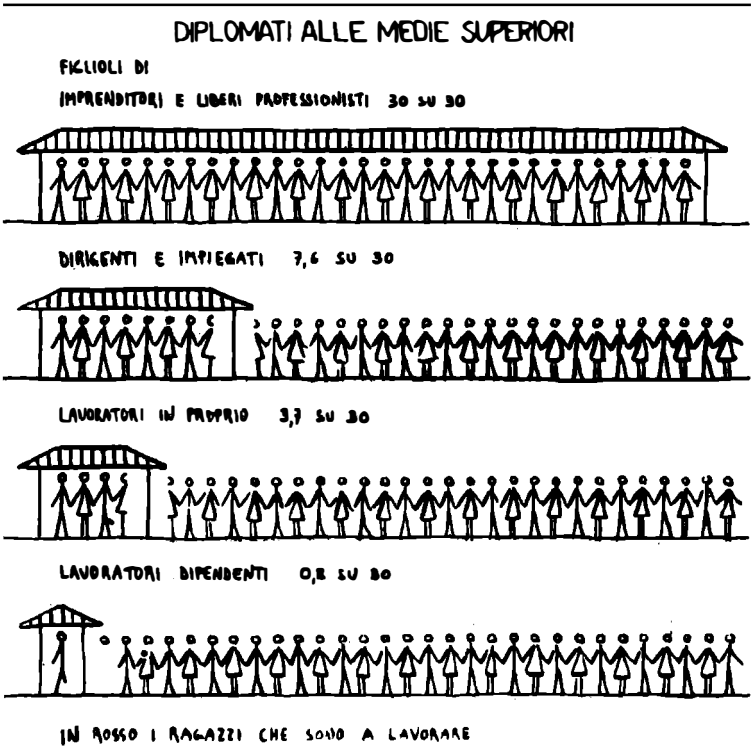
RIPETENTI IN REGOLA
A RIPETERE
A RIPETERE
A LAVORARE

Sınıf 40 öğrencisini kaybetmiştir. Bunların on altısı, bu zorunlu yılları tamamlamadan çalışmaya gitmiştir. Yirmi dördü, sınıfta kalarak tekrar etmiştir. 56 öğrencinin tamamı bu sınıfa geçmiştir. *Orta üçüncü* sınıfta, *ilkokul birde* öğretmene teslim edilen 32 öğrencinin yalnızca 11'i kalmıştır.

Babanın Mesleği

Şu anda, *ortaokulu* tamamlayan öğrencilerin babalarının mesleğine dair bilgi edinmek gerekmektedir. Ama ISTAT'ta[157] buna yönelik bir çalışma yapılmamıştı. Zorunlu Eğitimin sınıfsal ayrımı yarattığına nasıl inanabilirlerdi ki?

Bunu telafi etmek için liseyi tamamlayanların[158] babacıkla-

rının mesleğini çalışmışlardı. Ortaya çıkan tabloyu, sayfa 109'daki şekilde görebilirsiniz.[xlix]

Bunlar sizin eğitiminizi 12 ya da 13 yılda tamamlayan öğrencilerdir. Bu yılların sekizi, zorunlu eğitime aittir.

Konu Yalnızca Para Değil

Biri yeterli parası olmadığı için eğitimini yarıda bırakabilir, bu sizin kabahatiniz değil elbet. Ama çocuklarını *orta üçe* kadar on hatta on bir yıl okula gönderen işçiler var.[l]

Bu işçiler, Pierino'nun babası kadar masraf etmektedirler ama Pierino, bu çocukların yaşına geldiğinden çoktan *üst orta* eğitimini tamamlamıştı.

EŞİT DOĞMAMAK MI?

Aptallar ve Tembeller

Aptalları ve tembelleri sınıfta bıraktığınızı söylüyorsunuz.

Yani size göre aptallar ve tembeller, Tanrı'nın iradesiyle yoksulların evinde doğmuştur. Ama Tanrı, yoksulların başına böyle bir çorap örmez. Bu işi büyük olasılıkla sizin işiniz.

Irkı Savunmak

Kurucu Meclis'e göre ırk teorisini savunan biri, Faşisttir: "Vekil Mastroianni, *zorunlu*[159] kelimesinden bahsederken, bazı çocukların okula devam etmek için organik olarak tamamen yetersiz olduğuna dikkat çekmiştir."[li]

---

xlix. Her bir kategori için 100 öğrenciden oluşan bir tablo yapmanın çok zor olacağını düşünerek maksimum sınır olarak 30 rakamını aldık. Bu tablodan da görülebileceği gibi iş adamlarının ve profesyonellerin çocuklarının tamamı, *üst orta* eğitimini tamamlıyor. Veriler *İtalyan Yıllık İstatistikleri*'nden alınmıştır, 1965, Tablo: 13 ve 103.

l. *Orta üçüncü* sınıfta okuduğumuz 16 öğrenciden biri 17 yaşında, diğer ikisi de 16 yaşında diploma aldı.

li. *Kurucu Meclis*; 1946 ve 1948 yılları arasındaki Parlamento (*Camera dei Deputi*). Normal işlevlerinin yanı sıra Anayasa metnini de hazırlamıştır. Atıf yapılan cümle,

Hatta bir *ortaokul* müdürü şunları yazmıştı: "Anayasa, bütün öğrencilere, aynı zihinsel gelişmeyi, aynı çalışma kabiliyetini maalesef garanti edememektedir."[lii] Ama kendi oğlu için asla böyle şeyler söylemezdi.[160] *Ortaokulu* bitirsin diye zorlamaz mıydı? Bana böyle şeylerin Mao'nun Çin'inde olduğu söylediler. Peki ya doğru muydu?[161]

Zenginlerin de problemli çocukları vardır. Ama onları başarıya ulaştırırlar.

Başkalarının Çocukları[162]

Ne var ki başkalarının çocukları da bazen aptal gibi görünür. Yakınlaştığınızda ise öyle olmadıklarını görürsünüz. Öyle ki tembel bile değildirler. Ya da en azından bir an için tembellik ettiklerini sanıp ve bunun da bir çaresinin olması gerektiğini düşünürüz.

Bu durumda tüm çocukların eşit doğduğunu ve sonraki bir dönemde bu eşitliğin bozulduğunu, bunun bizim hatamız olduğunu ve buna bir çare bulmamız gerektiğini söylemek daha doğru olacaktır.

Engelleri Ortadan Kaldırmak

Anayasa, Gianni'den söz ederken tam olarak şunları söyler:

> "Tüm yurttaşlar, dil, ırk, şahıs ve toplumsal konum farkı gözetmeksizin kanun önünde eşittir.
>
> Yurttaşların özgürlüğünü ve eşitliğini kısıtlayarak kişiliklerinin gelişimine ve tüm işçilerin, Ulus'un siyasi, iktisadi ve toplumsal örgütlenmesine aktif katılımına mani olan iktisadi ve toplumsal engelleri ortadan kaldırmak Cumhuriyet'in görevidir." (Madde 3).

Anayasa'nın (zorunlu eğitimle ilgili) 34. Madde'sine ilişkin İlk Alt Komisyon tartışmalarından alınmıştır (29 Ekim 1946'daki oturum).

lii. Müdürün ve 18 öğretmenin çalışmamıza yanıt olarak imzaladığı mektubu daha önce yorumladık.

BU SİZİN GÖREVİNİZDİ[163]

Sorumluluğu Başkasına Atmak

Ortaokulda meslektaşlarınızdan biri (birinci sınıfta 28 öğrenciden 10'unu başından savan[164] alçak gönüllü yeni gelin[165] biri; o ve kocası aktif birer Komünisttir) karşı çıkmıştı: "Ben onları kovmadım, yalnızca sınıfta bıraktım. Aileleri onları geri yollamak istemiyorlarsa, bu onların sorunudur."

Gianni'nin Babası

Ama Gianni'nin babası, 12 yaşındayken bir demircinin yanına çalışmaya gitmişti ve daha *dördüncü*[166] sınıfı bile bitirmemişti.

19 yaşına geldiğinde bir *partigiano*[167] olmak için ayrılmıştı. Ne yaptığının tam olarak farkında değildi. Ama kesinlikle sizin anladığınızdan daha çok şey anlamıştı. En azından Gianni'ye eşitlik sunacak daha iyi bir dünyayı umut ediyordu. Üstelik Gianni daha doğmamıştı bile.

Gianni'nin babası 3. Madde'yi şu şekilde anlıyordu: "... engelleri ortadan kaldırmak Bayan Spadolini'nin görevidir."

Üstelik size iyi de para veriyor. Gianni'nin saatte 300 liret kazanan babası, size 4.300 liret ödüyor.[168]

Ayrıca daha elverişli çalışma saatleriniz olsun diye daha da ödemeye hazırdır. Yılda 2.150 saat çalışıyor, siz ise 522 saat (Sınavları saymıyorum, onlar ders değil).[liii]

---

liii. *Alt orta* kısmındaki bir öğretmenin net maaşı, yılda minimum 1.223.000 liret (kıdem farkı olmaksızın 1. derece maaş), maksimum 3.311.000 lirettir (17. baremden kıdem tazminatıyla birlikte 4. derece maaş). Yıllık ders saati, yılda minimum 468 saatten (yabancı diller ve Matematik) maksimum 540 saate kadar değişmektedir. Minimum maaşla maksimum ders saati birlikte düşünüldüğünde, saatte 2.264 liret sonucuna ulaşırız. Minimum ders saati ile maksimum maaş birlikte düşünüldüğünde saatte 7.074 lirete ulaşmış oluruz. Metinde verdiğimiz değerler ortalama değerlerdir. Verilerimiz 1966 yılına aittir.

Eksikler

Yine de o[169], kendisine ayak bağı olan bu şeyleri ortadan kaldıramaz. Ortaokula devam eden bir çocuğa nasıl bir disiplin uygulanması gerektiğinden, bu çocuğun ne kadar çalışması gerektiğinden hatta çocuğun kendini dinlendirmesinin doğru olup olmadığından dahi haberi yoktur. Okumanın bir insanın başını ağrıtıp ağrıtmayacağını ve Gianni'nin deyimiyle "gözlerinin önünde uçuşan noktalar" görüp görmeyeceğini de bilmiyordu.

Her şeyi tek başına yapabilseydi, zaten Gianni'yi okulunuza göndermezdi. Eğitim ve öğretimle ilgili gerekli şeyleri sağlamak sizin görevinizdi.[170] Bunlar aynı sorunun iki yüzüdür.

Siz ona yol gösterseydiniz[171], Gianni, sizinle daha farklı bir ilişki kuracaktı ve ileride yetenekli bir baba olacaktı. Şu anda babası neyse o da o. Zenginlerin olmasını istediği kadar yani.

Özel Dersler

Zavallı adam[172], ne olup bittiğini bilseydi, tekrar silaha davranmakta tereddüt etmezdi. Bazı öğretmenler ücret karşılığında özel ders veriyorlardı. Engelleri ortadan kaldırmak yerine farklılıkları derinleştirmeye çalışıyorlardı.

Sabahları bize tamamen eşit bir şekilde ders vermek için bizden para alıyorlar. Öğlenleri ise zenginlerin beyzadelerine[173] farklı bir şekilde ders vermek için zenginlerden para alıyorlar. Haziranda bizim paralarımızla mahkemeye başkanlık edecekler ve farklılıkları yargılayacaklar.

Sıradan Memur[174]

Gianni'nin babası da özel dersin verildiğini bilmiyor değil. Lakin öyle bir hava yaratıyorsunuz ki kimseden çıt çıkmıyor.[175] Namusluymuş[176] izlenimi veriyorsunuz.

Sıradan bir memur, evinde yüksek meblağlara verimli ve doğru bir şekilde evrak hazırlarken iş[177] yerinde yavaş ve yan-

lış bir şekilde yapıyorsa, hapsi boylardı.[178]

Bir de düşünün kendisine iş yaptırmaya gelenlere şöyle dediğini: "Buradan alacağınız evraklar geç çıkar ve işe yaramaz. Bence siz bunları evinde belirli bir bedel karşılığı veren birini bulun." Hapsi boylardı.

Ama tanıdığım bir öğretmen, şu ifadeleri bir anneye söylemesine rağmen hapse girmedi: "Bu çocuk beceremiyor. Ona özel ders aldırın." Kelimesi kelimesine bunları söyledi. Şahitlerim var. Onu mahkemeye verebilirim.

Mahkemeye mi? Karısı özel ders veren bir hâkimin başkanlık ettiği bir mahkemeye mi? Dahası, Ceza Kanunu'nda bu suç, nedenini kim bilir, dikkate alınmamaktadır.

Soğanlar

Hepiniz bir oldunuz. Bizi ezmek istiyorsunuz. Hadi yapın ama hiç olmazsa dürüstmüş gibi davranmayın. Zaten kuralları kendinize göre yazarsanız dürüst olmak çok kolaylaşır.

Eski bir arkadaşım bostandan 40 soğan çalmıştı. 13 ay hapiste yattı, şartlı tahliye verilmeksizin. Bir hâkim soğan çalmaz[179] Bu çok can sıkıcıdır. Hizmetçisine aldırır. Soğanlara ve hizmetçisine, özel ders veren karısı ödeme yapar.

Papazlar Daha Dürüst

Papazların idaresindeki bazı okullar, daha dürüst. Onlar sınıf mücadelesinin parçalarıdır ve bunu kimseden gizlemiyorlar. Floransa'da Barnabite'de öğle yemeği dâhil ayda 40.000 liret ödeniyor. Bu bedel Scolopis'te[180] 36.000 liret.

Sabahtan akşama kadar tek bir efendinin emrindeler. Sizin gibi iki efendinin değil.

Özgürlük

Ortadan kaldırmadığınız bir başka engel, modadır.[181]

Gianni bir gün televizyonla ilgili olarak bize şunları söyledi:

"Onlar, bize durmadan bu şeyleri gösteriyorlar. Bunların yerine okulu gösterselerdi, giderdik."

"Onlar" derken toplumu, dünyayı, bilinmeyen birini ve yoksulların seçimlerine yön verenleri kast ediyor.

O böyle deyince açtık ağzımızı yumduk gözümüzü: "Zaten iki okulun vardı, ikisini de bıraktın." Ama sonra aramızda bu durumun özgür iradesiyle mi gerçekleştiğini tartıştık.

Köyde, iyi olanlar hariç her türlü modanın etkisi altındaydı. Modaya uymayanlar ise dışlanıyordu. Bu kadar gençsen, eğitimsizsen, birinden destek görmüyorsan, modaya uymamak cesaret ister. Ne yuları ele veren babasından. Ne ACLI'deki[182] bara para karşılığı oyun satan cemaat rahibinden. Ne de kendi merkezlerine[183] para[184] ile oyun satan Komünistlerden yardım alamıyorsan. Onu daha da batırmak için yarışa giriyorlar.

Sahip olduğumuz dürtülerimiz bize yeterli gelmiyormuş gibi.

Moda

Moda onun kulağına, 12-21 yaş arasındakilerin dersten nefret etmeleri gerektiğini, spor ve seks yapmaları gerektiğini fısıldıyor.

Bu da 12-15 yaş arasının dil gelişimi için doğru yıllar olduğunu gizliyor. 15-21 yaş arasının da bu dili sendikalarda ve siyasal partilerde kullanmanın doğru yıllar olduğunu örtbas ediyor.

Kaybedilecek vakit olmadığı gerçeğini örtüyor. 15 yaşında okula veda edeceğini unutturuyor. 21 yaşında; nişan, evlilik, çocuk ve sağlık gibi kişisel kaygıların başlayacağını göremez hale geliyorsun. Bu nedenle artık toplantılara gidecek vakti olmayacağından itibarının sarsılmasından korkacak ve kesinlikle kendisini tam olarak bir işe vakfedemeyecektir.

Yoksulları Korumak

Yoksulları modaya karşı yalnızca sizler koruyabilirsiniz. Devlet bunun için sizlere yılda 800 milyar[185] liret ödüyor.[liv]

Ama sizler çok tamahkârsınız, 180 günlük ders yılına karşılık 185 gün tatil yapıyorsunuz. Yani dört saat derse karşı on iki saat boş zaman. Sınıfa girip de "Müfettiş[186] 3 Kasım'ı tatil ilân etti" diyen embesil bir okul müdürü, sevinç çığlıkları atmakta ve kendinden memnun bir tavırla gülümsemektedir.

Siz okulu musibet bir şeymiş gibi sunduktan sonra öğrencilerin onu sevmesini nasıl beklersiniz?

Hadi Birbirimize Sarılalım

Borgo'daki okul müdürü, *orta üçüncü* sınıfta öğrencilerin bir balo düzenlemeleri ve kız arkadaşlarını getirmeleri için büyük salonu kullanabileceklerini söylemişti. Salezyenler, bundan geri durmamak için maskeli bir balo organize ettiler.[187] Tanıdığım bir öğretmen, cebindeki *Gazzetta dello Sport*[188] ile dikkatleri üzerine çekiyordu.

Bunlar, gençlerin "ihtiyaçlarını" tam olarak kavrayan adamlardır. Zaten şu dünyayı olduğu gibi kabul etmek kadar rahatlatıcı bir şey yoktur. Cebinde *Gazzetta*'sıyla bir öğretmen, cebinde *Gazzetta* taşıyan bir baba işçiyle, kollarında bir top taşıyan küçük oğlu[189] ya da kuaförde bir saat harcayan küçük kızı hakkında konuşarak anlaşabilir.

Daha sonra öğretmen, not defterine küçük bir not alır ve işçi oğulları, nasıl okunacağını bilmeden işe gider. Öğretmenlerin oğulları ise, "tembel de olsalar" ya da "kıt beyinli de olsalar" sonuna kadar okumaya devam ederler.

---

liv. "*Relazione generale sulla situazione economica del paese 1965*", Cilt 2, s. 495. Rakamlar, münferiden zorunlu eğitimdekiler için geçerlidir.

SEÇİM BİRİLERİ İÇİN YARARLIDIR

Kader mi Plan mı?

Böylesi bir durumda herkes kaderi suçlamaya başlar. Tarih'i kaderle açıklamaya çalışmak öylesine teselli edicidir ki.

Ancak Tarih'i siyasal bir perspektiften bakarak düşünmek, daha rahatsız edicidir: Moda, Gianni'nin bir kenara atılması için titizlikle hazırlanmış bir planın parçası haline gelir. Apolitik öğretmen, müfettişlerin[190] bir not defteri ve bir kayıt defteri ile silahlandırdığı 411.000 kullanışlı ibişten biri haline gelmektedir. Olur da moda oyunu dikkat dağıtmak için yeterli olmaz diye bir yılda 1.031.000 Gianni'yi haklamakla görevli yedek ordular.

Yılda 1 milyon 31.000 *itilmiş*.[191] Bu, sizin okul dediğiniz şeyle ilgili teknik bir terimdir. Fakat aynı zamanda askeri bir terimdir. Onları askere çağrılmadan önce bir kenara itelim. Sınavların Prusyalılar[lv] tarafından bulunması hiç de tesadüf değil.

Vergi Sistemi

İşin tuhaf tarafı ise, bizi başınızdan savmak için aldığınız maaşı, dışlanmışlar olarak biz ödüyoruz.

Tüm gelirini harcayana yoksul derler. Gelirinin bir kısmını harcayana da zengin. İtalya'da, nedeni bilinmez, tüm harcamalar son *kuruşuna* kadar vergilendirilir. O değil de gelir vergisi gülünç bir şeydir.[192]

Bana, finans bilimiyle ilgili metinlerde bu sistemin "zararsız" olarak geçtiğini söylediler. Zararsız, yani yalnızca zenginin yoksullara, üstelik fark etmeksizin vergi ödetmesi.

Üniversitede bu konularla ilgili konuşulmaktadır. Ama zengin beyzadeler[193] var orada. Öte yandan *alt* okullarda[194] bun-

lv. Treccani Ansiklopedisi'ndeki Sınavlar maddesine gönderme yapılmaktadır. *Prusya*: Almanya'nın bir bölümü. Almanların askeri çılgınlıklarının Prusya'dan kaynaklandığı söylenir.

ların konuşulması yasaklanmıştır. Okulda siyaset konuşmak doğru değildir. Patronlar bunu istemiyor.

Bundan Kim Kazanç Sağlıyor?

Hadi okulun bu kadar kısa sürmesinden kim kazanç sağlıyor ona bakalım.

Yılda yedi yüz kırk saat, günde iki saat demektir. Ve bir çocuğun on dört saati vardır. İmtiyazlı ailelerde her türlü kültürel destek almak için 14 saat.

Köylüler için bunlar, onları daha da mahcup yapan yalnızlık ve sessizliğin 14 saatidir. İşçilerin oğulları içinse gizli ajanların[lvi] okulundaki 14 saat.

Bilhassa yaz tatilleri, belli çıkarlar için uyumlu gibidir. Zenginlerin oğulları yabancı ülkelere giderler ve kışın öğrendiklerinden daha çok şey öğrenirler. Yoksulların oğulları ise, ekimin başına kadar, haziran ayında öğrendiklerini biraz unuturlar. Eylül döneminde tekrar sınava gireceklerse, özel derslerin ücretlerini karşılayamazlar. Normal olarak sınavlara da giremezler.[lvii] Köylüyseler, çiftliğe yeni masraflar eklenmesin diye, yaz ayında çiftliğin günlük işlerine yardım ederler.

Açık Konuşalım

Giolitti'nin[195] döneminde bu tür şeyler açıkça konuşulurdu: "...Önemli toprak sahiplerinin Caltagironi'de bir toplantısı oldu ve toplantıda tam bir reform olması için *ilkokulların* kaldırılması teklif edildi, köylüler ve madenciler, okuyarak yeni fikirler öğrenmesinler diye."[lviii]

---

lvi. *Occult perduaders*: Yoksulları, gereksiz malların gerekli olduğuna ikna eden gizli ajanlar.

lvii. Bu durumda pek çok kişi tanıyoruz. Bununla birlikte bu konuda objektif istatistiki veriler elde etmek, bize faydası olmayacak kadar karışık göründü.

lviii. "Memorie della mia vita" [Hayatımdan Anılar], Milano 1922, Cilt 1: s. 90. *Giovanni Giolitti*: 1892 ile 1921 yılları arasında pek çok kez hükümet başkanlığı yapmıştır.

Ferdinando Martini[196] de aynı şekilde bu tür konular açıkça konuşuluyordu. *Alt orta* kısmına girişle ilgili şikâyetinde şunları söylemişti: "Bu nedenle egemen sınıfımız, siyasi ve iktisadi üstünlüğünü hiçbir şekilde kaybetmemek için mücadelesini durmadan yükseltmek zorunda kaldı."[lix]

Faşistler

Faşistlerin döneminde de yasalar çok açıktı: "Kentlerde ve büyük kırsal bölgelerde eğitim, genellikle *alt* ve *üst* (5 yıllık eğitim) okullarından oluşmaktadır. Daha küçük kırsal bölgelerde, genellikle yalnızca *inferiori* dersleri (3 yıllık okul) vardır."[lx]

Faşistler Kurucu Meclis'te zorunlu eğitimin 13 yaşına düşürülmesini talep etmişlerdi.[lxi]

Zavallı Pierino

Ancak destek görememişlerdi. Diğerleri bugün daha kurnazca konuşmak zorunda olduklarını anlamışlardı.

Yeni *Ortaokul* Parlamento'da tartışıldığı sırada yoksullara ilişkin negatif konuşmak yasaklanmıştı. Geriye, zavallı Pierino ve Latince için gözyaşı dökmek kalmıştı.

En duygusal konuşmayı Hristiyan Demokratlardan biri yapmıştı[197]: "Yeryüzünde neden entelektüel olarak özel yeteneğe sahip olanlar ile güdülenmiş olanlar, doğası gereği mutlak suretle ağır ilerlemek zorunda kalanların düzeyinde kalabilmek için kabiliyetlerini ve arzularını kısıtlayan bir okulda aşağılanmalı?"[lxii]

---

lix. Parlamento konuşması, 13.12.1888. *Ferdinando Martini*: Siyasi Müsteşar ve 1884 ile 1893 yılları arasında Eğitim Bakanı.

lx. *Testo Unico* Madde 66, 05.02.1928.

lxi. Anayasa'nın 34. Maddesi'nin Tumminelli değişikliği.

lxii. *Yeni Ortaokul*'la ilgili kurucu yasaya ilişkin The Hon. Limoni. Parliamentary tartışması.

EFENDİLER

Böyle Biri Var mı?

Efendilerin sizi kendi çıkarları için kullandığını sık sık söylüyoruz. Eğitimi sizin ölçülerinize uygun bir şekilde dizayn eden adamlardan yani.

Böyle biri var mı? Bir masa etrafında oturup bankaları, sanayileri, partileri, basını, modayı elinde tutan bir grup erkek olabilir mi?

Bilmiyoruz. Bunun olduğunu söylersek kitabımızın romansı bir tat alacağını hissediyoruz. Böyle bir şeyin olmadığını söyleseydik, bize saf derlerdi. Bu, pek çok çarkın tesadüfen bir araya gelip iş gördüğünü söylemek gibi bir şey olurdu. Ayrıca bu, bir tankın, kimse onu idare etmeden tek başına savaşa gitmesi için üretilmiş olduğunu söylemek gibi bir şey.

Pierino'nun Evi

Belki Pierino'nun öyküsü bizi aydınlatabilir. Hadi ailesine de alaka gösterelim.

Doktor ve eşi, akıllı insanlardır.[198] Okurlar, gezerler, arkadaşlarını evlerine davet ederler, çocuklarıyla oynarlar, Pierino'ya zaman ayırırlar, bunu da nasıl yapacaklarını çok iyi bilirler. Kitap dolu ve kültür kokan bir evleri vardır. Beş yaşındayken, nasıl ben küreği ustalıkla kullanıyorsam, Pierino da kalemi öyle kullanıyordu.

Keyifli oldukları bir akşam, ciddi şeyler konuştukları bir sırada bir karar alındı: "Pierino'yu neden *birinci* sınıfa vermemiz gerekiyor? Doğrudan *ikiye* versek olmaz mı?" Pierino'yu daha fazla düşünmeden sınava soktular. Kalsaydı da hiçbir şey değişmeyecekti.

Bütün derslerden dokuz alarak[199] sınavı geçti. Evde coşkulu bir hava oluştu, tıpkı ben geçseydim bizde olacağı gibi.

Akmasa da Damlıyor[200]

Bunların arasında garip olan tek şey, bu evli çiftin, kendileri için hazırlanmış olarak buldukları kanundur.[201] Bu garip kanun, beş yaşındaki bir çocuğun *birinci* sınıfa gitmesini yasaklamakta ama altı yaşındaki bir çocuğun *ikinci sınıfa* kayıt olmasına izin vermektedir.

Aptalca bir kanun mu yoksa bizim anlama yetimizin çok üzerinde mi hazırlanmış?

Bu kanun bu insanlar tarafından yazılmadı[202] Onlar bunun farkında bile değildiler. O halde kim yazdı bunu? Annem mi?

Özel Bir Durum

İlkokul birinci sınıfta yaşanan bu durum, her yıl tekrarlanacaktır. Pierino hemen hemen hiç çalışmadan tüm sınıfları geçecektir.

Ben canımı dişime takarak çalışıyorum ama sınıfta kalıyorum. Pierino ise melankoli ve isyanın yıllarına denk gelen ergenlik krizlerinin[lxiii] yanı sıra spor yapıyor ve *Azione Cattolica* ya da *Giovane Italia* veya *F. G. Comunista*'nın[203] gösterilerine de katılıyordu.

Pierino 18 yaşında benim 12 yaşımda gösterdiğim olgunluğa yaklaşamamıştır. Ancak sınıfı her zaman geçmektedir. Tam puan ile mezun olacak. Üniversitede gönüllü bir asistan olarak çalışacak.

Pierino Gönüllü Çalışıyor

Evet, maaş almayacak. Kimse buna inanmıyor: Gönüllü olarak çalışan asistanlar, bunu maaş almadan yaparlar.

Başka bir garip kanun da gördük. Ama bunun şanlı bir geçmiş vardır. Carlo Alberto'nun Kararı[lxiv] şöyle diyordu: "Sena-

lxiii. *Giovane Italia*: Bugün Faşist öğrencilerin bir örgütlenmesidir.

lxiv. Carlo Alberto: 1848 yılına kadar Piedmont ve Sardunya Kralı. Statue: 1848 ve 1948 yılları arasındaki yasalara dayanan bir çeşit Anayasa.

tör ya da milletvekilinin çalışması, hiçbir şekilde masraf iadesine ya da tazminata bağlı olmayan görevlerdir."[lxv]

Bu, paranın umursanmadığı bir çeşit romantizm değil[204], aşağı sınıfları, yüzlerine söylemeden buradan uzak tutmaya yarayan rafine bir sistemdir.[205]

Sınıf mücadelesi, beyefendiler tarafından yapılırsa, centilmence olur.[206] Bu ne papazları ne de *Espresso*[207] okuyan profesörleri öfkelendirir.

Pierino'nun Annesi

Yani Pierino profesör olacak. Kendisi gibi bir eş bulacak. Başka bir Pierino yapacaklar. Pierino'dan daha başka bir Pierino.

Her yıl buna benzer 30.000 hikâye meydana gelir.

Kendimizi Pierino'nun annesinin yerine koysaydık, onun bir canavar olmadığını söylerdik. Sadece çok küçük bir bencil.[208] Diğer çocuklar umurunda değil.[209] Pierino'nun onun gibi diğer Pierinolarla arkadaşlık etmesini yasaklamadı. Bizzat kendisi ve kocasının çevresi entelektüellerle dolu. Yani değişmeye pek niyetleri yok.

Pierino'nun 31 adet sınıf arkadaşının annesinin, ya onun annesi kadar zamanı yok ya da bu anneler zamanı kullanmayı bilmiyor. Çalışıyorlar, ama o kadar az kazanıyorlar ki yaşayabilmek için küçük yaşlardan yaşlanıncaya kadar sabahtan akşama çalışmak zorundadırlar.

Öte yandan Pierino'nun annesi, 24 yaşına kadar okula devam etmişti. Ayrıca evlerinde 31 anneden biri bulunurdu. Pierino'nun annesinin ev işlerini yapmak için kendi çocuğunu ihmal eden bir Gianni'nin annesi.

Sizin şu an sahip olduğunuz bu fazla zaman, yoksullardan bir hediyedir ya da belki zenginlerin bir hırsızlığıdır.

---

lxv. 50. Madde. Aynı madde, Belediye Başkanı ve *Giunta Cumunale* [Belediye Meclisi] için de uygulanmıştı. Madde 50; 1948'e kadar resmi olarak efektif kullanılmıştı. İngiltere'de milletvekilleri 1911'den beri maaş almaktadır.

Aslan Payı

Netice itibarıyla Pierino'nun annesi, ne bir canavardır ne de masum. Ama onunki gibi bir küçük bencilliği binlercesiyle birlikte düşünürsek, kendisi için aslan payını isteyen bir sınıf dolusu bencilik ortaya çıkar.

Faşizmi, ırkçılığı, savaşı ve işsizliği kışkırtmaktan çekinmeyen bir sınıf. "Hiçbir şeyi değiştirmemek için her şeyi değiştirmek" gerekseydi, Komünizme bile sarılmaktan çekinmeyecektir.[lxvi]

Hiçbirimiz kesin mekanizmayı bilmiyor. Ama her yasa, Pierino'ya birtakım haklar tanımak ve onu bize yamamak[210] için genişletildiğinde, bir daha tesadüflere inanamayacağız.

SEÇİM AMACINA ULAŞMIŞTIR

Üniversitede

Üniversitede okuyanların %86,5'i babacıklarının oğullarıdır. İşçilerin oğullarının oranı ise, %13,5'tir. Mezun olanların ise %91,9'u babacıklarının oğulları, %8,1'i de işçilerin.[lxvii]

Yoksullar üniversitede bir grup oluştursalardı, belki bir anlamı olurdu. Fakat oluşturmadılar. Aksine babacıklarının oğulları, yoksulları kardeşleri gibi görüyor ve tüm kusurlarını onlara bulaştırıyorlar.[211]

Yani %100'ü babacıklarının oğlu haline geliyor.

Siyasal Partilerde

Siyasal partilerdeki önemli noktalar, her düzeyde kesin olarak mezunların elindedir.

---

lxvi. Tırnak işaretli bu cümle, "Il Gattopardo" hikayesinde geçmektedir. Sicilyalı bir prensin, *garibaldini* askerlerine ulaşmasından bahsedilir. Sonra bu prens de bir *garibaldini* olur ve ne parasını ne de iktidarını kaybeder.

lxvii. *Yıllık İtalya İstatistikleri*, 1963 tablo 113-114. Sonraki yıllarda bu veriler kaybolmuştur.

Proleter partiler de bu bağlamda diğerlerinden farklı değildir. İşçi partileri, babacıklarının oğullarına burun kıvırmamaktadır.[212] Ama babacıklarının oğulları da işçi partilerine burun kıvırmıyorlar. Liderlik pozisyonları söz konusu olduğu müddetçe tabii.

Neticede "yoksullarla birlikte" olmak çok ilginç olsa gerek. Yani, gerçekte "yoksullarla birlikte" olmak değil demek istediğim aslında, "yoksulları yönetmek".[lxviii]

Adaylar

Parti liderleri, seçimler için aday listelerini hazırlarlar. Durumu kurtarmak için, en alta birkaç işçi adı da ekleyerek listeyi şenlendirirler. Sonra da oy tercihlerinin mezunlara verilmesi için ellerinden geleni artlarına koymazlar: "İşi bilenleri gönderin. Bir işçi, Parlamentoda kaybolur. Hem sonra doktor bizden *biridir*."[213]

Parlamento

Sonuç olarak yeni kanunları hazırlamak görevini üstlenenler, eski kanunlardan çokça yararlananlardır. Siyaset konusunda da berbattırlar.

Parlamentonun[214] %77'si mezundur. Bu sayı seçmen sayısını yansıtmalıdır. Ama seçmenler arasında mezun olanların oranı %1,8'dir.

Parlamentoda işçi ve sendika üyelerinin oranı %8,4'tür. Seçmenler arasında ise %51,1. Parlamentoda çiftçiler %0,1'dir. Seçmenler arasında ise %28,8.[lxix]

---

lxviii. Bu özgüven yüksekliği, (toplumsal-işçi sınıfını ya da Çinlileri) izleyen kitlenin olmadığı küçük bir partinin parçası olmaktandır. Eylül 1966'da Floransa'da gerçekleşen bir "Çinli" sokak gösterisi, önemli üniversitelerden profesörlerin oğulları olan öğrencilerce organize edilmişti.

lxix. "*Elenco alfabetico dei Deputati*" [Parlamento Üyelerinin Alfabetik Listesi], Rome 1965. "*Elenco dei Senatori*" [Senatörler Listesi], Rome 1966.

Siyah İktidar

Stokely Carmichael, yirmi yedi kez hapse gönderilmişti.[lxx] Son duruşması sırasında şunları söylemişti: "Güvenebileceğim bir tane bile beyaz olmadı."

Tüm yaşamını siyahlara adayan genç bir beyaz, ona şöyle seslenmişti: "Gerçekten mi, bir tane bile mi Stokely?" Carmichael, izleyenlere döndü, arkadaşına baktı ve şunu söyledi: "Evet, bir tane bile."

PIL

Genç beyaz rencide olursa, Carmichael'in haklılığını onaylamış olurdu. Gerçekten siyahların yanında yer alacaksa, bu sözleri sineye çekmeli, bir köşeye çekilmeli ve sevmeye devam etmelidir. Belki de Carmichael'in beklediği de buydu.

Merkez ve sol partilerin gazeteleri, okulumuzda[215] yazılan metinlere karşı daima onur payesi biçmişlerdi. Bu bağlamda[216], belki de, sağ kanadın kırgınlığını paylaşacaklar. Öyleyse bu, diğerlerinden daha iyi bir partinin olduğunu kanıtlayacaktır: *Partito Italiano Laureati* [İtalya Mezunlar Partisi].

BUNU KİMLER İÇİN YAPIYORSUNUZ?

İyi Niyet

Öğretmenlerin iyi niyeti, farklı bir sorundur.

Siz Devlet'ten para alıyorsunuz. Sevgili yavrularınız[217], gözlerinizin önünde. Tarih okudunuz. Öğrettiniz. Olayları daha net görmelisiniz.

Sevgili çocuklarınız arasında muhakkak ki yalnızca seçilmiş olanları göreceksiniz.[218] Kültürünüzü kitaplardan edinmek zorunda kaldınız.[219] Ve kitaplar yalnızca uzmanlar tarafından ya-

lxx. Stokely Carmichael: Amerika'da "Siyah İktidar" hareketinin lideri. Siyah İktidar hareketini destekleyenler, ısrarla eşitlik talep edip bir türlü elde edemedikleri için iktidarı ele geçirmek istiyorlar.

zılır. Yalnızca böyle bir kitabı yazabilenler tarafından. Ama satır aralarını görebilirdiniz. Hala iyi niyetli olmanız mümkün mü?

Naziler

Sizi anlamaya çalışıyorum. O denli saygıdeğer bir görünüşünüz var ki. Bir suçluda olabilecek hiçbir şey sizde yok. Belki sadece Nazilerin suçlarıyla ortak bir şey. Sabun kutularının kaydını tutan dürüst ve itaatkâr bir yurttaş. Bir numara hata yapsa (dört, üç), ne yapacağını şaşıracaktır ama bunun insan etinden yapılmış bir sabun olup olmadığını sormamaktadır.

Benden Daha Çekingen[220]

Ama bunu kim için yapıyorsunuz? Nefret uyandıran bir okul size ne kazandırıyor ve Gianni'yi nasıl sokağa atabiliyorsunuz?

Durun bir dakika, siz benden daha çekingensiniz galiba.[221] Pierino'nun ailesinden korkuyor musunuz? *Üst* okullarındaki meslektaşlarınızdan? Müfettişlerden?

Kariyerinizi bu kadar önemsiyorsanız, hala bir çözüm var: Metinlerde[222] hile yapın, sıraları dolaşırken bazı yanlışları düzeltin.

Okulun Şerefi için mi?

Ya da tam tersi dışarıdan gelen herhangi bir şeyden veya bayağılıktan[223] korkmuyorsunuz. Siz yalnızca vicdanınızı sesinden korkuyorsunuz. Ama çok acayip bir vicdan geliştirmişsiniz.

"Bu yükseltmenin[224], okulun şerefine ve saygınlığına zarar vereceğini düşünüyorum." demişti bir müdür dakikalarca not alırken. Ama okul kimdir?[225] Okul biziz. Bizim için çalışmazsanız okula nasıl yararlı olacaksınız?

Bizatihi Öğrenciler için mi?

"Her şeye rağmen bu çocukların iyiliği için. Unutmamalıyız

ki onlar, *üst* okulunun kapısındaki öğrencilerdir" demişti gösterişli bir şekilde küçük bir kasaba okulunun müdürü.

Belliydi ki 30 öğrenciden üçü *üste* gidecekti: tuhafiyecinin kızı Maria, öğretmenin kızı Anna ve tabii ki Pierino. Peki, daha fazla olsaydı ne değişirdi?

Müdür plağı değiştirmeyi unutmuştu. Yeni okulun kitlesine dikkat etmemişti. Birinci sınıfta hâlihazırda 680.000 kişi olduğu bir gerçek. Çoğu yoksul. Zenginler azınlıkta kalıyor.

Yani müdürün söylediği gibi sınıfsız bir okul durumu yok. Okula devam etmek için parası olanlara hizmet eden bir okul var.

Adalet için mi?

"Layık olmayanları geçirmek daha zeki olanlara karşı adaletsiz bir tutumdur." dedi bize küçük narin bir ruh.[226]

Pierino'yu kenara çekin ve ona, Efendi'nin bağcılara dediği şeyi söyleyin[lxxi]: "Sen, seni geçireceğim, sen bilgilisin.[227] Senin iki özelliğin var: geçtiklerin ve bildiklerin. Gianni'yi, cesaretlendirmek için geçireceğim ama o, bilgili olmak konusunda talihsiz."

Toplum için mi?

Başka bir öğretmen Topluma karşı bir sorumluluk taşıdığına inanıyordu: "Bugün onu *orta üçe* sınıfa geçireceğim ve yarın bir doktor olacak!"

Eşitlik için mi?

Kariyer, kültür, aile, okulun şerefi, ödevlerimize not verirken kullandığınız ölçüler. Bunlar ıvır zıvır şeyler.[228] Bir öğretmenin yaşamında çok az yer işgal eder.

Bazılarınız bunun farkına vardı ama bundan nasıl kaçacağı-

lxxi. Aziz Matthew İncili, Bölüm 20.

nı bilmiyor. Bütün bunlar kutsal mesaj korkusundan. Hal böyle olunca seçme şansı kalmıyor. Politik olmayan şey, bugünün insanını yaşamında yer bulamıyor.

Afrika'da, Asya'da, Latin Amerika'da, Güney'de, dağlarda, tarlalarda, hatta büyük şehirlerde milyonlarca çocuk, eşitlik bekliyor. Benim gibi mahcup, Sandro gibi aptal, Gianni gibi isteksiz. İnsanlığın en iyi kısmı.

ÖNERDİĞİMİZ REFORMLAR

Eşitlik rüyasının rüya olarak kalmaması için size üç reform öneriyoruz:

I. Sınıfta bırakmamak,

II. Aptal gibi görünenler için tam gün eğitimin sunulması,

III. İsteksizlere bir hedef belirlemek.[229]

Tornacı[230]

Tornacının yalnızca iyi yaptığı parçaları teslim etmesine müsaade edilmez. Aksi taktirde yapması gerekenin en iyisini yapmak için hiçbir şey yapmazdı.

Oysa siz, parçaları istediğiniz gibi çarçur etmeyi biliyorsunuz. Bu nedenle okulla ilgili olmayan nedenlerden dolayı kendi başlarına gelişen çocuklarla uğraşmaktan memnunsunuz.

En Küçük Ortak Bölen

Bugün bu sistem illegaldir.

Anayasa, Madde 34'te, sekiz yıllık eğitim hakkını herkese sağlamaktadır. Sekiz yıl, sekiz farklı sınıf demek. Her biri tekrar eden dört sınıf değil. Yoksa bu madde, Kurucu Meclis'e[lxxii] yakışmayan çirkin bir kelime oyunu olurdu.

---

lxxii. Aslında hiç kimse bu konuyu Komisyon'da ya da parlamento tartışmalarında gündeme getirmemişti (29.04.1947 tarihli oturumun tutanaklarına gönderme yapılmaktadır).

Bu bakımdan bugün, *orta üçe* geçmek lüks bir şey değildir. BuHakka tam olarak sahip olmayanlar, eşit değildir.

Kabiliyetler

Kendinizi ırkçı kabiliyetler kuramının arkasına gizleyebilirsiniz. Tüm çocuklar *orta üçü* okuyabilir ve hepsi tüm konuları anlayabilir.

Bir çocuğa "Bu ders sana göre değil" demek kolaydır. Oğlan da öğretmeni gibi tembel olduğundan bunu kabul edecektir. Ama öğretmeninin onu Eşit olarak değerlendirmediğini de anlayacaktır.

"Bu ders için biçilmiş kaftansın" demek hiç de eğitsel bir tutum değildir. Çocuğun bir derse karşı hırsı varsa, onun bu dersi çalışmasına engel olunmalıdır. Ona kendine sınır getirmesi ya da bunu bitiremeyeceği hatırlatılmalıdır. Uzmanlaşması için çokça zamanı olacaktır.

Parça Başı

Her biriniz onun bütün öğrencileri ne pahasına olursa olsun geçirmek zorunda olduğunu bilseydiniz, onlara iş yaptırmak için gözünü dört açardı.

Ben size parça başı ödeme yapardım. Bütün derslerde başarılı olan her öğrenci için belli bir miktar. Ya da daha iyisi, onlardan birini öğrenmeyen her çocuk için iyi bir bedel.

O zaman gözleriniz daima Gianni'de olurdu. Onun tedirgin bakışlarındaki, kesinlikle Tanrı vergisi ve diğerleriyle eşit olan zekâyı arardınız. Her ailede olduğu gibi en şanslı olanı görmeyerek en muhtaç olan için, onun için savaşırdınız. Geceleri, doğrudan doğruya onun ölçülerine uyan yeni bir eğitim metodu düşünerek uyanırsınız. Eğer sınıfa gelmemişse, evine gidip orada arardınız.

Gianni'yi kaybeden bir okul, okul olarak adlandırılmayı hak etmeyeceğinden bir an için bile huzur içinde olmazdınız.

Ortaçağ'dan Kalmasınız[231]

Biz, olağan üstü durumlarda, sopa bile kullanırız.

Alıngan olmayın ve pedagogların söylediklerini de boş verin. Bir kamçı istiyorsanız, sizin için ben ayarlarım ama kaleminizle not defterini karalamaktan vazgeçin. Kaleminizin izi, bir yıllık. Kamçınınki ise, bir gün sonra, artık hissedilmiyor.[232]

Gianni, kaleminizin "modern" ve sadık[233] olmasından dolayı hayatı boyunca bir kitap bile okumayacak. Doğru düzgün bir mektup nasıl yazılır asla öğrenemeyecek. Aşırı ve acımasız bir ceza.

Matematik

Birini sınıfta bırakmaksızın bir okulla ilgili şikâyet dile getirmekte haklı olan tek kişi, Matematik öğretmenidir. *İkinci* ya da *üçüncü* sınıf dersleri, *birinci* sınıftaki konuları bilmeyenler için hiçbir şey ifade etmez.

Ama Matematik yalnızca bir derstir. Bir çocuk haftada 3 saat verimli bir şekilde izleyemeyebileceği için onun ihtiyacına yönelik olan 23 saatten mahrum kalmasını istemezsiniz.

Daha Azı Yeterlidir

Ayrıca Latince hakkında Parlamento'da söylenenlerin aynısı Matematikle için de söylenebilir.

Bir gazeteyi okumayı ya da evdeki veya işteki acil gereksinimleri karşılamak için herkesin bilmek zorunda olduğuişlemler nelerdir? Başka bir deyişle uzman olmayan eğitimli bir adam Matematiğin hangi kısmını hatırlar?

Aritmetik ifadeler ve cebir[lxxiii] dışında sekiz yıllık zorunlu eğitim derslerinde yer alan her şeyi.

---

lxxiii. *Aritmetik ifadeler*: Ortaokulda herhangi bir problemi çözemeyen bir öğrencinin karşılaştığı karmaşık hesaplamalar. *Cebir*: Sayıların yerine harflerle yapılan benzer hesaplamalar.

Geriye cebir alanındaki kelime hazinesini zenginleştirme sorunu kalıyor. Ama bunun için, tüm yıl boyunca tek bir cebir dersi yeterli olacaktır.

TAM GÜN ÖĞRENİM

Tekrar Etmek

Çok iyi biliyorsunuz ki okulda geçirilen iki saat, herkesin dersleri tam manasıyla anlaması için yeterli değil.

Şimdiye kadar sınıfçı bir anlayışla bu sorunu çözdünüz. Yoksullara bir yılı *tekrar* ettiriyorsunuz. Küçük burjuvalar için *tekrar sınıfları* açıyorsunuz. Yüksek sınıfta olanlar için zaten bu sorun teşkil etmiyor, bu tamamen *tekrardır*.[234] Pierino, ne öğretmişseniz zaten duyuyordur.[235]

Etüt[236], iyi bir çözümdür. Çocuk tekrar eder ama yıl kaybetmez, para harcamaz ve siz kabahati ve cefayı paylaşmak için onun yanında olacaksınız.[lxxiv]

Sınıfçılık Karşıtlığı

Hadi maskeleri çıkaralım. Okulunuzun sınıfçılığa devam ettiği ve yoksulları kapı dışarı ettiği süre boyunca etkili bir sınıfçılık karşıtlığının tek formu, zenginlerin kapı dışarı edildiği bir etüt olacaktır.

Sınıfta bırakmalardan, tekrar etmelerden utanmayıp bu duruma itiraz etmeyenler, ikiyüzlüdür.

Pierino, farklı bir ırktan değildi. *Okuldan sonra*[237] yaşadığı çevre yüzünden farklılaştı. Etüt sınıfları, diğerleri (ama farklı bir kültürden diğerleri) için bu çevreyi yaratmak zorundadır.

---

lxxiv. Farklılaşmış sınıfları ve ders ücretlerini kasten görmezden geliyoruz. Onlar çalışırken sahip olduğunuz en iyi şey olurlar. Siz tam gün olarak çalışırsanız, artık onlara ihtiyacınız kalmayacaktır.

Çevre

Tam gün kelimesi sizi korkutuyor. Size göre bu, hâlihazırda çocuklara birkaç saatliğine katlanmayı zorlaştırır gibidir. Oysa bunu hiç denemediniz.[238]

Şimdiye kadar okul ziline duyulan saplantıyla, dersleri hazırandan önce bitirmek telaşıyla gördüğünüz karabasanla sınıfları topladınız. Bakış açınızı genişletemiyorsunuz, çocukların merakını gideremiyorsunuz, argümanlarınızı sonuna kadar getiremiyorsunuz.

Bu nedenle her şeyi yanlış yapar hale geldiniz ve sonuç olarak da hem siz hem de çocuklar bundan memnun değilsiniz. Bıkmanıza neden olan fazla çalışmak değil, bu memnuniyetsizlik.

Buna İnanmalısınız

Etütlerinizi *ilkokula* da sunun, hatta pazar günleri, Noel, Paskalya ve yaz tatilleri de sürdürün. Öğrencilerin ve ailelerin daha kendilerine sunulmamış bir şeyi istemediklerini kim söyleyebilir ki?

Bu nedenle bu etüt dersinin, sararmış bir kâğıt parçasını ailelere gönderen aynı müdürün teklifi olduğu söylenmemelidir. Bir etüt, iyi bir ürün gibi ortaya çıkar. İşe başlamadan önce buna inanmak gerekir.

TAM GÜN VE AİLE

Bekârlık

Tam gün okul, ailenin engel yaratmadığı varsayımına dayanır. Misal karı ve koca okulda çalışmakta olan iki öğretmen ki herkese zaman sınırı olmaksızın açık bir ev jolacaktır.

Gandi bunu yaptı.[lxxv] Ve çocuğunun diğerleriyle oynaması-

lxxv. *Gandi*: Yüzyılımızda yaşayan Hint dininden bir aziz. 1948 yılında öldürüldü.

na izin verdi; oldukça farklı bir şekilde büyüdüklerini görmek pahasına. Siz bunu yapabilir misiniz?

Diğer bir çözüm yolu da bekârlıktır.

Kadın Araba İş[239]

Bu, pek moda olmayan bir kelime.

Papazlara göre Kilise, bunu, kurtarıcımız Mesih'in ölümünden bin yıl sonra anladı.

Gandi, 35 yaşında (22 yıl evli iken) eğitime ilgi duymaya başlamasıyla birlikte anladı.[lxxvi]

Mao, yoldaşları tarafından takdir edilmesi için hadım edilen bir işçiyi seçmişti (İtalyan "Çinliler", bununla bağlantılı olarak utanç içindedir.)

88.000

Sizin ise, bekârlık[240] konusunda ciddi bir şekilde düşünmeniz için başka bir bin yıla ihtiyacınız olacak. Ama hemen yapabileceğiniz bir şey var: Bu sırada elinizdeki bekârlara değer vermeye onlara zaman ayırmaya başlayabilirsiniz.

Zorunlu eğitimdeki 411.000 öğretmen arasında evli olmayanların sayısı 88.000'dir. Bu 88.000 arasından da 53.000'i asla evlenmeyecektir.[lxxvii] Bunun bir talihsizlik olmadığını, aksine tam gün okula hizmet edebilmek için bir fırsat olduğunu hem kendinize hem de çevrenize neden söylemiyorsunuz?

Neye dayanarak bilmiyorum ama bugün bekâr öğretmenlerin daha az insancıl oldukları söylenir. İleride, bunun daha

---

lxxvi. Ailesi, dönemin Hint geleneklerine göre onu 13 yaşında evlendirmişti.

lxxvii. Bu sonuca, medeni kanunun ölüme yönelik maddelerini dikkate alarak ve öğretmenlerin diğer yurttaşlardan ne fazla ne de eksik olduğunu düşünerek ulaştık. Geleceği öngörümediğimizden ilerde evlenip evlenmeyeceklerin muhtemel oranlarına yaklaşık bir sonuç elde edecek başka aracımız yoktu. Oransal olarak bekar öğretmenler Erkek: 33.000, Kadın: 55.000'dir. Bekar kalacaklar: Erkek: 14.000, Kadınn: 39.000 olacaktır.

cömert bir seçim haline gelmesiyle birlikte, bu öğretmenler okula karşı daha tutkulu olacaklar, çocukları sevecekler ve seveceklerdir. Ve her şeyden önemlisi, amacına ulaşan bir okulun hazzını tadacaklardır.

TAM GÜN VE SENDİKAL HAKLAR

Yoğun Mücadeleler

Bir öğretmenler sendikasının bülteni elimize geçti: "Ders saatlerinin kötüleşmesine hayır! Zorunlu eğitimin saatlerini kararlaştırmak için yoğun sendikal mücadeleler verilmiştir ve aynı konuya geri dönmek saçma olacaktır."[lxxviii]

Bu, bizi utanç verici bir duruma soktu. Aslına bakarsanız bir şey de diyemedik. Bütün işçiler, iş saatlerini düşürmek için savaşıyorlar ve haklılar.

Tuhaf Ayrıcalık

Ancak çalışma saatleri açısından sizin durumunuz yakışıksız. Bir işçi, yılda 2.150 saat çalışmaktadır. Devlet okulunda çalışan meslektaşlarınız 1.630 saat. Siz ise, maksimum 738 saatten (öğretmenler[241]) minimum 468 saat (Matematik ve yabancı dil öğretmenleri[242]) çalışıyorsunuz.

Evde öğrencilerin çalışmalarını değerlendirmek ve çalışmak zorunda olduğunuzu söyleyerek sunduğunuz mazeretler, muteber değildir. Hâkimler de kararlarını gözden geçirmek zorundadırlar. Üstelik siz, ödev vermemek kararını da alabilirsiniz.[243] Ama vereceksiniz, bunu çocuklarla birlikte onlar ödevlerini yaparken düzeltebilirsiniz.

Okumak konusuna gelince herkesin okumak için bir şeyleri vardır. Bir işçinin buna sizden daha çok ihtiyacı olacaktır. Ama onlar akşam okullarına devam ederlerse ödeme beklemiyorlar.

---

lxxviii. "Il Rinnovamento della scuola [Okulun Yenilenmesi]" 8 Ekim 1966.

Sözün özü şunu söylemeliyiz ki çalışma saatleriniz, tuhaf bir ayrıcalığı barındırıyor. Efendiler, kendilerince nedenlerden dolayı bunu size yükledi. Bu sendikanızın fethi[244] değildi.

Sinir Bozukluğu

Aynı bültende haftalık çalışma saatlerinizin: "... bu saatlere uyum sağlayabilecek normal bir insanın psikofiziksel eforunu tüketmek için yeterli..." olduğunu okuyoruz

Bir pres işçisi, sekiz saat boyunca bir kolunu kaybetme korkusuyla stresli bir şekilde çalışır. Siz bunları bu işçinin gözlerine bakarak söylemezsiniz.

Sonra kendilerine para ödeyenlere tekrar dersi vermek için pek de bitkin düşmemiş binlerce öğretmen vardır. Onlardan kurtulana kadar diğer tarafta olacaksınız. Sizi, sendikal haklara sahip işçiler olarak görmek zor olacaktır.[245]

Grev

Örnek grevler. İşçilerin kutsal hakkıdır. Ama sizin çalışma saatlerinizi düşününce sizin grevleriniz tiksinç[246] oluyor.

Gandi'yi okusaydınız esasında grevlerle aynı olan lakin biçimsel bakımdan farklılık gösteren başka bir sürü mücadele tekniği görecektiniz.

Bu konuda bir çözüm, hakimler sendikasına kayıt olmak ve yalnızca hâkimler kadar çalıştığınız (sözlü sınavlar yaparken, not verirken, sınavları hazırlarken, karne hazırlarken) sıralarda greve gitmek olabilir.

Buna karşılık öğretmenlik yaptığınız şu birkaç saati çıkardığınızda[247], insanlar bizi zerre kadar umursamadığınız anlayacaktır.[248]

TAM GÜN EĞİTİMİ KİM UYGULAYACAK?

Sizin çalışma saatlerinizle birlikte eğitim, yoksullara karşı bir savaşa dönüştü. Devlet, çalışma saatlerinizde bir yükselmeyi kabul ettiremiyorsa, bu, eğitim görevini yerine getiremediğindendir.

Bu, ciddi bir sonuçtur. Şimdiye kadar Kamu eğitiminin Özel eğitimle karşılaştırıldığında bir ilerleme olduğu söylenirdi. Şimdiyse bunu yeniden düşünmek ve eğitimi başkalarına devretmek gerekmektedir: ideal bir hedefe sahip ve bizi eğitebilecek insanlara.

Kelimelere Dikkat

Ayağımızı yere basalım.

Sabahları ve kış ayları Devlet okulları eğitim verecektir. Ve eğitim "sınıf farkı gözetmeden"[249] sürdürülecektir (Kelimelere dikkat; zenginlerin sınıfçılığı, sınıf farkı gözetmeksizin ifadesini şiar edinmiştir).

Öğleden sonraları ve yazları, başkaları bu işi yapmalı ve bunu "sınıfçılık karşıtı"[250] bir uygulama olarak yapmalı (Kelimelere dikkat; sınıfçılık karşıtlığı, zenginler tarafından sınıfçılık olarak tanımlanır).

Belediye Meclisi

Birinci çözüm, Yerel Yönetimlere başvurmaktır. Bizim taraftımızdaysalar bunu eğitim politikalarıyla bizzat bize ispatlamalılar. Asfaltı, sokak lambalarını ve futbol sahalarını, monarşistler de yapabilir.

İl İdare Kurulu, "bu belediye meclislerinin finansal isnatları kapsamına girmez" gerekçesiyle fon aktarımını durdurursa, belediye meclisleri bunun Faşist bir yasa (1931) olduğunu söylemek, buna direnmek ve seslerini duyurmak zorundadır.

Bütün sorumluluğu Vali'ye[251] yüklemek ve hiçbir şey yapmamak kolaydır.

Komünistler

Ama Belediye Meclisi'nin bununla ilgili bir şey yapmak istememesi de mümkündür tabii. Komünistler bile sınıfçılık söz konusu olduğunda çekimser olurken.[252] İşçilerin ve küçük esnafın işini sekteye uğratmak isterler mi?

Partinin ileri gelenlerinden biri[253] bize, eğitimin Devlet'in işi olduğunu söyledi ve "biz iktidara geldiğimizde..." diye devam etti. Kurtuluş'tan[254] bu yana yirmi yıl geçti. Komünistler iktidara gelemedi. Ölme eşeğim ölme yaza yonca bitecek.[255]

Papazlar

Papazlar, belki etüt sınıflarıyla ilgilenebilirler. Ama onların çoğu da Kurtarıcı'mızın metanetiyle nasıl seveceklerini bilmiyorlar. Zenginleri eğitmenin en iyi yolunun, onlara katlanmak olduğunu sanıyorlar.

Sendikacılar

Sınıf örgütleri olarak düşünülebilecek tek örgüt sendikalardır. Etütler onların işidir.

Sendikacılar, şu an için bunu ele almayı istemiyorlar.[256] Demokraside her örgütlenmenin kaçamayacağı bir rolü olduğunu söylüyorlar.[257]

Yani onlar biraz utangaçlıktan muzdaripler.

Böyle olunca olanla yetinen gençlerden şikâyet ediyorlar. İşçileri greve ikna etmenin, üye, aktivist, tam gün çalışan işçi bulmanın giderek zorlaştığını söylüyorlar. Hatta bir de gençlerin efendinin okulunda yetiştirilmesi gerçeğine boyun eğiyorlar.

Hiç Olmazsa Dene

Sendikacılar deveye hendek atlatmaya çalışırken[258] bunu yeniden düşüneceklerdir. Bu arada hiç olmazsa, en azından, bölgesel bir deney yapabilirler.

CGIL ve CISL[259] müşterek bir şekilde ya da yekten rekabete

girebilirler.

Okul, masraflı bir şey değil; biraz tebeşir, bir karatahta, birkaç kitap, ki hediye olarak verilebilir, eğitim verecek yaşı büyük dört çocuk, para almadan yeni şeyler söyleyecek bir konuşmacı.

TAM GÜN VE KONU

Peder Borghi[260]

Biz bu mektubu yazarken Peder Borghi bizi ziyarete geldi. Bizi eleştirirken şunları söyledi: "Bütün çocukların okula gidip sabahtan akşama kadar orada olmaları sizin için çok önemli görünüyor. Ama tıpkı bizim çevremizdeki öğrenciler gibi onlar da okulu bireyci ve apolitik bir şekilde bitirecekler. Bu, Faşizm için doğru bir gelişme zeminidir.

Bugüne dek öğrenciler ve öğretimin nesnesi, oldukları gibi kaldı, okullarda ne kadar az çocuk bulunursa bu o kadar iyidir. Fabrika, daha iyi bir okuldur.

Öğretmenleri ve muhtevayı değiştirmek için mektubunuzdan[261] daha fazlası gerekmektedir. Bu sorunlar, politik bir düzeyde çözülmek zorundadır."

Daha İyisi Olmadığına Göre

Evet, söyledikleri doğru. Yalnızca burjuvazinin değil tüm insanların ihtiyaçlarını dile getirecek bir parlamento, ceza yasaları aracılığıyla gerçekten haddinizi bildirebilirdi. Sizin ve derslerinizin.

Ama Parlamento'ya bizim girmemiz gerek. Beyazlar, siyahların ihtiyaç duyduğu yasaları asla geçirmezler.

Parlamento'ya girmek için dile hâkim olmak gerekiyor. Şimdilik, daha iyisi olmadığına göre, çocukların, sizin de desteklediğiniz okullara gitmesi doğru olacaktır.

Mesleki Bozulma

Zira elbette ki hepiniz Borghi'nin düşündüğü gibi değilsiniz. Belki, bu tür okullarda öğretmenlik yaparken bozulmuşsunuzdur. Zengin çocukları tercih etmeniz kötülükten değil, bu yalnızca onları sürekli görmenizdendir. Onlar çok kalabalıklar ve uzun süredir sizinleler.

Nihayet siz de onları, ailelerini, dünyalarını, evlerinde okudukları gazeteleri sevmeye başladınız.

Zenginlerin bu sevgili yavrularını[262] seven biri, apolitik kalacaktır. Hiçbir şeyin değişmesini istemeyecektir.

Yoksulların Baskısı

Şimdi her şey değişiyor. Okulun öğrenci sayısı, siz öğrencileri sınıfta bıraksanız da artıyor.

Temel gereksinimlere olan ihtiyaçlarıyla baskı uygulayan yoksul halk kitlelerinin varlığıyla Pierinoların çıkarlarına hizmet eden programları uygulayamayacaksınız.

Özellikle tam gün öğretim yapsanız bile. Yoksulların çocukları sizi ve derslerinizi yenileyecektir.

Yoksulları çocuklarını tanımak ve politikayı sevmek, bir ve aynı şeylerdir. Adaletsiz yasaların yaraladığı sevgili yavruları[263] sevmek ve daha iyi yasaların çıkmasını istememek imkansızdır.

BİR HEDEF

Papazların Okulu

Bir dönem dini okullar vardı.[lxxix] Onların bir hedefi vardı ve gitmeye değiyordu. Ama ateistlerin işine yaramıyordu.

Herkes, onların yerine daha iyi bir şey koyacağınızı düşünüyordu. Sonra siz küçük bir fare doğurdunuz[264]: Bireysel yararı güden bir okul.

---

lxxix. Dini okul: Çocukları belirli bir din idealine ya da politik fikre yöneltme eğilimi taşıdığını açıkça beyan eden okul.

Artık dini okullar da yok. Papazlar eş değerlik istediler ve sizin gibi not ve diploma vermeye başladılar. Üstelik çocuklara Cennet'in Anahtarı'nı[265] sunarak.

Komünist Okullar

Komünistler ders vermek zorunda kalsaydı, biraz daha iyi şeyler önerirlerdi. Ama öğretmen olmak istemezdim ve kelimelerimi seçmek zorunda kalmazdım.[266] Çocukların gözlerindeki şüpheyi görmek; doğruyu mu yoksa gerekeni mi söylüyor? Duygusunu tatmak istemezdim.

Eşitlik için bu türden bir bedel ödemek gerçekten zorunlu mu?

Aranıyor: Dürüst Bir Hedef[267]

Aranıyor: Bir hedef.

Dürüst bir hedef olmalı. Yüce olmalı.[268] Bir öğrenciden, insan olmasının dışında bir şey varsayılmamalıdır. Yani, inanana da ateiste de eşit davranmalıdır.

Bunu biliyorum.[269] Başrahip bana böyle davranırdı 11 yaşımdayken ve bunun için Tanrı'ya minnettarım. Bunu öğrenmek, beni zaman kaybetmekten kurtardı. İlk günden beri neden çalıştığımı biliyordum.

Nihai Hedef

Doğru hedef, insanın kendini komşusuna adamasıdır.

Zaten bu yüzyılda; politika ya da sendika veya eğitim yoluyla değilse sevginizi nasıl gösterebilirsiniz ki? Bizler egemeniz. Dilemeye değil seçmeye zaman harcamalıyız. Sizin gibi sınıf ayrımı yapanlara, açlığa, cahilliğe, ırkçılığa, sömürge savaşlarına karşı mücadele zamanındayız.

Acil Hedef

Fakat bu sadece zaman zaman hatırlamamız gereken nihai

hedeftir. Acilen hatırlamamız gereken hedef ise, diğerlerini anlamak ve kendini anlatmaktır.

Elbette ki İtalyanca bunun için yeterli değildir; dünya genelinde yaygın olarak kullanılmıyor. İnsan, ulaşamayacağı yerdekileri bile sevmek ihtiyacı duyar. Bu nedenle pek çok dili öğrenmek gerekmektedir ve bunların hepsi mutlaka yaşayan dillerden olmalıdır.[270]

Dil, her konudan kelimelerle biçimleniyor. Bu nedenle konuşmanın zenginleşmesi isteniyorsa üstünkörü[271] de olsa her konuya değinmek elzemdir. Her şeyde amatör olunmalı ama yalnız konuşma sanatında uzman olunmalı.

Classico ve Scientifico[272]

Yeni *ortaokul* Parlamento'da tartışılırken biz, sessiz çoğunluk, orada olmadığımızdan sessiz kalmıştık. İtalyan köylüsü kendisi için hazırlanan eğitime yönelik tartışma toplantılarında yoktu.

Karşıt gibi görünseler de aynı olan fraksiyonlar arasında bitmek tükenmek bilmeyen tartışmalar.[lxxx]

Onların hepsi *lise* mezunuydu. Onları yetiştiren okuldan bir adım ötesini göremiyorlardı.[273] Zengin bir adam[274], nasıl kendisine karşı konuşabilirdi ki? Ait olduğu yoz kültüre nasıl tükürebilir, onu kendisi yapan sözlerini nasıl çiğnerdi ki.

Milletvekilleri iki fraksiyona bölünmüştü. Sağ kanat Latinceyi savunuyordu. Sol kanat ise Doğa Bilimlerini. Bizi düşünen, bizim tarafımızda olan[275], çalışmalarını okulunuzda sürdürmek için mücadele veren kimse çıkmadı.[lxxxi]

Sağ kanat, bir müzedeki fareler gibiydi. Komünistler ise bir laboratuardaki fareler.[276] Her ikisi de bizlerden uzak; bizden,

---

lxxx. Bunu, ne dediğimizi bilerek söylüyoruz. Aramızdan iki kişi 156 sayfalık Meclis tutanaklarını büyük bir sabırla okudu.

lxxxi. Komünist vekil De Grada, 14.12.1962 oturumu boyunca "*ilkokulda* okuma ve yazma öğrenildiğini" açıkladı.

konuşamayan, dünün değil bugünün diline ihtiyacı olan bizlerden; bizler dil istiyoruz, uzmanlık değil.

Egemen

Çünkü yalnızca dil sağlayabilir eşitliği. Eşitlik, kendini ifade edebilenin ve diğerlerinin deyimini anlayanındır. Zengin ya da fakir olmak sanıldığı kadar önemli değil. Konuşmak yeterlidir.

Saygıdeğer parlamento üyeleri, herkesin cerrah olmak ya da antetli kâğıda "mühendis"[277] yazmak arzusundan yanıp tutuştuğunu düşünüyordu[278]: "Yetenekli olanlar ile buna layık olanlar, imkanları olmasa dahi, en üst eğitim düzeyine ulaşma hakkına sahiptir."[lxxxii]

Hadi biz de daha yüksek arzular için çocuklarımızı eğitmeyi deneyelim. Kral olsunlar! Doktor ya da mühendis yerine.[279]

Kariyer Odaklı

Biz hepimiz dilde yeterliliğe sahip olduğumuzda[280] kariyer odaklı olanlarımız çalışmalarına daha iyi bir şekilde devam edebilir. Üniversiteye gidebilir, diplomaları kapabilir[281], para kazanabilir[282], eminiz bütün uzmanlıkları alabilirler.

Yeter ki bugüne kadar yaptıkları gibi, iktidarın aslan payını istemeye kalkmasınlar.

Git

Zavallı Pierino, neredeyse sana acıyacağım. Ayrıcalıkların sana pahalıya patladı.[283] Uzmanlaşman, kitapların, sana benzeyenlerle kurduğun iletişim seni yozlaştırdı. Neden çekip gitmiyorsun?

Üniversiteyi, sorumluluklarını, partileri bırak. Hemen öğretmeye başla. Yalnızca, ama yalnızca dil öğret.

Yoksullara yol göster, kendininkini unut.[284] Okumayı bırak, git. Senin sınıfsal olarak nihai misyonun budur.

---

lxxxii. Anayasa'nın 34. maddesi.

Ruhunuzu Kurtarın

Eski dostlarını kurtarmayı boş ver. Onlarla tekrardan konuşursan -bir kez bile-, eskiden olduğun yerde kalacaksın.

Bilim için de kaygılanmayınız. Tamahkâr olanlar, onu geliştirmek için yeterlidir. Onlar ayrıca bize yararlı olacak keşifler de yapacaklar. Çölleri sulayacaklar, bataklıkları kurutacaklar[285], hastalıkları yenecekler.

Bu seni neden ilgilendiriyor?[286] Ruhunu[287] ve sevgini, kendi başlarına yolunu bulacak olan şeylere vakfetme.

Dipnotlar

1. *Non può bocciare*, tam olarak "başarısız olamaz" anlamına gelmektedir. *Bocciare*, bu bağlamda yalnızca geçişli olarak kullanılabilir. Çeviri versiyonunda "öğrencilerini" dolaysız tümlecinin eklenmesi gerekliydi zira İngilizcede "başarısız olmak" fiili (to fail) ayrıca geçişsiz olarak da kullanılabilir; bu nedenle bu başlık, yanlış yorumlanmaya açık bir konumdaydı: "Compulsory schooling cannot fail", cümlesi başarısız olamaz anlamına da gelebilir. [Metinde bölümün başlığı şöyledir: "Compulsory schooling cannot fail its students", ç.n.]

2. *Gli autori siamo otto ragazzi*, "yazarlar olarak biz sekiz erkeğiz" anlamına gelmektedir. Burada özne (*gli autori*) ile bağlayıcı fiil (*siamo*) arasındaki uyum yoksunluğuna dikkat çekmek gerekmektedir. Bu türden sözdizimsel yapılar; İtalyancanın resmi olmayan, günlük konuşma dilindeki kullanımıyla ilişkilidir. Bağlayıcı fiilin birinci çoğul kullanımı, bu yazarların doğrudan ilişkisini göstermekte ve bu *Mektup* boyunca kullanılacak bir üslubu imlemektedir: (Yazarlara atıfta bulunurken) birinci kişinin ve (*Mektup*'ta hitap edilen öğretmene atıf yaparken) kibar bir hitap şekli olan *Lei* [siz, ç.n.] ilgi adılının değişmez kullanımını.

3. Burada yazma sanatından bahsedilmektedir. Bu kavram, *Mektup*'un çeşitli bölümlerinde detaylandırılmaktadır.

4. *Per la semplificazione del testo, vari genitori.* Bu cümlede fiil/lerin son hecelerinin okunuşta düşmesine dikkat çekmek gerekmektedir: "Metni sadeleştirmek için bize yardım eden pek çok aileye teşekkür ediyoruz." Bu şekilde bir ifade, bu giriş bölümünün son üç cümlesinde de kullanılmaktadır ve mesajı doğrudan iletmenin kısa ve sade bir yoludur. Bu; sadeliğin ve icazın, çoğu kez resmi sözdizimsel doğruluktan öncelikli olduğu *Mektup*'ta kullanılan üsluba dair diğer bir işarettir.

5. ISTAT, *Istituto nazionale di statistica* (Ulusal İstatistik Enstitüsü), İtalya'da resmi istatistik raporlarının yayımlanmasından sorumludur.

6. Bu ilgi adılı, doğrudan bir göndergeye sahip değildir lakin zımnen bu öğretmenin sınıfta bıraktığı öğrencilere atıf yapmaktadır.

7. Orijinal metinde kullanılan İtalyanca fiil, tırnak içinde "*respingete*" olarak ifade edilen *respingere*dir. *Respingete*, *respingere* fiilinin şimdiki zaman ikinci çoğul şahıs çekimidir. Asıl itibarıyla "geri çevirmek, reddetmek, püskürtmek" anlamına gelen bu fiil, "başarısız olmak, sınıfta bırakmak" yerine genellikle bir hüsnütabir olarak kullanılır.

8. Burada da kullanılan fiil; *Respingete*'dir.

9. *La timidezza*, "utangaçlık, çekingenlik" anlamına gelmektedir: Bu kelimenin yan anlamları bu paragrafta farklılık gösterse de benzer form, daima kullanılmaktadır; misal isim olarak *timidezza*, fiil olarak *intimidire* gibi.

10. *Istituti magistrali*, ilkokul öğretmenleri yetiştiren öğretmen okulları; *scuole magistrali*, anaokulu öğretmenleri yetiştiren öğretmen okullarıdır.

11. *Il babbo*. Bu form, Orta İtalya'da (ekseriyetle Toskana'da) birisinin babasını işaret ederken kullanılır. Bu kullanım, genelleyici olan "*padre*" [baba, peder, ç.n.] kullanımından daha kişisel olduğundan duygusal bir bağ kurar.

12. Genelleyici bir kavram "*operai*", umumiyetle fabrika işçileriyle ilişkilendirilmektedir lakin tüm işçileri ifade etmek için de kullanılabilir.

13. *Figli di papà*, "babaların oğulları" anlamına gelmektedir. Bu ifade, son derece ironiktir ve açıkça doğdukları ailenin gücüyle iktidar olanlara atıf yapmaktadır.

14. *Pluriclasse*, farklı yaş ve bilgi düzeyindeki öğrencilerden oluşan bir sınıfa tekabül etmektedir.

15. Orijinal metinde *mi offri* kelimesi kullanılmıştır; bu kelime, *offrire* "sunmak" fiilinin geçmiş zaman (*passato remoto*) üçüncü tekil şahıs çekimidir. Burada önemli olan devletin bu eğitimi yazara "vermesidir": Bu fiilin seçimi, sonraki ifadelerde yinelenen ihtilaflı çağrışımları da beraberinde getirmektedir.

16. *Negato*; *negare* "inkâr etmek, yadsımak" fiilinin geçmiş zaman ortacıdır. Bu bağlamda bahsi geçen form, "umutsuz, gerekli yetenekten yoksun", gibi negatif bir çağrışım barındırır.

17. *Andò a sentire*, "dinlemeye gitti" anlamına gelmektedir. Bu fiilin seçilmesindeki sebep, yazarın, "çekingenlik" başlıklı kısımda ifade ettiği, "gözlemleyen ve dinleyen" babasının betimlenmesiyle semantik bir ilişki kurmaktır.

18. "*Gavettino*"; askerlerin kullandığı yemek kabıdır.

19. Daha önceki kısımda kullanılan kelime tekrarlanmaktadır: "*timidezze*".

20. *A casa sua*, "evde" anlamına gelmektedir.

21. *Dar gli esami da noi*; "bize sınav yapın" anlamına gelmektedir.

22. *Scenate*, "olay çıkartmak, gerginlik yaratmak" anlamına gelmektedir.

23. *faceva polemica*, "polemik yapardı" anlamına gelmektedir. Buradaki kullanım-

da birinin bu konu üzerindeki ihtilafı kastedilmektedir.

24. *Professorone*. Anlamı büyüten sonek *-one*, burada kavrama ironik ve kısmen alçaltıcı bir anlam katmaktadır.

25. *I ragazzi non ha bisogno di guardarli*: "Oğlanlar, onları görmeye ihtiyacı yok" şeklinde çevrilebilir. Belirgin bir sözdizimsel yapı: *i ragazzi* temalaştırılmakta ve bu nedenle başlangıç pozisyonuna yerleştirilerek vurgulanmaktadır. Benzer bir öğe, daha sonra *guardarli*deki *li* adılı ile tekrarlanmaktadır.

26. *Che i ragazzi odiano la scuola e amano il gioco lo dite voi*; "Oğlanlar okuldan nefret ediyor ve oynamayı seviyor, bunu siz söylüyorsunuz" anlamına gelmektedir. Bu cümlede, ikinci çoğul kişi adılı *voi*nin cümle sonu konumunun açıklığı dolayısıyla vurgu mevcuttur. Yan cümle (*che i ragazzi odiano...*), ana cümlenin önündedir ve *lo* adılı ile tekrarlanır.

27. *Fare scuola*; doğrudan çeviri ile "okul yapmak" anlamına gelmektedir. (Burada yeni bir öğretim modelinin ve/veya yaklaşımının geliştirilmesine atıf yapılmaktadır, ç.n.)

28. *Non era mica vaccinato*; "Ben hiç aşılanmadım" anlamına gelmektedir. *Vaccinato*, "deneyimli" kelimesinin eş anlamlısı olarak mecazen kullanılmıştır.

29. Barbiana'yı kastediyor.

30. *Mi toccava*; "Sıra bendeydi" anlamına gelmektedir. *Toccare* fiilinin üçüncü çoğul şahıs, sürekli geçmiş zamanı (*imperfetto*), "dokunmak, değmek" anlamındadır, bu bağlamda mecaz niteliğinde kullanılmıştır.

31. *Farsi strada*'da tekrar eden dönüşlü form *-si*'; öğrencilerin ilerlemesi gerektiğini ve öğretmenlerin de bu bağlamda edilgen bir rol üstlenmesi gerektiğini göstermektedir.

32. *Invitare* "çağırmak, davet etmek" fiilinin şimdiki zaman ikinci çoğul kişisi çekimi *invitate*. Bu fiilin seçilmesi; öğrencilerini geliştirmeye, onların çalışmalarını "zenginleştirmeye" davet eden öğretmenlerin edilgen rolünü net bir şekilde ortaya koymaktadır.

33. *Tutti bocciaati*, pasif form: Oğlanlar okulda sınıfta kalmıştı, binaenaleyh bu mutlak suretle onların yetersizliklerinden kaynaklanmamaktadır.

34. *Erano contorti in altre cose*, "Onlar başka bakımlardan sapmışlardı" anlamına gelmektedir.

35. *Convenia*, "elzemdi" anlamındadır. Bu fiilin seçimi, öğretmeni kandırmanın, bu oğlanlardan beklenen bir şey olduğunu ortaya koymaktadır.

36. *Registro*, "kaydetmek" anlamına gelmektedir. Burada öğrencilerin not tuttuğu kayıt defterine atıf yapılmaktadır.

37. *Anche sul sesso gli stessi sotterfugi*, "Cinsellik konusunda da aynı sinsi taktikler" anlamına gelmektedir. Fiilin okunuşunda son sesin düşmesi önemlidir; cümlenin bu sözdizimsel yapısı, gayriresmidir ve konuşma dilinde görülür.

38. *Belline, bello*, "güzel" sıfatının küçültme halidir ve sevimli bir çağrışımı yaratır.

39. Bu son iki paragrafın her biri, *qualcuno* (birisi) belirsiz adılı ile başlamaktadır; dolayısıyla öğrenmeye karşı ilgilisi gelişen ve öğretmenin bir kere daha "cesaretini kırdığı" (*ghiacciarlo*) bu oğlanlara önem verildiği çok nettir.

40. *Delle bambine di paese non ne venne neanche una*, "Köy kızlarından biri bile gelmedi" anlamına gelmektedir. *Ne* (onların) adılı ile tekrarlanan *Dell bambine* öğesinin cümle başında konumlanmasıyla oluşan belirgin bir sözdizimsel bir yapı.

41. *Un cervello di gallina*, "Bir tavuk beyni" anlamına gelmektedir.

42. *Le bambine le stimate...*; "kızlar, siz onları... düşünüyorsunuz." Anlamına gelmektedir. *Le bambine* öğesi, bir kez daha baştadır ve *le* (onları) adılı ile tekrarlanmaktadır (karşılaştırın dipnot 40).

43. *Alto un metro e settanta, umiliato, adulto*. Sıfatların birbirine yakınlığı, aşağılanmaya boyun eğmek zorunda kalmış ve bu da bir ölçüde fiziksel görünümüne yansımış bu oğlanın dramatik durumunu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

44. *L'avevano sentenziato*, "Ona ceza vermişlerdi" anlamına gelmektedir. Bu fiilin seçiminin, resmi alan örgüsünden olduğu hatırlanmalıdır.

45. *Erano ridotti a desiderare l'officina*, direkt olarak "Fabrikada çalışmayı isteyecek kadar küçük düşürülmüşlerdi" anlamına gelmektedir. Bu cümle, sözdizimsel olarak kısa ama anlam bakımından doludur. Edilgen çatısı *erano ridotti* olan *ridurre*, "küçük düşürmek", fiili, "aşağılanmak" gibi olumsuz bir çağrışım yaratır. *Desiderare*, "istemek", fiili; bu oğlanların, yetersizlik hükmü verildiğinden, okula bir alternatif olarak amelelik yapmak istediğini imler. Son olarak *officina*, "atölye, fabrika", "amelelik" için bir mecaz-ı mürsel olarak kullanılmaktadır.

46. *Avere* "sahip olmak" fiilinin şimdiki zaman haline atıf yapılmaktadır. Fiilin birinci, ikinci ve üçüncü tekil kişisi ile üçüncü çoğul kişisinin hepsinde okunmayan bir h harfi, başlangıç konumunda bulunur: *ho, hai, ha, hanno*.

47. *Noi sull'ultima guerra si teneva quattr'ore senza respirare*; "Biz, son savaşla ilgili dört saat nefes almaksızın alıkonuyorduk" anlamına gelmektedir. Belirgin bir sözdizimsel yapı, birinci çoğul kişi adılı *noi* ile, cümlenin başlangıç konumuna yerleştirilir. Burada amaç, önceki cümlede cümlenin başlangıç konumuna yerleştirilen ikinci çoğul kişi adılı *voi* ile net bir kıyaslama yapmaktır. Ayrıca kişi (*noi*, "biz") ile fiil (*si teneva*, "alıkondu") arasında uyuşum olmaması dikkatlerden kaçmamalıdır. Karşılaştırın 2 numaralı dipnot.

48. Okul bitirme sınavının eş değeri.

49. *Vi toccò passarlo*. Bu ifade; bahsi geçen geçme notunun, sınav sonuçlarını kabul etmek zorunda kaldığı için, öğretmenin iradesine karşı kıl payı verildiğini göstermektedir. *Toccare* fiilini geçmiş zaman çekimi *toccò*, "temas etmek" anlamına gelmektedir: Bununla birlikte *Mektup*'ta, sık sık mecazen kullanılır ve "birinin (bir şey yapmak için) değişmesi" anlamına gelir.

50. *Noi per lui si fecero acrobazie*; "Onun için akrobasi yaptık" anlamına gelmekte-

dir. Bu cümlede yine özne ile fiil arasında uyuşum sorunu vardır (Bakınız dipnot 47).

51. *Battiamoci il petto tutti quanti*, "Hadi hepimiz için dövünelim" anlamına gelmektedir. "İlk kendimizi suçlayalım" demenin metaforik bir şeklidir.

52. *Sfottere*; "kızdırmak, tiye almak" anlamına gelmektedir. Oldukça samimi ve bayağı bir kelimedir.

53. *Ditta*; "Firma, şirket, ticarethane" anlamına gelmektedir. Burada mecaz anlamda kullanılmıştır.

54. Oğlunun agulamasını düzeltirken Gianni'nin babası, standart İtalyanca bir kelime olan *radio*yu kullanmaz lakin *la radio* kelimesindeki isim ile tanımlığın sesli harfinin fonetik bileşiminden oluşan popüler bir form olan *aradio* ifadesini kullanır. Bu örnek, Gianni'nin ailesinin geçmişine ilişkin bir göstergedir.

55. Karşılaştırın dipnot 48.

56. Karşılaştırın dipnot 3.

57. Karşılaştırın dipnot 10.

58. *Fogliuccio*; "ufacık kâğıt parçası", bu zorunlu *diploma* için verilen sertifikaya atıf yapmaktadır. Bu küçültme formu; yazarların "kâğıt parçası"na gösterdikleri önemle (ironik olarak) karşıtlık içindedir.

59. *Teneva il coltello dalla parte del manico*; Verili bir durumda iktidarı elinde tutanları anlatmak için kullanılan simgesel bir ifadedir.

60. *Signorini*; "küçük beyler; küçük centilmenler" anlamına gelmektedir. Bu küçültme, bu bağlamda ironik olarak kullanılan sevimli bir çağrışıma sahiptir.

61. *Esperti nel frigger aria e nel rifrigger luoghi comuni*; "Havayı kızartmada ve bariz şeyleri yeniden kızartmada uzmanlar" anlamına gelmektedir. *Frigger* (kızartmak) ve *rifrigger* (yeniden kızartmak) fiillerinin kullanımı, burada sergilenen tenkiti çok net bir şekilde ortaya koymaktadır. Öğrenciler, yalnızca hava "kızartmayı" (*frigger aria*) ve bariz şeyleri "yeniden kızartmayı" (*rifrigger*) öğreniyor; dolayısıyla herhangi bir düşünce derinliği gösteremiyorlar.

62. *Il loro bene no*; "Onların iyiliğine değil" anlamına gelir; fiilin okunuşta son sesin düşmesi, önceki soruya doğrudan yanıt veren bir konuşma dili yapısına neden olur.

63. *Passò con nove*; "dokuzla geçti". Bu puan bu çocuğun gereken başarıyı gösterdiğini ifade eder.

64. *Io le lingue le ho imparate coi dischi*; "Ben dilleri, onları plaklardan öğrendim" anlamına gelmektedir. Bir başka başa alma durumu. Burada *le lingue* öğesi, cümlenin sol kenarına kaydırılır ve *le* "onları" adılı ile tekrarlanır. Buna ek olarak belirli birinci tekil kişi adılı *Io*, cümlenin başlangıç konumunda vurgulanır.

65. *Arrivisti*; "kariyerist" anlamına gelmektedir. Böyle bir insan, eğitimi yalnızca kariyer basamaklarını tırmanmanın bir aracı olarak görür.

66. *Volgare*; "bayağı, kaba, adi" anlamına gelmektedir. Burada muhtemelen; bu ço-

cukların temel hedefinin basitçe parasal bir hedef olduğu kast edilmektedir: Öğrenciler, yüksek maaşlı bir işe neden olabileceğini düşündükleri için öğretmenlerine itaat ediyor ve çalışıyorlar.

67. *Per il registro*; bu öğrencilerin, karnelerine işlenecek yüksek notları almak için çalıştıkları anlamına gelmektedir.

68. *Ma stringi stringi il succo è quello*; "ama ezip suyunu çıkarırsanız, ortaya çıkan şey özsuyu olacaktır" anlamına gelmektedir.

69. *Il vostro invito volgare*; bakınız 66. dipnot.

70. *C'era una sezione d'inglese*; "Bir İngilizce bölümü vardı" anlamına geliyor; bu cümle İngilizce öğrenen bazı öğrencilerin olduğuna atıf yapmaktadır.

71. Bu düşünce, ana dili İtalyanca olan için tipolojik yakınlıktan ötürü Fransızcayı, İngilizce gibi tipolojik olarak daha uzak diğer dillerden daha rahat anlayabilmesinden ileri gelmektedir.

72. *Mente già avviata*; "zihnen çoktan başlamıştı" anlamına gelmektedir.

73. *Una scultura della Biennale. Bienal*; "iki senede bir" anlamına gelir ve bir heykeller sergisine atıf yapar. Bu referans, bu türden sergilerde sergilenen bazı modern heykellerin bilhassa çetrefilli olmasından dolayı kasıtlı bir şekilde yapılmıştır.

74. Bu ifade, Yeni *Ortaokulu* başlatan yeni bir yasaya (31 Aralık 1962, no. 1859) atıf yapmaktadır. Bu yasa ile zorunlu eğitim 8 yıla çıkmış ve dolayısıyla 11-14 yaş arası öğrenciler için eğitim daha az elitist hale getirilmiştir.

75. Dolaylı bir şekilde Barbiana Okulu'na gönderme yapan "bizimkiler" (*dei nostri*) ile "onunki" (*dei suoi ragazzi*) arasındaki ayrım değeri vurgulamaktadır.

76. *Gli era toccata*; "Verilmiş oldu" anlamına gelmektedir. Bu fiilin seçimi, bu öğretmenin ona "verilen" sınıfla bağlarını kopardığını imlemektedir. Ona göre öğrencilerinin eksikleri, onun hatası değil.

77. *A chi toccava..?*; "Sıra kimde?" anlamına gelmektedir.

78. Karşılaştırın 59. dipnot.

79. Bu *Mektup*'un giriş kısmındaki ikinci cümleye atıf yapılmaktadır: "Bu, örgütlenmeye yönelik bir çağrıdır."

80. Anlatılmak istenen şey, bu hikâyelerin, kendi orijinal formlarında okutulmadığı, İtalyan şair Vincenzo Monti (1754-1828)'nin çeviri ve yorumlarıyla öğretildiğidir.

81. Argo bir ifadenin kullanımından kaynaklanan bu ünlem, Homeros'un çalışmasının çevirisinin orijinalinden oldukça uzun olduğu gerçeğinin küçümsediğini açıkça ortaya koymaktadır.

82. *Testolina*; "beyincik" demektir. Bu küçümseyici kullanım, aşağılayıcı bir çağrışım yaratmaktadır.

83. *Che siete colti ve lo dite da voi*; "Öğrendiğiniz şeyleri birbirinize anlatıyorsunuz" anlamına gelmektedir. İkinci çoğul kişi adılının pekişmesi gözlerden kaçmamalı: *ve* ve *da voi* (karşılaştırın 26. dipnot).

84. *Noi non si sapeva.* Belirgin olan birinci çoğul adılı *Noi* ile üçüncü tekil kişinin geçmiş zamanında çekimlenen *si sapeva* fiili arasındaki uyuşum eksikliğinin karakterize ettiği bir günlük kullanım yapısı.

85. *Fin sulla soglia di casa ai piedi della mama*; "Annelerin ayaklarının dibindeki eşiğe kadar" anlamına gelmektedir. Abartılı ve son derece etkileyici bir cümle, bir ağaca tırmanmanın ve dal kesmenin erkeksiliği ile Beden Eğitimi derslerine aktif katılımla ilgili yetenek yoksunluğu arasında net bir karşılaştırma yaratıyor.

86. En yüksek not demektir.

87. *Di latino naturalmente ne sapevamo poco*; "Latinceden, haliyle ondan çok az biliyorduk" şeklinde çevrilebilir. Belirgin bir sözdizimsel yapı; *Di Latino*, cümle başındadır ve *ne* adılı ile tekrarlanır. Bu şekilde bu paragrafta düşünülen temel konu, yani Latince, vurgulanmış olur.

88. *L'aveva già seppellito*; "Çoktan gömmüştü" anlamına gelmektedir. *Seppellire*, "gömmek", fiilinin üçüncü tekil şahıs -miş'li geçmiş zaman biçimi. Bu fiilin seçimi ve bu zamanın kullanımı, ifade edilen düşünceye aşağılayıcı ve mesafeli bir yan anlam katıyor.

89. *A noi ci vanno bene*; "Bize göre, onlar uygundur." şeklinde çevrilebilir. *A noi* (bize göre) ve *ci* (biz, bize) adıl görevi yapan formların ikilenmesi, bu cümleye konuşma dili görünümü katmaktadır.

90. Politik bir fraksiyona atıf yapılmaktadır.

91. Yeni *ortaokula* girizgâh niteliğinde olduğundan *scuola media* (ortaokul) kast edilmektedir.

92. *Mietere*, "hasat kaldırmak" anlamına gelmektedir. Tarımsal semantik alandan seçilen bu fiilin, pek tabiidir ki, diploma kazanmak gibi eğitsel bir yeterlilikle ilişkilendirilmesi normal değildir.

93. *Di doposcuola comunali non ne esiste più*; "Belediye meclislerinin organize ettiği etüt sınıfları artık çalışmayacaktır." Anlamına gelmektedir. *Ne* adılının kullanımıyla tekrarlanan *di doposcuola comunali* öğesindeki kayma, vurguyu, bu paragrafta sunulmakta olan ana düşünceye yerleştirmektedir.

94. *Quell'aborto*; "bu hilkat garibesi". Bu güçlü kelime eğitimin; bütünlemeden önce, bilhassa öğrencilerin sınıfta kalmaları ya da okuldan atılmaları durumundaki sürece müdahale etmesini anlatmak için kullanılmaktadır.

95. *Signorini.* Buradaki küçültme sıfatı, bu paragrafta kullanıldığı ironik biçimle uyumlu bir şekilde bu kavrama aşağılayıcı bir çağrışım vermek için kullanılmıştır.

96. Bu, İtalya'nın farklı bölgelerinden gelen çocukların yer almadığı, aksine temelde bir bölgeden, dolayısıyla benzer toplumsal arka plana sahip çocuklardan oluşan bir sınıf olduğu anlamına gelmektedir. "Birleşik" kelimesi ile ironik bir şekilde 1861 tarihli İtalya'nın Birleşmesi'ne atıf yapılmaktadır.

97. *Per bene*; pek çok bakımdan "iyi" anlamına gelmekle birlikte toplumsal bir çağrı-

şuna da sahiptir. Bu münasebetle varlıklı, tuzu kuruları da kapsayıcı bir anlamı vardır.

98. *Si dà da fare*; "gerekeni yapacak" anlamına gelmektedir.

99. Orijinalinde büyük harf *Dovere* [görev, ç.n.] kullanılmıştır.

100. Orijinalinde büyük harf *Cultura* [medeniyet anlamında, ç.n.] kullanılmıştır.

101. Orijinalinde büyük harf *Avvenire* [gelecek, ç.n.] kullanılmıştır.

102. Burada kast edilen; ilkokul eğitiminin üç yılı ardından pek çoğunun okulu bıraktığıdır.

103. Orijinalinde büyük harf *Professore* [öğretmen, ç.n.] kullanılmıştır.

104. İtalya'da ciddi hataları mavi ile, daha az ciddi olanları ya da tavsiye olarak eklenenleri kırmızı ile işaretlemek adettir.

105. *Da noi carbura bene. Carburare* (karbonlamak) fiilinin kullanımı, genellikle taşıtlarla ilişkili semantik alandan ileri gelmektedir.

106. *Arida*; "sıkıcı, tatsız, gereksiz" anlamına gelmektedir.

107. Bölgesel bir sözdizimsel yapı: *Noi gli s'è offerto*; "Biz ona, sunduk" anlamına gelmektedir. Buradaki tercih; *offrire* fiilinin yakın geçmiş zamanı (*passato prossimo*) ile *avere* (sahip olmak) yardımcı fiili yerine *esserse* (olmak), yardımcı fiilinin kullanımına denk düşmektedir. Bu, *s'è offerto* fiilinin üçüncü tekil şahısı ile uyuşmayan *Noi* adılına odaklanmaya neden olur. Standart İtalyanca formu, dönüşlü form *si* olmaksızın şöyledir: *Noi gli abbiamo offerto.*

108. *Poveretti*; "zavallı kimseler" anlamına gelmektedir. *Povero* sıfatının, küçültme son eki *etto* ile (ki *etto*, kelimeye aşağılayıcı bir anlam aktarır) oluşturulmuştur.

109. *Addentro*; "dâhilinde, ilgili" anlamına gelmektedir. Bu kelimenin seçimi, yazarların okulların sorunlarıyla doğrudan yüzleşmediklerine ya da bununla ilgili ilk elden bir deneyim yaşamadıklarına yönelik bir ithamı ima etmektedir.

110. E *allora è addentro lui che ha conosciuto solo ragazzi già selezionati*; "Ve dahası o çok bilgiliydi; yalnızca halihazırda seçilen çocukları tanıyordu" anlamındadır. Bu cümle, son derece ironiktir ve bir önceki ithamı tekzip etmektedir.

111. *I ragazzi che perde*; "Çocuklar, mahrum kaldılar" anlamı taşımaktadır ve sınıfta kalan, okulu bırakan ya da okuldan atılan çocuklara gönderme yapmaktadır.

112. *Le restassero indigeste*; "Sizde hazımsızlık yaratabilir" olarak çevrilebilir. Burada kabul etmesi zor olabilir düşüncesi hâkimdir.

113. *Una creatura*; "bir yaratık" anlamında kullanılmaktadır. Bu kelime, çocuklara sevgi duygusunu iletmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu bağlamda onları yavru bir hayvanla ilişkilendirmek suretiyle bağımlılık ve savunmasızlık duygusuna atıf yapılmaktadır.

114. *Ragazzi*; "oğlanlar, gençler, çocuklar" anlamına gelmektedir. Bu kelime, hem 6 yaşındakilere hem de 30 yaşındakilere atıf yapmak için kullanılmaktadır.

115. *Leva*; "Asker toplama". Kavram askeri semantik alanı ile ilgilidir. Bu bağlamda bir sınıf ya da bir grup öğrenciye gönderme yapmak için kullanılmaktadır.

116. *Segnati col marchio del ritardo*; "Gecikme damgası yediler" anlamındadır.

117. Bu paragraf, *mancato guadagno* başlığını taşımaktadır ve "kayıp, kaçan kazanç" anlamına gelmektedir. Bu da muhtemel bir kazancın kaybedilmesine gönderme yapmaktadır.

118. Bu ifade, onların aynı öğretmenin sınıfına yerleşeceklerini ifade etmektedir.

119. *Persi*, "kayıp" anlamına gelmektedir. Geçmişte başarısız olarak kabul edilerek okula devam etmeyen öğrenciler, "kayıptır". Bu fiilin seçimi, bir kez daha bu "zarar" konusunda öğretmenlerin ve okulun sorumluluğuna işaret etmektedir.

120. *Quelli che non sono mai venuti a scuola non li contiamo*; "Asla okula gelmeyenler, onları hesaba katmıyoruz." anlamına gelmektedir. Hem *quelli* "onlar" hem de *li* "onları" kelimelerini kullanarak ikilemeye dâhil eden bu sözdizimsel yapı, vurguyu hiç gelmeyenler, okula hiç devam etmeyenler, üzerine kaydırır. Burada bu yargının ilk konumunda (*contiamo*, "hesaba katıyoruz", fiilinin dilbilgisel öznesi olarak) yazarların niteliğini ön plana çıkaran imlenmemiş formu (*Non contiamo quelli che non sono mai venuti a scuola*) tercih edilmiştir.

121. Mugello, Kuzey Toskana'da bir bölge.

122. Aileleri çocuklarını okula göndermeye ikna edebilenler kastedilmektedir.

123. *Maestrina*; yine küçültme eki *–ina* kullanımı, son derece yüksek ironik bir çağrışım ile bir sevgi ifadesi aktarmaktadır.

124. *Boccia e parte per il mare*; "Sınıfta bırakır ve denize gider" anlamına gelmektedir.

125. İtalikler orijinal metinden.

126. *Lui almeno non lo potranno mai dimenticare*; "Onu, en azından onlar unutamayacaktır (onu)" anlamına gelmektedir. Yine vurguyu okuldan dışlanan öğrenciye kaydırmak için üçüncü tekil erkek adılının (*lui* ve *lo*) ikilenmesiyle oluşan belirgin bir yapı.

127. Bayağı bir terim olan *puttane*, "fahişe", daha az toplumsal uzlaşma sağlanan *prostitute*, "orospu" kelimesinin yerine kullanılmıştır.

128. Orijinal metinde kullanılan kelime, *yaratıktır*. Karşılaştırın dipnot 113.

129. *Con le nostre mani*; "kendi ellerimizle" anlamına gelmektedir.

130. *Figliolo*; daha nötr olan figlio, "çocuk", kelimesinden sevecen bir çağrışıma sahiptir.

131. *A ogni bocciatura*; "her sınıfta bırakma için" anlamına gelmektedir. Bu çeviride dolaysız tümleç, dipnot 1'de açıklananlarla aynı nedenlerden ötürü eklenmek zorundaydı.

132. *Sulla tutela del lavoro delle donne e dei fanciulli*; "İş Yerindeki Kadınları ve Çocukları Koruma Hakkında" anlamına gelmektedir.

133. Zamirdeki değişme önemlidir: Önceki paragraftaki üçüncü çoğul şahıstan, bu bölümün son cümlesinde olduğu gibi bu cümlede de birinci çoğul şahısa geçiş vardır.

134. *Istituto Nazionale per l'Assicurazione Contro gli Infortuni sul Lavoro*; "İş Yerinde Sürekli Tekrar Eden Yaralanmaları için Ulusal Sigorta Ajansı".

135. İlkokulun beşinci sınıfı.

136. *Benemerito*; bu edebi form, ironik bir biçimde kullanılmaktadır.

137. Kalabalık sınıfların problemine vurgu yapılmaktadır.

138. Daha önce bahsedilen doktorun oğlu Pierino'ya benzetilen çocuklara atıf yapılmaktadır.

139. Orijinalinde deyimsel bir ifade kullanılmıştır: *Chi la fa l'aspetti*; "Bunu yapan birinin, bunu tahmin etmesi gerekir."

140. Daha önce bahsedilen köylülerin oğlu Gianni'ye benzetilen çocuklara atıf yapılmaktadır.

141. Orijinal metindeki dilbilimsel yapıyı şimdiki zamanda yeniden üreten ayrık cümle.

142. *Muore di voglia*; "arzuların ölümü" anlamına gelmektedir. Bu bağlamda *morire* (ölmek) fiilinin seçimi, ifade edilmekte olan konsepte oldukça güçlü bir yan anlam yüklemektedir.

143. Figlioli kelimesi (130. dipnota bakınız)

144. *Magari*; "*Keşke, umarım, umutla*" anlamına gelmektedir. Bu cümle bağlamında ironik olarak kullanılmıştır.

145. *Nipotino*; "küçük erkek torun" ya da "küçük erkek" yeğen anlamına gelebilir.

146. *Lui che è cos' giovane*; "O, oldukça genç" anlamına gelmektedir. Bu sözdizimsel yapı, bu cümleye, ünlem işareti kullanılmamış olmasına rağmen, vurgulu bir anlam katmaktadır.

147. Bu kelime yerini şimdilerde *professoressa* kelimesi aldı. *Ortaokul* öğretmenlerine verilen bir unvandır. *İlkokul* öğretmenleri, daima *maestra* kelimesi ile anlatılır.

148. *Non guardano in faccia*; "Yüzüne bakmıyorlar" anlamındadır.

149. Bu tümce, bahsedilen çocuğun çalışmaya başlamak için yeterinde büyük olduğunu ima etmektedir.

150. *Scappare*; "kaçmak" anlamına gelmektedir. Bu fiilin tercih edilmesi, bir çocuğun, öğretmeni dahi farkına varmadan okulu bırakabileceğine işaret etmektedir. Buna ek olarak bu paragraftaki dolaylı adıl kullanımı, *Le può scappare* (sizden kaçabilirler) ifadesindeki kibar formdaki "*Le*" ([dişil] ona), yazarın bu "kaçışın" sorumluluğunu, net bir biçimde öğretmene yüklediğini göstermektedir.

151. *Strage*; "katliam, kıyım, trajedi" anlamına gelmektedir. Bu kelime, oldukça olumsuz bir bağlam yansıtmak için özel olarak seçilmiştir.

152. *Ragazzucci*; "küçük sevgili çocuklar" anlamına gelmektedir. Burada çoğul eki "ucci", kelimeye ironik bir çağrışım katarak sevgi ifadesi anlamı vermektedir.

153. Bu cümle, önceki cümleyle tam bir tezat içindedir ve öğretmenin yardım eli uzatmaktansa daha fazla engel çıkarmaya ve çocuğu örselemeye çalıştığını ima et-

mektedir. Bu anlam, orijinal metindeki sözdizimsel yapıda da görülmektedir: *La mano l'avete stesa per farlo ruzzolare* ifadesi, "Uzattığınız eliniz onu örselemek içindir" anlamına gelmektedir. Bu belirgin sözdizimsel yapı, *mano* (el) ismini, cümlenin başlangıç konumuna (I [kişisiz o] zamirinin tekrarlattığı konuma) yerleştirmek için kullanılmaktadır; böylece bir önceki *Ci voleva una mano da parte vostra* cümlesiyle bağıntı kurulur. Burada da net bir şekilde sınıfta kalmanın yanı sıra düşme eylemine de atıf yapan *ruzzolare* fiilinin seçilmesinin bir anlamı yoktur.

154. *Non sa di nulla*; "hiçbir şeyin tadı yok" anlamına gelmektedir.

155. Bu ifade, çalışmanın oldukça zayıf bir nitelikte olmasına atıf yapmaktadır.

156. *L'esame di licenza*, ders yılı sonunda yapılan sınav demektir.

157. Karşılaştırın 5. dipnot.

158. *Diplomatti*, dersin tamamlandığının kanıtlandığına ilişkin sertifika ya da diploma alan öğrenciler.

159. İtalikler orijinal metinden.

160. *Figliolo*; karşılaştırın 130. dipnot.

161. *Ma sarà vero?* Gelecek zaman çekimi *sarà* (olacak), farazi bir anlam katmak için kullanılmıştır.

162. *Figlioli*; karşılaştırın 130. dipnot.

163. *Toccava a voi*; "Sıra sizdeydi" anlamına gelmektedir.

164. *Ne ha respinti*; "defetti, reddetti" anlamına gelmektedir (Karşılaştırın 7. dipnot). Burada yansıtılmak istenen duygu, bu öğretmenin 28 öğrenciden 10 öğrenciyi sınıfta bıraktığında hissedilecek duygudur.

165. *Una mite sposina*; bu öğretmene ilişkin oldukça ironik bir tasvir, "alçak gönüllü" ile *sposina* (küçük gelin) şeklinde yapılmıştır. Bu tasvirin masumiyeti, daha sonraki ifadelerdeki karakter tasvirleriyle keskin bir karşıtlık içindedir.

166. İlkokulun dördüncü yılı.

167. *Partigiani*, genellikle eğitimsiz, Faşizme direnen askerlerdir. II. Dünya Savaşı sırasında bu askerlerden binlercesi İtalya'nın Mussolini diktatörlüğünden kurtuluşu mücadelesinde öldüğü sırada, bu askerlerin mücadelesi zirveye ulaşmıştı.

168. *Lui che prende 300 lire l'ora, a voi ve ne dà 4300.* "O saatte 300 liret kazanıyor; size onlardan 4.300'ünü ödüyor" anlamına gelmektedir. Bu belirgin sözdizimsel yapı, ikinci kişi adılı *a voi ve* ile pekiştirilmektedir. Bu da Gianni'nin babası ile (cümle başındaki *Lui* adılı ile açık bir şekilde belirginleştirilmiştir) öğretmen arasında bir kontrast yaratmaktadır.

169. Gianni'nin babası.

170. *Tocca a voi*; bu bölümün başlığının tekrar.

171. *Ce lo portate*; bir insanın yapabileceği ya da başkalarının desteğiyle gerçekleştirebileceği yönteme atıf yapan deyimsel form.

172. Gianni'nin babası.

173. Karşılaştırın 60. dipnot.

174. *Impiegatuccio, impiegato*dan türetilmiştir; küçültme eki *-uccio* ile "memur" kelimesi, bu bağlamda önemsiz ve değersiz olduğuna atıf yapılmaktadır.

175. Bu paragrafın başında, her ikisi de sonraki bileşenlere vurgu yapacak formların yardımıyla iki ayrık cümle kullanılmıştır; *Non è che...* (Öyle değil); *È che...* (Öyle)

176. Orijinalinde kullanılan kelime *galantuomini*dir. Bu kelime net bir şekilde suç ile ilişkili semantik alanla, bilhassa Mafya alanıyla ilgili bir kelime olduğu için oldukça güçlü çağrışımlar uyandırmaktadır. Bu kelimenin seçimi, çok net bir şekilde hiç kimsenin bir şey söylemediği bir atmosfere vurgu yapan bir önceki cümleyle ilgilidir.

177. *Allo sportello*; "bankoda" anlamına gelir ve insanların kurumsal-bürokratik işlemlerini yaptırdığı bankoya atıf yapar.

178. *Andrebbe dentro*; "içeri girerdi" anlamına gelmektedir. Zor kullanarak hapse gönderilen insanların durumunu anlatmak için kullanılan argo formu. Aynı ifade, sonraki paragrafın sonunda da tekrarlanır.

179. *Il giudice le cipolle non le ruba*; "Hâkim, soğan, onlardan çalmaz" anlamına gelmektedir. Bu anlatı bölümünde kullanılan konuşma formlarıyla son derece uyumlu olan başka bir belirgin yapı. *Troppa fatica* (çok can sıkıcıdır) ifadesinden sonraki kısa ifade de net bir şekilde bu tarzı tekrarlamaktadır.

180. Barnabites, Roma Katolik Düzeni'ne (ayrıca Aziz Paul Papaz Düzeni'ne) atıfta bulunmaktadır zira Scolopi, Evanjelik Aziz John'a ithaf edilmiş küçük bir tapınak bulunan Floransa'daki San Giovanni degli Scolopi'ye atıf yapmaktadır.

181. Akran baskısı ve dış dünyadan gelen olumsuz etkiler kast edilmektedir.

182. ACLI: *Associazioni Cristiane Lavoratori Italiani*; Hristiyan İtalyan İşçiler Birliği.

183. *Casa del Popolo*; "Halk Evleri" anlamına gelmektedir ve Komünist Partinin çalıştırdığı bölge merkezlerine gönderme yapmaktadır.

184. *Vendono giochi*; "Oyunları satıyorlar" anlamına geliyor.

185. *Miliardo*; "Milyar" anlamına gelir ve bin milyon diye de çevrilebilir.

186. *Provveditore*; "Devlet dairesi müdürü, eğitim memuru, denetmen, müdür" anlamlarına gelmektedir.

187. *Il corso mascherato*; Bir çeşit kostümlü geçit törenine atıf yapmaktadır.

188. Günlük spor gazetesi.

189. Bu paragrafta oğul ve kız, yazarların daha önceki bölümlerdekilere olduğu gibi *figliola, figliola* ifadelerine de atıf yapmaktadır (Karşılaştırın 130. dipnot).

190. *Il padrone*; "patron, müdür, başkan" demektir. Toplumun egemen üst sınıflarına gönderme yapmaktadır.

191. İtalik orijinalindendir, *respinti* (Karşılaştırın 7. dipnot).

192. *Solo per burla*; "ciddi olmayan bir şekilde, alaycı bir şekilde" anlamına gelmektedir. Bu günlük konuşma formunun kullanımı; tüketilen mallara yönelik ödenen yüksek vergiler varken, (yüksek ya da düşük) gelirin mirimum düzeyde verilen-

dirildiği İtalyan finansal sistemiyle ilgili yazarların aşağılayıcı yorumlarını açığa vurmak içindir.

193. Karşılaştırın 60. dipnot.

194. İlkokul kast edilmektedir.

195. Giovanni Giolitti (1842-1928), beş farklı dönemde Başbakan olarak hizmet eden İtalyan politikacı.

196. Ferdinando Martini (1841-1928): İtalyan politikaçı, yazar ve gazeteci.

197. *Democrazia Cristiana*; İtalyan siyasi partisi. Tarihi boyunca Katolik Kilisesiyle yakın ilişki içinde olmuştur. Savaş sonrası yıllardan doksanların ortalarına kadar birkaç yıl iktidardaki asıl parti olmuştur.

198. Orijinalinde deyimsel bir form kullanılmaktadır: *sono gente in gamba.*

199. Yani, tüm sınavlarından hemen hemen tam puan almıştır.

200. Orijinalinde deyimsel bir form kullanılmaktadır: *piove sul bagnato.*

201. Orijinalindeki cümle, hem ironik hem de metaforiktir. Bu çift; ironik bir çağrışım ile sevimli bir anlam taşıyan *-ini* sonekiyle tekrarlanan *sposini* [yeni evliler, ç.n.] olarak bilinmektedir. Bu yasa; su götürmez bir mükemmellikle Pierino'nun ailesini uygunmuş gibi, *scodellata* (yutturulmuş olma) olduğu anlamına gelmektedir.

202. Pierino'nun ailesinden bahsedilmektedir. Onların açısından bu ilerici yansızlığa dikkat çekmek gerek. Bir önceki paragraftaki kavrayış bağlamından bakarsak yazarlar, ironiye (*sposini*) yeltenmiş ve şimdi onlarla aralarına; işaret zamiri *quei* (onlar) ve salt bir sayı, *due* (iki) kullanarak mesafe koymuştur.

203. Bütün atıflar, ya Katolik Kilisesinin ya da siyasal partilerin gençlik örgütlerinedir.

204. *Questo non è un romantico disinteresse*; "Bu çıkarların olmadığı bir romantizm değil" anlamına gelmektedir. Burada bazı görevlerin yerleşmiş başka çıkarlar olduğu için geri ödeme olmaksızın yerine getirildiği gerçeğine gönderme yapmaktadır.

205. *Senza dirglielo in faccia*; "bunu onlara yüzlerine bakarak söylemeksizin" anlamına gelmektedir.

206. *Quando la fanno i signori è signorile.* Orijinal metinde *signori* (centilmen, zengin) ismi ve onun sıfat formu *signorile* (centilmen bir şekilde), vurgulu bir tesir yaratmak için kullanılmıştır.

207. Temel olarak iktisadi, siyasi ve toplumsal konularla ilgili haftalık İtalyan gazetesi.

208. *Poco generosa*; motamot çeviride "küçük cömert" demek mümkündür.

209. *Ha chiuso gli occhi figlioli di altri*; "Diğer küçük çocuklara gözlerini kapatıyor" olarak çevrilebilir.

210. *Si freghi noi*; "Soyulduk, dolandırıldık" anlamına gelir. Bu son cümleyi son derece dokunaklı hale getirmek için kullanılan günlük konuşma formu.

211. Gli regalano; "Onlara hibe ediyorlar, onlara bir hediye olarak veriyorlar" olarak çevrilebilir.

212. Metindeki kullanılan deyimsel bir anlatım tarzı: *non arricciano il naso.*

213. İtalik orijinal metindedir.

214. Paragrafın sonundaki dipnot, hem İtalyan Parlamentosu'nun hem de Senato'nun bu rakamları dikkate aldığının göstergesidir.

215. Barbiana Okulu.

216. Bu metin bağlamında.

217. *Creature*: Karşılaştırın dipnot 113.

218. Kullanılan fiil, *vedete*; *vedere* (görmek) fiilinin ikinci çoğul kişisi. Bu bölüm bu nedenle prensip olarak yalnızca "seçilmiş", yani İlkokul eğitimi boyunca okulu bırakmayan ya da sınıfta bırakılmayan çocukları "gören" eğitimin Tali sektörünün öğretmenlerine atıf yapmaktadır.

219. *La cultura v'è toccata farvela sui libri*; "Kültür, onu kitaplardan yapmak zorunda kaldınız". Bu sözdizimsel yapı konuşma dilinde görülür ve *la* adılı (*farvela*) ve ikinci çoğul kişi *vi* (*v'è* ve *farvela*) pekiştirmesiyle yeniden ele alınan *la cultura* adının kullanılmasıyla işaretlenmiştir.

220. *Timidi*; "çekingenlik, ürkeklik". Karşılaştırınız dipnot 9.

221. *Ora si scoprirà. Scoprire* (keşfetmek) fiilinin üçüncü tekil şahıs olarak gelecek zaman kullanımı, olguya vurgu yapmak için kullanılan bağlama hafifletici bir etki (*futuro attenuativo*) katmaktadır; bu şekilde onu bir varsayım ve hipotez olarak sunar. Bu, metnin bu kısmındaki ima ile aynı doğrultuda bir yoruma neden olur.

222. Sınav ya da test metinlerine atıf yapılmaktadır.

223. *Volgare*; "vulgar" anlamın gelmektedir.

224. Bir öğrencinin bir sınıftan diğerine yükselmesi kast edilmektedir.

225. *E la scuola chi è?* "Ve okul; kimdir o?" anlamına gelmektedir.

226. *Animuccia delicata*: *anima* (ruh) ismi ile *-uccia* küçültme ekinin, *delicata* (narin) sıfatıyla birlikte kullanımı, alışıldığı üzere oldukça ironi olan sevimli bir çağrışım taşımaktadır.

227. *Sapere*: "bilmek"

228. *Piccinerie*: *piccino* (küçük) kelimesinden ve *-eria* yapım ekinden türeyen nadir bir kelime: "bir şey/biri ile ilgili olmak"

229. Bu ifadede II. ve III. cümlelerin sözdizimsel düzeni, çocukları bu cümlenin başlığına yerleştirmek için kullanılmaktadır. II. cümle: *A quelli che sembrano cretini dargli la scuola a tempo pieno* (Aptal gibi görünenler için, onlara tam gün okul verilmesi). III. cümle: *Agli svogliati basta dargli uno scopo* (kâfi derecede isteksizlere, onlara bir hedef vermek). Her iki ifadedeki *gli* (onlara) ilgi adılı, *quelli che sembrano cretini and to svogliati* ifadesine gönderme yapmakta, dolayısıyla önerilen reformların temel önceliği olan çocuklar tekrarlanmaktadır.

230. Nesneleri torna tezgahında yuvarlayan kişi.

231. *Medievali siete voi*; "Ortaçağ sizsiniz" demektir. Bu işaretli sözdizimsel formü-

lasyon, (İşaretsiz nominal yüklem: *Voi siete Medievali* [siz Ortaçağ'sınız]) bu başlığı bir itham haline getirmektedir (hem de ünlem işareti gibi noktalamalar olmadan).

232. *La frusta il giorno dopo non si conosce più*; "Kamçı, bir gün sonra, artık tanınmıyor" anlamına geliyor. Tabii ki bu kamçının etkisinin çok uzun sürmediğini ima etmektedir. *Conoscere* (tanımak) fiilinin seçimi, oldukça sıra dışıdır: buna rağmen bu, kişiselleştirilmiş bir kamçı etkisi yaratmaktadır, dolayısıyla tasviri daha da belirgin hale getirir.

233. *Perbenino*: küçültme eki *-ino*, *perbene* (iyi niyetli) sıfatına eklenir; böylece daha da kinayeli bir etki yaratılır.

234. Bu paragraftaki italikler, metnin orijinalinde bulunmaktadır.

235. *Pierino quello che insegnate l'ha già sentito in casa*; "Pierino, öğrettiğiniz şeyi, halihazırda onu evde duymaktadır" şekline motamot çevrilebilir. *L'* (kişisiz o) adılı ile oluşturulan bu belirgin sözdizimsel yapı; *quello che insegnate* ifadesini tekrarlar, böylece vurguyu bu kurucu öğeye kaydırır.

236. *Doposcuola*; Okul saatleri sonrasında uygulanan bir ders, etüt.

237. İtalikler orijinalinde mevcuttur.

238. *Ma è che non avete mai provato*, "Ama bu, asla denemediğiniz bir şeydir" anlamına gelmektedir.

239. *Moglie macchina mestiere*; Orijinal metindeki başlıkta ses yinelemesi mevcuttur.

240. *A voi vi ci vorranno altri mille anni per adottare il celibato*; "Size göre, bekarlık konusunda düşünmeniz için başka bir bin yıla ihtiyacınız vardır." Gereksiz bir pronominal yapı *a voiv vi*; vurgu katmakta ve cümleye provokasyona benzer bir ton katmaktadır.

241. *Maestri*: İlkokul öğretmenlerine gönderme yapmaktadır.

242. *Professori*: Ortaokul öğretmenlerine gönderme yapmaktadır.

243. *Voi poi i compiti potreste non darli*; "Siz, üstelik, ödevleri onlara vermezsiniz." Yine belirgin bir yapı, burada *i compiti teması*, *li* adılı ile tekrarlanır.

244. Burada *conquista* (fetih) kelimesinin tercih edilmesi, önceki bölümde atıf yapılan "savaş" alanındaki semantik bağlamın gereğindendir.

245. *È difficile vedere in voi dei lavoratori con diritti sindacali*; "Sizi sendikal haklara sahip işçiler arasında görmek zor."

246. *Fa schifo*. Bu argo ifade karşı olmaya daha da güçlü bir anlam katmaktadır.

247. *Toccate*; Toccare (değinmek) fiilinin şimdiki zaman ikinci çoğul zaman kullanımı. Bu bağlam, öğretmenler greve gittiğinde ders saatlerinin düşeceğini ortaya koymaktadır.

248. *la gente capisce che di noi non ve ne importa niente*; "İnsanlar, bizi, sizin (bizimle ilgili) herhangi bir şeyi umursamadığınızı anlayacaktır." Anlamına gelmektedir. *Di noi* (bize) ile kurulan belirgin sözdizimsel yapı, *ne* (bizimle ilgili) adılı ile tekrarlanmaktadır.

249. *Interclassista.*

250. *Anticlassista.*

251. *Prefetto.* "Vali", il düzeyinde hükümeti temsil eden kamu görevlisi.

252. *Son timidi*; "utangaç, çekingen". (karşılaştırın dipnot 9)

253. *Pezo grosso*: motamot olarak "büyük parça" olarak çevrilebilir. Oldukça büyük otoriteye sahip bir kişiye atfen deyimsel bir ifade.

254. 25.04.1945, Nazi-Faşist diktatörlüğünden Kurtuluş. Bu gün, İtalya'da resmi tatil günüdür.

255. *Campa contadino che l'erba cresce*; "Yaşayın çiftçiler, çimler büyüdükçe" atasözünün bir tercümesi. Bu, yaşama devam etmek ve gelecek bir olayı beklemek için ironik bir ayartma; bununla birlikte bu olay, kuvvetle muhtemel gerçekleşmeyecek ya da son derece ağır bir tempoda vuku bulacaktır. Bu İtalyan atasözünün, bu çeviriye bağlı olan biraz değişik bir formu: *campa, cavallo mio, che l'erba cresce*; "yaşa, atım, çimler büyüdükçe" şeklindedir.

256. *Non ne vogliono sapere*; "Onlar bununla ilgili bir şey bilmek istemiyorlar/onlar bununla ilgili bir şey yapmak istemiyorlar." anlamına gelmektedir.

257. *Scantonare*: Metaforik bir ifade; "birinin sorumluluklarından kaçması" anlamına gelmektedir. Bu da sendikaların, her örgütlenmenin sorumluluğunun bilincinde olmasını ve bu örgütlerin işlevlerinin ve rollerinin sınırını aşmaması gerektiğini hatırlatmaları gerektiğine vurgu yapmaktadır.

258. *Avranno battuto la testa*: "Onlar, kafa kafaya vuracaklar" anlamına gelmektedir. Bu bağlamda sendikacıların "düşecekleri" ya da "ayakta kalmalarının sonuçlarına katlanacakları" anlatılmak istenmektedir.

259. CGIL (*Confederazione Generale Italiana del lavoro*): İtalya Genel İş Konfederasyonu; CISL (*Confederazione Italiana Sindacati Lavoratori*): İtalya İşçi Sendikaları Konfederasyonu.

260. Don Bruno Borghi (1922-2006), Fallaci (1993, s. 382) şu şekilde tanımlamıştır: "Don Milani'nin Papaz Okulu'ndan zeki ve sıra dışı bir arkadaşıdır; papaz hiyerarşisinde, sandalyedeki bir avuç raptiye kadar rahat başka bir papaz. İşçi bir papaz, kendi pastoral derslerini son derece uç bir tutumla anlatırdı..."

261. Bu, yazılmakta olan *Mektup*'a doğrudan yapılan atıftır.

262. *Creature*; bakınız dipnot 113.

263. Bakınız dipnot 113.

264. *Avete partorito il topolino*; "Siz, küçük bir fare doğurdunuz." Bu deyimsel ifade, büyük şeyler beklenen bir olayda küçük ve önemsiz sonuçların ortaya çıkmasını anlatmak için kullanılan *la montagna partorito il topolino* (dağ fare doğurdu) ifadesinin bir bölümüdür.

265. *Dio Quattrino. Quattrino*, parayı anlatmanın popüler bir yoludur. Genelde olumsuz bir semantik çağrışım taşımaktadır.

266. *Dover mi surare le parole*: "Kelimeleri ölçmek zorunda olmak" anlamına gelmektedir.

267. *Cercasi fine onesto*; "dürüst bir hedef aramak". *Cercarsi* formu, *cercare* (aramak) fiilinin şimdiki zaman üçüncü tekil kişi ile kişisiz adıl *si* birlikteliğinden türemiştir. Bu form, ev ya da araba gibi ticari eşyalara dikkat çekmek için gazete reklamlarında sıklıkla kullanılır. Biz de bu nedenle, bu ifadenin sarih imasını taşıması amacıyla "aranıyor" şeklinde bir kullanıma gittik.

268. *Bisogna she sia onesto. Grande*: "Dürüst olmalı. Yüce"

269. [Kişisiz, ç.n.] "O" adılı, bahsi geçen amaca gönderme yapmaktadır.

270. E tutte vive; "tüm yaşayanları" demektir. Bu referans, doğrudan doğruya günlük iletişimsel işleve sahip olan modern dillere yapılmıştır. Buradaki ima, İtalyan eğitsel sisteminde merkezi bir rol oynamış olan (ve hala oynayan) Antik Grekçe ve Latince gibi dillerin günlük yaşamda işe yaramamasınadır.

271. Orijinal metinde, *alla meglio* (yapabildiği kadar) deyimsel ifadesi kullanılmıştır.

272. İtalya'daki *lise* eğitimi kast edilmektedir. Lise (*klasik* ya da *bilimsel*) daha çok akademik yönelimli öğrencilerin tercih ettiği bir okuldur. *Mektup*'un yazıldığı sırada bu özellikle böyleydi çünkü seçim süreci bugünkünden daha katıydı.

273. *Un palmo più in là*; orijinal metinde kullanılan bu deyimsel ifadede *palmo*, "bir el, bir avuç mesafesi" anlamına gelmektedir.

274. *Signorino*; karılaştırınız dipnot 60.

275. *Che ci fosse stato dentro*; "İçerde olmuş olan".

276. *Topi di museo le destre. Topi di laboratorio i comunisti*. Her iki durumda da sözdizimsel devrik dizim; yani her iki cümlede de *topi* (fare) kelimesinin cümle başındayken, özneler (*le destre*, sağ kanat; *i comunisti*, komünistler) cümle sonu konumdadır. İki cümlede de birleştirici yapı (*essere*, olmak) hariç tutulmuştur.

277. Tırnaklar bu çeviride eklenmiştir.

278. *Gli onorevoli costituenti credevano che si patisse tutti la voglia di cucir budella o di scrivere ingegnere sulla carta intestata*, "Saygıdeğer parlamento üyeleri, hepimizin bağırsak dikmek ya da antetli kağıda mühendis yazmak arzusuyla yanıp tutuştuğumuzu düşünüyordu". *Cucir burdella* (ironik bir şekilde) tıp mesleğine gönderme yapmaktadır lakin cümlenin bütününden, umumi olarak en çok da modern toplumlarda yüksek statü sağlayan meslekler anlaşılmaktadır.

279. *Altro che*: "haricinde" anlamına gelmektedir. Bu, bu paragrafın son cümlesi için oldukça önemli ve son derece etkileyici bir nüans taşımaktadır.

280. *Quando possederemo tutti la parola*, "Biz hepimiz, kelimenin sahibi olacağımız zaman" olarak çevrilebilir. *Parola*, elbette ki layıkıyla ve etkin olarak iletişim kurabilecek yetiye sahip dillere atıf yapmaktadır.

281. *Arraffino*; *arraffare* (kapmak) fiilinin dilek kipi hali. Bu kullanım, son derece günlük dilde yapılmıştır ve pejoratif bir semantik çağrışım yapmaktadır.

282. *Quattrini*; karşılaştırın dipnot 265.

283. *Il privilegio l'hai pagato caro*; "Ayrıcalık, onun için çok bedel ödedin" anlamına gelmektedir. Bu belirgin yapı, belirli bir öğeyi vurgulamak için düzenlenmiştir: *il privilegio*, cümle başındadır ve *l'* adılı ile tekrarlanmıştır.

284. *Fai strada ai poveri senza farti strada*; "Kendine yol açmaksızın yoksullara yol aç" olarak çevrilebilecek deyimsel bir ifade.

285. *Caveranno bracioline dal mare*; oldukça ender kullanılan bir ifade. Burada ima edilen şeyin ulaşılması imkânsız hedefler olduğunun anlaşılması için bir önceki cümleyle (*irrigheranno il deserto*) ilişkili olarak görülmesi gereken bir ifade. Cümlenin bütününde ve ifade edilen konseptte ironiye yoğun olarak devam edilmektedir.

286. *A te che te ne importa*; "Sen, neyi umursarsın". İkinci tekil kişi *te* adılının, yeniden tıpkı genel olarak konuşma değişkesinde olduğu gibi vurgu yaratması için pekiştirilmesi çok önemlidir.

287. *Non dannarti l'anima*; "Ruhunu kapama". "Çok çaba sarf etmek" anlamına gelen deyimsel bir ifade.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖĞRETMEN OKULU'NDA[1] DA SINIFTA BIRAKIYORSUNUZ AMA...

İNGİLTERE

Gerçek Sınav

Okul bitirme diplomamı aldıktan sonra İngiltere'ye gittim. 15 yaşımdaydım. Önceleri Canterbury'de bir çiftlikte, daha sonra Londra'da bir şarapçıda çalıştım.

Okulumuzda yabancı ülkelere gitmek, sınavlarınız kadar önemlidir. Ama bu hem bir sınav hem de bir okuldur. İnsan kültürünü bunu yaşama uygulayarak test ediyor.[2]

Sonuç olarak orada olmak, sizin sınavlarınızdan daha zor bir sınavdır ama en azından işe yaramayan şeyleri öğrenmek gibi boşa zaman harcanmamış olur.

Süveyş

Sınavlarımızı geçmiştim. Eve sağ salim döndüm, hatta para bile arttırmıştım. Ama beni en çok sevindiren kavrayabildiğimi anladığım bir sürü deneyimle dönmemdi.

Ailemizde benden önce sadece Renato dayım yurt dışına çıkmıştı. Savaş sırasında Etiyopya'ya gitmişti. Ben küçükken,

biraz Coğrafya öğrenir öğrenmez, dayımdan bana Süveyş Kanalı'nı anlatmasını istemiştim. Dayım Kanal'dan geçtiğinin farkında bile değilmiş.

Barışsever

Ama siz, beni köylüleri öldürmek için yabancı ülkelere göndermeyeceksiniz.[3] Ben oraya gittim ve bir ailenin yanında kaldım.[4] Benim yaşlarımda bir oğlan vardı. Bir de daha küçük bir kız. Bizde olduğu gibi onların da bir ahırları vardı, patates topluyorlardı, çok çalışıyorlardı. Neden onları öldürmeliyim ki?

Siz bana bir yabancıdan daha yabancısınız. Ama telaşlanmayın, aksi gibi barışsever olarak yetiştirildim.

Cockney

Londra'da, kırsal bölgelerden daha kötü yaşıyorlardı. Biz City'nin bodrum katlarında kamyon boşaltıyorduk.[i] İş arkadaşlarım İngiliz'di ama İngilizce bir mektubu nasıl yazacaklarını bilmiyorlardı. Sık sık Dick'ten bunu onlar için yapmasını istiyorlardı. Dick de İngilizceyi plaklardan öğrendiğim için ara sıra bana fikir danışıyordu. O ise yalnızca cockney konuşuyordu.

Beş metre üstümüzde "Kraliçe'nin İngilizcesi"ni konuşan insanlar vardı.

Cockney, çok farklı değildir ama onu konuşanlar yaftalanır. Onların okullarında sınıfta bırakmıyorlar. Öğrencileri daha düşük prestije sahip okullara gönderiyorlar. Okullarındaki yoksullar, kötü konuşmalarını geliştiriyorlar. Zenginler ise doğru konuşmalarını kusursuzlaştırıyorlar. Birinin telaffuzundan ne kadar zengin olduğu ve babasının ne iş yaptığı anlaşılabilir. Bir devrimin gerçekleşmesi halinde bunların tamamının bağırsaklarını deşmek[5] kolay olacaktır.

---

i. City: Londra'da bir bölge. Çok önemli tüccarların dükkânları burada yer almaktadır. *Cockney*; Londra'da yoksulların konuştuğu diyalekt.

Duvara Karşı

İtalya'ya döndüğümde, çekingen bir insan olduğumu çoktan unutmuştum.

Gümrükte derdini anlatmak, monarşistlerle ve müdürlerle tartışmak, ırkçılar ve geylere[6] karşı kendini korumak, biriktirmek, karar almak, hiç bilmediğin yemekler yemek, mektup beklemek, gurbet hasreti çekmek.[7] Her şeyi yaşadığımı ve üstesinden geldiğimi düşünüyordum.

Artık yapmam gereken şey, okulunuzu daha yakından tanımaktı. Onu da yaşadım. Bir duvara toslamak gibiydi.

Ya Biz Ya Siz

Ama okul arkadaşlarım her yerde bunu yapmışlardı.[8] Bazısı daha şimdiden tam gün sendikacıdır ve başarılıdırlar. Diğerleri de Floransa'da fabrikalarda çalışıyorlar ve herkese duman attırıyorlar. Sendikalarda çalışıyorlar, siyasal partilerde ve belediye meclislerinin idaresinde görev alıyorlar.

Teknik Enstitü'ye[9] devam eden iki arkadaşım da başarılı oldu. Pierinolar gibi geçtiler sınıflarını.

Aldığımız kültür, gerçek yaşamın gerisinde kalıyor.[10] *Öğretmen Okulu*'nda bilgilerimiz işe yaramıyor.

Bunun nasıl olduğunu açıklamak gerek.[11] Ya biz ya siz. Birileri tökezliyor.[12]

Tennin Planı

Floransa'ya gelmek için sabah beşte kalkıyordum. Motosikletle Vicchio'ya gidip oradan trene biniyordum. Trende çalışmak zordur; uyku sersemliği, kalabalık, gürültü.

Sekizde okulun kapısında oluyordum ve yedide kalkanları beklemeye başlıyordum. Her gün dört saat geriden geliyordum.

Takvim

Ben ekimin birinde geldim.[13] Siz yoktunuz. Bize ayın altısında tekrar gelmemizi söylediler. "Leonardo"da[14] onlara ayın on üçünde gelmelerini söylemişler.

Bu gecikmenin sorumluluğu, azizlerin ve tembellerin karıştırılmasına yükleniyor. Siz de Aziz Francis'i yoksullardan bir okul günü çalmak için bahane olarak kullanıyorsunuz. Onları dört ay yalnız bıraktıktan sonra.

Tembellerin eğitim düzeyini ya da Eğitim Ofisi'nde mi? Bakanlıkta mı çalıştığını tam olarak anlamamıştım. Ama kesinlikle yılda 13. ay bedeli alıyorlardı.[15]

Bir işçi, beş dakika geç iş başı yapsa, gündeliğinden yarım saat kesilir.[16] Bunu sık sık yaparsa, işinden olur.

Trenler, Devlet tarafından işletilir, siz de olduğu gibi ama çalışırlar. Hemzemin geçidinden geçerken güvendeyizdir. Görevli memur görevinin başındadır. Yaz kış, gece gündüz. Birini kaçırırsa, bir tekini bile, gazetelere manşet olur. İşin türüne, vekil öğretmenlere, çocuğunun karın ağrısına göre hikayeler yaratmazlar. Memur da hapse girer.

Siz niye bu kadar özel olasınız ki?

Belki efendiler trenin işlemesini okulunuzun işlemesinden daha önemli buluyordur. Memurun oğlu evinde de okula sahiptir[17], sofra başında bile ama treni halledemez.

Efendiler için, diplomaları vermeniz için hazirana kadar hazır olmanız elzemdir.

İNTİHAR SEÇENEĞİ

Unutkan

Bu mektubun birinci bölümünde kapı dışarı[18] ettiğiniz çocuklara nasıl da zararlı bir iş yaptığınızı gösterdik. Floransa'da Borghi'nin[19] ne kadar da haklı olduğunu anladım. En çok zararı gözdelerinize[20] veriyorsunuz.

Sınıflarını daima geçen bir çocuk, her zaman aynı sınıfta kalıyor. Öğretmenlerinden daha istikrarlı. Sınıf arkadaşlarıyla yakınlaşabilmeli ve onlarla geçinebilmenin yollarını bulabilmelidir.

Ama sayıları o kadar çok ki. Sekiz yıl boyunca sınıf arkadaşlarından kırk tanesi ondan ayrılmış ve çıra gibi yanmıştı. *Ortaokuldan* sonra diğer beş tanesi de, derslerini geçmelerine rağmen okuldan ayrılmıştı ve bu sayı kırk beşi buldu. Onlar ve onların sorunlarıyla ilgili hiçbir şey bilmiyor.

Gururlu

Pierino, *ilkokul ikinci* sınıfta diğerleriyle beraberdi. *Dördüncü* sınıfta daha daraltılmış bir grup vardı. Eğitim süreci[21] boyunca tanıştığı yüz insanın kırkı, hâlihazırda ondan daha "aşağı" konumdaydı.

Ortaokulu bitirme sınavının ardından ondan aşağı olanların sayısı yüz kişide doksana yükseliyor, diplomadan sonra doksan altıya. Üniversiteden sonra doksan dokuza.[ii]

Her seferinde karnesinin, kaybolan sınıf arkadaşlarınınkinden daha iyi olduğunu görüyordu. Karnesini dolduran öğretmenleri, diğer doksan dokuzunun aşağı kültürden geldiği gerçeğini ruhuna[22] kazıyordu.

Bu durumda onun bu işi hastalıklı bir ruhla tamamlamaması bir mucize olurdu.[23]

Yoksulların Tazminatı

Gerçekten hastalıklı olur zira öğretmenleri ona yalan söylüyor. Bu dokan dokuz öğrencinin kültürü, aşağı değil aslında farklı.

---

ii. 1961 Census, refer to *Compendio Statistico Italiano* [İtalyan İstatistik Dergisi], 1966, tablo 17. *İlkokul* diploması alanlar 27,590,000 (60.5%). *Alt orta* diploması alanlar 4,375,000 (9.6%). *Lise* diploması alanlar 1,940,000 (4.2%). *Üniversite* diploması alanlar 603,000 (1.3%).

Gerçek kültür, ki henüz kimse ona erişememiştir, iki unsurdan oluşur; bir kitleye ait olmak ve bir söze sahip olmak.[24]

Seçim yapan bir okul, kültürü tahrip eder. Yoksulları ifade araçlarından yoksun bırakır. Zenginleri de şeylerin bilgisinden mahrum eder.

Gianni, şanssız çünkü kendini nasıl ifade edeceğini bilmiyor, ama şanslı çünkü kocaman bir dünyaya ait. Afrika'da, Asya'da ve Latin Amerika'da milyonlarca kardeşi var. Pek çok insanın ihtiyaçlarını kendi tecrübelerinden biliyor.

Pierino şanslı çünkü kendini nasıl ifade edeceğini biliyor.[25] Ama şansız çünkü çok konuşuyor. Söyleyecek önemli hiçbir şeyi yok. Sadece onun gibi insanların yazdığı kitaplarda okuduğu şeyleri tekrarlıyor. Arıtılmış küçük bir grup içinde yer alıyor.[26] Tarih'ten ve Coğrafya'dan kopuk.

Seçici okul, Tanrı'ya ve insanlığa karşı işlenmiş bir günahtır. Ama Tanrı yoksulları korudu. Siz onların sessiz kalmalarını istiyorsunuz ve bu nedenle Tanrı sizi kör etti.

Körler

Buna inanmayanlar, matricole[iii] bayramının gününde şehre gitsinler.

Zengin gençler[27] ayrıcalıkların dolayı o kadar utanmazlardır[28] ki tanınabilmek için başlarına şapka geçirirler. Sonra da bütün bir gün sokaklarda köpekler gibi tek başlarına aylak aylak dolanırlar.[29] Müstehcenlikleri, yasalara karşı gelmeleri bir yana trafiği aksatıp işe giden insanları rahatsız ederler.[30] Polislerin şapkalarını çıkarır ve lastik hortumdan yapılmış başka bir şapka giydirirler.[31]

Polis ağzını açıp tek kelime edemez. Efendilerin ne istediğini biliyordur. Anarşi dedikleri, işçilerin, ciddi ve düzenli bir şekilde çaresizliğin verdiği zorunlulukla greve gittiklerinde

iii. *Matricole*: Üniversite öğrencilerinin ilk yılı.

yaptıklarından başka bir şey değildir.

Zengin gençler, maskaralıkla o kadar meşgullerdir ki polisin yaltaklanmasının onlara karşı bir suçlama olduğunun farkında bile değildirler.

Tıpkı gülümsemeden yoldan geçen bir işçinin bakışlarını fark etmedikleri gibi. Onu durdurabilir ve ondan sadaka bile isteyebilirlerdi.

Başkalarının Yaptığı

İşçi her gün[32] onlara sadaka vermektedir hatta çorbasına tuz atarken bile.[iv] Öğrenciler onun parasıyla okuyor. Ama onlar bunu bilmiyorlar ve bilmek de istemiyorlar.

*Ortaokul*daki bir öğrenci, yoksullara yılda 298.000 lirete mal oluyor. Onun babası, okul giderleri için 9.800 liret harcıyor. Bir üniversite öğrencisi, yoksullara yılda 368.000 lirete mal oluyor. Babası ise 44.000 liretle katkıda bulunuyor.[33]

Bir doktor yoksullara yılda 4.586.000 lirete mal oluyor. Doktorun babasının buna katkısı 244.000[v] liret. Sonra yoksulların ona bir hediye olarak sundukları bu diplomayla doktor, yoksullardan çeyrek saatlik bir vizite için 1.500 liret talep etmekte, doktorların *Mutua*'sı[34] için greve gitmekte ve İngiltere'de olduğu gibi Devlet tarafından işletilen tıbbi uygulamalara karşı çıkmaktadır.

Potansiyel Faşistler

Floransa'da tanıştığım[35] sınıf arkadaşlarımın çoğu, hiç gazete okumaz. Okuyanlar da efendilerin gazetesini okurlar. Arkadaşlarımdan birisine okuduğu gazetenin maddi desteğini kimin sağladığını sordum: "Hiç kimse. Bu bağımsız bir gazete." dedi.

---

iv. Tuz tüketiminde vergi oranı, yılda 19 milyar kazanç getirir.

v. *Relazione generale sulla situazione economica del paese 1965*, Cilt II, s. 495 [taslak kopya]. 44.000 liretlik üniversite ücreti, en yüksek bedellerden biri olarak Tıp derslerine ödenir.

Politikayla ilgili hiçbir şey[36] bilmek istemiyorlar. Biri benden sendikalarla ilgili bir laf duysa, sendikayı belediye başkanı ile karıştırıyordu.[37]

Grev eylemine[38] ilişkin duydukları tek şey, bunun üretime zarar verdiğiydi. Kendilerine bunun doğru olup olmadığını asla sormuyorlardı.

Bu arkadaşların üçü, açıkça Faşist olduğunu söylemişti.

28 apolitik artı 3 Faşist, 31 Faşiste eşittir.

At Gözlüğüyle Bakanlar Bile

Daha farklı öğrenciler ve entelektüeller de vardı: her şeyi okuyan sol kanat partilerde militan olanlar. Ama belki onlar da at gözlüğüyle bakıyordu.

Hızlı solculardan bir öğretmenin Okul-Aile Birliği'nin toplantılarında konuştuğunu[39] duymuştum. Etüt dersleriyle ilgili farkında olmadan[40] şunları söylemişti: "Ama bilmediğiniz bir şey var; haftada 18 saat ders veriyorum!"

Salon, 5.39'daki trene yetişmek için saat dörtte kalkan işçilerle doluydu. Yazın her gün 18 saat çalışan köylüler de cabası.[41]

Hiç kimse cevap vermedi; gülmediler bile. Elli delici bakış, büyük bir sessizlik içinde doğrudan ona yönelmişti.

HEDEF

Acı

Seçimin meyvesi, hiç olgunlaşmayan acı bir meyvedir. Okul arkadaşlarımın çoğunun *Öğretmen Okulu'na* ya tesadüfen ya da ailelerinin kararıyla gittiklerini anladım.

Okulunuzun kapısına yeni bir okul çantasıyla gelmiştim. Öğrencilerim hediye etmişti. On beş yaşımda bir öğretmen olarak ilk maaşımı çoktan almıştım.

Size bunu söylemedim, sınıf arkadaşlarıma da.[42] Hata etmiş olabilirim belki ama sizin okulunuzda konuşmak çok zor. Ne

istediğini bilen ve başkalarına yardım etmek isteyen kişinin aptal[43] olduğu düşünülüyor.

Pintiler

Sınıf arkadaşlarımın hiçbiri öğretmen olmayı düşünmüyordu. Biri bana şöyle demişti: "Bir bankada çalışmak istiyorum. *Teknik okulda*[44] çok fazla Matematik var, *lisede* de Latince fazla; bu nedenle buraya geldim."

Sizin gibi öğrencilerle ilgili yakın dönemdeki veriler, 1961[vi] nüfus sayımı sonuçlarından elde edilmiştir. 675.975 yurttaş *Öğretmen Okulu* diplomasına sahiptir. 60.000'i emekliye ayrılmıştır, 201.000'i hala eğitim vermektedir ve 120.000'i de eğitim vermeyi arzulamaktadır (yani *concorso* adayıdır[45]). Özetle hale yaklaşık 330.000 yurttaş, eğitim verebilecek durumda olmansa rağmen eğitim verinemektedir[46] (%43).

Mutsuzlar

Sınıf arkadaşlarımın çoğu bana üniversiteye gitmek istediklerini ama ne okumak istediklerini bilmediklerini söylemişti.[47]

1963 yılında yeterlilik[48] alanların sayısı 22.266 idi. Sonraki yıl üniversiteye kaydolanların sayısı 13.370 idi.

Öğretmen olmasını uygun gördüğünüz 100 gencin dışındaki 60 kişi, mutlu değildi.[vii]

Birine Öğretmen Demek

Yalnızca bir kız arkadaş diğerlerinden biraz daha yüksekteydi. Çalışmalarını sevgiyle sürdürüyordu. Güzel kitaplar okuyordu. Kendisini odasına kapatır ve Bach dinliyordu.[viii]

---

vi. Nüfus sayımında okuyanların en yüksek seviyesi açıklanmak zorundaydı. bu nedenle *Öğretmen Okulu*'ndan mezun olan öğrencilerin sayısı dahil edilmemiştir.

vii. Annuario Statistico dell'Istruzione Italiana 1965, Tablo 152 ve 200.

viii. Bach: 1700'lü yılarda yaşamış Alman müzisyen.

Sizinkisi gibi bir okulun yapabileceği en iyi[49] şeydir bu. Diğer yandan bana bunun kötü bir ayartma olduğunu öğretmişlerdi.[50] Bilgi, yalnızca aktarıldığında yararlıdır: "Kendine öğretmen diyen biri, yalnız kaldığında kültürel çıkarları düşünmeyen biridir."[51]

Kapalı Okul

Bunlar gibi gençlere öğretmenlikten bahsetmenin sizin için bile üzücü olmasını anlıyorum. Ama anlamadığım şey çocuklar mı sizi yoksa siz mi çocukları mahvettiniz?[52]

Öğretmen Okulu'nu bitirenlerin kayıt olabileceği fakültelerin sayısında yükselme eğilimi var. Bu nedenle öğretmenleri hazırlama süreci, giderek daha genelleşmiş ve nedensiz hale geliyor.

İyi bir öğretmen yetiştirmek için gereken şey, bir hedefe yönelmiş kapalı bir okuldur. Bu okul, okulu bitirip bir bankada çalışmak isteyenlerin yanlış yerde olduklarını hissettirmeli. Kararını çoktan vermiş Köylü ırkından bir çocuğun doğru yerde olduğunu hissetmesini sağlamalı.[53]

Meşru Seçim

Buradaki sorun, zorunlu eğitimdeki sorunla karşılaştırıldığında oldukça farklıdır. Orada herkes, eşit davranılmak yönünde kutsal[54] bir hakka sahiptir. Burada ise yalnızca kazanılan niteliklerle ilgili bir konudur.[55]

Diğerlerine hizmet etme amacıyla uzmanlaşmış yurttaşlar yetiştiriliyor.[56] Kendilerinden emin olmaları gerekiyor.

Örneğin otomobil ehliyeti alırken titiz olmak gerek. Kimsenin sokaklarda ezilmesini istemeyiz. Aynı şey eczacılar, doktorlar, mühendisler için de söylenebilir.

Hedefte Bir Göz

Ama bir şoförü Matematik bilmiyor ya da bir doktoru şair-

leri tanımıyor diye sınıfta bırakmazsınız.

Bana söylediğiniz[57] sözleri tekrarlıyorum: "Görüyorsun işte, Latince bilmiyorsun.[58] Neden bir *teknik okula* gitmiyorsun?"

İyi bir öğretmen yetiştirmek için Latincenin elzem olduğuna emin misiniz? Belki bu konuyu hiç ele almadınız. Bir kelime olarak öğretmen, aklınıza gelmedi. Dersler oldukları gibi kabul ediyorsunuz ve eleştirel bakmıyorsunuz.

Birey

Benimle yeterince ilgilenmiş olsaydınız, nereden geldiğimi, kim olduğumu, nereye gittiğimi kendinize dert edinseydiniz, Latinceyi o kadar da önemli bulmazdınız.

Ama belki tepki vermek zorunda kalırdınız. 15 yaşında ne istediğini bilen bir çocuk sizin için korkutucudur.[59] Onun gözünde öğretmeninin bu konudaki etkisini görüyorsunuz.

Bireye dokunana yazıklar olsun.[60] Kişiliğin Özgür Gelişimi, en yüce inancınızdır. Toplum ve ihtiyaçları umurunuzda bile değil.

Ben, öğretmenimin etkisinde kalmış ve bundan gurur duyan bir gencim. O da bundan gurur duymaktadır. Duymuyorsa okul dediğiniz nedir ki?

Okul, insanla hayvan arasında var olan yegâne farktır. Öğreten[61] inançlarını, sevgileri, umutlarını çocuğa aktarır. Çocuk, büyürken, buna bir şeyler ekler ve böylece insanlık ilerler.

Hayvanlar okula gitmez. Kırlangıçlar Kişiliklerinin Özgür Gelişiminde, yuvalarını binlerce yıldır aynı şekilde yapmaktadır.

Ruhban Okulu

Bana ruhban okulunda da eğilim*lerini*[62] bulmaya çalışırken zorlanan gençlerin olduğunu söylediler. Keşke herkesin eğiliminin aynı[63] olduğunu onlara *ilkokulda* söylemiş olsaydınız; nerede olursak olalım iyi çalışır, hayatlarının baharını kendilerini[64] düşünerek boşa harcamazlardı.

Toplumsal Hizmet Okulu

Nihayetinde kesin kararlar almak için biraz daha zaman vermek istiyorsanız, iki tip okul gereksinimi olabilir.[65]

Bunlardan biri, 14-18 yaş arasına yönelik "Toplumsal Hizmet Okulu" olarak adlandırılabilir. Buraya, yaşamlarını yalnızca başkalarına adamaya[66] karar verenler gidecektir. Aynı eğitim; papazlara, (sekiz yıllık zorunlu eğitimdeki) öğretmenlere, sendikacılara ve politikacılara verilebilir. Belki[67] bir yıllık uzmanlık eğitimi de olabilir.

Diğer okulları[68] "Benim için Hizmet Veren Okullar"[69] olarak adlandıracağız ve bunlar, hiçbir değişiklik gerektirmeyen bugün hizmet veren okullar olacaktır.

Yüksek Hedefler

Toplumsal Hizmet Okulu, kendisini yüksek hedeflerin heyecanına kaptırabilir. Not yok, karne yok, oyun yok, tatil yok, evlenme ya da kariyere yönelik zayıflıklardan kurtulmuş olarak. Tüm gençler tam adanmaya şartlanmış.

O zaman birlikte yürüyor gibi[70], daha düşük hedefi olabilirdi.[71] Bir kız arkadaş edinip kendisini daha dar bir aileyi sevmeye alıştırabilirdi.

Hayatının baharını, kendini büyük bir aileye hazırlamaya harcarsa, bir şey kaçırmazdı. Diğer yandan tamamen bu okula dönebilecek bir çocuk büyütebilmek düşüncesinde olan iyi bir anne ya da baba olacaktır.

Sizin benim için hizmet veren okullarınız, herkesi evliliğe hazırlama arzusunda. Ama evlenenlere dahi pek faydalı değil. O zaman evlenmeyenler, hırçın bekârlar[72] haline geliyor.

İşsiz Öğretmenler

Öğretmen bolluğundan şikayet edildiği de duyulmaktadır.[73] Bu doğru değil. Bu makam, öğretmen olmayı zerre kadar umursamayan pek çok insanı[74] çekiyor. Çalışma saatlerini ar-

tırırsanız, hepsi gözden kaybolacaktır.

Evli bir öğretmen, kocası kadar para kazanır. Ama fiilen bir ev hanımı kadar evde kalır. Kendisi ibret alınacak bir eş ve bir annedir. Ne zaman çocuğu hasta olsa, evinde kalır. Böyle bir eşi kim istemez ki?

Ayrıca *ortaokulda* doldurulmamış on binlerce makam var. Onları, üniversite ırkına ya da yakında bu katılacaklara (eczacılar, veterinerlere, sıradan öğrencilere[75]) veriniz.

Onları, yıllarca aynı okulda tecrübe kazanmış ilkokul öğretmen arkadaşlarınıza vermeyi reddettiniz.

Kast

Sahip olduğumuz[76] milletvekilleri, *ortaokulun* kapılarını, ilkokul öğretmenlerine asla açmayacaklar.

Tersine bazıları, üniversite diplomasının *ilkokul* düzeyinde eğitim verenler için bile gerekli olduğunu söylüyorlar. Pedagoji ve psikolojinin bugün bilim olduğunu belirtiyorlar. Onlara göre bunlar üniversite düzeyinde incelenmeliymiş.

Üniversite mezunları eğitimi eleştirip onun hasta olduğunu söyledikleri zaman, kendilerinin de onun ürünleri olduklarını unutuyorlar. 25 yaşına kadar bozuk süt içtiler.[77] Onların aldığı dersleri almayanların boşa kürek çekmiş olabileceğini göremez duruma geldiler.

Bununla birlikte çocuklarının öğretmenleriyle konuşmaya gittiklerinde, aileden birisiyle[78] konuşuyormuş gibi konuşurlar. Hiçbir şeyi gizlemezler, iş birliği yaparlar.

Ortaokul öğretmeniyle konuştuklarında, hasımlarıyla konuşanlar gibi kelimeleri seçerler.

İtiraf etmek istemeseler de bilirler. *İlkokul* öğretmenleri değerlidirler[79] çünkü onlar okulda fazla zaman geçirmediler. *Ortaokul* öğretmenleri, üniversite mezunu oldukları için ne iseler odur.

HERKESE GEREKEN KÜLTÜR

Toplu Göç

Artık dağlarda kalamayız. Tarlalar bize dar geliyor.[80] Bütün iktisatçılar bu konuda anlaşıyor.

Velev ki anlaşmasınlar? Kendinizi ailemin yerine koyun. Oğlunuzun dünyadan kopuk yaşamasını hoş görmezdiniz.[81] Bu nedenle bizi sıcak karşılamak zorundasınız. Ama yalnızca amelelik için işe yarar ikinci sınıf yurttaşlar olarak değil

Her halk, kendi kültürüne sahiptir ve kimse diğerinden aşağı değildir. Bizimki bizden size bir hediyedir. Yalnızca kitap okuyanların yazdığı kitaplarınızın çölünde açan çiçektir.

Tarım Kültürü

Bir ilkokul kitabına göz gezdirirseniz, tamamen bitkiler, hayvanlar ve mevsimlerden bahsedildiğini görürsünüz. Sanki bir köylü tarafından yazılmış gibidir.

Şu var ki kitabın yazarları sizin okulunuz bitirmiştir. Bunu anlamak için resimlere bakmak yeterli olacaktır: solak köylüler, yuvarlak kürekler, kanca şeklinde çapalar, Roma döneminden kalma aletleriyle demirciler, erik ağacı yapraklı kiraz ağaçları.

İlkokul birinci sınıf öğretmenim bana şöyle demişti: "Ağaca çık ve bana iki kiraz kopart." Anneme bunu söylediğimde, bana "Nee! Bu kadın öğretmenlik diplomasını nereden aldı?" dedi.[82]

Ona diplomayı siz verdiniz de hayatım boyunca insanlara ağaçlar hakkında yanlış hiçbir şey söylememiş bana[83] vermediniz.[84] Onların her birini tanıyorum ve tek tek adlarını biliyorum.

Asma kütükleri ben[85] de bilirim. Onları budamışlığım, toplamışlığım, ekmek yapmak için kullanmışlığım vardır. Bir ödevimde *sormenti* kelimesinin üstünü, yanlış olduğu gerekçesiyle çizmiştiniz. Ona *sarmenti* denmesi gerektiğini çünkü Latin-

cede bu şekilde söylendiğini söylemiştiniz. Sonra da hiç kimse görmeden[86], sözlükten anlamını kontrol etmeye gitmiştiniz.

Köpekler Gibi Yalnız

İnsanlığa dair bilginiz bizimkinden daha azdır sizin.[87] Asansör, binada yaşayan insanları görmezden gelmeye yarayan bir makinedir. Araba, tramvayda gidenleri yok saymaya yarar. Telefon, insanların yüzlerine bakmamak ve evlerine gitmemek içindir.[88]

Belki bunlar sizin için geçerli değil ama bunların arasında Cicero[ix] çalışan ve ailesini yakından tanıyanların kaçı[89] öğrencinizdir? Bunların kaçı mutfaklarına girenleri tanırlar? Kaçı geceler boyunca onların yanında yer almıştı? Kaçı ölüleri omuzlarında taşır? İhtiyaç duyulduğunda kaçı onların yanında yer alır?

Ortalığı sular basmamış olsaydı[90], zemin katta oturan ailenin kaç kişi olduğunu öğrenmeyeceklerdi.

Bütün bir yıl okula bu insanlarla gittim ve aileleri hakkında zerre kadar bilgim yok. Ayrıca hiç susmuyorlardı. Sık sık sesleri benimkini bastırıyordu ve sanki hiçbir şey yokmuş gibi konuşmayı sürdürüyorlardı. Velhasıl herkes sadece kendini dinliyordu.

İnsan Kültürü

Binlerce arabanın motoru, her gün pencerenizin altından gürültüyle geçiyor.[91] Onların kime ait olduğunu ve nereye gittiğini bilmiyorsunuz.

Binlerce kilometre etrafımdaki ovalardan gelen sesleri nasıl yorumlayacağımı[92] biliyorum. Bu uzaktaki makine, istasyona biraz gecikmiş olan Nevio'dur. Size yüzlerce yaratık, onlarca aile, akraba ve kişisel bağlantılarımı anlatayım mı?

Ne zaman bir işçiyle konuşsanız, sürekli hata yapıyorsunuz:

---

ix. Cicero: Latin bir yazar.

Kullandığınız kelimeler, sesinizin tonu, alaycı ifadeleriniz. Ben dağlarda yaşayan bir insanın sessizken ne düşündüğünü, farklı bir şeyler söylerken ne kastettiğini bilirim.

Sevdiğiniz şairlerin sahip olduğu kültür budur. Dünyanın yüzde doksanı, bu kültüre sahiptir ve hiç kimse ne yazıyla ne çizerek ne de sinemayla bunu ifade edebildi.

Biraz mütevazı olun. Sizin kültürünüzün de bizimki kadar eksik yönleri var. Belki daha bile fazla. İlkokul öğretmenlerine daha çok zararı olduğu da kesin.

SİZİN İSTEDİĞİNİZ KÜLTÜR

Latince

Sizin okulunuzdaki[93] en önemli ders, bizim asla anlayamadığımız derstir.

İtalyancadan Latinceye çeviri yapmayı da umuyorsunuz. Ama Latincenin bittiği ve İtalyancanın başladığı yeri kim işaretlemiş?[94]

Bilen ya da bilme ihtimali olan birileri sizin için bir gramer kitabı dahi yazmış olsun. Ama bu bir kaba dolandırıcılık. Her bir kural için zaman ve konuşma anındaki bölgeyi belirtmek gerekmektedir.

Kariyer odaklı öğrenciler, cezayı kabul ediyorlar, bunu ezbere biliyorlar. Onları ilgilendiren tek şey sınavları geçmek ve öğretmen olduklarında aynı oyunu oynamaktır. Siz, ödevlerimin birinde "portavit"[x] kelimesinin üstünü çizmiştiniz. Karmaşık şeyleri basitleştirmek sizin için bir suç teşkil ediyor. İlginç olan şu ki Cicero da "porto" kelimesini kullanıyordu. O bir Romalıydı ve bunu[xi] bile bilmiyordu.[95]

---

x. *Portavit*; Latince portare [getirmek] demektir, iki fiilin birleşimidir. Biri basittir (porto) diğeri ise zor (fero)

xi. Bilgi için "Scoperta dell'America" (Amerika'nın Keşfi), Cesare Pascarella (İtalyancanın Latince değişkesiyle [Romanesco, ç.n.] yazan bir şair).

Matematik[96]

Yanlış olan ikinci ders Matematiktir. *İlkokulda* bunu öğretmek için, *ilkokul* matematiğini bilmek kâfidir. *Ortaokulu* bitirmiş biri, üç sınıf öncedir zaten. Bu nedenle bu ders *Öğretmen Okulu* programından çıkarılabilir.

Öte yandan Matematiği değil, Matematiği nasıl öğreteceğimizi öğretmen gereklidir. Bu öğretme pratiği ya da Pedagoji ile ilgili bir şeydir.

Genel kültürün bir parçası olarak Matematik düzeyini artırmakla ilgili başka çözüm yolları bulunabilir. İki ya da üç uzman bunun ne olduğuna dair açıklamalar getirebilir.

İlerde zorunlu eğitim tamamen ilkokul öğretmenlerinin ellerine bırakılsa bile sorun değişmez.

Üniversite derecesinin *ortaokulda* Matematik öğretmek için gerekli olduğu doğru değildir. Bu, çocukları üniversiteden mezun olmuş olan kastın uydurduğu bir yalandır. Oldukça uzman olan 20.478 makam sahibinin işlerine el koydular.[97] Bu, (haftada 16 saat ile) asgari şekilde çalışan öğretmenlik makamıdır. Ön çalışma gerektirmez. *Ortaokul*daki her çalışkan erkeğin bildiği salak şeyleri[98] yıllarca tekrar etmek yeterlidir. Ödevler, on beş dakikada yapılır. Doğru olmayan yanlıştır.

Felsefe

Ders kitabından çalışılan filozoflar, nefret uyandırmaya başladı.[xii] çok fazlalar ve çok şey söylüyorlar.

Öğretmenimiz daima tarafsız kaldı. Onlardan hoşlanıp hoşlanmadığını ya da onları dikkate alıp almadığını anlayamıyorduk.

Benim durumumda ise manyak bir öğretmenle kayıtsız bir öğretmen arasında manyak olanı tercih ederim. Ya kendi düşüncesi ya da beğendiği bir filozof olmalı. Bu filozofların yal-

xii. *Philosopher*: düşünür. *Felsefe ders kitabı*: Düşünürlerin kendi kitaplarında ne söylediklerini özetleyen bir kitap.

nızca birinde bahsedebilir ya da diğerlerinden olumsuz bir şekilde söz edebilir, üç yıl boyunca onun orijinal metinlerinden okuyabilir. Okulu, Felsefenin bir insan hayatını doldurabileceğine inanmış bir şekilde bitirirdik.

Pedagoji

Pedagojiyi ise olduğu gibi kaldırırdım.[99] Yine de bundan emin değilim. Belki ona yoğunlaşsaydık bize bir şeyler söylediğini fark ederdik.

Sona belki de bize söyleyeceği tek şeyi keşfedecektik. Çocuklar farklıdır, her biri ve her birinin öyküsü[100] farklıdır, kasabalar, geçmişler, aileler farklıdır.

Bu nedenle pedagoji kitabından küçük bir sayfa bunu söylemek için yeterliydi ve gerisi çöpe atılabilirdi.

Barbiana'da Pedagojik sorunlara değinmediğimiz bir gün bile olmadı. Ama farklı isimler altında. Bize göre bunlar daima belli bir çocuğa özgü sorunlardır. Duruma göre değişkendir.

Gianni'yle ilgili bir şeylerin yazıldığı bir kitap olduğunu sanmıyorum.

İncil

Üç yıl boyunca eski destansı şiirlerin (Ilyada, Odessa, Aeneid) üç kalitesiz çevirisini okuduk. Üç yıl Dante. Ama bir tek dakikamızı bile İncil'e ayırmadık.

İncil'in din adamlarını ilgilendirdiğini söylemeyin sakın. Dini içeriğini bir kenara koysak bile hala her okulda ve her sınıfta okunması gereken bir kitaptır.

Edebiyat dersinde, derin izler bırakmış ve ülke sınırlarını aşmış bu kitaptan[101] uzun bir bölüm olmalıdır.

Coğrafya dersinde oldukça detaylı bir bölüm Filistin'e ayrılmalı. Tarih dersinde Kurtarıcımızın yaşamı her yönüyle incelenmeli.

Ayrıca özel bir ders eklenmeli: *Eski Ahit*'e bir bakış, *İncil*'in

sinoptik bir okuması, metin eleştirisi, dilbilimsel ve arkeolojik konular.[xiii]

Bunu nasıl da düşünmemiştiniz? Belki sizin okulunuzu inşa edenler İsa konusunda evham yapmışlardır: Yoksulların en iyi dostu, varlıklılara mesafeli.

Din

İncil'e layık olduğu değeri verirseniz, Din dersleri de ciddi bir hal alacaktır.

Öğrencileri metni yorumlamaya yönlendirmek, temel sorun olacaktır. Bir papaz bunu yapabilir, belki de bu konuyu inançlı olmayan[102] ama ciddiye alınabilecek bir öğretmenle tartışarak yapabilir. Yani İncil'i en az inanan kadar bilen biriyle.

Bu öğretmenleri ararken, kültürünüzün sınırlarını göreceksiniz. Floransa'da İncil'le ilgili yüksek düzeyde bir dersin altından kalkabilecek, onlarca papaz vardır. Yunan metinlerini akıcı bir şekilde okuyan ve gerektiğinde İbranice versiyonu[xiv] nasıl okuyacağını[103] bilenler vardır.

Bana onu[104] yetiştirebilmek için gereken formasyon düzeyine sahip meslekten olmayan birinin ismini verebilir misiniz? Ama ruhban okulundan değil sizin okulunuzdan mezun olmuş olacak?

Dünyadaki[105] kitapların (biri hariç) hepsini okuyan entelektüel takımından birinin verdiği bir dersi duymuştum: "Gide'nin dediği gibi, tohum toprağa düşmez ve ölmezse, bir daha meyve vermeyecektir."[xv]

---

xiii: *Sinoptik*: Dört İncil'in birbiri ardına değil de yan yana basıldığı kitap. *Metin eleştirisi*: İncil'in antik el yazmalarında bulunan farklılıkların incelenmesi. *Arkeoloji*: yer altında bulunan antik objelerin incelenmesi.

xiv. Kitabı Mukaddes'in İbranice yazılmış en eski kısmı. Daha yakın döneme ait kısım (İncil), Grekçe yazılmıştır.

xv. Gide; Sözlükte bir Fransız yazar olduğu yazıyordu. Alıntıladığı cümleyi de muhtemelen kitaplarından birinde yer alan İncil bölümünden aktarmış, bu hoca da bunun kendisine ait olduğunu sanıyordu.

Gide'nin kim olduğunu bilmiyorum. Ama İncil'i yıllardır okurum ve tüm hayatım boyunca[106] da okuyacağım.

Kont

İncil'i ihmal edenlerden her şey beklenebilir. Öğrettiklerinizden şüphelenebilenlerin var olduğu bir gerçektir. İnsan bu kararı alanın kim olduğunu merak ediyor.

Gerçek şu ki okulunuz, berbat bir anda doğdu.

Doğum tarih 1859'dur. Ailesinin zenginliklerini artırmak isteyen bir kral vardı. Savaş hazırlıklarına başlamıştı. İlk işi, hükümetin başına bir general yerleştirmek oldu. Sonra bütün milletvekillerini tatile gönderdi. Ardından da bir Kont çağırdı ve halk eğitimiyle ilgili yasalar hazırlattı.[xvi]

Hala okulunuzun belkemiğini oluşturan yasalar, bütün İtalya'ya silah zoruyla kabul ettirdiğiniz bu yasalardır.[xvii]

Tarih

En çok acı çeken ders Tarihtir.

Belki bazı kitaplar birazcık farklıdır. Ama en çok yararlandığınız[107] kitaplarla ilgili bilgi elde etmeyi isterdik.

Genel olarak bunlarda tarih yoktur. Kazananların köylüler için yazdığı[108] biraz kaba ve önyargılı hikâyelerdir. İtalya, dünyanın merkezidir. Kaybedenlerin hepsi kötü, kazananların hepsi iyidir.[109] Hepsinde krallardan, generallerden, uluslar arasındaki aptalca savaşlardan bahsediyor. İşçilerin çektiği çi-

---

xvi. *Bir kral*: II Vittorio Emanuele. *Bir general*: Alfonso La Marmora. *Tatil*: Vittorio Emanuele, savaşı fırsat bilip Parlamento'yu feshederek iktidara el koyar. *Bir Kont*: Gabrio Casati. Casati Yasası, 1859 tarihlidir. Ne Piedmont Parlamentosunda ne de bilahare İtalya Parlamentosundan geçmiştir.

xvii. "...1923 ve 1930-40 reformlarına ve Cumhuriyet'in ilanından sonra okulun anayasal rolünün farklılaşmasına rağmen Casati Yasası, halen okulumuzun her düzey ve sınıfta geliştiği temel yapıydı." Luigi Volpicelli [çevirmenin notu: Luigi Volpicelli (1900-1982), Sovyetler Birliği'nin eğitim sistemi konusunda ciddi çalışmaları bulunan İtalyan gazeteci, tarihçi ve pedagog].

le ve verdikleri mücadele, ya görmeden gelinmekte ya da marjinalleştirilmekte.[110]

Eyvahlar olsun ki generallerin ya da silah üreticilerinin beğenisini kazanmadı. En modern olduğu düşünülen kitapta Gandi, veciz bir şekilde 9 satırda anlatılıyor.[111] Felsefesine[112] dair bir yorum olmadığı gibi yöntemlerine de değinilmemiş.

Yurttaşlık Bilgisi

Sizin dikkate almadığınız ama benim iyi ilişki kurabileceğim[113] bir diğer ders de Yurttaşlık Bilgisi'dir.

Bazı öğretmenler Yurttaşlık Bilgisi'ni tam olarak diğer derslerle öğreteceklerini söyleyerek kendilerini savunuyorlar. Bu doğru olsaydı harika olurdu.[114] Bu nedenle bu yöntemi biliyorsanız, doğru olan yöntemi yani, neden tüm dersleri bu yöntemi kullanarak öğretmiyorsunuz; her şeyi kolayca erişilebilecek ve harmanlayacak geniş bir yapı oluşturmuyorsunuz?

Bunu söylemektense[115], bunun bilmediğiniz bir ders olduğunu itiraf etmelisiniz.[116] Sendikanın da ne olduğunu bilmiyorsunuz.[117] Bir işçi sofrasına hiç oturmadınız. Toplu taşıma araçlarındaki grev şartlarına dar bilginiz yok. Bildiğiniz tek şey trafiğin keşmekeş halinin sizin özel yaşamınızı rahatsız ettiğidir.[118]

Bunları asla öğrenmediniz çünkü korkuyorsunuz. Tıpkı Coğrafya dersini tüm yönleriyle[119] öğretmekten korktuğunuz gibi. Kitaplarımızda açlık, tekeller, siyasal sistemler, ırkçılık dışında her şey var.

Yorumlarınız[120]

Programınızda dahi düşünmediğiniz bir ders var; yazma sanatı.

Kompozisyonlara yazdığınız yorumlarınızı okumak yeterli. Burada elimde küçük bir derleme var.

Bunlar iddia düzeyinde, çalışma yöntemiyle ilgili değil.[121]

"Çocuksu. Çocukça. Toyluk göstergesi. Tatmin etmiyor. Tırı vırı." Bu yazılanlar çocuğa nasıl bir yarar sağlar?[122] Okula dedesini yollamalı, o daha olgun.

Ya da: "Yavan bir içerik. Vasat kavramlar. Sıkıcı fikirler. Yazdıklarının bir parçasına bile ruhunu yansıtmamış." Öyleyse ona bu türden bir kompozisyon vermeniz yanlıştı. Ondan yazmasını istemeniz dahi gereksiz.

Ya da: "Biçimini geliştirmeye çalış. Kullandığın biçim doğru değil. Akıcı değil. İyi bir yapı kurulmamış. Belirsizlikler hâkim. Daha basit olmaya çalış. Cümle yapısı devrik. İfadeler muntazaman doğru değil. Fikirlerini ifade şeklini bir daha kontrol etmelisin." Bunu onlara hiç öğretmediniz[123], öğretebileceğinize bile inanmadınız; sanatın objektif kurallarını da kabul etmiyorsunuz, on dokuzuncu yüzyıl bireyciline takılıp kaldın.

Tanrıların elinin değdiği bu çocuklara[124] şöyle demelisin: "Doğal. Fikirlerin seni yansıtıyor. Çalışma, belirli bir kişiliği yansıtan fikirlerinle bezenmiş." Bir kere böyle söylediğin de, şunu da ekleyeceksin: "Annen, seni doğurduğu için kutsanmalı."

Dahi

Dört[125] verdiğiniz bir kompozisyonumu bana geri verirken şöyle demiştiniz: "İnsan yazar olmaz, yazar doğar." Ama bir taraftan da *bir İtalyanca öğretmeni* olarak maaşınızı alıyorsunuz.[126]

Dahi teorisi, bir burjuva keşfidir. Irkçılık ile tembelliğin bir bileşiminden ileri gelmektedir.

Siyasette bile siyasal partilerin karmaşık düşünceleri arasında dolaşmaktansa misal bir De Gaulle bulmak ve sen dahisin, Fransa sensin demek daha kolaydır.

Sizin İtalyancayla yaptığınız budur. Pierino'da Tanrı vergisi bir yetenek vardır. Bende yok. Gerisini boş verin[127]:

Pierino'nun ne yazacağını düşünmesine gerek yok. Çevresindekiler gibi ileride kitaplar yazacak. İçeriğinden tek bir konsept bile kaybetmeden elli sayfa düşürülebilecek beş yüz sayfa yazacak.

Benim pes edip ormana dönmekten başka çarem yok.

Siz de not defterinize küçük işaretler koyarak öğretmen masasında tembellik etmeye devam edebilirsiniz.

Sanat Okulu

Yazma sanatı, tıpkı diğer bütün sanatlar gibi öğrenilir.

Ama bu aşamada birbirimizle kavga etmeye başlamıştık. Bazılarımız yazı yazma[128] yöntemlerimizi izah etmek istiyordu. Diğerleri de: "Sanat ciddi bir şeydir, ama bu dediğiniz minicik teknik bir detay sadece. Bizimle dalga geçerler" diyerek karşı çıkıyordu.

Yoksullar dalga geçmez. Zenginlerse ne yaparsa yapsın; hem biz onlara yoksullar için bir kitap ya da bir gazete yazmayı bilmedikleri için güleceğiz.

Nihayet bizi seven okurlar için her şeyi anlatmaya karar verdik.

Basit Bir Teknik

Şimdi işte yaptığımız şey[129]:

Öncelikle her birimiz yanımızda bir not defteri taşır. Aklına bir fikir gelince hemen not eder. Her fikir sayfanın bir yüzü boş kalacak şekilde ayrı bir sayfaya yazılır.

Sonra bir gün, defterde küçük notların alındığı yapraklar büyük bir masaya saçılır. Tek tek okumaya koyuluruz ve aynı yazılanları ayırırız. Ardından birbiriyle ilişkili olduğunu düşündüğümüz notları birleştiririz ve bölümleri oluştururuz. Her bölüm, alt kısımlara ayrılır ki bunlar da paragraflardır.

Artık her bir paragrafa başlık vermeye koyuluruz. Başlık veremezsek bu ya paragrafın muhtevasının hiçbir şeyi içermedi-

ği ya da çok fazla şey içerdiği anlamına gelir. Bazı paragraflar atlanır. Diğerleri de ikiye ayrılır.[130]

Paragraf başlıklarıyla birlikte mantıksal düzeni tartışır ve bir şema oluştururuz. Bu şemayla da küçük öbekleri yeniden düzenleriz.

İlk küçük desteyi alırız, küçük sayfaları masaya saçarız ve onları bir düzene sokarız. Bu andan itibaren metni taslak haline getirmeye başlarız.[131]

Onları kopyalarız böylece herkesin önünde bir kopya olur. Ardından makas, tutkal ve renkli kalemle notları belirler ve kısımlandırırız. Her şeyi yeniden karıştırırız.[132] Yeni küçük sayfalar ekleriz. Onları da tekrar kopyalarız.

Çıkarılacak kelimeleri, fazla gelen sıfatları, tekrarları, uzun cümleleri, zor kelimeleri, çok uzun ve aynı anda iki konsepti barındıran cümleleri bulmak için tartışmaya başlarız.

Dışarıdan destek alırız.[133] Uzun süre okulda olmamasından emin oluruz. Yazılanları yüksek sesle okuruz. Söylemek istediğimizi anlayıp anlamadıklarını kontrol ederiz.

Kolay anlaşılır olmamıza yardımcı olacak her öneriye açığız. İhtiyatlı olmamız gerektiği yönündeki önerileri reddediyoruz.

Herkes için geçerli olan kuralları izleyen bu çalışmanın ardından entelektüel bir şapşal buluruz ve bize şöyle der: "Bu *mektup*, son derece kişisel[134] bir tarzda yazılmıştır."

Tembellik

Böyle söylemek yerine sanatın ne olduğunu bilmediğinizi söylemelisiniz.[135] Sanat, tembelliğin karşıtıdır.

Sakın vaktiniz olmadığını söylemeyin. Yılda bir kere bir şeyler yazsanız yeter ama bunların hepsi bir arada yapılmalıdır.

Tembellere gelince. Çocuklarınız için eğlenceli bir alıştırma öneriyorum. Bir yılı Saitta'yı İtalyancaya çevirmeye ayırın.[xviii]

---

xviii. Saitta: Bir tarih kitabı.

CEZAİ KOVUŞTURMALAR

Şu sıralar 210 gün çalışıyorsunuz; bu 210 günün 30 gününü sınav yaparak, başka bir 30 gününü ödev[136] yaptırarak geçiriyorsunuz. Geriye 150 okul günü kalıyor. Bu okul günlerinin yarısını da sözlü sınav yaparak geçiriyorsunuz[137] ve bu 135 günlük kovuşturmaya[138] karşı 75 ders günü yapıyor.

İş akdinize bile dokunmadan ders saatlerinizi üçe katlayabilirsiniz.

Ödev

Ödev yaparken sıraların arasında dolaşıyor, zorlandığımı ya da yanlış yaptığımı görüyor ama hiçbir şey söylemiyordunuz.[139]

Evdeyken de aynı güçlüklerle karşılaşıyorum. Kilometreler boyunca danışabileceğim kimsem yok. Ne kitap var. Ne telefon.

Öte yandan şimdi "okuldayım". Uzaklardan buraya bunu bilerek geldim. Burada sessiz olacağına söz verip sonra da yüzlerce kez beni rahatsız eden annem yok. Ödevlerinde yardıma ihtiyacı olan ablamın oğlu yok. Sessizlik, hoş bir ışık, tamamen bana ait bir masa var.

Siz varsınız; iki adım ötemde, ayakta dimdik.[140] Bunların hepsini biliyorsunuz. Bana yardım etmek için maaş alıyorsunuz.Ve bana yardım etmek yerine, beni[141] bir hırsızı gözetler gibi gözetleyip vaktinizi boşa harcıyorsunuz.

Haylazlık ve Korku

Sözlü sınavların eğitimden sayılmadığını bizzat siz söylemiştiniz bana: "İlk ders benimse, sonraki trene binebilirsin, senin için daha iyi olur, çünkü ilk yarım saat sözlü sınav yapacağım".

Sözlü sınavlar boyunca sınıf, haylazlık ve korku içindedir.

Aslında sınav yaptığınız oğlan da vaktini boşa harcıyor. Açık vermemeye çalışıyor. İyi anlamadığı şeyleri geçiştiriyor, çok iyi bildikleri üstünde duruyor.

Sizi memnun etmek için malı satabilmek kâfidir. Sesiz kalmamalı. Boşlukları anlamsız sözlerle doldurmalı. Spegno[xix] yorumlarını, orijinal metni[142] okumuş birinin takındığı ifadeyle tekrarlamalı.

Kişisel Düşünceler

Ya da en iyisi, yalnızca "kişisel düşünceleri" vurgulamalı.[143] Kişisel düşüncelere büyük dikkat gösteriyorsunuz[144]: "Bana göre Petrarca..."[xx] Bunu söyleyen oğlan belki birkaç şiir okumuştur belki de hiç.

Duyduğuma göre Amerika'daki bazı okullarda öğretmen sözlerini bitirdikten sonra sınıfın yarısı parmak kaldırıp "Katılıyorum" diyormuş. Diğer yarısı da "Katılmıyorum". Sonra da büyük bir enerjiyle sakız çiğneyerek rollerini değiştiriyorlarmış.

Boyundan büyük şeyler hakkında kişisel düşüncesi olan bir çocuğun embesil olduğu düşünülür. Onun gururlanmaya hakkı yoktur. Okula öğretmeninin anlatmak zorunda olduğu şeyleri dinlemek için gider.

Sınıfın ve öğretmenin bize ihtiyaç duyacağı şeylerin yapıldığı çok nadirdir.[145] Ama bunlar ne kişisel düşüncelerdir ne de okuduklarımız. Bunlar kesinlikle evimizde, sokaklarda, ormanda bizzat gözlerimizle gördüğümüz şeylerdir.

Zekice Bir Soru

Bana hiç bu konularla ilgili bir şey sormadınız. Sorulmadan

xix. *Spegno*: Bir edebiyat tarihi kitabı. Bu kitabın yazarı, çok okumuştur. Kitapları birbirleriyle karşılaştırıp haklarında yorum yapmaktadır. Öğretmenler onun sözlerini tekrarlamaktan haz almaktadır.

xx. Petrarca: 14. yy İtalyan şairi.

anlatamazdım.[146] Öte yandan küçük zengin oğlanlarınız, masum bir yüz ifadesiyle zaten bildikleri şeyleri soruyorlardı. Ve siz de onları cesaretlendiriyordunuz: "Zekice bir soru!"

Bu komedi hiçbirimize bir şey kazandırmaz. Bu yağcıların ruhuna kötülük ediyorsunuz. Bu oyunu nasıl oynayacağını bilmediğimden benim için zalimceydi.

İkinci Ölü Dil

"Ma ove dorme il furor d'inclite geste
e sien ministri al vivere civile
l'opulenza e il tremore, inutil pompa
e inaugurate immagini dell'Orco
sorgon cippi e marmorei monumenti."[xxi]

Yukarıdaki mısrayı verip "Nesre dönüştür" dediniz; Gözlerim duracağı yeri bilmeksizin bu acayip sözcüklerde geziyordu. Siz ise bana gülümsüyordunuz: "Hadi ama, kolay bir soru bu; dün açıklamıştım. Çalışmadın değil mi!"

Inaugurare[147]

Doğruydu. Çalışmamıştım. Öğrencilerime *inaugurare*[148] kelimesinin kör talihi işaret etmek[149] anlamına geldiğini asla söylemeyeceğim. Açıklamalarda yazılıdır. Ama bu bir yalan. Bu Foscolo'nun keşfettiği bir dildi ve Foscolo yoksulları sevmezdi. Bizim için özel bir gayret göstermeyi istememişti.

Bana bir not defterine not aldırıp, beni bu dili ezberlemeye zorladınız. Öğrenmek zorunda olduğum bu dille kiminle konuşacaktım?

---

xxi. Foscolo'nun "Sepolcri"sinden bir parça. Ugo Foscolo; 19. yüzyılın başlarında yaşamış İtalyan şairdir. Belki şiir önemli bazı şeyler söylüyor. Öğretmen bunları kaçırmamızı istemiyorsa, bunu okumak için bize yardım etmek onun işidir (paralel metin, notları kullanmamıza izin vermeli).

Dil engelini aşıp Dick'e uzanmak için akrobatik hareketler yapmak zorundaydım. Çalışırken beni otururken görse, büyük bir çaba göstererek "Doulce vita"[150] diyordu. Ben de kötü bir cockney ile cevap veriyordum. Onun gibi kelimeleri telaffuz ederken büyük gayret gösteriyordum. Bu cockney, ofislerde işe yaramıyordu. Yoksullara ait bir dildi ve öyle kaldı.

Şantaj

Bu arada vakit de geçiyordu ve ağzımı açıp bir kelime bile diyemiyordum. Öfkeden ve çaresizlikten boğulmuştum.

Bu yoksul çocuklar da beni anlayamıyordu. Onları küçük yaşlarından itibaren Monti'nin[151] diline alıştırmıştınız. Sıkılmış gibi duruyorlardı. Okuldan da herhangi bir beklentileri yoktu.

Bana şefkat dolu bir sevgi besleyerek beni destekliyorlardı.[152] Tıpkı Aziz Vincent'in nefreti fark etmeyen çocukları[153] gibi.

Hiç kimse benim kötü duruma düşmemi istemiyordu. Siz bile: "Seni yiyecek değilim." Cesaret verici bir ton kullanmıştınız. Bana karşı bütün görevlerinizi yapmak istiyordunuz.

Ama bununla birlikte elinizde şantaj olarak tuttuğunuz diplomayı kullanarak bana ait olan her bir ülküyü parçalıyordunuz.

Sanat

Sözlü sınavın bitmek bilmeyen dakikaları sırasında vakit bulsaydım, sakin olurdum. Zamanımı arkadaşlarımla birlikte her şeyi söylemek için kullanırdım. Sizi ikna ederdim. Eminim. Siz de canavar değilsiniz ya.

Ama sonra dilimin ucuna[154] küfür ve hakaret içeren laflar geliyordu. Bu lafları buraya yazmaya kalktığımızda, daha kontrollü olmaya gayret gösterir ve onları argümanlara dönüştürürüz.

Yazmanın ne olduğunu böyle öğrendik. Sanat, birisi ya da bir şey için kötü şeyler istemek. Bunu uzun uzadıya yansıtmak. Sabırlı bir ekip çalışmasıyla arkadaşlardan yardım almaktır.

Sonra yavaşça nefretin altında gizlenen gerçek ortaya çıkmaya başlar. Ve sanat çalışması doğar: Sanat, düşmanının değişmesi için ona uzattığın eldir.

BULAŞICI HASTALIK

Okulunuzda kaldığım bir aydan sonra hastalık bana da bulaşmıştı.

Okulunuzda sözlü sınavlar boyunca kalbim duracak gibi hissediyordum. Kendim için istemediğimi başkaları için istiyordum.

Dersleri doğru dürüst izlemiyordum artık. Aklım fikrim sıradaki sözlü sınavdaydı.

En güzel ve en muhtelif sorular, tamamen orada sonuçlanıyordu. Sanki masanızla karatahta arasındaki metrekareden daha büyük bir dünyanın parçası değilmiş gibiydiler.

Kitap Kurdu

Evde annemin hastalanıp hastalanmadığını fark etmiyordum. Komşularla da ilgilenmiyordum. Gazete de okumuyordum. Geceleri de uyuyamıyordum.[155]

Annem ağlıyordu. Babam kendi kendine söyleniyordu[156]: "Bizimle ormana gelseydin daha çok para kazanırdın."[157] Kitap kurdu gibi çalışıyordum.

O zamana kadar her şeyi bunu çocuklarıma nasıl öğretirim açısından düşünüyordum. Bana önemli geliyorsa ders kitabını bir kenara bırakıp başka kitapların yardımıyla konuyu derinlemesine incelemeye çalışıyordum.

Sizinle geçirdiğim zamanın ardından ders kitabını bile fazla bulmaya başladım. Kendimi en kritik şeyleri vurgularken buldum. Sonra okul arkadaşlarım bana ders kitabından bile zayıf[158] küçük kitapları incelememi söylediler. Bunlar sizin küçük beyinlerinizi[159] tatmin etmek için bilerek[160] hazırlanmışlardı.

Şüphe

Aslında haklı olduğunuzu düşünmeye başlamıştım. Sizinki doğru kültürdü. Ben de, oradaki[161] yalnızlığımızda, sizin yüzyıllar önce üstesinden geldiğiniz basitlikle kendimizi beğenmeye başlamıştım.

Günlük konuşmalarda kullandığımız sözcüklerden oluşacak ve herkes tarafından okunabilecek bir dile ilişkin hayalimiz modası geçmiş bir işçicilikten başka bir şey değildi.[162]

Az kalsın sizin gibi posbıyıklı biri oluyordum. Tıpkı üniversiteye giden ve ırk değiştiren çocuklar gibi.

Dışlanmışlar[163]

Ama ne kendim ne de sizi yozlaştırmak için zamanım vardı. Haziranda bana İtalyancadan beş, Latinceden de dört vermiştiniz.[164]

Yeniden ormanın yolunu tuttum ve Barbiana'ya döndüm. Her gün sabahtan akşama kadar, tıpkı küçükken olduğu gibi.

Fakat eğitimin ritmine ayak uyduramadım.[165] Bu iki sınavın aciliyetinden olayı Başrahip, beni hem gazete okumaktan hem de küçüklere ders vermekten azat etmişti. Bir odada yalnız başıma sessizce çalışıyordum ve evde olmadığı kadar kitabım vardı.

Yaşayanlar dünyasına yalnızca mektupları okumak için dönüyordum.

MEKTUPLAR

Dilenci

Cezayir'de yazan Francuccio, şunları söylüyor; "... toprağın tamamen kızıl olduğu ve tek bir otun bile bitmediği yerler vardır. Tren aniden yavaşlıyor. Ne olup bittiğini anlamak için pencereden bakıyorum. Üç kız, ayakkabılarına kadar rengârenk bir elbiseyle ansızın ortaya çıktılar.[166] Tren boyunca yürümeye başladılar ve hiçbir şey istemedikleri halde insanlar

onlara bir şeyler atıyorlardı. Onları çabucak topluyor ve bağırlarına koyuyorlardı. Son vagondakilerden de bir şey aldıkları anda makinist yeniden hızını saatte 30'a çıkarmıştı.[167] Bana Ben Bella'nın dilenme geleneğine son vermek istediğini ama Boumedian'in[168] bu dilenme işini desteklediğini söylemişlerdi. Anlayamıyorum kim haklı? Siz ne dersiniz Başrahip, ne düşünüyorsunuz?"

Yoksulların Dili

Francuccio'dan bir tane daha: "...Yolda tahta bir çember buldum ve hiç düşünmeden havaya atıp tutmaya başladım. Yirmi kadar çocuk yanıma geldi ve gülmeye başladılar ve onu kendilerine atmam için ellerini havaya kaldırdılar. Attım ve bunu 5 dakika tek kelime etmeksizin tekrarladık. Aniden en büyükleri durmam için bana işaret yaptı. Cebimdeki Arapça gazete dikkatini çekmişti. Bana Arapça, burada ne yaptığımı ve nereden geldiğimi sordu. Küçük bir caminin[xxii] merdivenlerinde konuşmaya başladık. Bize doğru bir müezzin geldi ve benimle çok hızlı konulmaya başladı.[169] Sorularını anlayamadığım için Arap olmadığımı ama Arapça okuyabildiğimi itiraf etmek[170] zorunda kaldım. Beni Kuran okumak için camiye davet etti. Hevesliydi."

Din

Fransa'dan Sandro'nun yazdıkları şöyle: "... Arabayı tali yolda durdurdu ve benden *bana yaptığı yardım için para istedi.*[171] Ona -Machin, je suis catholic[xxiii]- deyince hemen durdu ve beni orada bıraktı[172] ve anayolu bulmak için 4 kilometre yürümek zorunda kaldım."

---

xxii. *Cami*: Müslüman tapınağı. *Müezzin*: Camiyi ibadete açmakla görevli cami muhafızı. *Kuran*: Müslümanların kutsal kitabı.

xxiii. Arkadaş, Ben Katoliğim.

Haşlanmış Ayçiçeği

Galler'den[xxiv] Franco'nun sözleri: "...Papazın elinde yabancıları günahlarından arındırmak için kullandığı bir kitap vardı. Ona dediler ki: -Ben 25. ayetten iki gün günah işledim ve 20. ayetten üç dedim.[173]- Bana 25. ayetten bir dua okudu!

Küçük yaşlı bir kadının arka bahçesine bakıyordum. Bugün kadın tüm gün bana ayçiçeği soydu.

Kendisi vejetaryendi ama yalnızca benim için et almak istedi. Buna gerek olmadığını söyledim, sebze yemenin iyi bir tecrübe olacağını da ekledim. O da iki ayçiçeği sapı aldı ve benim için haşladı."

Apolitik

Marsilya'dan[xxv] Carlo'nun yazdıkları: "İtalya'dan bir papazla gelmiş bir öğrenci grubu var. Cezayirliler için kulübe yapıyorlar ve hiçbir karşılık beklemiyorlar. Fransızca öğrenmek hiç de umurlarında değil. Siyasetle ilgilenmiyorlar.[174] Vatikan Konseyi hakkında çok konuşuyorlar ve çok az çalışıyorlar.[175] İçlerinden biri birazcık kazma. Bu akşam size yazmak için odama gittiğimde o da benimle geldi ve Floransalılardan hoşlandığını söyleyerek kendini yatağa attı."

Yalanlara Methiyeler

Londra'dan Edoardo'yu dinleyelim: "... Kabahat ana-babaların, onları[176] şımartıyorlar. Paralarını nasıl harcayacaklarını öğretmiyorlar, otoriter olmalarına izin veriyorlar, onlara ziyadesiyle yetişkin gibi davranıyorlar.[177] Aileler, samimiyetlerini kazanıyorlar da bu onları pek çok günahtan uzak tutacaksa yalan nedir? Meramımı anlatıp anlatamadığımı bilmiyorum. Şüphesiz ki İngiliz oğlanlar son derece samimidir. Ama anne-

xxiv. *Galler*: Büyük Britanya'da bir bölge.

xxv. *Marsilya*: Fransa'da bir şehir.

leri onları hiçbir suretle azarlamıyorsa bu onlara neye mal oluyor? Ayrıca aileler böyle yapmakla ne elde ediyor? Bir yalan söylersem bu yanlışın ne olduğunu bildiğim ve yanlış bir şeyler yapmadan önce iki kere düşüneceğim anlamına gelir."

Kredi

Yaşlı bir İngiliz sendikacı, Paolo'dan bize şunları söylüyor: "...O fabrikamız için Tanrı'nın bir lütfu ve okulunuz için de büyük bir şereftir. İstekli ve hayattan memnundur. Tanrı'nın birbirimizden çok uzakta olan sizin ve benim, benzer bir şekilde düşünüp konuşmamızı tasarladığını hissediyorum. Burada pek çok işçi Muhafazakârlara oy veriyor ve egemenlerin gazetesini okuyor ve onlara diyorum ki: İtalya'dan benim gibi düşünen birileri buraya gelmeli.[178] Romalı Katolik genç bir oğlandan ders almalısınız."[xxvi]

Annibal Caro

Mektuplar bittikten sonra kendimi yeniden Aeneid'e verdim.

Sizin de sevdiğiniz bir bölüm okudum.

İki düzenbaz uykuya dalmış insanların karınlarını deşiyordu. Karınları deşilmiş olanların ve çalınan malların bir listesi var ve ayrıca kime hediye olarak bir kayış verdikleri ve bu kayışın ağırlığının ne olduğu da bu listede yazıyor. Her şey ölü doğmuş bir dille yazılmış.[xxvii]

---

xxvi. Uluslararası bir anlaşma, gençlerin on sekiz yaşından önce yurt dışında çalışmasını yasaklamaktadır. Ama iş kanunları yalnızca İtalya'da çiğnenmiyor. Barbiana'dan 14 ila 16 yaş aralığındaki çocuklar şu ülkelerde çalışmaya gitmişlerdir: İngiltere, Almanya, Fransa, Avusturya, Cezayir, Libya. Misal bu mektubun yazarlarının yaşları sırasıyla şöyledir: Francuccio, 16; Sandro, 15; Franco, 14; Carlo, 16; Edoardo, 16; Paolo, 16.

xxvii. *Ölü doğmuş*: Okulda Annibal Carlo'nun 1500 yılında yaptığı çeviriyi okumak gelenektir.

Aeneid'i ders programına dâhil etmenin gereği yoktu. Bunu siz seçtiniz. Bunu için sizi affetmeyeceğim.

Diğer yandan arkadaşlarım beni affetmişlerdi. Hedefin öğretmen olmak olduğunu biliyorlardı. Ama ben de sizin kadar onlara uzağım.

ARINMAK

Yüzeysel

Eylülde iki ders için de bana dört verdiniz. Bir kimyager olarak sizin işinizi nasıl yaptığıma dair hiçbir fikriniz yok. Teraziniz de sizin gibi, çalışmıyor. Haziranda bildiğimden daha az şey bilemem ki.

Fişi çektiniz. Bir çocuğun fişini. Ve buna karşılık, ihtiyaç olmaksızın tekrar benim için prize soktunuz. Size ve kültürünüze karşı yeniden gözlerimi açtınız

Her şeyden önce sizi tanımlamak için gereken ifadeyi buldum: Siz sadece yüzeyselsiniz. Siz, sayılarınız az olduğundan daha uzun yaşayacak[179] olan iki taraflı dalkavuk bir toplumsunuz.

İntikam

Babam ve abim, benim için ormana giderler. Aynı sınıfı bir sene daha okuyamam ve dünyayı olduğu gibi bırakarak omzumda odun taşımak gibi bir niyetim de yok. Bu sizi çok memnun ederdi.

Böylece Barbiana'ya döndüm ve haziranda sınavlara dışarıdan bireysel aday olarak girdim.

Beni yine aldattınız[180], tıpkı yere tükürür gibi. Ama pes etmedim. Öğretmen olacağım ve sizden daha iyi öğreteceğim.

İkinci İntikam

İkinci intikam bu mektuptadır. Bunu hep birlikte hazırladık. Gianni de[181] çalışmalara katıldı. Babası hastanede hem de.

Keşke geçen yıl da şimdi olduğu gibi erkek gibi görünseydi.[182] Bu durumda okumak için çok geç, bütün aile çıraklık kazancına bakıyor. Ama mektubu öğrendiğinde bize yardım etmek için bazı pazarları geleceğine söz verdi.

Gerçekten de geldi. Mektubu okudu. Zor cümlelere ve sözcüklere özel ihtimam gösterdi. Bazı tatlı adiliklerden bize bahsetti.[183] Bize kendisini herkese[184] ifşa etmek için müsaade verdi. Gerçekten büyük bir yazar.

Ama siz yine de bu kadar azıyla yetinmeyin. Halen ruhunuzu kaybetmediniz.[185] O ise hala kendini ifade edemiyor.

Bir Mektup Bekliyoruz

Şimdi biz burada bir yanıt bekliyoruz. Muhakkak *Öğretmen Okulu*'ndan bize yanıt verecek birileri olacaktır:

"Sevgili çocuklar,

Bütün öğretmenler size öğretmenlik yapan bu kadın gibi değildir. Siz de ırkçı olmayın.

Bütün söylediklerinize katılmamama rağmen okulumuzun sorunları olduğunun farkındayım.[186] Ancak mükemmel bir okul, yeni insanları ve farklı kültürleri kabul etmeyebilir.[187] Ve mükemmel bir okul yoktur. Ne bizimki ne de sizinki mükemmeldir.

Öte yandan içinizde öğretmen olmak isteyenleriniz buraya gelip sınavlara girebilir. Size hoşgörü gösteremeye hazır meslektaşlarım var.

Pedagoji dersinde sizinle yalnızca Gianni hakkında konuşacağız. İtalyanca dersinde bu latif mektubu nasıl yazdığınızı bize anlatırsınız. Latince dersinde dedelerinizin cümlelerindeki bazı eski kelimeleri konuşuruz. Coğrafya dersinde İngiliz köylülerinin yaşamını. Tarih dersinde dağ insanlarının ovaya inmelerinin sebeplerini. Doğa bilimleri dersinde de bize budakları[188] ve vişne veren ağacın adını anlatırsınız."

Bu mektubu bekliyoruz. İnanıyoruz ki gelecek.

Adresimiz: Barbiana Okulu, *Vicchio Mugello* (Floransa)

Dipnotlar

1. Karşılaştırın Birinci Bölüm, dipnot 10.

2. *Al vaglio della vita*; "bunu yaşama uygulayarak, görerek" anlamına gelmektedir.

3. Burada bahsi geçen savaş, yazarın Renato dayısının katıldığı savaştır. İtalyan Ordusu Etiyopya'yı sömürgeleştirme girişiminde bulunur (1935-36); söylenenlere bakılırsa orada eğitimsiz ve neredeyse silahsız köylülerden oluşan ordulara karşı savaşmışlar.

4. *In casa*; "evde". Bu ifade, duygusal bir yakınlığın ve sevgi bağının kurulduğunu ve yazarın misafir olarak kaldığı evi içselleştirdiğini gösterir.

5. *Sbudelleranno*; "karın deşmek" anlamına gelir. Oldukça kuvvetli bir ifade.

6. Orijinalindeki ifade *finocchi*, bir homoseksüelden hakaretle bahsetme şeklidir.

7. *Inghiottire*; "içine çekmek" demektir.

8. *Hanno sfondato*; *sfondare* fiilinin üçüncü çoğul kişisi (yakın geçmiş zaman) *passato prossimo*. Bu fiilin sözlük anlamı "bir şeyin temelini sarsmak"tır; bununla birlikte burada metaforik bir anlam kazanmış ve (daha ziyade günlük dile bürünerek) "adını duyurmak, adından söz ettirmek" manasında kullanılmıştır.

9. Teknik Enstitü, prensip olarak sanayinin gereksinimlerini karşılamak amacıyla mesleki eğitim vermektedir.

10. *Regge*; *reggere* fiilinin şimdi zaman üçüncü tekil kişisi olup "gecikmek, direnmek, ilerlemek" anlamına gelmektedir.

11. *Studiamo un po' la cosa com'è andata*; "Hadi bunun nasıl olduğunu açıklayalım." Bu cümlenin sözdizimsel yapısı, genel *cosa* (şey) kelimesinin kullanımında olduğu gibi, konuşma değişkesine aittir.

12. *Qualcuno è fuori strada*; "Birileri yolun dışına çıkıyor" anlamına gelmektedir.

13. *Io il primo ottobre c'ero*; "Ben ekim ayının başında buradaydım". Bu sözdizimsel yapıda tümleç (*il primo ottobre*) fiilden önce konumlanmaktadır zira tarih, bu paragrafa önemli bir anlam katmaktadır.

14. Başka bir okuldan bahsedilmektedir.

15. *Tredicesima* (on üçüncü). İtalya'da, "on üçüncü ay maaşı" olarak adlandırılan yıl sonu ödemesini almak gelenek haline gelmişti.

16. Aylığından.

17. *La scuola il suo figliolo ce l'ha a casa*; "Okul, oğlu, evde de buna sahiptir". *La scuola* bileşeninin cümle başında kullanıldığı belirgin bir sözdizimsel yapı, *ce l'ha* argo formuyla tekrarlanır.

18. *Scartati*; scartare (çıkarmak, kurtulmak) fiilinin geçmiş zaman hali.

19. Karşılaştırın Birinci Bölüm, dipnot 260.

20. *Il danno più profondo glie lo fate agli scelti*; "Derinden zarar verdikleriniz, göz-

delerinizdir". Bu cümledeki sözdizimsel yapı, oldukça girift'tir çünkü imlenmemiş sav, yalın bir şekilde okunmaktadır: *Fate il danno più profondo agli scelti* (Siz, en derin zararı, gözdelere verdiniz). *Il danno* (zarar) kelimesinin kullanıldığı belirgin yapı, cümle başı konuma geçmiştir ve *lo* (kişisiz bu) ile tekrarlanmıştır. Bununla birlikte burada başka bir öğe daha vardır; *gli* (onlara) adılının kim olduğu konusunda bilgi veren ve cümle sonu konumundaki *scelti* (gözdeler). Bu nedenle bu cümle hem sağ hem de soldaki bir kaymayı kapsamaktadır ve son derece önem atfedilen öğeler, ayrı ayrı olarak cümlenin başında ve sonunda konumlandırılır.

21. *Per strada*: "yolda".

22. *Gli hanno impresso nell'anima*; "ruhuna kazıdı" anlamına gelmektedir.

23. *A questo punto sarebbe un miracolo che la sua anima non ne sortisse malata*; "Bu noktada onun ruhu, bunun üzerinden hastalıklı bir halde üstesinden gelmemesi bir mucize olurdu".

24. Dil becerisi, dil yetinde uzmanlaşma anlamında.

25. *Parlare*; konuşmak.

26. *Lui chiuso in un gruppetto raffinato*; "Saf bir grupçuğa yakın". Yardımcı fiil *è* (olmak), mastar haldeki *chiudere* (kapatmak) fiilinin geçmiş zaman çekimi *chiuso* öncesinde dâhil edilmemiştir. Bu da bu cümlede ifade edilen ilk nosyona vurgu katmaktadır, neredeyse küçültme eki *-etto* ile kurulan yapıya tezatmış gibi, ki *gruppetto* (grupçuk), net bir şekilde bu sosyal grubun seçkinlere ait olduğunu göstermektedir.

27. Karşılaştırın Birinci Bölüm, dipnot 60.

28. *Si vergognano cos' poco*; "kendilerinden o kadar az utanıyorlar ki."

29. *Recitano*: "Oyunlar oynarlar."

30. *Disturbo al traffico e al lavoro*; "Trafiği ve işe gidenleri rahatsız ederler."

31. *Canne da clistere*; "şırınga tüpler", bir tıbbi aletin üst kısmı.

32. *L'elemosina l'operaio glie la fa tutti i giorni*; "Sadaka, işçi bunu onlara her gün vermektedir." *Elemosina* öğesinin cümle başı olarak kullanıldığı bu belirgin sözdizimsel yapı, *la* adılı ile tekrarlanır.

33. *Ce ne mette*; "buna ilave ediyor".

34. *Mutua*, sağlık hizmetlerini çok cüzi bir ücretle ya da herhangi bir ücret almadan veren devlet planı.

35. *Ho trovato*; *trovare* (bulmak) fiilinin *yakın geçmiş* zaman birinci kişi çekimi. Konuşma dili formu olarak bu form, yaygın olarak *incontrare* (tanışmak) yerine kullanılır.

36. *Non vogliono saperne di politica*; "Politikayla ilgili bir şey bilmek istemiyorlar." Cümle sonu konumundaki *di politica* öğesi, *saperne* kelimesindeki *ne* adılı ile öncelenir.

37. "Sendika", *sindacato*; "belediye başkanı", *sindaco*. Yukarıda atıf yapılan sınıf arkadaşının kafa karışıklığı, İtalyancada bu formların oldukça benzer olmasından ileri gelmektedir.

38. *Dello sciopero hanno sentito dire*; "Greve dair tek duydukları söz". Çeviride kul-

lanılan pasif form (söylenmekte olan) açıkça kullanılmamıştır. Bununla birlikte, mastar haldeki *dire* (söylemek) kelimesinin izlediği *sentire* (duymak; *yakın geçmiş* zaman üçüncü çoğul kişi formu, *hanno sentito*) fiili, pasif bir nüans barındırır.

39. *Il professore più a sinistra l'ho sentito parlare*; "Oldukça solcu bir öğretmen, onun konuştuğunu duydum." *Il professore* öğesinin cümle başında kullanımı, *l'* adılı ile pekiştirilir.

40. *Gli scappò detto*; "Sözleri ağzından kaçmıştı".

41. *18 ore le fanno tutti i giorni*; "18 saat, onları her gün yapıyorlar". *18 ore* öğesinin cümle başında kullanımı, *le* adılı ile pekiştirilir.

42. *A lei non glie l'ho detto, ai compagni nemmeno*; "Size bunu söylemedim, sınıf arkadaşlarına da". *A lei* "size (kibar form) ifadesinin ve dolaysız adıl *gli* -aynı zamanda (kibarca) "size" anlamına da gelir- vurguyla pekiştirilmesi, dikkate değerdir.

43. *Passa da cretino*; "bir aptal olarak geçiyor".

44. Karşılatırın dipnot 9.

45. *Concorso*, öğretmen olarak istihdam edilmek için girmek zorunda olunan seçmeli bir sınav.

46. *Che potrebbero insegnare ma non insegnano*; "eğitim verebilen ama eğitmeyen" anlamına gelmektedir. *Insegnare* fiilinin tekrar etmesi önemlidir.

47. *In che ramo*; "ki orada dallara ayrılma", üniversitede okuyacakları düzeye dair karar vermedikleri gerçeğine gönderme yapmaktadır.

48. *Gli abilitati*. Bu kelime, *Öğretmen Okulu*'ndaki dersleri tamamlayarak öğretmek için gereken niteliklere sahip olanlara gönderme yapmaktadır.

49. *Il frutto massimo*; "en iyi, en yüksek verim".

50. *A me invece m'hanno insegnato*; "Bana diğer yandan bana öğretmişlerdi". *A me* ve *m'* adıllarının pekiştirilmesi dikkate değerdir.

51. Bir öğretmenin yalnızca kendi iyiliği için kültürle ilgilenmemesi gerektiğini ima etmektedir.

52. *Hanno sciupato*; sciupare (yıpranmak) fiilinin yakın geçmiş zaman üçüncü çoğul şahıs kullanımı.

53. *Che ci si sente a casa sua il ragazzo di razza contadina che ha già scelto*; "Kendini evinde hissetmeli, çoktan kararını vermiş köylü ırkından çocuk." Hem bu cümle hem de önceki cümle, *che* bağlacıyla başlıyor, dolayısıyla *occorre una scuola chiusa* (yakın bir okul gereklidir) cümlesine doğrudan bağlı iki yan cümle de, bu paragrafın başına konumlanmıştır.

54. *Profondo*; "temel, derin".

55. *Abilitazioni*; karşılaştırın dipnot 48.

56. *Si costruiscono*; "eğitilmektedirler".

57. *Lei a me m'ha detto*; "Bana, bana söylediniz". Yine *a me* ve *m'* adıllarının tekrarlanması önemlidir.

58. *Il latino non lo sai*; "Latince, sen onu bilmiyorsun". Cümle başında bulunan *latino* öğresi, *lo* adılı ile tekrarlanır.

59. *A voi vi fa paura*; "Size göre bu korkutucudur." Bir kez daha *a voi vi* ikinci çoğul kişi adılının vurgulu ikilemesi, dikkat çekicidir.

60. *Guai a chi vi tocca l'Individuo*; "Bireye dokunana eyvahlar olsun". Metinde atıf yapılan öğretmenin, sanki bir tür özel mülkiyetmiş gibi, bireye "dokunmaya" özel bir hakkı olduğu bağlamı taşıyan *vi* ikinci çoğul kişi adılının dâhil edilmesi önemlidir.

61. *Maestro*. Bu referans, haliyle özel olarak ilkokul öğretmenlerine yöneliktir.

62. İtalik orijinalinde vardır.

63. *La vocazione l'abbiamo tutti eguale*; "meslek, hepimizde aynı". *La vocazione* isminin kullanımı, *l'* (kişisiz o) adılının kullanımıyla tekrarlanmıştır.

64. orijinal metinde, çeviride de görüldüğü gibi, bu paragrafın sözdizimsel yapısı, doğrusal bir seyir izlememiştir.

65. *Si potrebbe fare due scuole*; "İki okulu yürütebilir."

66. *Spendere*; "sarf etmek."

67. *Magari*; "keşke."

68. *Le altre le chiameremo*; "Diğerlerini, onları adlandıracağız", cümle başındaki *le altre*, *le* (onları) adılı ile tekrar edilir.

69. *Scuole di Servizio dell'Io*; "Benim için Hizmet Veren Okullar". Bu referans, çok açık bir şekilde tamamen benlikçi bir okula yöneliktir.

70. *Per strada*; "yol boyunca."

71. *può colpire un po' meno alto*; "daha düşük hedefi vurabilirdi".

72. *Uno zitellone inacidito*. Bu isim tamlaması, derin bir hoşnutsuzluk anlamı barındırmaktadır. Ayrıca *acido* (asit) ismiyle oluşan *inacidito* (ekşi, acı) sıfatının seçimine ilaveten yazarlar, normalde evlenmemiş bir kadını tasvir etmek için kullanılan *zitella* (evlenmemiş yaşlı kadın) kelimesine büyültme eki *-one* eklemişler. Buradan da zitellone (bekar yaşlı erkek) formu kullanılmış.

73. *Maestri*. Bu cümle, özellikle ilkokul kesimi için geçerlidir.

74. *È che quel posto ha fatto gola a tanti*. Orijinal metinde deyimsel bir ifade kullanılmıştır. Yine vurgunun insanları eğitime çekecek şeyin, meslekten öte çalışma şartları olduğunu net bir şekilde ima ederek *quel posto* (o makam) ifadesine yerleştirilmesiyle oluşan ayrık cümle kullanımı dikkat çekiyor.

75. *Studentelli*; *-elli* eki, pejoratif bir anlam katmaktadır.

76. *I deputati che c'è ora*; "Milletvekilleri, şu an burada". Özne (*i deputati*, çoğul) ve *esserse* (olmak; somut *c'è* [var] formundaki tekil *è*) fiili arasındaki uyum yoksunluğu, daha ziyade konuşma dili, kaba bir dilin özelliğidir.

77. *Hanno poppato l'infezione*; *poppare* fiilinin yakın geçmiş zaman üçüncü çoğul kullanımı, "Annelerinin memesinden bozuk süt içmek". Bu fiilin seçimi, çok kesin ve net bir anlam aktarmaktadır. *Infezione* kelimesinin seçimi ise, yazarların daha önce-

den okulun "hastalıklı" oluşuna gönderme yapmalarıyla net bir şekilde bağlantılıdır.

78. *A uno di casa*; "evden biri".

79. *Valgona*; *valere* (değeri olmak) fiilinin yakın geçmiş zaman üçüncü çoğul kişi çekimi.

80. *Sui monti non ci possiamo stare. Nei campi siamo troppi.* Her iki cümlenin de tümleçle başlaması takdire şayandır: *sui monti*; *nei campi.*

81. *Non permetterebbe*; permettere (izin vermek) fiilinin basit koşul kipi, üçüncü tekil şahıs kullanımı.

82. *"O chi le ha dato la patente?"*: Baştaki *O*, Merkez İtalya bölgesine özgü bir nidadır. *La patente* (diploma) öğretmen sertifikası ya da yetki belgesine gönderme yapmaktadır.

83. *La negate a me*; "Onu bana vermeyi reddettiniz".

84. *A me che d'albero non glie l'ho mai dato a nessuno in vita mia*; "Ben, hayatım boyunca kimseye asla ağaçlarla ilgili bir şey vermedim." Konuşma dilinde bir cümle, belirtili bir sözdizimsel yapı ile oluşturulmuş.

85. *Sormenti*; bu kelime *sarmenti* (budak) kelimesinin yerel bir değişkesi.

86. *Di nascosto*; "saklı".

87. *Anche sugli uomini, ne sapete meno di noi*; "İnsana dair bile, onlara dair bilginiz bizimkinden azdır." *Sugli uomini* öğesinin cümle başındaki kullanımı, pronominal *ne* ile yinelenir.

88. *Il telefono per non vedere in faccia e non entrare in casa*; "Telefon, yüz yüze gelmemek ve eve girmemek içindir".

89. *Vivi*; "yaşayan insanlar".

90. 4 Kasım 1966'da Floransa'da ve tüm Toskana bölgesinde yaşanan sel felaketinden bahsedilmektedir.

91. *A lei le rombano sotto le finestre mille motori al giorno*; "Sizin pencerenizin altından binlerce motor gürültü yapıyor." Cümle başında konumlanan *a lei*nin dolaylı *le* adılı (kibar form) ile pekiştirildiği bir belirtili yapı daha. Dilbilgisel özne "*mille motori al giorno*", cümlenin sonunda konumlanmaktadır.

92. *Leggere*; "okumak".

93. *Da voi*; "sizdeki".

94. *Ma chi l'ha messo il segno...* "Ama bunu kim işaretledi". Burada *il segno*nun doğru yer değişimi, l' (kişisiz o) adılından önce gelmesidir.

95. *Era romano e manco lo sapeva.* Olumsuzlama ilgeci *manco*; karakteristik olarak Roma'da ve Merkez İtalya'nın diğer bölgelerinde kullanılan İtalyancanın bölgesel değişkesi olan Romanesco'dur. Standart İtalyancada *non* ya da *neanche* kullanılır.

96. *ne ha tre anni di troppo*; "Bunun için üç yol çok fazladır".

97. Metnin orijinalinde deyimsel bir ifade kullanılmaktadır: *ha messo la zampa* (Pençelerini vurdular).

98. *Cretinate*; "salak şeyler, aptallıklar". Bu isim, son derece olumsuz bir anlam taşımaktadır.

99. *La pedagogia cos` com'è la leverei*; "Pedagoji, onu olduğu gibi atardım". *La pedagogia* öğresinin cümle başında kullanıldığı ve *la* adılı ile pekiştirildiği belirtili bir sözdizimsel yapı.

100. *I momenti storici*; "tarihsel momentleri".

101. Bu paragrafta orijinal İtalyanca versiyonda kullanılan fiiller -miş'li geçmiş zaman kullanılsa da bir geçmiş anlamı taşımamakta aksine hipotetik bir bağlamda kullanılmaktadır.

102. *Non credente*; "dine inanmayan". Roman Katolik olmayan bir öğretmenden bahsedilmektedir.

103. *Sa mettere gli occhi*; "gözlerini ondan ayırmayacaklar". Metaforik bir ifade.

104. *A tenergli testa*; deyimsel bir ifade. Motamot bir çeviri; aşağı yuları "ona ayak uydurabilecek" şeklinde olur.

105. *Tutti i libri che c'è nel mondo*: Özne (*Tutti i libri*, çoğul) ile Esserse fiilinin somut formu *c'è* (tekil) arasındaki sayısal uyumsuzluk göze çarpmaktadır. Bu, tipik bir gayriresmi ve konuşma diline ait bir İtalyancadır.

106. Bu son iki cümlenin her ikisi de belirtilidir: *Io questo Gide non so chi sia* (Ben bu Gide'in kim olduğunu bilmiyorum); *Ma il Vangelo lo studio da anni e lo studierò tutta la vita* (Ama İncil'i yıllardır okurum ve tüm hayatım boyunca da okuyacağım). Birinci cümledeki *Io questo Gide* vurgusunun ve *il Vangelo* ifadesinin cümle başında konumlanmasının, *lo* (kişisiz o, bu) adılı ile iki kez pekiştirilmesi dikkat çekicidir.

107. Okul ders kitapları olarak en çok yararlandığımız demek istenmektedir.

108. *Fatto*; *fare* (yapmak) fiilinin geçmiş zaman çekimi.

109. *L'Italia centro del mondo. I vinti tutti cattivi, i vincitori tutti buoni.* Fiiller ve birleştirici yapılar, cümle dışı bırakılmıştır ve her iki cümlede de gazete başlıklarına benzeyen bir nominal yapı ortaya çıkmıştır.

110. *Messe in un cantuccio*; "ufak bir köşeye atmaktadır".

111. *È sbrigato*, sbrigare (acele etmek) fiilinin pasif şekli. Burada Gandi'nin oldukça yüzeysel, adeta geçiştirilerek yorumlanması kast edilmektedir.

112. *Al suo pensiero*; "düşünceleri".

113. *Che io saprei*; "bildiğim". Koşul kipi kullanımı, bu fiile hipotetik bir çağrışım katmıştır.

114. *Sarebbe troppo bello*; "Çok harika olurdu".

115. *Piuttosto*; "en iyisi".

116. *Dite*; dire (söylemek) fiilinin ikinci çoğul şahıs emir kipi kullanımı. Bu form, zorunluluk katsa da öneri ve tavsiye çağrışımı vardır.

117. *Lei il sindacato non sa bene cos'è*; "Siz sendikanın ne olduğunu dahi bilmiyorsunuz." Orijinal metinde noktalama yoktur. Belirgin adıl *Lei*, dolaysız tümleçten ön-

cedir ama herhangi bir fiil yoktur, net bir ithamı açık bir dille ifade etmektedir.

118. *In casa di un operaio non ha mai cenato. Della vertenza dei trasporti pubblici non sa i termini*; "Bir işçinin evinde hiç yemek yemediniz. Toplu taşıma araçlarındaki kavgalara dair, şartları hiç bilmiyorsunuz." Her iki cümlede de tümleçler cümle başında yer almaktadır. Her ikisindeki belirtili yapı, bir önceki cümlede açıkça ifade edilen suçlamanın devamı niteliğindedir.

119. *Andare al fondo*; "derine inmek".

120. *Il giudizi*; "kararlar". Öğretmenin öğrencilerin kompozisyon ödevine yaptığı yorumlara gönderme yapmaktadır.

121. Çocukların çalışmasını geliştirmek için yararlı olabilecek yorumlar olmadığı ima edilmektedir.

122. *Che gli serve al ragazzo sapere questo?* "Ona, bunu bilmek isteyen çocuğa nasıl yararlı olur?" şeklinde motamot çevrilebilir. *Al ragazzo* (çocuğa) ifadesinin doğru yer değişimiyle oluşan belirtili sözdizimsel yapı, *gli* (ona) adıla göre daha üstün konumdadır.

123. "Yazma sanatını".

124. *Creature*; karşılaştırın Bölüm 1, dipnot 113.

125. Yazarın bu kompozisyon ödevinden on üzerinden dört alması kast edilmektedir.

126. İtalikler orijinalinden.

127. Rahat olun anlamındadır.

128. *Come facciamo*; "nasıl yatığımızı".

129. *Noi dunque si fa così*; "İşte bunun gibi yapıyoruz". Net bir kişi adılı; *Noi*: bununla birlikte, kişisiz fiil formuyla (*si fa*, biri yapar) arasında bir uyum yoktur. Bu da konuşma dilinde sıklıkla kullanılan bir formdur ve vurgu ilk öğeye (*Noi*) odaklanır.

130. *Diventa*; "haline gelmek"

131. *Come viene viene*; "nasılsa, olduğu gibi".

132. Orijinal metinde kullanılan deyimsel ifade şudur: *si butta tutto all'aria* (Her şey boşlukta karışır).

133. *Si chiama un estraneo dopo l'altro*; "Biz, arka arkaya dışandan gelen birini (bir yabancıyı) çağırırız."

134. *Personalissimo*; "oldukça kişisel". *-issimo*, üstünlük ekidir.

135. *Dite piuttosto*; karşılaştırın dipnot 115. Bu cümlenin başındaki tavsiye, *Yurttaşlık Bilgisi* bölümündeki tavsiye ile özdeştir.

136. *Compiti in classe*. Bu ifade, yerine getirilmesi gereken ve öğretmenin doğrudan müdahalesine gerek olmaksızın sınıfta tamamlanan ödevlerden bahsetmektedir.

137. *Metà dell'ora la sciupate*; "buna yarım saat harcıyorsunuz". Cümle başındaki *Metà dell'ora* öğesi, *la* adılı ile pekiştirilir.

138. Bu kelime, hukuksal bağlama ait olmasından mütevellit bilerek kullanılmış-

tır. Buradan hareketle vurgulanmak istenen şey, okul süresince sınıf çalışmasına, testlere ve sınavlara eğitime ayrıldığından daha fazla gün ayrıldığının ortaya konmasıdır. Bu nedenle öğretmen, eğitimden ziyade öğrencilere test yapmaya ve onlarla ilgili karar almaya (ve buna mukabil "tutanaklar hazırlamaya") daha fazla vakit ayırmaktadır.

139. Yukarıda (dipnot 136) belirtildiği gibi yazarın sınavda test ya da sınav olduğu anlara da atıf yapılmaktadır.

140. *E l', ritta a due passi da me, c'è lei*; "Ve orada, ayakta dimdik, iki adım ötemde, siz varsınız". Gösterimsel *li* (orada) kullanımı, durumla ilgili son derece etkileyici görsel bir simge yaratmaktadır.

141. *Sorvegliarmi*; "beni denetlemek için".

142. *i testi se li è letti*, "metinleri, onları okudum". Kişisiz formun (*se li è letti*) *i testi* öğesinin sola kaymasıyla birlikte kullanımı, *li* adılı ile pekiştirilir.

143. *Buttar giù*; "altına almak" anlamındadır fakat burada bağlam açısından metaforik bir kullanım mevcuttur.

144. *Lei le opinioni personali le tiene in grande considerazione*; "Siz, kişisel düşüncelere büyük dikkat gösteriyorsunuz" (Karşılaştırın dipnot 17). Bir kez daha *Lei* adılı, *le opinioni personali* tümlecinden önce gelmekte ve *le* adılı ile tekrarlanmaktadır.

145. *Solo rare volte capita qualcosa di nostro di cui la classe e il maestro hanno bisogno*; "Sınıfın ve öğretmenin bizim yapmamıza ihtiyaç duyacağı şeylerin yapıldığı çok nadirdir". *Qualcosa di nostro* ifadesine kadar yazarlar, kendi kültürleriyle, onlarınkine benzer şartlarla ilgili olabilecek şeylere gönderme yapmaktadır.

146. *Lei a me non le ha mai chieste. lo da me non le dicevo*; "Bana hiç onları sormadınız. Benim açımdan onları anlatamazdım." Kısa ama öz iki cümle. Her ikisinde de cümle başında bulunan kişi adılları *Lei* ve *lo*, net bir karşıtlık yaratmaktadır.

147. Yukarıda Foscolo'dan alıntılanan kısmın dördüncü dizesindeki *inaugurare* fiiline gönderme yapılmaktadır.

148. İtalik eklenmiştir.

149. *Inaugurare* (başlatmak). Genel olarak standart İtalyancada bu kelime Foscolo'nun "Sepolcri"sinde kullandığı biçimiyle kullanılmaz. Yukarıdaki dizelerde *inaugurare*; olumsuzluk öneki *in-* ile *augurare* (işareti olmak) fiilinin birleşmesiyle oluşmuştur. Bu nedenle burada "şansızlığın ve uğursuzluğun işareti olmak" anlamında kullanılmıştır.

150. Ana dili İtalyanca olmayan birinin Standart İtalyancayı kullanma çabasının ürünü; *dolce vita*.

151. Karşılaştırın Bölüm 1, dipnot 80.

152. *Simpatia pietosa*: "şefkat dolu bir sevgiyle".

153. Hayırsever, toplumsal ve insancıl bir organizasyon olan Aziz Vincent de Paul Topluluğu kast edilmektedir.

154. *Che mi venivano alla bocca*; "dilimin ucuna geliyordu".

155. Bu paragrafta, fiiller sürekli geçmiş zamanda çekilse de, geçmiş bir anlam taşımamakta hipotetik bir çağrışım uyandırmaktadır.

156. Deyimsel bir ifade kullanılmıştır: *tra i denti* (dişlerinin arasından konuşuyordu).

157. *Buschi*; *buscare* (elde etmek) fiilinin ikinci tekil şahıs şimdi zaman kullanımı. Günlük konuşma dilinde "para kazanmak" anlamına da gelmektedir.

158. *Più miseri*; "acınası durumda".

159. *Testoline*; "küçük beyinler". Küçültme eki *-ine*, olumsuz bir çağrışım yaratmak için kullanılmıştır.

160. *Studiati apposta*; "kasten çalıştı".

161. Barbiana kast edilmektedir.

162. *Operismo*; "işçicilik": işçilerin ihtiyaçlarına özel bir önem atfetme temayülü.

163. *Tagliato fuori*; "ayırmak".

164. Her iki dersten de düşük not alınmasından bahsedilmektedir.

165. *Il ritmo della scuola*; "okulun ritmi".

166. *Eccoti spuntare*; "Burada çıktılar". Anlatılanlara yakınlık duygusu katan gösterimsel öğe *eccoti* ile kurulan konuşma diline ait bir ifade.

167. *30 l'ora*. Bu ifadenin mil mi yoksa kilometre mi olduğu belli değildir.

168. Mohamed Ahmed Ben Bella (1916-2012) Cezayir'in ilk Başkanı'dır ve halefi Boumediene (1932-1978)'dir.

169. *Mi parlava di filato*; "hızlı şekilde konuşmak"

170. *Gli ho dovuto confessare*; "Ona itiraf etmek zorundaydım".

171. İtalikler orijinalinde vardır.

172. *M'ha piantato*; *piantare* (bırakmak) fiilinin *yakın geçmiş* zaman üçüncü kişisi, bu kullanım genelde gayriresmî kayıtlarda bulunur.

173. *Ne ho mandate* 3; "Üçünü ben gönderdim".

174. *Di imparare il francese non glie ne importa nulla. Di politica non ne vogliono sapere*; "Fransızca öğrenmekle ilgilenmiyorlardı. Siyasetle ilgili bir şey bilmek istemiyorlardı." Her iki cümlede de cümle başındaki öğe *di imparare il francese* ile *di politica*, *ne* adılı ile tekrarlanır.

175. Orijinal metinde metaforik bir ifade kullanılmıştır: *pochi colpi di piccone* (kazmayla çok az vuruyorlar).

176. *Gli danno troppi vizi*; "Onlara çok kötülük yapıyorlar".

177. *Li credono troppo uomini*; "Yeterince olgun olduklarına inanıyorlar"

178. *Dall'Italia doveva venire uno che la pensa come me*. Bu belirtili sözdizimsel yapı (*Dall'Italia* tümlecinin öngörüsüyle) cümleye ünlem niteliğinde bir çağrışım katar ve "İtalya'nın pek çok bölgesinden benim gibi düşünenler gelmeli!" anlamı verir. Bu yorum; oğlanın Roma Katolik geçmişiyle yorum yaptığı müteakip cümleyle de ilişki-

lidir: *Vi fate insegnare da un ragazzo e romancattolico* (Siz, bir oğlandan, Romalı Katolik birinden ders almalısınız".

179. *Regge*; reggere (dayanmak, desteklemek, direnmek) fiilinin şimdiki zaman kullanımı.

180. *Mi avete fregato*; "Beni soyuyorsunuz". Günlük konuşma dilinden bir ifade olup aynı zamanda "birisini aldatmak" anlamına da gelmektedir.

181. *Perfino*; Bu zarfın seçimi oldukça doğrudur zira "geleneksel" eğitimle sorunları olan oğlanların birinin bile çalışmaya katıldığını vurgulamaktadır.

182. *Sguardo*; "görünüş".

183. *Cattiveria saporita*; "tatlı zalimlikler". *Saporita* sıfatı; "bahsedilmeye değer, oldukça ilginç" ile eş anlamlı kullanılmıştır.

184. *Metterlo in berlina*; metaforik bir ifade olup, "el aleme rezil etti" anlamında kullanılmaktadır.

185. *All'anima ce l'avete voi*; "Ruha, ona sahipsiniz". Günlük konuşma dilinde belirtili sözdizimsel yapı, *all'anima* öğesinin *l'* adılı ile sola kayma misillemesini de içermektedir.

186. *Non va*; "gitmemek" anlamına gelmekte olup "işlerin yolunda gitmediği" demeye gelmektedir.

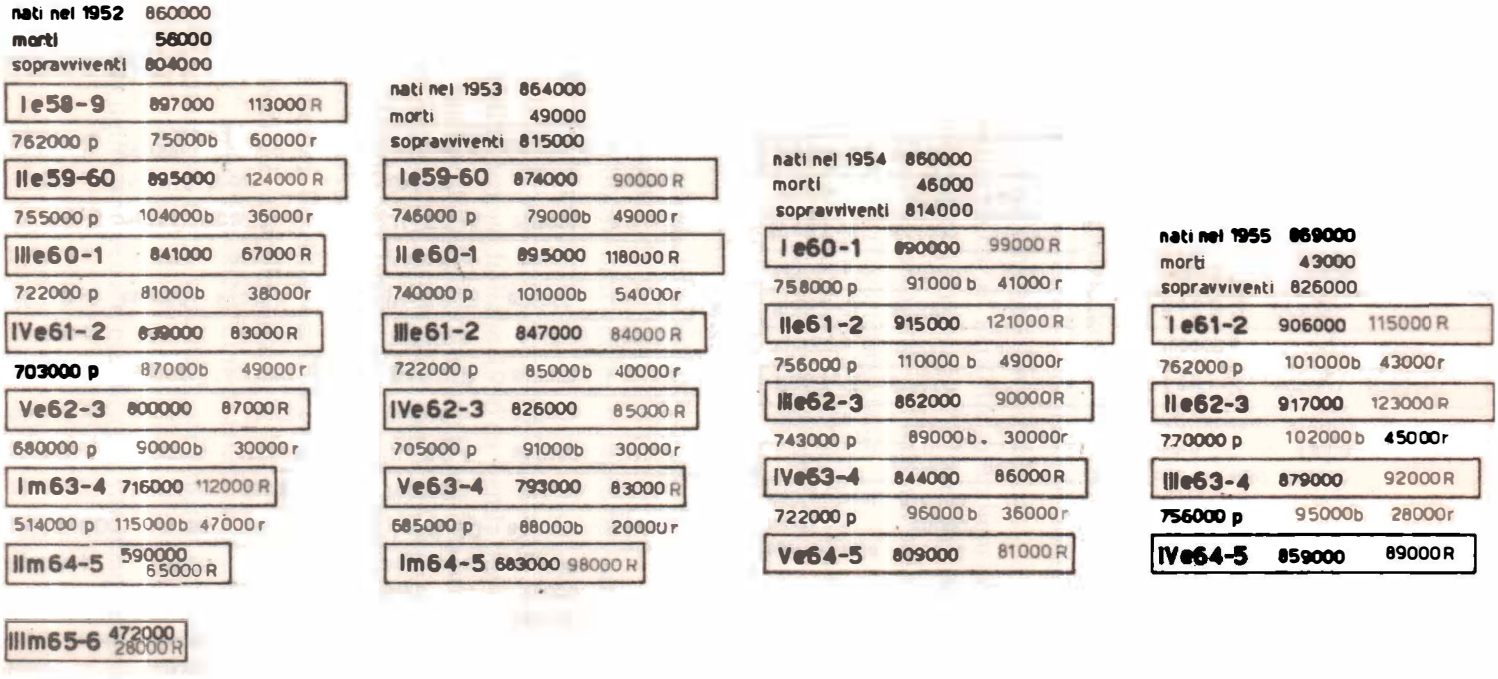
187. *Può permettersi*, "bizar izin verebilir".

188. *Sormenti*; Karşılaştırın dipnot 85.

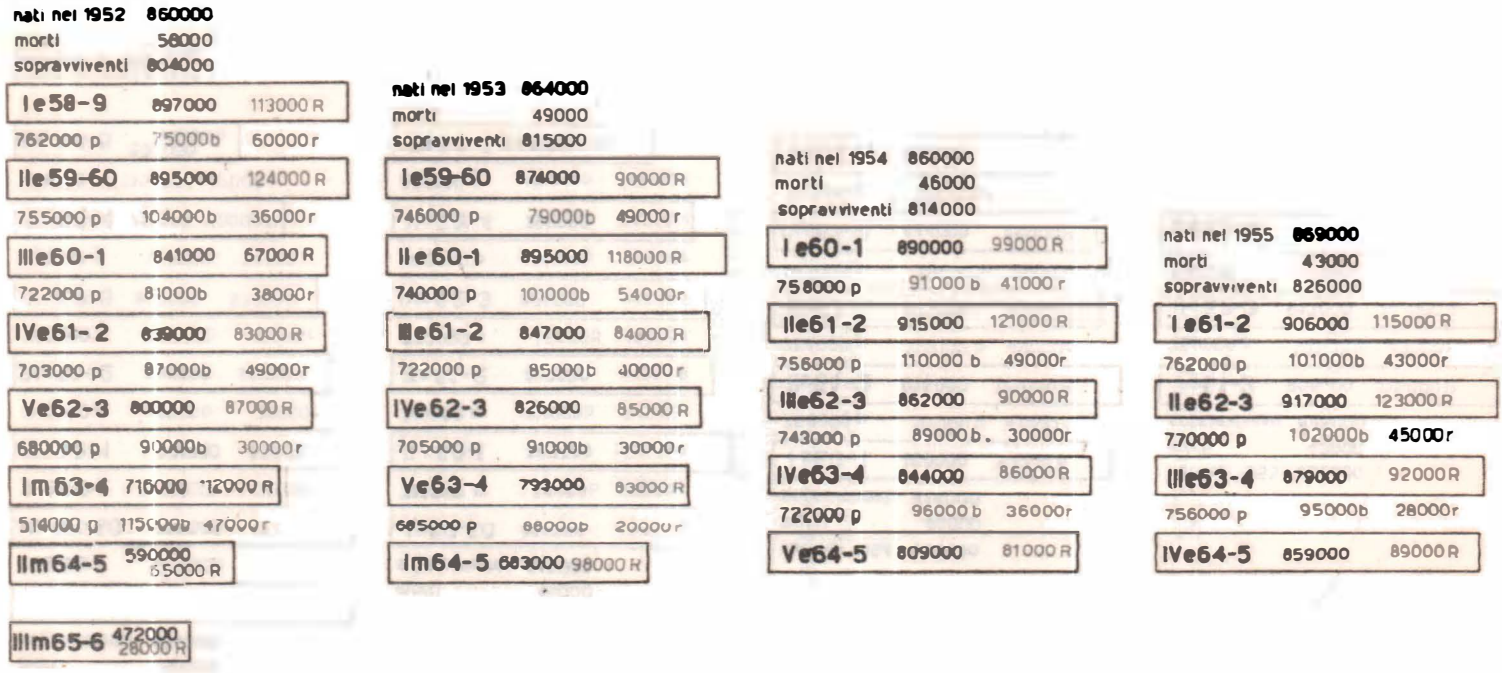
BÖLÜM ÜÇ

DOKÜMANTASYON

Buraya dâhil ettiğimiz istatistiksel tablolar, metni anlamak için kati suretle elzem değildir. Bu tablolar, daha derin araştırma yapmak isteyen ve pek de dostane olmayan[1] ve bize güven duymayan arkadaşlar için yararlı olacaktır.

nati nel 1952 860000
morti 56000
sopravviventi 804000
Ie58-9 897000 113000 R
762000 p 75000b 60000r
IIe59-60 895000 124000 R
755000 p 104000b 36000r
IIIe60-1 841000 67000 R
722000 p 81000b 38000r
IVe61-2 839000 83000 R
703000 p 87000b 49000r
Ve62-3 800000 87000 R
680000 p 90000b 30000r
Im63-4 716000 112000 R
514000 p 115000b 47000r
IIm64-5 590000 65000 R
IIIm65-6 472000 28000 R
nati nel 1953 864000
morti 49000
sopravviventi 815000
Ie59-60 874000 90000 R
746000 p 79000b 49000r
IIe60-1 895000 118000 R
740000 p 101000b 54000r
IIIe61-2 847000 84000 R
722000 p 85000b 40000r
IVe62-3 826000 85000 R
705000 p 91000b 30000r
Ve63-4 793000 83000 R
685000 p 88000b 20000r
Im64-5 683000 98000 R
nati nel 1954 860000
morti 46000
sopravviventi 814000
Ie60-1 890000 99000 R
758000 p 91000 b 41000 r
IIe61-2 915000 121000 R
756000 p 110000 b 49000r
IIIe62-3 862000 90000 R
743000 p 89000 b. 30000r
IVe63-4 844000 86000 R
722000 p 96000 b 36000r
Ve64-5 809000 81000 R
nati nel 1955 869000
morti 43000
sopravviventi 826000
Ie61-2 906000 115000 R
762000 p 101000b 43000r
IIe62-3 917000 123000 R
770000 p 102000 b 45000r
IIIe63-4 879000 92000 R
756000 p 95000b 28000r
IVe64-5 859000 89000 R

Tablo A

Tablo A Devam

TABLO A'NIN NOTLARI

Dikdörtgenlerin solundaki koyu renk rakkam, kaydı yapılmış öğrencileri göstermektedir. "R" harfinin bulunduğu açık renk sayı, dersi tekrar alanları ifade etmektedir.

Dikdörtgenlerin altında "p" harfinin bulunduğu sayı, yükselenleri göstermektedir. Aynı yerdeki "b" harfinin bulunduğu açık renk sayı, başarısız olanlar ve "r" harfinin bulunduğu sayı da, okulu bırakanları[2] göstermektedir.

Bu tabloda (Tablo C'de gösterilenden farklı olarak) tekrarlayanlara ilişkin sayılar, resmi sayılardır.

Doğum ve ölüm verileri, *Annuari Statistici Italiani*'nin[3] 1949-57 verilerinden alınmıştır. 1963-64 yılına kadar ki eğitim verileri, *Annuari Statistici dell'Istruzione*'nin[4] 1956-65 verilerinden alınmıştır.

1964-65 yılına ilişkin bazı veriler, *Compendio Statistico Italiano*[5] 1966 verilerine aittir.

Şu anda elimizde bulunan (Mart 1967) baskısı el yazmaları, *Annuario dell'Istruzione Italiana* 1966'da henüz yayımlanmamıştı. Öte yandan, arkadaşların sayesinde basılmalarından önce, bu verilerin de içinde olduğu dataları incelemeyi başardık.

Annuari Statistici dell'Istruzione, her yıl yayımlanır. Buna rağmen 1963 baskısı yayımlanmadı. Ertesi yıl, 1963-64 için tek bir cilt yapıldı. Bu ciltte, bazı önemli veriler (I ve II *media* 1960-61, 1961-62) kaybolmuştur.

ISTAT'ın[6] Genel Direktörü'nün nezaketi sayesinde şu ana kadar yayımlanmayan bu verileri de yayımlama şerefine nail olduk.

Okullarla ilgili resmi veriler, oldukça geç yayımlanmaktadır.

Misal Mart 1966'da yayımlanan *Annuario* 1965, yalnızca okula kayıt yaptırmış ve 1963-64 yılında tekrar yapan öğrencilerle ilgili verilerle not verilen öğrenciler ve 1962-63 yılında sınava girmiş öğrencilerle ilgili verileri ortaya koymaktadır.[7] Benzer bir süreç, önceki yıllar için de uygulanmıştır.

Şaşırtıcı olan, yıl içinde okuldan ayrılan çocukların sayısıdır (yani okula kayıt yaptırmış olanların sayısı ile not almış ya da sınava girmiş çocukların sayısı arasındaki fark).

Bu olguya ilişkin bize verilen açıklama, şu şekildedir[8]: bazı okul yöneticileri ya da müdürleri, kayıt olmuş çocukların sayısını (bölümlerin kapanmasını önlemek ve daha çok sayıda öğretmen kazanmak için) yapay olarak arttırmıştır.

Bu memurların niyeti iyi olabilir lakin kayıt edilmiş çocuklara ilişkin resmi rakamlar onlar yüzünden daha da güvenilmez hale gelmektedir.

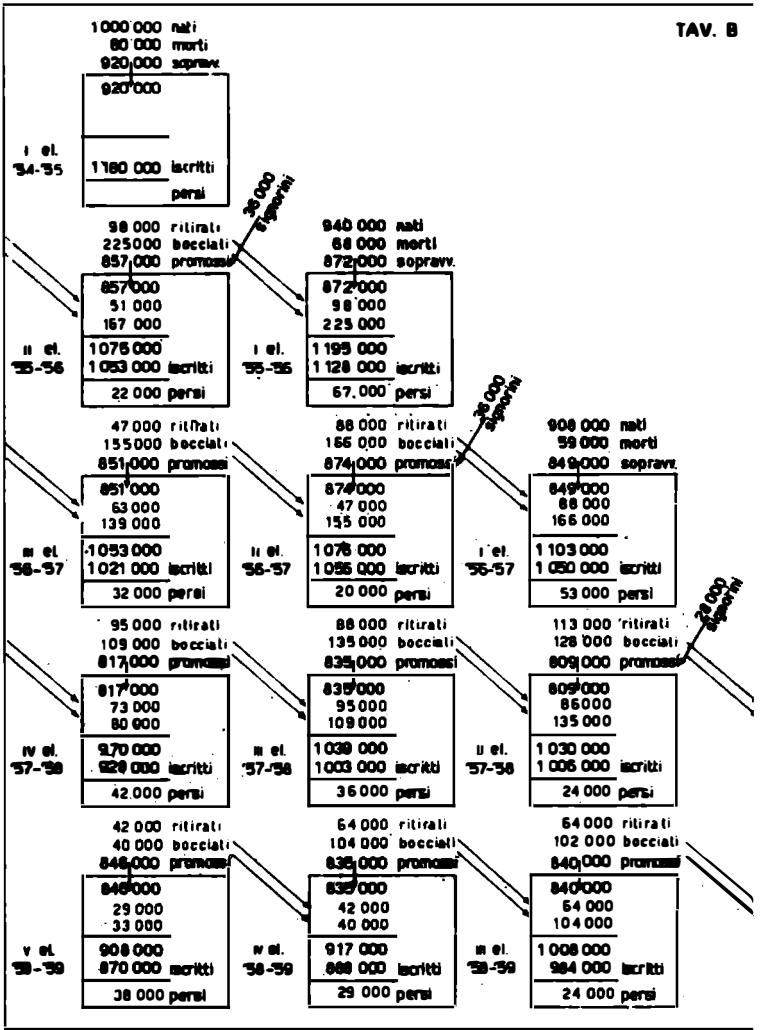
Nispi hasar düzeyi, kaybolmuş[9] çocuklara ilişkin hesaplamalarımızda ortaya konmuştur. Bu kayıp çocuklara dair sayılar, hala kayıtlarımızda mevcuttur. Ama gerekirse, kayboldukları tarihi, tahmin etmek gerekir.

Eğitim Bakanı, Parlamento'da en yüksek gider bütçesine sahip olan bakandır: 1965 yılında 1.773 milyar (Devlet'in giderinin %20'sinden daha fazla). Bu baskıda[10] okullardaki durumla ilgili nasıl iyi bilgiye sahip olacağımızı gördük. Bir Parlamento üyesi, ona kaç çocuğun okul devam ettiğini sorarsa, bunu yanıtlayamazdı.

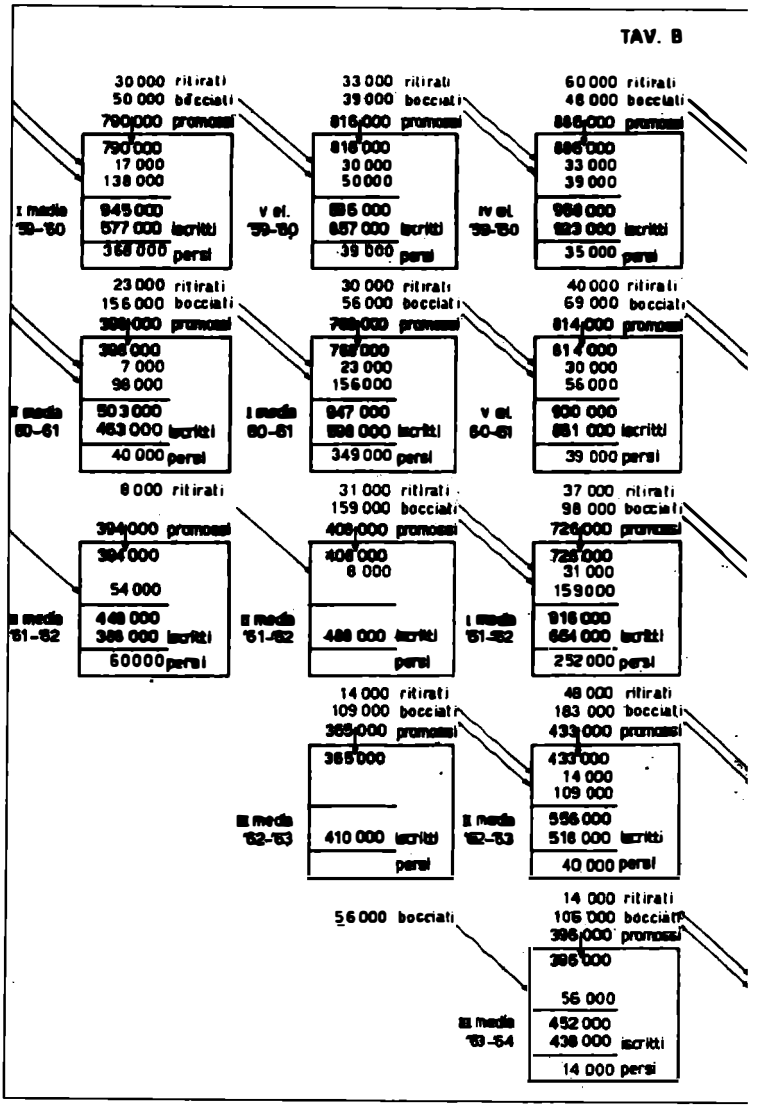
Ekim ayında gazeteler, genel olarak okula kayıt yaptıran çocukların sayılarını yayımlardı.

Temmuzda aynı yıl yükselen ve kalan öğrencilerin sayıların yayımlıyorlar! Bu minvalde bu rakamlar üzerine uzun makaleler kaleme alıyorlar.[11]

Onların bu rakamları adilce[12] ortaya koyup koymadıklarını ya da Bakanlıktaki bazı çalışanların onları onlar için bulup bulmadıklarını bilmek eğlenceli olurdu.

TAV. B
1 000 000 nati
80 000 morti
920 000 sopravv.
920 000
I el. '54-'55
1 180 000 iscritti
persi
98 000 ritirati
225 000 bocciati
857 000 promossi
857 000
51 000
167 000
II el. '55-'56
1 075 000
1 053 000 iscritti
22 000 persi
35 000 stranieri
940 000 nati
68 000 morti
872 000 sopravv.
872 000
98 000
225 000
I el. '55-'56
1 195 000
1 128 000 iscritti
67 000 persi
47 000 ritirati
155 000 bocciati
851 000 promossi
851 000
63 000
139 000
III el. '56-'57
1 053 000
1 021 000 iscritti
32 000 persi
88 000 ritirati
166 000 bocciati
874 000 promossi
874 000
47 000
155 000
II el. '56-'57
1 076 000
1 056 000 iscritti
20 000 persi
35 000 stranieri
908 000 nati
59 000 morti
849 000 sopravv.
849 000
88 000
166 000
I el. '56-'57
1 103 000
1 050 000 iscritti
53 000 persi
95 000 ritirati
109 000 bocciati
817 000 promossi
817 000
73 000
80 000
IV el. '57-'58
970 000
928 000 iscritti
42 000 persi
88 000 ritirati
135 000 bocciati
835 000 promossi
835 000
95 000
109 000
III el. '57-'58
1 039 000
1 003 000 iscritti
36 000 persi
113 000 ritirati
128 000 bocciati
809 000 promossi
809 000
86 000
135 000
II el. '57-'58
1 030 000
1 006 000 iscritti
24 000 persi
29 000 stranieri
42 000 ritirati
40 000 bocciati
846 000 promossi
846 000
29 000
33 000
V el. '58-'59
908 000
870 000 iscritti
38 000 persi
64 000 ritirati
104 000 bocciati
835 000 promossi
835 000
42 000
40 000
IV el. '58-'59
917 000
888 000 iscritti
29 000 persi
64 000 ritirati
102 000 bocciati
840 000 promossi
840 000
64 000
104 000
III el. '58-'59
1 008 000
984 000 iscritti
24 000 persi

Tablo B

Tablo B Devam

TABLO B'NİN NOTLARI

Bu tablo, sınıfların teorik kompozisyonunu ve ayrılan öğrencilere ilişkin tahminleri ortaya koyan mekanizmayı anlamak için elzemdir. Bunu, eski ve yeni *ortaokul*'un bölümlerini karşılaştırmak için 1952 yılının kayıtlarına[13] kadar genişletmek güzel olurdu. Son yıllarda ilişkin çok fazla veri kaybolduğundan sadece üç sütun yayımlayabildik (1948-1949-1950 kayıtları).

Her bir dikdörtgen bir sınıfı temsil etmektedir. Ok işaretleri, çocukların köken yerlerini göstermektedir. Okların gösterdiği çocukların toplamı, sınıfların teorik kompozisyonunu verir. Kayıtlı öğrencilerin sayısı çıkarıldığında, kayıp[14] öğrencilerin sayısına ulaşırız.

Bu kayıp öğrenciler (yazıldıkları dikdörtgene göre), "kayıp kazançlar" paragrafında atıf yapılan öğrencilere denk gelmektedir. Bu sınıfın öğretmeni, onları tanımıyordu ve kendisi, onların kaybolmasından sorumlu değildi. Sorumluluk perspektifinden hareket edersek, öğretmenin kaybettiği öğrenciler, tam da ters bir biçimde, tam manasıyla onun sınıfının hakkı olan dikdörtgendekine dahil olan öğrencilerdir.

INSEGUIMENTO DELLA LEVA 1950

		COMPOSIZIONE DELLA CLASSE		SCRUTINI O ESAMI			PERSI	
CLASSE	DATA	ISCRITTI	DI CUI RIPET.	RITIRATI	BOCCIATI	PROMOSSI	ALLA CLASSE	ALLA SCUOLA
I elementare	ottobre '56	1050000	201000					
	giugno '57			147000	126000	809000		
II elementare	ottobre '57	1006000	197000				275000	12000
	giugno '58			64000	102000	840000		
III elementare	ottobre '58	984000	144000				166000	6000
	giugno '59			60000	46000	686000		
IV elementare	ottobre '59	923000	37000				98000	16000
	giugno '60			40000	68000	814000		
V elementare	ottobre '60	885000	47000				109000	19000
	giugno '61			37000	98000	726000		
I media	ottobre '61	664000	119000				316000	194000
	giugno '62			46000	183000	433000		
II media	ottobre '62	516000	83000				231000	132000
	giugno '63			14000	108000	396000		
III media	ottobre '63	438000	42000				120000	41000
	giugno '64			—	59000	415000		
TOTALE	ottobre '56 giugno '64						1315000	531000

Tablo C

INSEGUIMENTO DELLA LEVA 1951

		COMPOSIZIONE DELLA CLASSE		SCRUTINI O ESAMI			PERSI	
CLASSE	DATA	ISCRITTI	DI CUI RIPET.	RITIRATI	BOCCIATI	PROMOSSI	ALLA CLASSE	ALLA SCUOLA
I elementare	ottobre '57	654000	154000					
	giugno '58			105000	76000	610000		
II elementare	ottobre '58	688000	158000				187000	69000
	giugno '59			69000	107000	763000		
III elementare	ottobre '59	675000	62000				175000	42000
	giugno 60			45000	67000	782000		
IV elementare	ottobre '60	652000	90000				193000	27000
	giugno '61			65000	62000	725000		
V elementare	ottobre '61	647000	122000				127000	10000
	giugno '62			63000	69000	695000		
I media	ottobre '62	666000	99000				278000	161000
	giugno '63			39000	178000	452000		
II media	ottobre '63	539000	79000				216000	70000
	giugno 64			22000	101000	408000		
III media	ottobre '64	485000	91000				123000	47000
	giugno '65			42 000	436 000			
TOTALE	ottobre '57 giugno '65						1213 000	465000

Tablo C Devam

INSEGUIMENTO DELLA LEVA 1951

		COMPOSIZIONE DELLA CLASSE		SCRUTINI O ESAMI			PERSI	
CLASSE	DATA	ISCRITTI	DI CUI RIPET.	RITIRATI	BOCCIATI	PROMOSSI	ALLA CLASSE	ALLA SCUOLA
I elementare	ottobre '57	654000	154000					
	giugno '58			105000	78000	610000		
II elementare	ottobre '58	638000	138000				161000	66000
	giugno '59			69000	107000	765000		
III elementare	ottobre '59	672000	82000				175000	62000
	giugno '60			45000	67000	782000		
IV elementare	ottobre '60	698000	90000				165000	27000
	giugno '61			48000	82000	725000		
V elementare	ottobre '61	847000	122000				127000	10000
	giugno '62			63000	69000	668000		
I media	ottobre '62	668000	69000				278000	169000
	giugno '63			39000	176000	452000		
II media	ottobre '63	588000	79000				218000	70000
	giugno 64			22000	101000	406000		
III media	ottobre '64	488000	51000				123000	47000
	giugno '65			42 000	498 000			
TOTALE	ottobre '57 giugno '65						1213'000	465000

Tablo C Devam

TABLO C'NİN NOTLARI

Çalışmamızda sayfa 92'den 110'a kadarki veriler, Tablo C'nin (1950 kaydı) 1:29.900 ölçeğine indirgenmiştir. Koyu renk ile belirtilen rakamlar, tahminlerdir.

Kayıt olmuş öğrenciler ile başarısız öğrencilere ilişkin rakamlar, ISTAT verilerinden alınmıştır. Okuldan ayrılanlara, zayıf not alanlara ve okulu bırakanlara dair sayılar, ISTAT verilerinden derlenmiştir.

Bununla birlikte tekrar edenlere dair ISTAT verileri, kullanışlı değildir. Gerçekte Bakanlık, 15 Mart tarihinden sonra okuldan ayrılan öğrencileri bile tekrarlayanlarla bir tuttu lakin bu toplam sayıyla ne kadar örtüştükleri konusunda bir sonuç vermemektedir. Bu nedenle biz hipotezimizde (ki muhtemelen bunlardan biridir), çalışmalarını birlikte yapan tüm yükselmiş öğrencilere ilişkin hesaplamalarımızı baz aldık. Bu, bir üst sınıfa geçen öğrencilere dair rakamları, müteakip yıl içinde okula kayıt yaptıran öğrencilerin sayılarından çıkararak elde edilmiştir.

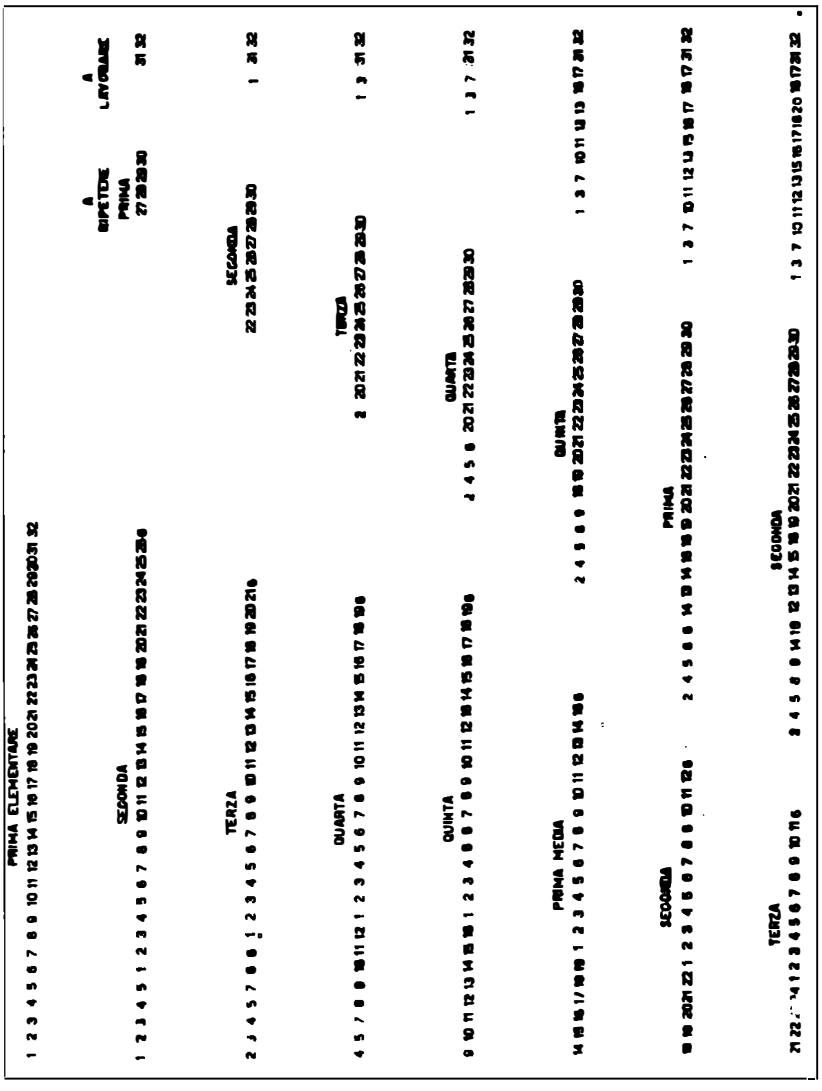
Hipotezimiz tam olarak doğru değilse, okuldan kaybolan öğrencilerin sayısı, bizim hesapladığımızdan daha bile fazladır.

Bu argüman, *ilkokul* V[15] için geçerli değildir. Bu sınıfta okuldan kaybolan öğrencilerin sayısı, başarısız olanlardan daha yüksektir. Yani bu sınıfa devam etmeyen çok sınıf atlamış öğrenci vardır.

Bu Tablo'da okuldan kaybolan öğrenciler, öğretmenin doğrudan sorumlu olduğu öğrencilerdir. Yine de iyi bir öğretmen, Tablo B'de atıf yaptığımız okuldan kaybolan öğrencilerle ilgi-

li kaygılanmalıdır. Yani bu öğretmenin sınıfını tekrar eden öğrencilerle ilgili kaygılanılmalıdır. Belki de öğretmen öğrencileri sınıfta bırakan meslektaşı, öğrencilerle ilgili bilgi almıştır.

Dolayısıyla Tablo B'deki okuldan kaybolan öğrencileri Tablo C'dekilere eklersek ve onların hepsini aynı öğretmene hatırlatırsak, absürt bir şey yapmamış oluruz. Bu yüzden metin ile tablolar arasında yalnızca paralellik kurmaya çalışmadık. Gerçekten de istatistiksel tablolarda bir çocuk, iki öğretmeni tarafından sınıfta bırakılsa dahi hesaplanmalıdır.

PRIMA ELEMENTARE
SECONDA
TERZA
QUARTA
QUINTA
PRIMA MEDIA
SECONDA
TERZA
PRIMA
SECONDA
TERZA
QUINTA
PRIMA
SECONDA
A BICICLETTE
A LAVORARE

Tablo D

TABLO D'NİN NOTLARI

Bu tablo, 108. sayfadaki şekle dayanmaktadır. Bununla birlikte burada tek tek çocuklar tespit edilebilir. Örneğin koyu renk 6 rakamı, Pierino'nun şartlarındaki bir çocuğu temsil etmektedir (Bakınız sayfa 94).

1'den 32'ye kadarki sayılar, öğretmenin (tekrar edip etmedikleri dikkate alınmaksızın) *birinci* (*ilkokul birinci*) sınıfta sorumlu olduğu öğrencileri göstermektedir.

Koyu renkteki sayılar, sonradan gelen (tekrar edenler ve Pierino) öğrencileri göstermektedir.

Her üç sütundaki çocukların sayısı, 1951 yılı kayıtlı ve 1: 29.900 ölçekli Tablo C'ye tekabül etmektedir.

ETÀ	ETÀ E ANNO DI CORSO													
	ELEMENTARI					MEDIE			MEDIE SUPERIORI					TOTALE
	1	2	3	4	5	1	2	3	1	2	3	4	5	
	DATI ASSOLUTI													
5	14191	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14191
6	713404	45718	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	759122
7	106699	613889	47282	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	767870
8	29909	161345	538985	43209	—	—	—	—	—	—	—	—	—	773448
9	12231	65547	171881	517438	43030	—	—	—	—	—	—	—	—	810127
10	4886	26569	75355	199689	454737	42791	—	—	—	—	—	—	—	804027
11	2532	12833	35528	102577	209748	325123	35850	—	—	—	—	—	—	724191
12	1144	5052	14675	43069	97775	182580	205408	30237	382	—	—	—	—	580322
13	525	1871	5534	15157	40162	82715	130350	153945	23453	382	—	—	—	454094
14	143	397	1039	2432	6497	18083	44784	74265	69923	15499	248	—	—	233310
15	—	—	—	—	—	4932	15266	38476	49398	54307	12918	242	—	175539
16	—	—	—	—	—	1849	4722	15444	29348	43719	44261	13062	162	152567
17	—	—	—	—	—	986	1474	5267	13398	26951	31993	35730	10572	126371
18	—	—	—	—	—	552	562	1747	5602	12978	19802	27124	25666	94033
19	—	—	—	—	—	547	281	841	2779	6500	11305	19376	21556	63188
20	—	—	—	—	—	380	163	578	1157	2511	4974	10237	14137	34137
21 e +	—	—	—	—	—	469	148	476	1560	2490	3987	9262	15337	33729
	%ALUNNI DI CIASCUN ANNO DI CORSO													
5	1,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,2
6	79,5	5,1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11,5
7	12,5	63,7	5,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11,6
8	3,6	17,9	60,5	4,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11,7
9	1,5	7,6	19,3	56,0	5,0	—	—	—	—	—	—	—	—	12,3
10	0,6	3,2	8,5	21,6	53,4	6,5	—	—	—	—	—	—	—	12,2
11	0,3	1,8	4,0	11,1	24,6	49,2	8,2	—	—	—	—	—	—	11,0
12	0,2	0,6	1,7	4,7	11,5	27,6	45,8	9,4	0,2	—	—	—	—	8,8
13	0,1	0,3	0,8	1,8	4,7	12,5	29,7	47,9	11,9	0,2	—	—	—	6,9
14	—	—	0,1	0,3	0,8	2,7	10,2	23,1	35,5	9,4	0,2	—	—	3,5
15	—	—	—	—	—	0,7	3,5	12,0	25,1	32,9	10,0	0,2	—	2,7
16	—	—	—	—	—	0,3	1,1	4,8	14,9	26,4	34,2	11,4	0,2	2,3
17	—	—	—	—	—	0,1	0,3	1,6	6,8	16,3	24,7	31,1	12,1	1,9
18	—	—	—	—	—	0,1	0,1	0,5	2,8	7,9	15,3	23,6	29,4	1,4
19	—	—	—	—	—	0,1	0,1	0,3	1,4	3,9	8,7	16,8	24,6	1,0
20	—	—	—	—	—	0,1	—	0,2	0,6	1,5	3,8	8,9	16,2	0,5
21 e +	—	—	—	—	—	0,1	—	0,2	0,8	1,5	3,1	8,0	17,5	0,5

Tablo E

TABLO E'NİN NOTLARI

Bu Tablo'daki veriler, ISTAT 1963, "Distribuzione per età degli alunni delle scuole elementari e medie [*İlk ve ortaokuldaki öğrencilerin yaşlarına göre sınıflandırılması*]" kitabındaki Tablo 5A ve B'den elde edilmiştir.

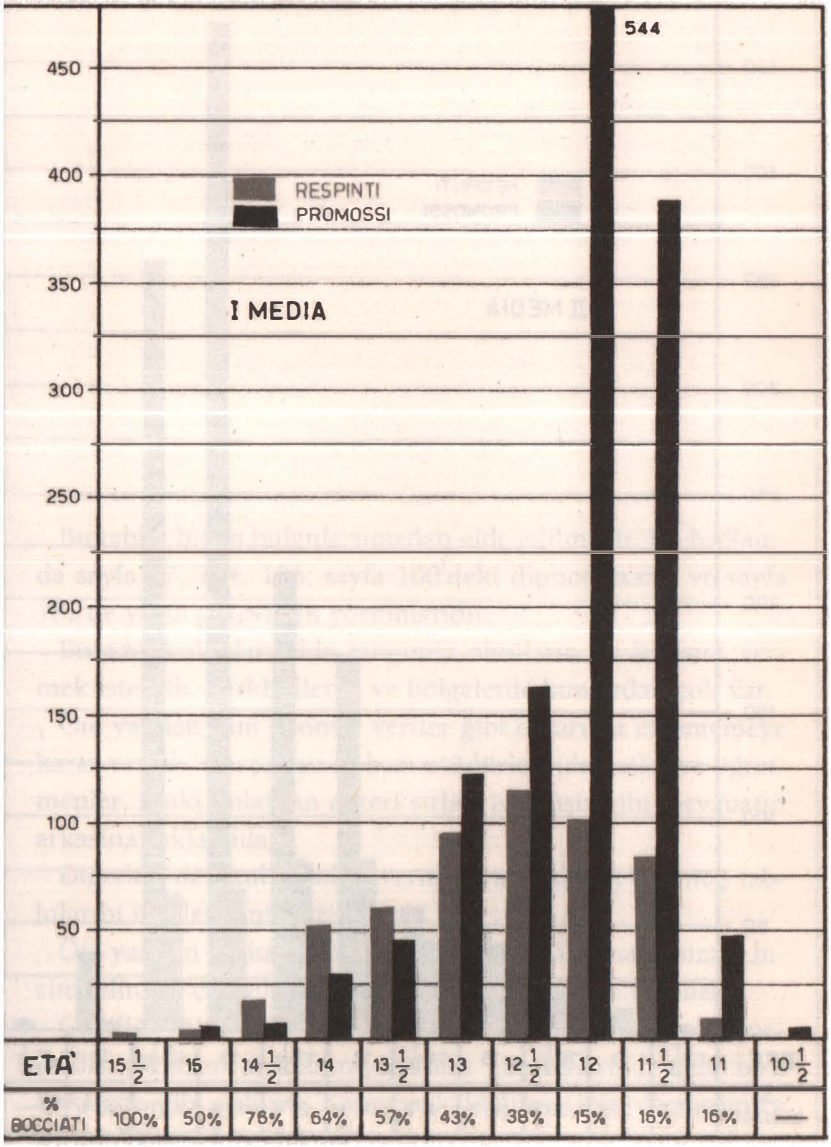
Yaşları, öğrencilerin 31 Aralık 1959'da kaç yaşında olduklarına göre değerlendirilmektedir.

31 Aralık'ta henüz 6 yaşına gelmemiş 14.191 çocuk hakkında bilgi edinemedik.

Hukuken bu şartlarda kayıt yaptıran öğrenciler, yalnızca 1 Ocak2ta doğanlar olabilir (yaklaşık 2.000 çocuk).

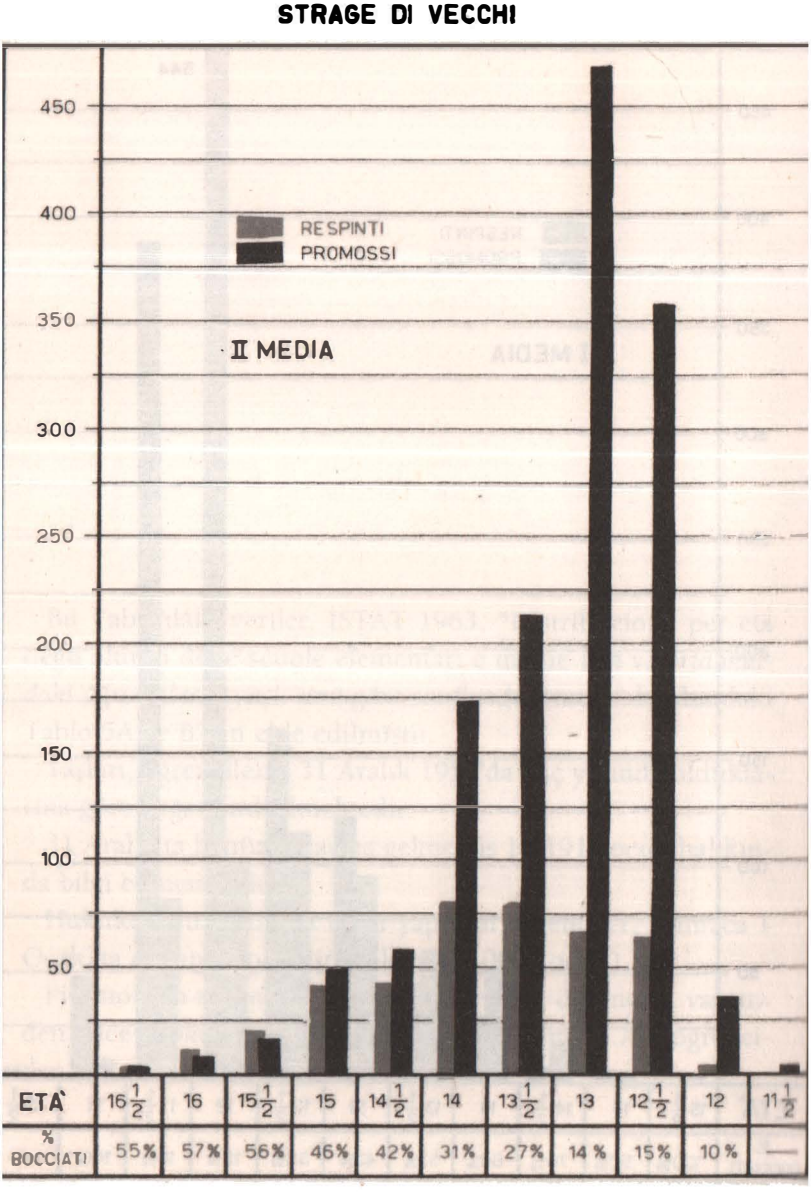
Pierinoların sayısı, bu bilinmeyen 14.191 öğrenciyi, vaktinden önce *ilkokul ikinci sınıfa* başlayan toplam 45.718 öğrenciden çıkartarak elde ettik.

STRAGE DI VECCHI

ETA'	15 1/2	15	14 1/2	14	13 1/2	13	12 1/2	12	11 1/2	11	10 1/2
% BOCCIATI	100%	50%	76%	64%	57%	43%	38%	15%	16%	16%	—

Tablo F

Tablo F Devam

TABLO F'NİN NOTLARI

Bu tablo, bizim bulgularımızdan elde edilmiştir. Bu bağlamda sayfa 97, 104, 106; sayfa 100'deki dipnot xxxvii ve sayfa 182'de yazılı görevlerin yorumlarıdır.

Burada, bulguları elde ettiğimiz okulların da listesini vermek isterdik. Farklı illerde ve bölgelerde bunlardan çok var.

Öte yandan tüm anonim veriler gibi onları da eklememeye karar verdik. Gerçek şu ki bazı müdürler, idareciler ve öğretmenler, sanki onlardan askeri sırları istemişiz gibi mevzuatın arkasına saklandılar.

Diğerleri de okulun adını vermememiz kaydıyla sonuç tablolarını incelememize izin verdi.

Öte yandan başkaları bize zorluk dahi çıkarmadı, bizzat bizim adımıza çalıştılar ve bize kıymetli tavsiyeler verdiler.

Gizliliğe dair düzenlemelerin var olup olmadıklarını öğrenemedik. Resmen açıklanmış verileri gördüklerinden bu bize imkânsız gibi geliyor. Kararsız kaldığımız için dostlarımıza sorun çıkarmak istemedik.

Dipnotlar

1. *Ai meno-amici*; "mesafeli duran arkadaşlar" şeklinde çevrilebilir.
2. *I ritirati*; "emekli olmuş" anlamına gelmektedir.
3. İtalya Yıllık İstatistikleri.
4. Yıllık Eğitim İstatistikleri.
5. İtalya İstatistikleri Dergisi.
6. ISTAT, *Istituto nazionale di statistica*, (Ulusal İstatistik Enstitüsü).
7. *Scrutinati*. Bu kelime, öğretmenlerin değerlendirdiği öğrencilere atıf yapmaktadır. Onların sınıfta kalmaları ya da bir üst sınıfa geçmeleri bu değerlendirme baz alınarak gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle öğrenciler, sınavlara girmezler.
8. *Ci è stata suggerita*, suggerire, "önermek, tavsiye etmek", fiilinin *passato prossimo* (yakın geçmiş zaman) üçüncü tekil şahısının edilgen halidir.
9. *I persi*, "kaybolmuş" anlamına gelmektedir.
10. *In queste note*, "bu notlarda" anlamına gelmektedir.
11. *Poi ci ricamano sopra*, "o zaman onları ördüler" anlamına gelmektedir. *Ricamare* fiili; bu makalelerin, gerçeklerle örtüşmeme ihtimaline karşın bu paragrafta ima edildiği gibi oldukça detaylandırıldığını göstermek için kullanılmıştır.
12. Kullanılan deyim: *di sana pianta*.
13. Karşılaştırın 115. dipnot, Birinci Bölüm.
14. *Persi alla scuola*, "okullardan kaybolmuş" anlamına gelmektedir.
15. İlkokuldaki beşinci sınıf (*quinta classe*).

NOTLAR VE YORUMLAR(*)

Bölüm Bir

Lorenzo Milani, *Bir Öğretmene Mektup*'a bir önsöz yazması için Mimar Michelucci'yi görevlendirmişti. Öte yandan bu önsöz, orijinal baskıda yer almadı. Nihayet 2007 yılında, *Mektup*'un basımının 40. yılında Michele Gesualdi'nin editörlüğünde dâhil edildi ve aynı yayınevinde, Libreria Editrice Fiorentina'da yayımlandı (Battelli, s. 451; Gesualdi, 2007: s. XIV-XIX).

Giriş

Bu girişte *Bir Öğretmene Mektup*'un yazarları, Barbiana'da bulunan ve el yazmasının taslak çalışmalarına şu ya da bu şekilde katkıda bulunmuş herkese teşekkür etmektedirler. *Mektup*'un yazıldığı sırada Barbiana Okulu'ndan Don Lorenzo'nun yakın çalışma arkadaşı Adele Corradi, şunları dile getirir: "*Mektup* hemen hemen bitmiş ve Don Lorenzo, okumaları için

* Bu bölümdeki "Yazarlara kişisel mektup", (2008), bu kitabın iki yazarı ile Lorenzo Milani'nin meslektaşları arasındaki karşılıklı yazışmalardır.

arkadaşlarına vermişti. 'Bitirdik' dedi bana o gün, 'bitirdik zira Mario ve Daniele beğendi. Onun hakkında hey şeyi sevdiler, çok sevdiler, her ikisi de.' Mario Becchi Vicchio'nun belediye başkanıydı ama bir köylü olarak doğmuştu. Daniele Njair bir doktor oldu lakin Kenya'da bir köydeki barakada doğdu. Her ikisi de bir köylü çocuğu için eğitime alternatif olarak ahırda bir inek boku temizledikleri çocukluk yıllarını çok iyi hatırlıyorlardı" (Corradi, s. 106).

Zorunlu Eğitim Öğrencileri Sınıfta Bırakamaz

Enrico Zagli; Lorenzo Milani ve Barbiana öğrencilerinin, bazılarının *Magistrale* veya Öğretmen Okulu'nda yaşadığı kötü deneyimin ardından *Bir Öğretmene Mektup*'u yazmaya nasıl karar verdiklerini şöyle anlatmıştır: "[*Mektup*'u, ç.n.] yazma fikri, bazılarımızın ilkokul öğretmeni olmaya karar vermesi ve ilk kez Latinceyle birlikte *Ortaokul* diplomasını alması ve ardından Floransa'ya *Öğretmen Okulu*'na gitmesiyle ortaya çıktı. Orada kendilerini rahat hissetmiyorlardı ve yılın sonunda sınıfta kalmışlardı. Bu, *Bir Öğretmene Mektup*'un, devlet okuluna karşı yazılmış bir mektubun, nasıl ortaya çıktığını açıklamaktadır. Gerçekten de çoğumuzu aylarca meşgul eden uzun ve meşakkatli bir süreçti. Başrahip'in yardımı olmaksızın bu şaheseri yazamadık. Her şeyi idare eden oydu" (Yazarlara kişisel mektup, 2008). Zagli'nin yazdıklarından da anlaşılıyor ki öğrenciler, mektubun yazımına ciddi bir şekilde iştirak etmişlerdi ve devlet okulunda yaşadıkları olumsuz tecrübe de tüm çalışmanın merkezi teması olmuştu. Öte yandan Milani'nin tüm bu girişime, kitabın üzerinde kalıcı ve gözle görülür bir etki bırakarak, bir anlamda yön verdiği de kesindir. Enrico'nun *Öğretmen Okulu*'ndaki kötü deneyimi, Barbiana öğrencilerinin bu mektubu yazma görevini üstlenmelerinin temel nedenlerinden biriydi. Bizzat Milani'nin bir mektupla, Barbia-

na'dan, o dönemde yurt dışındaki öğrencisi Edoardo Martinelli'ye açıkladığı gibi "Hâkimlerinkine benzer muazzam bir mektup üzerinde çalışıyoruz. Bu mektup, *Ortaokul*'daki (kadın) öğretmenlerin yazdıklarına karşı yazılıyor. Enrico, konuyla yakından ilgileniyor ve tutkuyla yazıyor" (7 Temmuz 1966. Battelli, s. 461).

Çekingenlik

Don Lorenzo bu ürkekliği, kardeşi Michele ile evlat edindiği yetim Francuccio'ya yazdığı bir mektupta örneklerle açıklamaktadır. Don Milani, daha sonra *Bir Öğretmene Mektup'un* yazarları arasına katılacak Barbiana'dan başka bir öğrencisiyle ilgili olarak Francuccio'ya yazdığı mektupta (28.02.1966), Nevio'nun, kendisinin kanser tedavisi sırasında ihtiyaç duyduğu kanı bağışlamak için hastaneye nasıl gittiğini anlatır. "Cumartesi günü Carlo, Mileno ve Aldo, bana kan vermeye geldiler. Önce az da olsa korktular ama sonra yaşadıkları macerayı düşündükçe çok mutlu oldular. Şimdilik bu kanın tamamına ihtiyacım olacağını sanmıyorum. Lakin bu davranışlarıyla böyle bir durum karşısında nasıl hareket etmeleri gerektiğini öğrendiler; artık üzerinde kan gruplarının yazılı olduğu organ bağışı kartları var. Cumartesi Nevio kan vermeye geldi lakin saçları o kadar bakımsızdı ki kırpılmış bir koyun postuna benziyordu. Ona bir sepici gibi davrandım ve bana saygı duyduğunu göstermenin kan bağışlayarak değil uygar bir çocuk gibi davranarak mümkün olacağını söyledim. Bir çiftçi gibi narindi, korkudan yüreği ağzına gelmişti. Misal Barbiana'da Aşai Rabbani Ayini'ne katılacaksa, muhlis bir inançla ekmek ve şarap alır ve ona bunu yaptırmak için birinin yardımına ihtiyaç da yoktur. San Martino'da Aşai Rabbani Ayini'ne katılacaksa, kilisenin arkasında ayakta bekler, tepki vermez, diz çökmez, hatta Tanrı'nın bir lütfu olsa bile Aşai Rabbani

Ayini'de ekmek ve şarap almaz" (Gesualdi, 2006: s. 254-255).

Birleşik Sınıf

Michele Gesualdi'ye göre Barbiana'da, içinde beş farklı sınıfın bulunduğu bir derslikten oluşan bir ilkokul vardır. Bu derslik, her gün Floransa'dan tüm yolu yokuş yukarı çıkmak zorunda kalan genç bir hanımefendi tarafından idare edilmektedir. "Hastalık yüzünden okula gelmediği günler, geldiği günlerden daha fazlaydı. Bazen, vekil bir öğretmen gönderirlerdi ama o da hiçbir zaman 9.30-10.00'dan önce gelemezdi. Çocuklar bir süre beklerdi, sonra belediye okulundan çıkarak, yaşlı öğrencilerin rehberliğinde eylem yaparlardı. Bir teknik okulu olan Don Lorenzo, o günlerde bir ilkokul da tertiplemişti" (Gesualdi, 2006: s. 141). *Hâkimlere Mektup*'ta bizzat Lorenzo Milani, Barbiana'daki durumu, oraya gitmeden değerlendirir; bahse mevzu durum, onu dağlık köyde kendi okulunu açmaya yöneltmiştir: "Benimkisi bir dağ cemaati. Oraya vardığımda sadece bir ilkokul vardı. Tek bir derslikte beş sınıf. Çocuklar, beşinci sınıfı yarı cahil bir şekilde bitiriyor ve çalışmaya başlıyordu. Utangaç ve horlanmış bir şekilde. O zaman bir kilise papazı olarak kendimi onların uygar gelişimine adamaya karar verdim; ve bu yalnızca dini ve ticari gelişimleri bakımından olmayacaktı. Yine bu nedenle, papazlığımın en önemli kısmı olan bu son on bir yılda bir okul meydana getirdim. Şehirde yaşayanlar, genelde şehrin hareketliliği karşısında afallar. Bir gün 12 saattir. Bir yıl 365 gün. Oraya gitmeden önce çocuklar, şehirde yaşayanlara yün ve ekmek üretmek için (birlikte çok sıkı çalışarak) aynı zamanı harcıyorlardı. O zaman kimsenin gıkı çıkmıyordu. Şimdiyse onların aynı zamanı okulda geçirebilmelerini sağlıyorum, onlar da kendileri için fedakârlık yaptığımı söylüyorlar" (Milani, tarihsiz: s. 31).

Zorunlu Eğitim

Barbiana Okulu'nun, Vicchio çevresindeki dağlık bölgenin ivedi bir ihtiyacına cevap verdiği oldukça açıktır. Hatta denilebilir ki komşu bölgedeki kız ve erkek çocuklara, akademik ve mesleki kurumlara yükselmeleri ve bu minvalde iyi bir iş ve yüksek hayat standardı sağlamaları sürecinde yalnızca *ortaokul* çare olabilirdi. Barbiana'daki çocuklardan Nevio, *Mektup*'un yazılma sürecinde yaşadığı kişisel deneyimlerini şu cümlelerle açıklar: "İlkokulu bitirdiğimde Barbiana, çevresindeki dağ köylerinde yaşayanların eğitimle ilgili tek çözümüydü. Vicchio'da belediyemize bağlı bir *Ortaokul* yoktu. Bir tane Borgo San Lorenzo'da vardı ama o da eve on beş kilometre uzaklıktaydı. O zamanlar okul servisleri yoktu. Barbiana'ya gitmek için tek seçenek kalıyordu; yılın üç yüz altmış beş günü bir saati dışarıya diğer bir saati de içeriye doğru yürümek" (Yazarlara kişisel mektup, 2008).

Barbiana

San Martino'daki oğlanlardan biri, *Bir Öğretmene Mektup*'un yazarlarından Nevio Santini'ydi. "Papaz Okulu", Don Milani'nin üçüncü okuluydu. 1947 yılında papaz olduğunda Milani, ailesinin 24 tarım arazisini çiftçilere kiraya verdiği Gigliola'daki malikânesinin yakınlarındaki Montespertoli'ye gönderildi. İlk eğitimini burada aldı. Öğrencilerinden biri, Milani'nin ailesinin çiftliğindeki kiracıların oğullarını nasıl eğittiğini anlatır. "Okula ilk giden Renato Capezzuoli ve bendim [Franco Bini]. Odalarımız ayrıydı ve villanın, misafir odalarının da bulunduğu birinci katındaydı. O zaman Gigliola'dan, aralarında Adolfo Cirri'nin de bulunduğu farklı çocuklara rastlamıştık. Adolfo Cirri, daha sonra benimle Don Lorenzo'nun, her şeyden önce iyi bir eğitim almamız için bizi kabul

ettiği papaz okuluna geldi. 1949 yılının Ağustos ayında ben Yatılı Ortaokula başladım çünkü burada ilkokul yoktu. Bu nedenle Don Milani, *Ortaokula* girebilmem için bana birinci, dördüncü ve beşinci sınıfı iki yıl okuttu. Çok kültürlüydü ve yabancı diller hakkında her şeyi biliyordu. Bize coğrafya, tarih ve İtalyanca öğretti. Çalışmaktan zevk alıp ders sayısını artırdığımızda Lorenzo, dersleri daha sona Barbiana'da tamamlamıştı: Bahçede ya da evde Lorenzo'nun çevresinde tam bir daire oluştururduk. Lorenzo'ya göre kitaplar, ve dolayısıyla bilgi, her şeydi. Biz çocuklara aktarmak için her şeyle ilgileniyordu. Pek çok kitabı ve her konuyu biliyordu" (Borghini, s. 26). Bununla birlikte birkaç ay sonra Don Lorenzo, San Donato'da, oradaki hasta kilise papazına yardımcı olmak için *cappellano* [vaiz, ç.n.] olarak daimi bir görev üstlendi. Orada Milani, Sandonato'nun işçi sınıfı çocukları arasındaki pastoral papazlığı sırasından vaktinin çoğunu alan bir gece okulu kurdu. 1954 yılında, bu işlerden uzaklaştırıldı, kelimenin tam anlamıyla sürüldü; Barbiana'nın nüfusu azaltılmış dağ cemaatinin kilise papazlığına terfi ettirildi. Burada da üçüncü okulunu kurdu; bu okul Barbiana ve dağ köylerindeki çocuklar için tam gün eğitim veren bir okuldu.

Orman

Barbiana'daki öğrencilerden Enrico Zagli, kendi kişisel deneyimini de benzer sözlerle dile getirir: "Barbiana yakınlarında bir papaz bölgesinden geliyordum. Orada *birleşik* sınıftaydım. Okulu bitirdiğimde ormana giden babamın izinden gitmekten başka çarem yoktu. Borgo San Lorenzo'ya gitmek marifet istiyordu; ne paramız vardı ne de imkânımız. Bir gece babamı küçük bir tava, pil ve bir çift çizme ile eve dönerken gördüm. Don Lorenzo'yla konuşmaya gittiğini ve kendisinin bizi Barbiana Okulu"na kabul ettiğini söyledi. On bir yaşımday-

dım. Ve hayatıma o dağda başlamıştım, yürüyerek bir saatte gittiğim dağda" (Yazarlara kişisel mektup, 2008). Birleşik sınıf, her yaştan öğrencinin ihtiyacını karşılayan bir sınıftı.

Masalar

Lorenzo Milani'nin yakın arkadaşı, Don Lorenzo ile iyi bir ilişkisi olan ve Barbiana çevresindeki köylerden gelen oldukça az sayıdaki papazdan biri olan Don Cesare Mazzoni, Barbiana'daki tasarruf ile ilgili şu yorumlarda bulunmaktadır: "Barbiana Okulu'nda; birbirine eşit beş sandalye, birbirine eşit üç masa bile yoktu ama bu durumda bile çalışılabileceği konusunda ikna olmuştum. Şüphesiz ki en fakir okul burası; ama bakmanız değil görmeniz gerekiyor. Uygulamalar, çalışma araçları, raflar vs. her şey, çocuklar tarafında minimum maliyetle üretilmektedir" (Gruppo Don Milani, Calenzano, 1997: s. 86).

Adele Corradi'nin yorumu şöyledir: "Benim okulumda öğrencilerim ve ben, dört ya da beş saat sonra tam anlamıyla bitkin hissederdik. Barbiana'da bütün gün okulda kalıyorlardı ama geceleri enerjilerinden hiçbir şey kaybolmuyordu. Çoğu zaman kendime bunun nedenini sormuşumdur." Ona göre bunun nedenlerinden biri şudur: "Gerçek şu ki kesinlikle hazıra konmuyorlardı. Masaların etrafındaki her öğrenci fikrini özgürce ifade edebiliyordu. İşte bu onların motivasyonuydu" (Borg, Cardona ve Caruana, 2009: s. 248). Milani ise Barbiana'nın tasarrufunu, okulu ziyaret etmek için izin isteyen Pisa'dan bir öğrenci grubuna bizzat şöyle açıklar: "Görünüşte problem, Barbiana'nın bir okula benzememesidir. Dikkatsiz bir ziyaretçi; bir pergola, birkaç tane masa, kitaplarıyla oraya buraya dağılmış birkaç çocuk ya da zaman zaman hepsini bir koltuğa çökmüş bir papazın etrafında toplandığını görecektir; bu nedenle şehir-burjuva-entelektüel-öğrenci eğitimi alan zi-

yaretçi, karmaşık okuldan ziyade karmaşık oturma odasından ilham alacaktır. [...] Keşke elimde bazı semboller olsa (ahşap bir platform, bir kara tahta, yoklama defterinin açık olduğu bir masa vs.); o zaman ziyaretçi, bize parmaklarının ucuyla yaklaşır ve ait olmadığı ve bizzat başından itibaren doğru tutum takınacağı bir okula denetleyici olarak kabul edilmenin onurunu duyardı. Bu türden iktidar sembolleri göstermeye dair herhangi bir isteğim yok lakin ben sizi uyararak yeterince nezaket gösteriyorum. Bu nedenle konuya bu şekilde yaklaşmalısınız" (Battelli, s. 434).

El Üstünde Tutulanlar

Barbiana'da yaşam sertti ama Milani'nin öğrencilerine karşı gösterdiği umursama duygusu ile doluydu. Öğrencilerinden birtakım temel kurallara uymalarını bekliyordu. Bazen bazı temel kuralları uygulamaya zorlaması, muayyen öğrenciler için fazlaymış hissi vermiş olabilir. Öğrencilerden Nello, bu tasarrufun aurasını ve bundan kaynaklanan hassas umursamayı şu cümlelerle açıklar: "Alelade bir günde, okula 7.45'te geliyorduk, bizim refahımız için gerekli ve onun için son derece önemli olan ilacı almamız için on beş dakika daha zaman tanınıyordu. 8'de derse başlıyorduk; istemediğiniz halde beş dakika gecikirseniz, sizi eve gönderiyordu ve ailenizden birinin eşliğinde tekrar dönmek zorunda kalıyordunuz" (Yazarlara kişisel mektup, 2008). Milani'nin yakın arkadaşlarından Adele Corradi, Milani'yle ilişkisini şu sözlerle anlatır: "Dostça ama abartmadan. Birbirimize kibar davranırdık *[Ci si dava del 'lei'!]*" (Yazarlara kişisel mektup, 2008). Bu ifade, Corradi'nin, Barbiana'da öğrencilere gönüllü olarak yardım ederek geçirdiği üç yıl gerçeği ışığında ele alınmalıdır.

Ara

Enrico Zagli, bize Barbiana'da yaşanan sıradan bir günle ilgili kısa bir tasvir yapıyor. "Okul sabah sekizde başladı. Yaşça büyük öğrenciler, 12.30'a kadar genç öğrencilere ders verdi. Başrahip, İtalyanca dersi verdi. Öğle yemeğinden sonra ağaç kesimi, yol bakımı gibi işleri anlamak için çeşitli çalışmalar yaptık. Daha sonra bir yüzme havuz inşa ettik ve Başrahip bize yüzme dersi verdi. Kış aylarında bazen kayak yapmaya giderdik. Sonra saat 2.00 gibi mektup ve gazete okuması yapıldı. Daha sonra da herkes bireysel çalışma için dağıldı. Günler birbirinin aynı değildi. Zaman zaman biri ortaya çıkar ve Başrahip bu arkadaşımızın bize bir şeyler öğreteceğine kanaat getirirse her şeyi yarıda keser ve misafirimizle konuşurduk. Başrahip toplantı düzenlerdi ve duruma bağlı olarak ya basit görüşmeler ya da tutkulu tartışmalar yaparlardı lakin her şey hepimizin gelişmesi için bir fırsat olabilirdi." *Bir Öğretmene Mektup*'ta ifade edildiği gibi pazar günleri, adet üzere iş günüydü. Zagli, sıradan bir pazar gününü şu sözlerle açıklar: "Pazar sabahı genellikle İncil okumasına ayrılırdı ve bu, her seferinde farklı bir yöntemle yapılırdı. İncil'e; tarihsel, dilbilimsel ve antropolojik bir perspektiften ve sonsuz bir ihtimamla yaklaşırdık. Bazen Mesellere odaklanırdık. Bunlardan biri olan Müsrif Evlat, sekiz ayımızı almıştı. Saat on birde hepimiz Aşai Rabbani Ayini'ne giderdik; vaaz olmazdı ve çok kısa sürerdi. Sonra öğle yemeği yerdik. Öğleden sonra, (Gandi, Sokrates gibi) seçtiğimiz bazı kitapları okurduk. Bazen Calenzano'nun eski öğrencileri ya da başka arkadaşlar bizi ziyarete gelirdi. Ve onlarla sohbet eder ya da bir konu üzerine tartışmalar yapardık. Onlarla çeşitli argümanları tartışırdık" (Yazarlara kişisel mektup, 2008). Tüm bunlar Barbiana öğrencilerinin evlerine döndüklerinde; tarlalardaki, ormandaki ya da hayvan çiftliklerindeki sıkı çalışmadan oluşan yaşamla kurdukları bağı göstermektedir. Barbiana

öğrencisi Edoardo Martinelli'ye yazdığı bir mektupta Milani, *Mektup*'un ilk taslağının ön çalışmasından coşkuyla bahseder. "Size yalnızca çok etkileyici bir cümleyi göstereceğim: 'Okul, daima inek bokundan daha iyidir.' Bir çocuk bunu; buraya gelmeden önce 36 ineğin barakasını temizlemek zorunda kaldığına dikkat çekmek için söyler" (18 Temmuz 1966. Battelli, s. 461; Gesualdi, 2006: s. 262). Elena Brambilla'ya gönderdiği diğer bir mektupta Milani şöyle yazar: "Benim; hafta sonu ve tatil günleri hiç şikâyet etmeden ve bahane uydurmadan günün on iki saati okula katlanan ve mutlu bir şekilde buraya gelen cesur küçük keşişlerim, hiç de kahraman değildir. Aksine onlar; ormanda 14 ya da 16 saat koyun otlatmanın, onlara yakındığım ve bağırdığım Barbiana'da 12 saat eğitim almaktan daha kötü olduğu sonucuna ulaşan (ki haklıdırlar), küçük dikkatsiz tembellerdir" (Gesuadi, 2006: s. 137).

Milani'nin San Donato'daki gece okulundaki eski öğrencilerinden Mario Rosi, onun genel olarak spora karşı tutumuyla ilgili olarak ilginç bir not düşmüştür: "...öncelikle, bir okul sonrası program ayarlandı, sonra da bir gece okulu. Bu noktada önceleri müsamaha gösterilen dinlenme ekipmanı, okulun düzeni ve gerçekleriyle uyuşmaz hale geldi. Bir gece artık bunu kullanmamaya karar verdik ve dinlenme ekipmanını avludaki su kuyusuna attık. Bizi buna Milani yönlendirse de bu kolektif bir karardı: Bize kararlarını asla dayatmazdı ve nihai kararı verse de bunu tartışmaya açardı; daima bizi ikna etmeye çalışırdı" (Gruppo Don Milani, Calenzano, 1997: s. 158).

Barbiana'yı ziyarete gelen öğretmene gelince, Don Milani; sessiz kalmaları ve hiçbir şeye müdahale etmemeleri, ille de bir şeyler söylemek istiyorlarsa Don Milani ile aralarında öğrencilerin önünde anlaşmaya varmaları koşuluyla okula ziyaretçi kabul etmeyi adet edinmişti. Bu, Milani'nin öğrencilerinin; diğer okullardan öğrenciler, öğretmenler, gazeteciler, papazlar, yetişkin eğitimciler, avukatlar, hukukçular ve siyaset-

çiler dâhil farklı hayat tecrübelerine sahip ziyaretçilerden bir şeyler öğrenmeleri için yapılıyordu. Elena Brambilla'ya bir mektubunda (20.06.1961) Milani şöyle der: "Tüm bildiğim, çiftçilerin trajedilerinin tamamen yalnızlıklarına dayandığı, tüm sorunlarının, insanlarla çok az temas etmelerinden kaynaklandığıdır ve bu nedenle şehirli birinin ziyareti halinde, ona sanki bir anatomi laboratuarındaki bir et parçasıymış gibi davranıyorum. Ona, sadece çocuklarımın formasyonunda güzel bir geleneğe vesile olduğu için şükran duyuyorum" (Gesualdi, 2006: s. 147).

Dünyanın Köylüleri

Burada sunulan istatistiksel bilgiler, *Mektup* yazarlarına muhtemelen Mario Cartoni tarafından verildi. Don Milani Roma'daki Cartoni'ye (11.10.1966), *Bir Öğretmene Mektup*'u meydana getiren çeşitli temalarla ilişkili verilerden destek almak istediğini yazmıştır. "İnsanlığın; tarımla, avcılıkla, balıkçılıkla, hayvancılıkla (bir başlık olarak) yaşayan kısmı ile başka faaliyetler yaparak geçimini sağlayan kısmı hakkında bilgi almak için örneğin FAO'dan birilerine sizin gibi soru sormak amacıyla gazeteci kartınızı kullanmak için izninizi istiyorum. Biz, elimizdeki kitaplardan bu bilgileri elde edemiyoruz." Milani, aynı şekilde Cartoni'den, farklı siyasal partilerin, İtalyan Parlamentosu'nda 31 Kasım 1962'de oylanan Yeni *Ortaokul* Yasası ile ilgili olarak nasıl oy kullanmış olduklarını öğrenmek istemişti. Ayrıca şu gibi konularda da bilgi almaya çalışmıştır; "Anaokulu... Latince... sekiz yıllık zorunlu eğitim... akademi... okul inşası... Eğitim bütçesi." "Sorun budur. Mektubumuzda okulla ilgili, *aslında* zenginlerin lehine olan bir sürü şeyi içeren farklı noktalar, bize; yükselen pozisyonu gereği her şeyi yapması beklenen birinin bilinçli kötülüğünü yüklüyor gibidir" (Gesualdi, 2006: s. 271, 272).

Milani, çiftçilerin eğitim ve öğretimle ilgili görüşleri konusunda, kitabı *Pastoral Deneyim*'de şunlara dikkat çeker: "Siz, nasıl okuyup yazacağını bilmeyen ama çocuklarının nasıl okuyup yazması gerektiğini öğrenmesini her şeyden çok isteyen insanlara, bir televizyon karşılığında dağları terk et diyemezsiniz. Ama yine de bu tip şeyleri söyleyen ve insanların kanacağı ve duracağı umuduyla onlara televizyon vermek için kendilerini feda edenler olacaktır. San Cassiano'nun kilise papazı bu isteğe cevap verir ve vakit kaybetmelerine neden olan pek çok embesilin televizyonun etrafında kümelendiğini görünce çok mutlu olur. Ama papaz bunu yapmaya öğleden sonra da devam ederse, çiftçiler çocuklarını papaza gönderirler mi, onları buraya göndersinler diye? Hayır, emin değilim. Bu nedenle başka söze gerek yok, ayrıca bazı gereksiz klişeleri nihayete erdirmemizin tam zamanı. Bunu düşünmek için gereken fikirlerin nasıl ortaya çıktığı bilmiyorum. Ah! Okuldan ormanı, okuluma bakan bir tepeciği ve domuza bakan bir adamı görmek için yalnızca pencereden bakmak zorundayım. Yetişkin ve sağlıklı bir adam, sadece iki oğlunu buraya, okuma yazma öğrenmek amacıyla benim yanıma göndermeyi mümkün hale getirmek istediği için oldukça aptal ve deneyimsiz işlerde zaman harcıyor; okuma yazma konusunda hemen hemen hiçbir şey bilmez ama oğulları bunu sabahları da öğrenecektir!" (Milani, 1997: s. 309)

Çocuk Öğretmenler

Barbiana'da yaşça büyük öğrencilerin, öğrenme grupları olarak kümelendirilen genç öğrencilere ders vermesi gelenek haline gelmişti. Lorenzo Milani, Elena Brambilla'ya yazdığı bir mektupta (25.03.1961) bu sistemin onun "endüstriyel" okulunda nasıl işlediğini anlatır ve genç öğrencilerine, birbirlerine karşı yaptıkları fedakârlıklara vurgu yaparak övgüler yağ-

dırır. Ayrıca Milani, yakalandığı ve *Bir Öğretmene Mektup*'un yayımlanmasını yalnızca birkaç hafta sonra yaşamına son verecek ölümcül hastalıkla ilgili ipuçları da verir: "...bu şekilde bir şeyler organize ettim: Yaşı büyük olan altı öğrenci, konuları aralarında paylaşarak her bir genç öğrenciye iki konu anlatacak. Genç öğrenciler teknik okulun birinci ve ikinci sınıfında okuyorlar. Yaşça büyük olan her bir öğrenci, birinci sınıfa bir konu ikinci sınıfa bir konu anlatıyor. Bu dersler sabahları yapılıyor. Sabahları ders vermeyen diğer yaşça büyük dört öğrenci, resim çalışması yapıyor ya da kendi kendilerine Almanca çalışıyor. Öğleden sonra tüm genç öğrenciler (on üçünün tamamı), yaşça büyük altı öğrenci benim odama gelip Almanca ve teknik resim dersi alırken, serbest çalışıyorlar. Öğleden sonra okul, genç öğrenciler için eğitim sağlayarak fedakârlıklarının karşılığını vermektedir (Bu, her hafta kaybettikleri iki sabahın bir karşılığı olmanın yanı sıra vermek zorunda oldukları derslere yönelik hazırlık sürecinde kaybettikleri zaman için de son derece vazifeşinas bir durumdur.) Ben hastalanana kadar her şey yolunda gidiyordu. Hasta olunca onların genç öğrenciler için yaptıkları fedakârlık ikiye katlandı ve benim derslerim (röntgen çekimleri, testler, ziyaretler, biyopsiler vb. nedeniyle gelemiyordum) yarıya indirildi. Doğal olarak bundan kimse şikâyetçi değildi. Bu çocuklar, hayal edilemeyecek kadar muhteşemdiler ve ben onların büyük ödüle layık olduklarını düşünüyordum. Büyük ödül olarak, genç öğrencilerin eğitimlerinde bir sonuç alır almaz (yani haziran sınavları biter bitmez), *bacaklarım tutarsa*, yaşça büyük altı öğrenciyi Almanya'ya götürmek istiyorum" (Gesualdi, 2006: s. 144).

Siyaset ya da Cimrilik

Milani, *Pastoral Deneyim*'de, yoksulların kendi problemleri-

ni dile getirmek amacıyla birleşik bir cephe oluşturarak, herkesin diğerlerinin refahı üzerinde sorumluluk duyduğu bir dünyada kendi konumlarını iyileştirmek zorunda olduklarına vurgu yapmaktadır. Bu konsepti, *Hâkimlere Mektup*'ta özetlemektedir: "Okulumuzun duvarlarından birinde, yeterince büyük harflerle 'Umursuyorum' [*İngilizce*] yazmaktadır. Bu, Amerikan gençliğinin tercüme edilemez mottosudur. 'Benim için önemli; özünde benim meselem.' Bu, 'Takmıyorum' şeklindeki Faşist mottonun tam zıttıdır'" (Milani, tarihsiz: s. 34). Bununla birlikte bunu yapabilecek konumda olmak için, yalnızca okula giderek elde edebilecekleri elzem araçları kazanmak zorundalar. Freire'nin *Ezilenlerin Pedagojisi*'ni oldukça anımsatan bir dil kullanan Milani şöyle devam eder: "Ama yoksul kızlara ve erkeklere eğitim vermek; onları can alıcı fikirlere maruz bırakarak, onların yoksul bir insanın gurur kaynağının, zalimlerin günübirlik anti sosyal nümayişlerini ve ertesi gün adaletsiz bir dünyaya karşı beyhude bir şekilde homurdanmak için ezilenlerin isimsiz kervanına dönüşlerini taklit etmeye bağlı olmadığını anlamalarını sağlayarak mümkündür. Adaletsiz dünya yoksullar tarafından yeniden düzenlenmeli. Ve onlar bunu, yalnızca okula giden yoksul bir insanda bulunabilecek açık ve tetikte bir zihinle, onu yargılayıp mahkûm ederken yapabilirler" (Milani, 1997: s. 105).

Kızlar

Gerçek şu ki Barbiana'da kızların sayısı oldukça azdı. Ama fiilen mevcuttular. 1965 yılı yaz ayları süresince yurt dışında yaşayan Barbiana öğrencilerine gönderdiği bir mektupta (07.07.1965) Don Milani şunları söylüyor: "Dün Fulvio ve küçük kızı okula gelmeye başladı ve Fabio da küçük kızını, kurdelelediği kesik saçlarıyla getirdi" (Gesualdi, 2006; s. 213).

Adele Corradi, kızların sayısının erkeklerin sayısından daha

az olmasının nedenini açıklaması istendiğinde şunları söylemiştir: "Barbiana'da kızlar, sayıca erkeklerden daha azdı çünkü Barbiana'da kızların doğum oranı erkeklerden daha azdı. 11 ya da 12 yaşındaki bir kızın ailesinden, kızının orman boyunca bir saat yürümesine izin vermesini bekleyemezsiniz" (bakınız *Bir Öğretmene Mektup*, Orman paragrafı) (Yazarlara kişisel mektup, 2008).

Yazım Kuralları

Barbiana öğrencilerinin, dışarıdan bitirme sınavlarına Floransa'daki devlet okulunda girdiklerine yönelik kitaptaki ilk referans buradadır. Başlangıçta her gün sabah erkenden kalkıp en yakındaki belde olan Vicchio'ya özel arabayla gelip sonra da Floransa'nın merkezine gelen treni kullanarak Floransa'ya gidip geliyorlardı. Don Milani bu tabloyu, arkadaşı Francesca Ichio'ya şöyle betimler (23.06.1959): "Bugün, teknik resim ve son ders olarak yazıyı işleyecekler, ayrıca test olacaklar ve yarın da sözlü sınavlara başlayacaklar. Evden sabah beşte çıkıp üç dört gibi dönecekler. Öyle bir dönüş ki, nasıl da şiirsel! Kadınlar, yaşlılar, çocuklar, papazlar, trenin dumanı görünene kadarki bir saat boyunca çoktan vadinin dibine ulaşıyorlar. Evlerimizden tam zamanında çıkarak dikkatlerimizi daima beyaz bir şeridin üzerinde sabit tutup, ki o beyaz şerit yoldur, arabaların geldiği yere doğru gidiyoruz. Nihayet siyah bir nokta görünüyor, sadece burada yaşayanların bildiği bir araba olmalı. On beş dakika sonra araba geliyor; büyücünün gizemli sesini dinler gibi derin bir saygıyla dinleyen, okuma yazma bilmeyen aileler için gazetelerle dolu bir araba" (Gesualdi, 2006: s. 115).

Daha sonra Don Milani, sınav dönemleri boyunca kalmaları için şehir merkezinde Madonnina del Grappa adındaki yetimhanede oda ayarladı. Böylece öğrencilerin dışarıdan bitirme sı-

navlarına Floransa'daki okullarda katılmalarını daha da kolaylaştırmaya çalışmıştı. Bu, Barbiana'daki çocukların sabahları daha uygun bir saatte kalkmalarına ve akşam yapacakları çalışmaya daha çok zaman ayırmalarına olanak tanımıştı.

Ünlü İtalyan yetişkin eğitimci Aldo Capitini'ye yazdığı mektupta (08.06.1960) Lorenzo Milani, öğrencileri sınavları boyunca uzaktayken Barbiana'daki yaşamı şöyle anlatmıştır:

> "Sevgili Profesör. Davetinizi aldım; Floransa'ya gelip de sizi ziyaret etmek için bundan daha uygun bir zaman olamazdı; ama gelemedim çünkü dışarıdan bitirme sınavlarına giren on iki küçük öğrencimle ilgilenmekten başımı kaldıracak vaktim olmadı. Sınavlar daha yeni başladı ve öğrencilerin on ikisini de bir haftalığına Floransa'daki "Madonnina de Grappa" yetimhanesine (ki adını duyduğunuzu umuyorum) yerleştirdim, Barbiana hiç bu kadar sessiz ve şehre karşı sürdürülen bu muazzam savaşla boğuşan bütün oğlanlarla muallâkta kalmamıştı. Sınavlar dürüstçe yapılacaksa Floransa bunu kabul etmek zorunda kalacaktır ama (bundan) [yani "sınavların dürüst yapılacağından"] Mugello'nun sessizliğinden zevk alabilecek kadar emin değilim ve bağırsaklarım on güne, yani ayın18'ine kadar bozulacak. Bu kalıtsal mevsimsel hastalıktan tam manasıyla kurtulup yeniden çocuklarıma kavuştuğum adan itibaren, yine emrinize amade olacağım ve söz verdiğiniz ziyaretinizi sabırsızlıkla bekleyeceğim" (Gesualdi, 2006: s. 136).

Don Milani, Floransa'daki okullarda girmekte oldukları sınavlarda öğrencilerinin hünerlerini sergileyeceklerini düşünüyordu; bu gerçek bir "Titanların Savaşı" olacaktı: Barbiana'nın köylülerine karşı şehirden gelen ve hegemonik kurumları temsil eden mümeyyizler. İtalya'nın fanatik futbol taraftarlarının kullandıkları kelimelere benzer bir dille konuşan Milani, arkadaşı Francesca Ichino'ya öğrencilerinin sınavlarda

yaşadığı deneyimi şu sözlere ifade eder (23.06.1959):

> "Velhasıl bana göre bu öğrencileri sınıfta bırakan profesörün *Confindustria* (İtalya Sanayiciler Birliği) ve dinsel farmasonlarca ayartıldığını söylemek o kadar da zor olmasa gerek; ayrıca bu tür şeylerin onun ve beş altı jenerasyon sonraki yeğenleri için kolay olacağı da oldukça düşük bir olasılıktır... Dün, uygulamalı seminer sınavı için çocuklara Floransa'ya kadar eşlik ettim; mavi işçi tulumu giyinmiş altı öğrenciyle sokakta yürürken, herkes bize bakıyordu. *Ortaokul*un en küçük öğrencileri, gözlerini onlardan alamıyordu. Bu yüzyılımızın *toga virilis*idir. Ve bu öğrencilere hile yapılması halinde, bu ona pahalıya mal olacaktır!" (Gesualdi, 2006: s. 115, 116).

Milani gazeteci Giorgio Pecorini'ye yazdığı bir mektupta, altı Barbiana öğrencisinin sınavlardan aldığı başarılı sonuçları şu şekilde dile getirir (08.10.1959): "Nitekim sınavlar, çocukların istediği gibi gidiyor (dediğim gibi: Okulumun yeterliliği bir sorun teşkil etmiyor ama okul saatleri hala bir sorun). Bu yoksul kurbanların sizin şehirli züppe öğrencilerinizle aynı sonuçları olması kulağa hoş geliyor... Barbiana 6 Floransa 0" (Gesualdi, 2006: s. 131).

Don Milani'nin halet-i ruhiyesi; sözlü ve yazılı sınavların şehirden gelen çocuklarla Barbiana'nın kırsal kültüründen gelen öğrenciler gibi Floransa şehrinin dışındaki tepelerden gelen diğer yok sayılan kültürleri kâmilen ölçmek için yapıldığı gerçeğinden son derece etkilemişti. Yazının belirgin amaçları dahi Barbiana öğrencilerine yabancıydı. Barbiana'da öğrencilerden günlük yaşamlarını etkileyen konularla ilgili yazmaları beklenirdi ve bu nedenle oldukça ufuk açıcı şeyler ortaya çıkardı. *Bir Öğretmene Mektup*, bizzat bunun en açık örneğidir. Öte yandan sınavlar sırasında sönük ve yavan konularla şaşkına dönmüşlerdi. Milani, bu paragrafta üstü kapalı olarak anla-

tılan bu durumu, Elena Brambilla'ya yazdığı mektupta şöyle açmıştır: "Cumartesiden itibaren sınavlarında destek olmak için on üç çocuğumun yanında, Floransa'da olacağım. 'Madonnina del Grappa' yetimhanesinde onlarla kalacağım böylece her sabah saat dörtte onları uyandırmak zorunda kalmayacağım. Her akşam bir Vespa'nın üzerinde telefon etmek için Vicchio'ya gidiyorum. Şu an için haberler berbat. Kompozisyon başlığı: Bir gazete bayisinin önünde. Hiç kimse bir gazete bayisinin ne olduğunu bilmiyordu. Ancak öğretmen bununla ilgili olarak çocuklara bir açıklama getirdikten sonra hayal kurabildiler ve kompozisyonlarını bu hayale dayanarak yazabildiler! Burada dağ insanlarının mesleki tehlikeleri var ve bu 'şehirli insanların' dağlı insanların dünyasında nasıl yaşayacağına dair bir fikir de veriyor. Sorun, onların bütün dünyayı kendilerinden ibaretmiş gibi görmelerinden kaynaklanıyor; hâlbuki öyle değildir; belki küçük değersiz bir kısmıdır" (Gesualdi, 2006: s. 145-146).

Tuzak Saplantısı

Mektup'un yazarları bu iki paragrafta sınav sistemini tanımlamak için negatif metaforlardan yararlanıyorlar. Burada bıçaklara ve tuzaklara dair anıştırmalar, Lorenzo Milani'nin, yazılı sınavları hazırlayan ve sözlü testleri yöneten öğretmenleri bir mahkemeyi yöneten hâkimler ve cellâtlar gibi tanımladığı diğer yazılarını hatırlatmaktadır. Buna ilişkin bir örnek; Don Milani'nin, devletin, gençleri zorunlu hizmetten kaçma yönünde teşvik ettiği gerekçesiyle kendisine karşı açtığı bir hukuk davasında onu savunan eski savunma avukatı Adolfo Gatti'ye yazdığı bir mektupta bulunabilir (11.10.1966). "Üç aydır dertlerimizden kurtulmak için çalışıyoruz. Son derece tutkuyla sürdürdüğümüz ve hâkimlere yazdığım mektuptan daha da özenle hazırladığımız müthiş bir çalışma bu. Bu, geçen yıl öğ-

rencilerimden ikisini sınıfta bırakan (pek çok meslektaşı gibi hâkim ve cellât olmak isterken mesleğinde başarısız olmuş) bir öğretmene mektup. Sanırım önümüzdeki ocak ayına hazır olacak" (Gesualdi, 2006: s. 271).

Hedef

Barbiana öğrencilerinin Cremone Piadena'dan bir grup öğrenciye, daha önce yazılmasına rağmen Paulo Freire'nin dilini andıran bir dille yazdıkları bir mektupta, Barbiana'da sürmekte olan eğitim ve öğretimin temelinde yatan ideolojik paradigmayı ana hatlarıyla ortaya koymuşlardır. "Başrahip bize yüksek bir amaç önermişti: yetişkinler olarak kendimizi eğitime, siyasete, sendikaya, liderliğe adayarak yalnızca komşumuza yardım etmek için kullanabileceğimiz bilginin arayışı. Bu nedenle burada sık sık bunlardan konuşuyoruz ve güçsüzlerin yanında yer alıyoruz: Afrikalıların, Asyalıların, Güneylilerin, İtalyanların, işçilerin, çiftçilerin, dağ insanlarının. Öte yandan Başrahip bize nasıl iletişim kuracağımızı öğrenene kadar komşularımız için hiçbir şey yapamayacağımızı söylüyordu. Bu nedenle diller, burada saatlerimizi alan temel dersti. Önce İtalyanca öğrenmeliydik, İtalyanca öğrenemezsek yabancı dilleri de öğrenemezdik. Sonra mümkün olduğu kadar çok yabancı dil, çünkü bu dünyada yalnız değiliz. Dünyadaki tüm yoksulların birbirlerini anlayabilmeleri ve örgütlenebilmeleri için dil öğrenmelerini istiyorduk. Bu yolla ne zalim kalacaktı ne vatan ne de bunlar için yapılacak savaşlar" (Gesualdi, 2006: s. 178-179).

Barbiana'da öğrenci olan Carla Carotti'nin babası Gino Carotti, öğrencilerin yurt dışındaki yerleşimleri ve Barbiana'ya dönüşleri ile ilgili kişisel deneyimlerini şöyle aktarmaktadır: "Akşam yemeklerini sık sık Don Lorenzo'yla yerdik ve masada konuşmamız tıkanır ve onun Carla (kızım) dâhil çocukla-

rı yurt dışına göndermek istemesini tartışırdık. 'En az üç dil öğrenmek zorundalar çünkü duvarlar çöküyor ve farklı dil konuşan insanlarla iletişim kurarak yaşayacağız.' derdi. Gidecekleri ülkeyi seçebilirler ama yaşamlarını çalışarak ve okuyarak sürdürmek zorundalar. Buradan ayrılmadan önce onlara nelerle karşılaşacaklarını anlatırdı. Onlar döndüklerinde de şöyle derdi: 'İşte benim çocuklarım!' Ve Piskopos gelmiş gibi çanları çalmaya başlardı. Ona her gün yazmalarını istemişti ve tüm mektupları okulda okumuştu. Sürekli olarak okur ve yazardı" (Gruppo Don Milani, Calenzano, 1997: s. 119).

Araçlar

Lorenzo Milani'nin Barbiana'da yabancı dil eğitim ve öğretim konusunda uyguladığı metot, vinil plakları dinletmekti. Bunları temin etmek biraz maliyetli olduğundan büyük yardımsever Elena Brambilla'ya (28.09.1960), bu kayıtların öğrenciler için ne kadar önemli olduğunu anlatan bir mektup yazmıştı. "Evvelki gün X isminde bazı sıkıcı kayıtları dinleyerek Almanca çalışmaya başladık. Kayıtların ödünç alınmalarının yanı sıra metinlerin çoğaltılamamasından kaynaklanan rezilce kusurlar olmasaydı bu iş harika olacaktı. Metinleri çoğaltamıyorduk çünkü firmadaki cadı kadın insanların kayıtları kopyalamasından ve bu nedenle bu kayıtların bir daha satılamamasından korkuyordu. Bu nedenle başka etiketli kayıtları denemek istiyordum. Geçen yıl bize gönderdiğiniz o çok değerli Fransızca olanlara benzer diğer kayıtların oldukça eğlenceli olduğu söylendi bana. Y olarak adlandırılıp T etiketiyle basılmışlar. Longplayda ya da single versiyonda olabilir. Ama benim tercihim single olur zira bu sayede bir cümleyi ya da bir dersi defalarca tekrarlamak mümkün olacaktır. İki grup halinde satılabilir (birinci ve ikinci kur) ve bu şekilde bugün birinci kurla, Noel'de de ikinci kurla bizi mutlu etmenin avantajı-

na sahip olacaksınız" (Gesualdi, 2006: s. 138). Milani, Roma'da RAI-TV'nin müdürü Ettore Bernabei'ye de bir mektup yazıp, mümkün olduğunca yabancı dil öğrenimine yönelik programların yayımlanmasını salık vermişti (Gesualdi, 2006: s. 165).

Monti

Lorenzo Milani; okumak ve çalışmak için harcanan zamana değebilecek ama oldukça zor anlaşılan bir dille yazılan İtalyan klasiklerine alışmaya çalışan öğrencilerin karşılaştıkları zorlukların altını çizmektedir. *Bir Öğretmene Mektup*'un yazarları; Homeros'un *İlyada*'sının da İtalyanca bir versiyonunu yazan şair Vincenzo Monti'yi, *I Sepolchri*'nin yazarı Ugo Foscolo'yu ve Virgil'in *Aeneid*'inin arkaik bir İtalyanca çevirisini yapan Annibal Caro'yu ele almışlardır. Gazeteci Giorgio Pacorini'ye gönderilmesi planlanan ama sonradan vazgeçilen bir mektupta (23.01.1964) Milani, başka bir İtalyan klasiği olan Alessandro Manzoni'nin *I Promessi Sposi*'nin gözden geçirilmiş bir baskısını öneriyordu. Manzoni bu projeyi, onu klasiklerin temsil ettiği yüksek kültürden yararlanma hakları daima reddedilen insanlara yönelik haklı bir edim olarak tasvir ederek destekliyordu. "Öğretim ve öğretimin belirli bir türünde, yani 16-25 yaş arası işçilerin ve 11-16 yaş arası dağ çocuklarının eğitiminde olgunlaştım. İlki, muazzam bir geleceği ve bakir bir alıcıyı temsil etmektedir. İkincisi de şimdiye kadar birleştirilmiş *Ortaokul*un kurulması ile yetişen muazzam bir alıcıyı. Her ikisi de *I Promessi Sposi*'yi gönül rahatlığıyla okuyacak ve ondan oldukça yararlanacaktır; tabii onlara gerekli değişikliklerin yapıldığı bir edisyonu sunabilirsek... Büyük yazarların ölümsüz olduğunu söylüyorlar ama bu, her zamanki gibi, yalnızca imtiyazlı kesimler için doğrudur. Hakikat, 100 yıl sonra, onların daha mütevazı kesimler (tam olarak yetişkin

işçiler ve çalışmalarına devam etmeyen çocuklar) için çoktan ölmüş olmasındadır. 200 yıl sonra, ilköğretim okulu öğrencileri (*ginnasiali*) için de ölmüş olacaklar. 600 yıl sonra onlara Dante denirse, babacıklarının *Lise*deki oğulları için (metinden çok notlarla dolu olacakları için) güçlükle hayatta kalacaklardır vesaire. Öte yandan burada, oldukça istekli insanları konuşuyoruz. Sevgi duyduğum insanlar hakkında; istekli olmayan ya da yapabilecek bir şeyleri olduğuna inanmayan veya onlara yardım eli uzatmazsak karşılaşacakları ilk engelde cesaretleri kırılacak olan gençlerden ve çocuklardan oluşan o muazzam kitle hakkında konuşmamıza müsaade edin. Onları bunun gibi önemli bir kitaptan mahrum bırakamayız. Herhangi bir öğretmen burun kıvırırsa ona, dünün *Ortaokulu*nun rafine çok az genç delikanlısını sevdiğini söyleyeceğiz. Çok az ayrıcalıklının kültürünü sevdiğini. Ona daha dikkatli olmasını çünkü bizim iktidarda olduğumuzu ve onun gibileri Sibirya'ya süreceğimizi söyleyeceğiz. İşte plan budur. Yukarıda yazdığım amaçları açıklayan bir önsöz hazırlayacağım; onu eğitim, sendika, sanat ve siyaset alanlarından çok önemli verilerle donatacağım. Aksi takdirde siz ve meslektaşlarınız bu destek yapıyı, yüksek tirajlı magazin dergilerinden, pedagojik dergilerden, sol ve daha aydın Hristiyan Demokrat gazetelerden veriler düzenleyerek yaparsınız. *Ortaokul*da tanıdığım bir öğretmen, "çeviri"ye özen gösterecekti. Bu çok önemsiz bir şey olurdu, dikkate almaya değmeyecek bir şey. Metin bir bütün olarak kalacaktır. Daha mütevazı ya da daha çekingen veya daha hazırlıksız yahut daha isteksiz okurun herhangi bir zararı olmaksızın yani olay örgüsünü kaçırmaksızın ya da sabrını kaybetmeksizin unutabileceği kısımları ise, yalnızca farklı tipolojik karakterler gösterecektir. Ancak o zaman kendi evinde bütün bir kitaba sahip olacaktır... Anlamsal değişiklikler aza inecektir. Ve bir taşla iki kuş vurulacaktır. İlk olarak okumak daha kolay ve eğlenceli hale gelecektir. İkinci olarak

da çok fazla kitap okumayacak birini, onun yalnızca bunu okuyabileceğini, bunların yanı sıra eğitsel avantajlarını vs. düşünürsek, ona ölü bir dil yerine, yoksul biri için çok daha gerekli ve mübrem bir *yaşayan dil* aktarılmış olacaktır... Bu çalışma, herhangi bir polemiğin önderliğinde değil ama yalnızca "ayrıcalığın" kalesini yıkma arzusu ve özgürleşmenin yarattığı aşk ile gerçekleşecektir" (Gesualdi, 2006: s. 185-186, 187).

Beceriksizler

Don Milani, sporun oldukça olumsuz bir fikir olduğuna inanıyordu; her şeyden önce sporun yabancılaştırıcı bir etkinlik olduğunu düşünüyordu. San Sonato di Calenzano'daki kiliseye gönderildiğinde oradaki öğrencilerini spor malzemelerini kuyuya atmaları konusunda ikna etmeye çalışmıştı. Spor faaliyetleri düzenleyen bölgesel *Katolik Hareket*'in liderlerinden farklı olmak istiyordu; onlar bunu Hristiyanlardan daha iyi yapamıyordu ama basitçe köylü gençleri bölgesel *Casa del Popolo* (Komünist Parti kulübü)'den uzaklaştırıyordu. Komünistler de, etkili bir siyaset ve vatandaşlık eğitimi vermek yerine spor ve dans etkinlikleri düzenleyip gençleri ayartarak onların zamanlarını boşa harcıyorlardı. Lorenzo Milani genç seçmenler üzerinde siyasal denetim kurmak için sürdürülen bu mücadeleye bulaşmak istememişti. Papazlığa çağrı yaptığı düşünülürse Don Lorenzo'nun sporu aşağıladığı görülür. Onun gerçek arayışı, gençlerin zamanlarını boşa harcayarak popüler olmak değil, daha ziyade onların yaşamlarında mümkün olan en yüksek amaca ulaşmak noktasında yardımcı olmak için onları eğitmekti. Papaz gençlik merkezindeki masa tenisinin kullanımıyla ilgili Don Ezio Palombo'ya yazdığı mektupta Milani, bu durumu kati bir şekilde şu sözlerle açıklar (25.03.1955): "Masa tenisi ile ilgili size ne söyleyeceğimi bilmiyorum. Onu iki kısma ayırırsanız ve bunun sonucu ola-

rak etrafınıza fazla çocuk toplamazsanız, hiç kimse ölmeyecek. Düşünmek için çok zamanınız olacak, daha sessiz ve üstelik yavaş yavaş gerçeğe yakın bir papaz imajı sergilemeye başlayacak ve zaman ilerledikçe pek çok çocuğa masa tenisinden daha hakikatli değer vereceğiniz bir saygınlığa ulaşacaksınız. Hâlihazırda gerçek bir papaz imajınız var ve erişilemeyenlere ulaşmak için hokkabazlık yapmak zorunda değilsiniz. Erişilemeyenler (yani aslında boşa zaman harcamalarına rağmen beyhude bir arayış içinde olanlar) sizi çok yükseklerde görmeli, belki sizden nefret etmeli ve sizi hakir görmeli ve takriben bir yıl için sizden uzak durmalıdır. Ve o zaman Tanrı onlara lütfederse, size gıpta etmeye, sizi taklit etmeye sizi aşmaya başlayacaklar. 'Yüreğinizi koyun, bunun yanan bir meşale olduğunu göreceksiniz.' Bana göre bu noktada kimseye acımamalısınız. En yüce amacı gütmek, hatta zalimce davranmak (Papa'nın yaptığı gibi mükemmelce!) ve merhametli olmak, uysal olmak, aile şerefine değer vermek, sınırsız tolerans sergilemek, yalnızca erişilemeyen ve bunu fark etmeye başlayan ve bağışlama dileyen ve en yüksek amacı yeniden tesis etmek isteyen için. Ama masa tenisi masası; Yüceler Yücesi Tanrı'nın papazı olarak sizin ağırbaşlılığınızı kıran vasat bir amacın her yerde var olan anıtıdır... Ve bu nedenle burada yapacak tek şey kalıyor: yükseklerde kalmak (Tanrı'nın lütfuna mazhar olarak), (hem bizim hem de diğerleri için) en yüksek amacı güderek ve sadece erişilemeyenlere değil düşük amacı hedefleyenlere de insafsızca davranmak. Ona günlerini harcadığını, boşlukta anlamsız ve ne yapacağını bilmeden durduğunu göstermek" (Geusaldi, 2006: s.46, 47). Papaz arkadaşına yazdığı bir başka mektupta da bu düşüncelerini tekrarlar (12.05.1955): "Küçük bir gençlik kulübü ve papaz televizyonuyla baş başa kalmayı kabul etmiyorum... Kendini eğlenceye vuracak kadar düşüren bir papaz bu lütfun tamamına sahip mi? (bu hem çocuklar hem de kendisi için geçerli)" (Gesual-

di, 2006: s. 50-51).

İkinci olarak Don Milani, okullardaki spor eğitiminin askeri tatbikatların bir benzeri olduğunu düşünüyordu. Franscesca Ichino'ya yazdığı bir mektupta (23.06.1959) öğrencilerinin spor testlerindeki başarısızlıkları ile ilgili şunları söylemiştir: "Sevgili Francesca, testler yüzünden yaşanan gecikme için beni affet. Dün altı öğrencimin tamamı P.E'den kaldı! Anlaşılan o ki onların ansiklopedik kültürünün askeri sanat ile arasında epey bir uçurum var. Elimden bir şey gelmiyor; ne yapacağımı bilemiyorum ve diğer derslerde her şeyin yolunda gitmesi için dua ediyorum" (Gesualdi, 2006: s. 115).

Üçüncü olarak Barbiana'nın Efendisi spor dallarında dahi sınavların, onları yalnızca basketbol gibi şehirli çocukların zaten bildiği askeri tatbikatlarla test ederek çocukların sahadaki yeteneklerini umursamadığını düşünmektedir. Milani, öğrencilerin fiziksel eğitimi sırasında elde ettikleri sonuçları görmezden geldiği için okul müdürüne övgüler yağdırmıştır. Gazeteci Giorgio Pecorini'ye yazdığı bir mektupta Milani, şunların altını çizmiştir: "P.E. dersinde bu irfan kaynaklarını, ayrıca kendisi de bir irfan kaynağıdır, sınıfta bırakarak okulunu rezil etmek istemeyen müdürün önünde P.E. öğretmeni bile illallah etmişti, bir meşe ağacını kesebilir ve başlarında kimse olmadan orman boyunca sürükleyebilirler" (Gesualdi, 2006: s. 131).

Mugello'da Latince

Don Milani, öğrencilerine Latince öğretmek için Borgo San Lorenzo'daki *Ortaokul*daki Adele Corradi'den yardım almıştı. Corradi'nin Barbiana'ya gitmek, boş zamanını ve tatilini orada geçirmek için kendince nedenleri vardı. "Öğretmenlik benim için kolay değildi. Üniversiteyi, bir gün bile uygulamalı eğitim yapmaksızın bitirmiştik. Çok sorunum vardı. Borgo San Lo-

renzo'daki *Ortaokul*a vekil öğretmen olarak atanmıştım. Orayı Don Lorenzo'nun bir arkadaşından duymuştum. Onunla Barbiana Okulu hakkında konuşmuştuk ve bana bu okulda elde ettiği sonuçların olağanüstü olduğunu söylemişti. Doğal olarak bu sonuçlara götüren yöntemleri bizzat yaşayarak öğrenmek istemiştim." Corradi, Barbiana'da farklı pek çok şey yapmıştı. Bunlardan birini kendi ağzından dinleyelim: "İlkokul öğretmeni olmak isteyen ve başarısızlıklarıyla Don Lorenzo'yu 'Bir Öğretmene Mektup'u yazmak için kışkırtan iki öğrenciye Latince öğrettim" (Yazarlara kişisel mektup, 2008).

Okumak için Yeterli Değil

Eylül'ün 30'una kadar Tranquillo olarak tanınan Barbiana öğrencilerinden Giancarlo Pessina, aslında *Mektup*'ta kullanılmak üzere istatistiksel veri toplamak için Roma'daydı. Barbiana'ya 6 Ekim'de dönmüştü. Bu sırada diğer öğrenciler başka istatistiksel veriler toplamak üzere diğer okullara gitmişlerdi (Battelli, s. 466, 467).

Bir süre sonra Giancarlo, gerekli istatistiksel verileri toplamış bir halde Roma'ya döndü. Görünüşe göre Don Lorenzo iki istatistik öğretmeninden verileri tasnif etmesi konusunda Giancarlo'ya yardımcı olmasını istemişti. Giancarlo, öğretmenleriyle yakın ilişkiler kurabilmenin yanı sıra *Bir Öğretmene Mektup*'un kolektif yazım sürecini gerçek bir öğrenim sürecine dönüştürerek kendine olan özsaygısını da yükseltmişti. O dönemde Londra'da bulunan Edoardo ve Mauro'ya gönderdiği bir mektupta Don Lorenzo, şöyle yazmaktadır: "Pazar günü iki istatistik profesörü yine geldi (Onlardan yardım isteyip istemediğimi hatırlamıyorum, çok uzun zaman oldu. Buraya üçüncü gelişleri). Giancarlo ile birlikte önümdeki masaya oturdular ve Giancarlo yaşadığı zorluklardan bahsetmeye başladı. Ve bütün gece bu gösterinin keyfini çıkardım. Bir süre

sonra Adele'e kısa bir not yazdım: 'Gel de istatistikleri yalayıp yutan Tranquillo'nun gösterisine katıl.' Sonra Adele de odaya geldi. Carlo ve Carla gülmekten kendilerini alamadıkları için iki dakika sonra ayrılmak zorunda kaldılar. Tranquillo, her zamanki gibi sakin bir şekilde, mütevazı ve dingin bir tonla, onu izlememize aldırmaksızın konuyu anlatmaya başlamıştı; bu sırada da zavallı iki profesör sürekli araya giriyorlardı: 'Ama biz sizin zamanınızı çalıyoruz. Size yardımcı olamıyoruz. Bunları bu şekilde mi yoksa şu şekilde mi koymalıyız?' Sonra o da, yine her zamanki sakinliğiyle, söylediklerinin aptalca olduğunu onlara anlatmaya çalışıyordu. Dört ay önce Giancarlo, kendisini aşağılayan ve mağlup olarak addeden, çekingen ve sulu gözlü birisiydi. Sayılar ve ne ifade ettikleri umurunda bile değildi. Onun adına çok mutlu olmuştum. Sonraki gün durumu kontrol altına alıp tüm sorunu çözmüştü. Öyle ya da böyle başarılı oldu, umarım kıskanmıyorsunuzdur. Siz de kendi alanınızda oldukça başarılı işler çıkarıyorsunuz; bilhassa Mauro, pek gönüllü olmasa da yurt dışına gidebildi" (Gesualdi, 2006: s. 278-279).

Pierino

Neera Fallaci, Pierino'nun gerçek kökenleri hakkında belirgin bir detay veriyor: "*Mektup*'ta 'doktorun oğlunu' temsil eden Pierino, kimdir? Heyecan verici bir yolculuğa çıkan, sınıfını düzgünce geçen, sınavlarını neredeyse çalışmadan veren ve bunları yaparken de spora ve siyasete vakit bulan 'babacığının oğlunu' temsil ediyor. 'Pierino' farklı bir ırka mı mensup? Hayır diyor Milani. Ne ise odur, 'okulu bitirdikten sonra yaşadığı çevre yüzünden böyle oldu'. İşte onu 'seçkin bir ırkın alâmetifarikası' haline getiren şey bu. Ona okulda öğrettikleri şeyler, 'zaten evde duyduğu şeylerdi.'

Başrahip, 'Pierino' hakkında yazarken aslında kimi düşünü-

yordu? Hepsinden öte yeğenini düşünüyordu: Profesör Adriano'nun oğlu Andrea Milani Comparetti'yi. Kendisi çok özel bir nedenden dolayı ilgi odağı haline geldi. 1966 yazında Luciano ve Enrico, bütün çabalarına ve özverilerine rağmen *Öğretmen Okulu*'nda yine bir başarısızlık yaşarken Andrea, *Klasik Lise* gibi 'seçkin' bir okulu, sınavlarını altı '10' ve iki '8' ile (Grekçe ve P.E.) -yani 9,44 ortalamayla- geçerek bitirmişti. Bir gazeteci onunla ilgili şunları yazmıştı: 'Bilimsel konularda bir dâhi ve dahi felsefede de, beşeri yönü oldukça zayıf, bununla birlikte bu durum onu çok da olumsuz etkilemiyor zira zekâsı ve üslubuyla bu açığı kapatıyor.

Bu gazeteci, *Il Giorno*'nun 'özel temsilcisi' Pier Maria Paoletti'ydi. Paoletti, 'süper öğrenci' olarak adlandırdığı (ki daha sonraki dönemde televizyonların da ilgisini çekmişti) Andrea Milani Comparetti ile tanışmaya, Andrea'nın annesiyle -'Üniversiteyi birincilikle bitiren' Maria Teresa Buraggi Arena iletatil yaptığı Courmayeur'a gitmişti. *Il Giorno*'nun ağustos baskısına göz gezdiren Don Milani, 'Okul bitirme sınavlarını 10 [tam puan] ortalamayla veren' genç Milanili Andrea Milani Comparetti'nin tam sayfa ve fotoğraflı bir röportajını görmüştü. Başlık şöyleydi: 'Tek Kaygısı, inek olarak anılmaktır.' Başrahip bu röportajı, ışıldayan bir gözle, cingöz ve ironik bir edayla altını çizerek okudu. Siz de yeğeninin verdiği ve daha sonra *Mektup*'ta gün yüzüne çıkan bazı cevapları inceleme fırsatı bulduğunuz için nedenini anlayabilirsiniz; tıpkı makalenin gerisinde kesin bir dille ifade edildiği gibi;

'Siz zeki bir canavar mısınız yoksa büyük bir kova mı?'

'A: Okul bitirme sınavları ciddi bir şey olsaydı, bu puanları alamazdım. Tarihten aldığım 10 puan, öğretmenimi gülmekten öldürmüş olmalı. Tarihe hiç çalışmadım, zaten hiç ilgimi de çekmedi. Yalnızca önceki gece acınacak halde olan ama fevkalade zeki bir arkadaşımın bana anlattığı 15. ve 16. yüzyılı düşündüm. Şey, o 6 aldı ben 10. Görüyorsunuz ya ortada

ciddi bir şey yok. 3 ya da 4 soru meselesiydi her şey ve şans da yanımdaydı. Okul bitirme sınavı sırasında önemli olan hususlar, gevezelik, konuşma, bir amacı olan konuşmadır. Eğer bundan korkmuyor ve rakibinize karşı, ki o bir öğretmendir, kendinizi yeterince güvende ve çalışmış hissediyorsanız, bir bakıma daha iyi açıklama yapmak için daima düşünmeye zamanınız olacak, bir adım önde olacaksınız. *Klasik Lise* boyunca önemli olan bilgiyi nasıl satacağınızı bilmektir.)

'Peki siz nasıl satacağınızı biliyor musunuz?'

'A: Hem de nasıl, bir Arap tüccarı kadar. Küçüklüğümden beri ağzım çok iyi laf yapar ve öğrenci siyasetine de ilgim yoğundur; halka hitap ettiğinizde yaşadığınız deneyim, size kendiliğinden bir refleks kazandırır ve bu dünyaya ait olmadığınız için kendini güvene alama duygusu aşılar'" (Fallaci, s. 487-488).

Michele Gesualdi, Fallaci'nin yorumundan ayrılmaktadır. Don Milani'den bahsederken Gesualdi şunları söyler: "Milani, kendi eğitim ihtiyacına yanıt olması amacıyla onu paradoksun içine sürükleyen kendi varlığını, *Bir Öğretmene Mektup*'un öğrencilerin bir çalışması olduğunu iddia ederek aynı şekilde geri çekmiştir. Zira siz doktorun Pierino'sunun yerine geçmek istiyorsanız bu kitabın lehine olmayacaktır ama doktorun Lorenzino'suyla bu kitap müthiş bir biyografiye dönüşecektir" (Gruppo Don Milani, Calenzano, 2000: s. 54). Milani'lerin kır evlerinin bulunduğu Montespertoli'de ikamet eden Franco Bini, Gesualdi'nin argümanını destekler gibidir: "Milaniler Gigliola'daki villalarında bir yıl içinde yalnızca birkaç hafta kalıyorlardı. Köy halkına karşı oldukça kibar ve naziktiler ama daima onlara karşı korunaklı ve tedirgindiler. Ne zaman birlikte dışarı yürüyüşe çıksalar, pek çok kimse onları korkutmamak için saklanır ve uzaktan gözlerdi. Yalnızca cesur olanlar sokakta kalırlardı ve şapkalarını çıkarıp başlarını eğerek grubu selamlarlardı. Küçükken onların villasına birkaç metre

uzaklıkta yaşıyordum ve genç Lorenzo'yu (insanlar onu 'küçük lord' diye çağırırlardı) parktaki resim sehpasının önünde görürdüm. 1943 yılı sonbaharında genel bir şaşkınlık arasında 'küçük lord'un papaz okuluna girdiği haber geldi ve bir sonraki yaz tatil için villaya döndüğünde çocuklara karşı tavrı tamamen değişmişti. Vaktiyle bizi görmezden gelirdi. Şimdi ise bize ilgi gösteriyordu. Artık kimse ona 'küçük lord' demeye cüret edemiyordu" (Gruppo Milani, Calnzano, 1997: s. 171). Aynı şekilde yine Montespertoli'den Vittorio Guerri de bunu onaylıyordu: "1936 yılında Montespertoli'de doğdum ve 11 yaşımdayken, Milani'nin papaz olduktan kısa bir süre sonra kurduğu etütlere devam etmek amacıyla Gigliola'dan bir grup öğrencinin (Cirri, Capezzuoli, Bini) arasına katıldım. Köyde herkes için o, küçük lord idi. Biz de onu küçük lord diye çağırırdık ama yalnızca Sonnino, Frascobaldi ve Guiccardini aileleri gibi büyük ailelerin mirasçılarını..." (Borghini, s. 36-37).

Büyüklerin Kıyımı

Don Milani, yaşça büyük öğrencilerin sürekli tekrar etmeyi alışkanlık haline getirmiş akranlarına göre testlerde başarılı olmak hususunda daha az şanslı olduğuna inanıyordu. Bu noktayı desteklemek amacıyla, arkadaşı Clara Domenici'den (22.11.1966) Barbiana Okulu'nda kanıt teşkil eden olgusal dokümanları bulmak konusunda yardım istemişti: "Zorunlu eğitimde seçim konusunda yürüttüğümüz bir çalışmada sizinle birlikte çalışmak istiyoruz. *Ortaokul*un birinci ve ikinci sınıfında sınıfta kalanların yaşlı öğrenciler üzerinde oldukça etki yarattığı izlenimine kapılıyoruz. Bunu istatistiksel olarak da göstermek niyetindeyiz. İyi müdürlerin okullarında öğrencilerin sınıfta bırakılmayacağını düşünüyoruz. Arşivlerini bizimle paylaşacaklardır ama yalnızca yararlı olanları. Kötü müdürler

arşivlere girmemize izin vermiyor. Bize *Ortaokul*daki ofisinizde bir öğleden sonranızı ayırabilir ve çalışmamıza iştirak etmek isterseniz, sınıf bazında ve sınıfta bırakılıp bırakılmayanların da işaretlendiği doğum tarihleriyle ilgili birtakım verileri istiyoruz. Okulun ismini not düşerseniz iyi olur; düşmezseniz de sorun olmaz. Öğrencilerin adları ve soyadları da çok önemli değil" (Gesualdi, 2006: s. 272-273).

Engelleri Ortadan Kaldırmak

Don Milani'ye göre yoksulların eşit yurttaş olmak için aşmak zorunda oldukları en büyük engel, kelimeyi kazanmaktır. İktidardakiler kelime üzerinde hükümranlık sahibidirler; bu dilin; hukuk önünde sözde eşit yurttaş olmalarına rağmen toplumun siyasasına iştirak etmek ve onu etkileyecek yazılı ve sözlü dil becerisine sahip olmadıklarından aslında ikinci sınıf yurttaş olanları dışlamak amacıyla sofistike bir şekilde kullanılma biçimi üzerindeki hegemonik tahakkümdür. Don Milani, Öğretmen Okulu'ndan arkadaşı Giampaolo Meucci'ye yazdığı bir mektupta (02.03.1955) şunları belirtir: "Buna karşılık günümün önemli bir kısmını okuma yazma bilmeyen insanları konuşturarak geçiriyorum; böylece onlara güzel şeyler veriyorum onlardan öğrendiklerimle de kendimi geliştiriyorum. Dahası benim yazarken yaşadığım gibi sen de bu yazan kişinin okuma yazma bilmeyen biri olduğuna inanamayacaksın çünkü birinin senin yazdıklarında görebileceği pek çok okumanın izine burada asla rastlamayacaksın. Sen kelimeleri kullanıyorsun, alıntı yapıyorsun ve hâlihazırda bildiğin milyonlarca olgunun sana öğrettiklerini hatırlatacak usturuplu isimler ekliyorsun. Buna karşılık ben sanki tarihte ilk kez kullanılıyormuşçasına, alışılmış kelimeleri kullanıyorum zira bu, okuma yazma bilmeyen insanlar ve onlarla etkili bir şekilde konuşmak isteyenler için gelenekseldir... Yoksulların derhal hük-

metmesini ister misin? Onların güzelce hükmetmelerini? O zaman onlar için bir kitap yaz ya da bir gazete çıkar veya sizin Katolikler arasında bir öncü ol, sizin üniversiteden mezun arkadaşlar arasında ve Floransa'da görkemli bir okul kurun. Bunu yoksullara bir hediye gibi vermeyin, bir borç öder gibi, kazanılmış bir hak gibi yapın. Öğretmeyin onlara, ihtiyaç duydukları teknik aracı (ki bu dildir) verin ki onlar da size adaletin, bilgeliğin, maddenin, kurbanı oldukları kültürel eşitsizliği karşılamak için Tanrı'nın kalplerine ektiği potansiyel dinselliğin uçsuz bucaksız zenginliklerini verebilsinler... Bu yüzden biz, inşa ettiğimiz ve mahvettiğimiz şeyleri onlara vermeyeceğiz ama yalnızca bu işin yöntemini göstereceğiz (yani her şeyden önce dil, diller vs.) böylece onlar bizimkinden tamamen farklı ve hamilik ya da bizim korumamız altında olmadan bir şeyler inşa edecekler" (Gesualdi, 2006: s. 44,45).

Gianni'nin Babası

Lorenzo Milani; devlet okullarında sınıfta kalanlar olarak yaftalanan öğrencilerin, enikonu çocuklarının hayatta iyi bir şeyler yaptığını görmek için her şeyi yapmaya hazır ailelerin oğulları ve kızları olduğunu çok iyi biliyordu. Arkadaşı Elena Brambilla'ya yazdığı bir mektupta (25.03.1961) bu deneyimi şöyle anlatır: "Geçen yıl yaşça büyük altı öğrencim Teknik Okulu başarıyla tamamladı. Buna rağmen aileleri Barbiana'da kahraman olarak kalmıştı. Bazıları bunu oğlu daha fazla çalışsın diye yapıyordu, diğer bazılarıysa, oğlu ve hatta küçük kardeşleri de Teknik Okula gitsin diye. Gerçek şu ki onların (bu ailelerin) altısı da çiftliklerin sürekli olarak sunduğu olağanüstü olanaklardan, tarlanın ve dahi şehrin sağladığı daha iyi iş imkânlarından feragat ediyorlardı" (Gesualdi, 2006: s. 144)

Papazlar Daha Dürüst

Bu bölüm oldukça ironiktir zira kilise okullarındakilerin devlet okullarından daha samimi bir şekilde dolgun maaş istedikleri hissi uyandırır; aldıkları maaş, kamusal beyan niteliğindedir: Bizler zenginlerin hizmetindeyiz. İtalyan Kilisesinin ikircikli konumu açısından Don Lorenzo Milani'nin yoksulları tercih etmesi ile ilgili olarak Michele Gesualdi şunları not eder: "Barbiana'da çok az kitabımız vardı; bilhassa [Don Milani] yitip gitmemesi için ilkokul sonrası eğitim çözümünü ürettiğinde; lakin hayat okulundan tecrübe aktarma ve bu okulu okutma konusunda son derece yetenekliydi. Ama aslında şu gerçekliği de gözlemliyoruz ki Milani, muhtemelen ruhban okuluna girmeden önce toplumsal adaletsizliklerin ve yalnızca görünüşte zengin ile yoksul arasında tarafsız kalan Kilisenin konumunun, Hristiyanlaştırma sürecinde ve Hristiyan yaşamın gelişiminde bir engel teşkil ettiğini kavramıştı. Kilisenin yalnızca tarafsızmış gibi göründüğünü, tarafsız kaldığınızda otomatik olarak güçlünün tarafında yer aldığınızı söylüyorum" (Gruppo Don Milani, Calenzano, 2000: s. 49).

Özgürlük

Yine burada Milani, bir bakıma yabancılaşmanın nedeni haline gelen sporu göklere çıkaran bir kültürden ve yoksulların bu halleriyle üstesinden gelemeyecekleri bozulmuş bir bilinç durumundan bahsetmektedir. Milani'ye göre zenginler, kendilerini eğlendirmek için stadyumda zaman geçirebilecek düzeydedir ama yoksullar, değerli zamanlarını bu yabancılaştırıcı etkinliklerle harcayamazlar. Onlar, zamanlarını, hâlihazırda evlerinde ayrıcalıklı bir konumda bulunanlarla arayı kapatmak için kullanmalıdırlar. Milani, köylü yoksullara yalnızca televizyon, kâğıt oyunları, bilardo ve bar gibi yabancılaştırıcı

faaliyetleri sunun bölgesel kiliseleri ve Komünist Parti kulüplerini alenen suçlar. *Pastoral Deneyim*'de Milani, San Donato'da ve Barbiana'da genç insanlarla kurduğu iletişim şekli ile gençlerin, her pazar günü bölge papazlarının ve *Casa del Popolo*'nun organize ettiği oyunlara katılmak için köylere spor sahasına koşuşturduğu civar köylerdeki durum arasında net bir fark çizer. Sözlerine şöyle devam eder: "Herhangi bir özel hünerle bu gençlere destek olamıyorum. Yalnızca kurnaz davranıyorum. Onların derinlerdeki yeteneklerini gün yüzüne çıkaracak anahtarı nasıl çevireceğimi biliyorum. Elimdeki çocukların hiçbiri zengin değil. Bunlar, bunu bilenler olmaksızın zengin olanlar. Haysiyetlerine dokunuyorum, Tanrı vergisi cömertliklerine, yüzyılımızın genel karakteri olan ve bu nedenle onların kalplerinin derinliklerinde vuku bulan toplumsal kaygıya, diğer insanlara karşı isyankârlık içgüdüsüne, insanın Tanrı'nın ve başkalarının hizmetkârı olarak ağırbaşlılığının ifadesine. Gençlerimizin, spor zeminindeki çamurda eziyet çekerek eğlendikleri hiç de doğru değil. Tam anlamıyla bir saçmalık. Bütün bir toplumun bu şekilde, her şeyiyle aynı şeyi istemesi mümkün mü? Bu bağlamda karakter ya da bir şeyden zevk almak noktasında farklılıkları yok mu? Onların hepsi, yalnızca tecrit olmamak için buradaydılar. Bu eğitilmemiş bir insanın korkusudur ve bunun yüzünde kendi kişiliğinden vazgeçer. Görüyorsunuz ya bu bir yöntem sorunu değil yalnızca bir varoluş ve düşünme biçimidir" (Milani, 1997: s. 242).

Milani'nin gençleri etkileme tarzındaki farkı, çevre kiliselerdeki papaz dostlarının merakını uyandırmıştı. Hiç futbol maçı düzenlememesine ve evde televizyonu olmamansa rağmen çocukları nasıl okula çektiği Milani'ye sıkça sorulmuştu. Bu konuda Milani'nin yorumu şöyledir: "Arkadaşlarım sık sık soruyor bana nasıl öğretiyorum ve okulu daima tam takır tutuyorum diye. Öğretim yöntemimi onlara da yazmam konusun-

da ve müfredata, derslere ve öğretim tekniğine dair net bir gösterge sunmam hususuna oldukça ısrarcı davranıyorlar. Yanlış soruyu soruyorlar. *Öğretmek için ne yapılmalı* sorusuyla zihinlerini meşgul diyorlar; asıl soru *öğretebilmek için nasıl biri olunmalı* olmalıdır. Biri olunmalı... Nasıl biri olunmalı'yı birkaç kelimeyle anlatamam ama bu kitabı tamamen bitirip sonra da popüler bir eğitim sağlamak için nasıl biri olmalı sorusuna muhtemelen yanıt bulabilirsiniz. Toplumsal ve siyasal sorunlarla alakalı net bir fikrinizin olması lazım. Toplumsal sınıflarla ilgili tarafsız kalmamalı, tarafınızı seçmelisiniz. Yoksulları üstün bir düzeye çekmek için daha fazla kaygı duymalısınız. Kast ettiğim mevcut egemen sınıfların konumuyla eşit düzeye çıkarmak değil. Ama üstün: daha insani, daha ruhani, daha Hristiyan. Ve sonra işçilerin geldiğini, dünyanın bütün eğlencelerinden vazgeçtiklerini ve kendilerini papazlarının ellerine bıraktıklarını göreceksiniz. Bir papazdan gelen her şeyi kabul etmeye hazırdırlar: Bölünme; üç haneli rakamlarla, fiillerle, dikteyle, tarihle, siyasetle, teolojiyle, argümanlarla, kötü ruh hallerini özetlemektedir. Tüm dersler gereklidir ve öğretme metodu yerindedir" (Milani, 1997: s. 239-240).

Moda

Adele Corradi'ye Milani'nin kendine göre bir mantık geliştirerek öğrencilerine devlet eğitimine farklı bir alternatif sunma seçiminin, öğretmen olmak isteyen üç öğrencisinin bunu *Öğretmen Okulu* ile yapamadığı gerçeğini göstererek nihai olarak öğrencilerini *çıkmaz sokağa* sürükleyip sürüklemediği yönündeki fikri soruldu. Corradi bu argümanı, Barbiana Okulu'nun, öğrencilerini bu parçada müstehzi bir şekilde tanımlandığı gibi Gianni'nin kaderini yaşamaktan kurtarmak için bütün gücünü kullandığını söyleyerek çürütmüştü. Bunun nasıl olduğunu bir de kendisinden dinleyelim: "Barbiana

Okulu'nda, insanları rahat bırakarak ve onlara çocuklara karşı sorumluluklarının olduğunu hatırlatarak hayata karşı hazırlıyorlar. Çıkmaz sokaktan nasıl bahsedilebilir ki? Ya da bunun bir çıkmaz sokak değil de modanın, konformizmin, kayıtsızlığın, bencilliğin esir aldığı çocuklar yetiştiren bir okul olduğundan?" (Yazarlara kişisel mektup, 2008)

Hadi Birbirimize Sarılalım

Burada bahsedilen balo, muhtemelen Barbiana'daki en ilginç tartışma konusudur. Milani'nin annesine yazdığı bir mektupta ifade ettiği gibi (16.02.1965): "Burada, dansın değeri hakkında bizimle tartışmaya gelen Adele [Corradi]'nin bütün kız öğrencileriyle beraberiz. Çünkü bir haftalığına 3. erkek sınıfından akranlarıyla dans etmek için okul salonuna davet edildiler. Çok keyifli bir gece" (Battelli, s. 426).

Bu paragrafta Milani, kendini doğrudan bu yabancılaşma kültürüne boyun eğen Salezyen papazların karşısına koyar. Dönemin İtalya'sında oldukça popüler olan bisiklet yarışlarına yönelik çılgınlık hakkında da konuşan Milani, şunları dile getirir: "Neden favori bisikletçilerinin ismini ve zaferini haykırıyorlar da aynı korkunç tutkuyla eşlerine haykırmıyorlar: 'Bana ihanet etme' ya da oğullarına 'Oku, çalış, sağlıklı ol' işçilerine ya da hükümete: 'Beni hor görme.'" Çünkü insan, bir maddeden yapılmıştı: O, en beklenmedik saçmalıkları yapabilen tutkularına tabidir. Evet, gerçekten de bisikletçiler kadın olsaydı, iyilikleri için yumruk yumruğa gelmeleri utanç verici bir şey olsa da hoş görülebilir. Ama ne birlikte bir şey yapan ne de birbirleri için bir şey yapan diğer erkekler kadar heyecanlı erkekler için bunu anlayamıyorum ve eminim ki bu neden, içsel değil dışsaldır. Yani dışlanma, diğerleriyle eşit olmama, diğer insanlarla diyalog kuramama, diğerlerinin diyaloğuyla korunma ve diğerlerinin eşitliğiyle dışlanma korkusu.

Herhangi bir ruh zenginliği olmayan çaresiz insanların umutsuzluğu" (Milani, 1997: s. 143). Sonra Milani kendi pastoral ve eğitsel etkinliğinin Borgo San Lorenzo Salezyenlerinin yabancılaştırıcı etkinliğinden farklılaştığı nüansların taslağını çizer: "Halkımdan barış getirdim. Hiçbir şey ekmedim; çatışma, tartışma, düşünce okullarına karşı çıkmaktan başka. Ruhlarla ve durumlarla tipik bir öğretmen metanetiyle yüzleştim. Asla nezakete, saygıya ve kibarlığa başvurmadım. Nefreti üzerime çektim. Ama kimse bunun, tartışmaların ve halkımın tutkusunun ifadesinin düzeyini yükselttiğini inkâr edemez" (Milani, 1997: s. 146).

Gazzetta dello Sport gazetesine yapılan belirgin bir referansta Milani, Floransalı gazeteciler için 13 Aralık 1965 tarihinde yapılan bir röportajda bir okuldan bir grup öğretmen ve öğrenciye bunları söylemek zorunda kaldı: "İstatistiklere göre bunun, ilkokul üçü bitirmeyen okuma yazma bilmeyenler, ilkokul üçü bitiren yarı okuryazarlar ve ilkokul beşi bitiren okuryazarlar olarak görmek normaldir. Ama bunlar yalnızca, gerçek dünya ile çok az uyuşan istatistiksel ayrımlardır çünkü kitabımda [*Pastoral Deneyim*] yazdığım gibi 'La Gazetta dello Sport' okuyabilen bir insanı gerçek bir okuryazar olarak görmüyorum. 'La Gazetta', iki yüzden daha fazla kelime içermeyen kendine has terminolojik bir yapıya sahiptir ve herkes 'La Gazetta dello Sport'u kolayca okuyabilir ve tüm detaylarını anlayabilir; iki yüz kelime de oldukça fazladır, bu kelimeler sürekli tekrar eden benzer kelimelerdir ama... 'La Gazetta dello Sport' gazetesinin nasıl okunacağını bilmek gerçekten nasıl okunacağını bilmek anlamına gelmez" (Pecorini, s. 347).

Kader mi Plan mı?

Enciclopedia Treccani, teyzesi Silvia Just'un hediyesiydi. Milani'nin Francuccio Gesualdi'ye yazdığı bir mektupta da ifade

ettiği gibi: "Silvia teyze çok düşünmeden dedi ki, 'Treccani ansiklopedisini tüm arzumla sana veriyorum.' Ve hemen döndüm ve dedim ki 'O zaman en kısa zamanda ölmelisin.' Ve batıl ve cömert olduğu için kitabı hemen oracıkta bana verdi" (Battelli, s. 456). Bu ansiklopedi, genellikle özel birleştirici temalar etrafında dönerek adeta Barbiana'daki eğitim ve öğretim tarzını anlatıyordu. Milani, Silvia teyzesine yazdığı mektupta bunu şu sözlerle açıklar: "Treccani'den günde yaklaşık on kere yararlanıyoruz. Okulu bu olmadan nasıl idare etmişim bilmiyorum. Dün mesela, Potemkin Zırhlısı'nın çalışmasını yaptık. Önce Treccani'den: Odessa, Eisenstein, sesli film ve dönemin tarihini çalıştık" (Battelli, s. 455). Bu Barbiana'daki eğitim ve öğretimin tipik bir şekliydi. Milani, Floransa'daki Careggi hastanesinde bir süre kaldıktan ve annesinin Floransa'da Via Masaccio'daki evinde lösemi tedavisine kendisi devam ettikten sonra hemen Barbiana'ya dönmüştü. Barbiana'ya dönüşünü kutlamak için, tarihin yanı sıra sinematografik açıdan da birçok araştırmanın başlangıç noktası olan 1925 Rus yapımı sessiz film *Potemkin Zırhlısı*'nın bir kopyasını almıştı. Barbiana öğrencileri bu filmi birkaç kez izlemiş, analiz etmiş ve üzerine yorumlarda bulunmuştu. Aynı şekilde *Treccani* de *Mektup*'un yazım sürecinin önemli yardımcılarından biri gibi görünmektedir. Burada öğrenciler, *Examinations* kelimesini araştırmak için ondan yararlanmışlardı.

Pierino'nun Annesi

Pastoral Deneyim'de Don Milani, bu bölümü oldukça basit bir soruyla özetlemektedir: "Daima hizmet edilmeye ihtiyaç duyan kadınların, daima hizmet etmek ve evlerinden uzak olmak zorunda olan diğerlerinin olmasının nedeni nedir?" (Milani, 1997: s. 206)

Aslan Payı

Milani'nin bu kitap boyunca bu ve diğer kısımlarda (bakınız "Onların Zamanından Öncekiler" ya da "Akmasa da Damlıyor") yerleşik yasaya ilişkin iğneleyici eleştirisini değerlendirdiğimizde, onun yasa ile ilişkisini yorumlamak ilginç olabilir. *Bir Öğretmene Mektup*'un basılmasından birkaç yıl önce Milani, bir grup genci halkın önünde savunmak için mahkemeye çağırılmıştı. Pasifistlerin kınadığı bu gençler, zorunlu askerlik hizmetini yapmayı reddetmiş, bu nedenle İtalyan yasasını ihlal etmişti ve sonuç olarak hapse atılmıştı. Milani, Hoçkin hastalığı yüzünden giderek güçsüz düşünce Roma mahkemesine savunma yapmaya gidememişti. Bunun yerine *Hâkimlere Mektup*'u yazarak, zorunlu askerlik yasasına meydan okuyan gençleri savunmasının nedenlerini açıklamak için göndermişti. Milani mektupta hâkimlere hitaben şunları söyler: "Okul, bir mahkeme salonundan farklıdır. Sizin için hâkimler, önemli olan tek şey, mevcut yasadır. Ama okul, geçmiş ve gelecek arasında gider gelir ve her ikisini de göz önünde bulundurmak zorundadır. Bu, bıçak sırtındaki öğrencilere önderlik eden narin bir sanattır: Bir yandan onlara yasanın ruhunu aşılarken (ki bu bağlamda bu onların yükümlülükleriyle oldukça benzerdir) diğer yandan daha iyi yasalara, yani siyasal bağlamda daha iyi olana imrenmelerine neden olur (ve bu da onların yükümlülüklerinden farklıdır). Yarının liderleri olmaları dolayısıyla öğrencilerime yalnızca yasayı sevmelerini ve ona itaat etmelerini söyleyemem. Onlara yalnızca adil olduğunu düşündükleri insan için yapılan yasaları (yani güçsüzleri savunan yasaları) onaylamalarını söyleyebilirim. Öte yandan bu yasaların adil olmadığını düşünürseler (yani iktidarda olanlar tarafından kötüye kullanıldıklarında) onları değiştirmek için mücadele etmelidirler... Yasaya yönelik yapısal sevgi tekniğini, öğrencilerimle birlikte *Crito, The Defence of Socrates*, Kurtarı-

cı'nın Dört İncil'deki yaşamı, Gandi'nin otobiyografisi, Hiroşima pilotundan mektupları okurken öğrendim. Kendi dönemlerinin dünya düzeni ile trajik bir biçimde doğrudan çatışan insanlar, yalnızca onu sarsmak istedikleri için değil, aynı zamanda on daha iyi bir hale getirmek istedikleri için yaşamlarını feda etmişlerdi. Ben de bir Hristiyan olarak yasalar ve Kilise otoriteleri söz konusu olunca tüm hayatım boyunca böyle yaşadım. Kesinlikle ortodoks ve disiplinli, aynı zamanda bugünü ve geleceği değiştirme tutkusuyla yaşadım. Hiç kimse beni dalalet ve itaatsizlikle suçlayamaz. Hiç kimse beni kariyer düşkünü ve bencil olmakla suçlayamaz. 42 yaşımdayım ve 42 ruhun papazıyım. Ayrıca hâlihazırda övülesi gençler yetiştirdim. Mükemmel yurttaş ve Hristiyanlar. Hiçbirisi anarşist olamaz. Hiçbirisi konformist olamaz. Onlar hakkında bilgi alın. Beni doğrulayacaklardır" (Milani L. ve Barbiana Okulu, tarihsiz: s. 36, 37, 38-39). Son olarak öğrencilerinin yasayla kurdukları ilişkiyle ilgili ünlü sözlerini tekrarlamakta yarar var, sayfa 51'de Milani kategorik bir şekilde şöyle der: "Gençlere, hepsinin egemen olduğunu söylemek için cesaretimizi toplamalıyız; bunu yaparsak artık itaat bir erdem olmayacaktır ama ayartmaların en hilekarı olmaya devam edecektir; buna inanma zorunda değilsiniz, onu Tanrı'nın ve insanın önünde kendiniz için bir kalkan olarak kullanabilirsiniz. Aksi halde içinizden biri bile tüm bunlar için kendini sorumlu hissetmeli" (Milani L. ve Barbiana Okulu, tarihsiz: s. 51).

Siyasal Partilerde

Bu bölümde belirtilen Milani'nin İtalyan parlamenter sistemine karşı yapısökümüne rağmen Milani, demokrasi ve demokratik Sosyalizme derinden inanıyordu. Faşizmin de bu ikisinin antitezi olduğuna inanıyordu. Toskana'nın askeri papazına yazdığı Cevap'ta bunu şöyle izah ediyordu: "[Faşist]

Savaş, İtalya'da iki cephede vuku bulmaktadır. İlk cephe demokratik sisteme karşı gerçekleşmektedir. Diğeri de Sosyalist sisteme. Bunlar, insanlığın görebileceği en asil sistemlerdi, hala da öyleler. Biri, insanlığın, böylesi bir dünyada bile, yoksullara özgürlük ve onur kazandırmak için yaptığı en büyük girişimi temsil ediyordu. Diğeri de insanlığın, böylesi bir dünya da bile, yoksullara adalet ve eşitlik sağlamak için yaptığı en büyük girişimi" (Milani L. ve Barbiana Okulu, tarihsiz: s. 18).

Siyah İktidar

Giuseppe Battelli, Milani'nin İtalyan gazetesi *Il Giorno*'da bir önceki kış Carmichael'in hikâyesini nasıl karşıladığını anlatır. Milani, *Mektup*'u yazarken bu hikâyeyi anımsar ve gazeteci arkadaşı Giorgio Pecorini'den hikâyeyi onun için bulmasını ister: "Ağustos ya da ona yakın bir tarihte 'Il Giornale'de yayımlanmış bir makaleyi bulmam gerekiyor. Yanlış anımsamıyorsam Stookey olarak adlandırılan Siyah İktidar'ın lideriyle yapılmış bir konuşmaydı... Okulla ilgili hazırlamakta olduğumuz küçük bir kitapta bu makaledeki bir olayı alıntılamak istiyorum" (L. Milani'den G. Pecorini'ye mektup, 29.11.1966, Battelli içinde: s. 460).

Eşitlik

İnsanlar arasındaki eşitlik, Milani'nin zihninde ivedi bir konuydu. O bunu, Floransa dışında çalıştığı köylerde bir papaz olarak duyumsuyordu. Papaz olur olmaz, onu grubundan ayıran kültürel uçurum karşısında dehşete düşmüştü. Bir pazar sabahı kendini bir vaiz kürsüsünde yalnızca kendisinin anlayabileceği bir dilde vaaz verirken buldu. O an seçkin bir grubun bir parçası olduğunu ve ait olduğu grubun dışarıda olduğunu hisseti. Bu zihinsel karmaşayı, *Pastoral Deneyim*'de şöy-

le tasvir etmektedir: "Son zamanlarda ölmekte olan bir adama yardım ediyordum. Hoş, o kadar yetersizdi ki. Bir bakıma buralarda çok sıradan bir olaydır bu ve her papaz bunu çok iyi bilir. Vaftiz edilişinden 84 yıl sonra papazıyla dertleşemediği ve ahretle ilgili mesajı dinleyeceği Ayinleri anlayamadığı bir dili asgari düzeyde bilebilmesine gerek yoktu. Artık inancımıza ve dilimize yabancı biridir o. Bazen çılgına dönüyor ve hala koyunlarına baktığını düşünüyordu. Ekilmiş tarlasına girenlere öfke duyuyor ve hendekten kaçanlara kızıyordu: 'Ussa su, ussa giù, por...' [Kalk, otur, bas...] Bu onun dilidir; bu dilin temel özelliği: koyunlarla monolog olması, 84 yaşında Mesajın Lütfu'na anlam vermek için kullanılması. Onların dilini öğrenmişti benimkini değil. Onların kardeşiydi benim değil. Ve herhangi bir pişmanlık duymadan yün elbiseler giyiyor ve peynir yiyordu. Bunu hiç kimse yapmamalıdır artık. Ya da en azından: Hâlihazırda dua etmesini bilmeyenler düşünmesin ve okumasın. Yani kimse, yalnızlık ve hayvan şirketleri için Lütfun ve egonun kaynağı değildir ve bugünün çobanlarında olduğu gibi en iğrenç şeyleri yaparak ve solmuş bir 'kalp ve idrak' ile insanlıktan hayvanları kendini dönüştürmek için bir fırsat olarak göremez" (Milani, 1997: s. 314). Burada kullanıla dil, Kierkegaard'ı anımsatır: "Ve bu kendiliğin sonsuz gerçekliği, Tanrı'nın huzurunda olmayı, Tanrı'nın huzurunda bulunmanın farkındalığını, ölçüsü Tanrı olan insan kendiliğine ulaşmayı gerektirir! (Mümkün olsaydı) İneklerin önünde bir kendilik sahibi olan sığır çobanı, çok düşük bir kendiliğe sahip olacaktır... ölçüden yoksundur... ama sonsuz bir akşanı bir önlem olarak Tanrı'ya çıkararak kendiliğe ulaşacaktır" (Kierkegaard, s. 93).

En Küçük Ortak Bölen

Don Lorenzo Milani'nin, okulların herkesin eşit olmasına

yardımcı olabilecek bir rolü olduğuna, başka türlü söylersek herkesin özgür birer yurttaş olması için gerekli araçları sağlayabileceğine inancı tamdı. *Pastoral Deneyim*'de bu konuya yönelik iddiası şöyledir: "Modern zamanlarda yaşam, her yurttaşın (siyaset, sendikacılık, bürokrasi gibi alanlarda) 'entelektüel' performansının yükselmesini gerektiriyor; böylesi bir performans, geçen yüzyılda emekçilerden beklenmiyordu. Bugünün çalışma dünyasında vasıfsız işçilerin konumu, zaten savunulamaz hale gelmiştir. Çok da uzak olmayan bir gelecekte işçilerin tamamen teknikleşmesi gerektiğinden bahsedilebilir ve bu insanın yetişemeyeceği derecede hızlı bir şekilde; diğer bir deyişle bu durumu daha da kışkırtan bir makine hızında bir gerçeklik halini alıyor. Bu nedenle beşinci sınıfın sonunda diploma alarak okula devam etmeyen bugünün işçisinin 1841 yıllarında okuma bilmeyen işçiye oranla toplumsal bakımdan daha da yetersiz olduğunu söylemek, hiç de abartı olmaz" (Milani, 1997: s. 169).

Ortaçağ'dan Kalmasınız

Bu konu üzerine ortaya konan kanıt, oldukça çelişkilidir. *Mektup*'ta yazarlar kamçının bazen öğrencileri disipline etmek için kullanıldığını ifade etmektedirler. Kendi namına Milani, annesine yazdığı mektupta, açıkça mağrur bir edayla şunları söyler: "Senin yolundan giderek bazı yararlı dokunuşlar gerçekleştiriyorum. Eda bunu öngörmüştü ve bu nedenle senin ayrılmanı istememişti. En ufak bir şeyde bile kamçıya maruz kalmalarını büyük bir özveriyle görmeni sağlardım." Ve devamla "Bu arada çocuklar bana çok zahmet verdi... bu nedenle onları eşek sudan gelinceye kadar dövdüm" (Batteli, s. 436). Bununla birlikte *Mektup*'un kolektif yazım sürecine iştirak eden öğrencilerden Nevio, şunları aktarır: "Kamçı diye bir şey yoktu. Şamarları, mutlaka bir tanım vermek istiyorsanız,

ya da onunla birlikte bir masanın etrafına oturduğumuzda bacağımıza atılan birkaç tekmesi, yalnızca sevgisinin ve babacan tavrının sevgi dolu göstergeleriydi. Okuldaki ilk günümde babama şöyle demişti: 'Şu andan itibaren senin oğlun benim oğlumdur. Onu azarlamam ya da şamarlamam [*scappellotto*] gerekirse, bunu yaparım.' Babamsa şöyle demişti: 'Oğlumu size öğrenmesi için gönderiyorum. Eti sizin kemiği benimdir.' (*Scappellotto*; enseye atılan hafif şaplak anlamına gelmektedir ve genellikle arkadaşça duygularla yapılır.)" (Yazarlara kişisel mektup, 2008). Bu çelişkili ifadelerden hangisinin gerçek olduğunu anlamak güçtür. Bununla birlikte *Mektup*'un yazıldığı ortam dikkate alındığında kamçı referansı; öğretmenin şu meşum kelimeyi *-başarısız!-* yazmak için kullandığında bir öğrenciyi sıradan bir yaşama sürükleyen ***kalemle*** yapılan zulmün yan yana getirilmesinden başka bir şey değilmiş gibi gözükmektedir.

Sınıfçılık Karşıtlığı

Floransalı yüksek sınıftan bir ailenin oğlu olan Lorenzo Milani, eğitsel mücadelelerinde oldukça net amaçlar gütmüştü. Öğrencilerinin seçkin gruplar arasında yer almak için kültürlerinden vazgeçmelerini istemiyordu; bunun yerine eşitliğin ve tahakküm yoksunluğunun başlıca karakter olduğu daha da olgunlaşmış bir insanlık düzeyine doğru evirilmelerini istiyordu. Onun amaçları, yüksek toplumsal sınıflara karşı değildi, farklı toplumsal sınıflar fikrinin derinleşmesine karşıydı. *Pastoral Deneyim*'de açık ve sarih olarak şu ifadeleri kullanmıştır: "Yoksulları sevmek, kendinizi onların layık oldukları evde yaşamaları için vakfedecek kadar sevmek, onlara yüksek maaş vermenin yanı sıra özellikle kendi büyüklüğünün daha da farkına varmasını sağlamak anlamına gelmektedir; tüm bunlara karşın kalbine nefret ekmek, burjuvaca bir olaydır ve bunu

anlamasını sağlamak, yalnızca burjuvaziye karşı tam manasıyla hareket ederek mümkün olur. Daima önlerinde yürüyerek ve onları politik ve toplumsal arenadan silerek" (Milani, 197: s. 105).

Bekârlık

Göründüğü gibi Lorenzo Milani öğretmenlerin evlenmesine karşıdır ya da evlililiğin öğretmenin okuldaki performansına olumlu katkılar sağlayacağı düşüncesin itibar etmemektedir. Bununla birlikte buradaki argümanın düğüm noktası, evlilik değil öğretmenin kendisini öğrencilerine tam manasıyla adayıp adayamaması meseledir. Milani'ye göre bu, devlet ve kilise okullarında neredeye imkânsızdır. Barbiana'daki okulu gibi nispeten küçük okulları ya da en iyi ihtimalle başka çiftlerin çocuklarına da kendine çocuklarına kadar zaman ayıran bir evli çifti düşünmektedir. Gerçek bir öğretmenin temel karakteri, sevgiyle bezenen öğrencilerine karşı gösterdiği fedakârlıktır. Giorgio Pecorini'ye yazdığı mektupta (10.11.1959) tepedeki okulunun yalnızca Katoliklere açık ve onlara sadece Kilise sevgisi aşılamaya çalışan herhangi bir kilise okulu olmadığını iki papaza nasıl açıklamaya çalıştığını anlatmaktadır. Hakiki Hristiyan sevgisi, tüm insanlığı kucaklayacaktır. "Ve çocuklarımı sevdiğimi, onlar için deli olduğumu, yalnızca onlar için, onları büyütmek, yetiştirmek ve çiçek açtıklarını görmek için yaşadığımı, böylesine mütedeyyin ve halis insanlara nasıl açıklayabilirim? Kendi cemaatimi Kilise ve Papa'dan daha çok sevdiğimi nasıl açıklayabilirim? Nihayet ruhumu tehlikeye atarsam, bu kesinlikle daha az sevdiğim için değil daha fazla sevdiğim için mi olacaktır?

Bu yolla öğretmek istemeyenler gerçek manada öğretemezler de zaten; ayrıca mezhepsel ve mezhepsel olmayan okullar arasındaki farkı tartışmanın da bir anlamı yoktur; yine dinsel

imgeleri ve moral verici konuşmaları yerine getirmeyi dert etmek de bir işe yaramaz zira insanlar sevmedikleri bir şeye inanmaz; ateistleri de okuldan uzak tutmaya çalışmanın bir manası yoktur çünkü bu çocuklar, tutkuyla sevmedikleri müddetçe onlara inanmazlar. Yine Altıncı Emre karşı gelmeksizin, onlarla birlikte, Tanrı'yı seven, Cehennem'den korkan ve Cennet'i arzulayan bir öğreten değilse kim bu çocukları iliklerine kadar sevebilir?

Ezcümle konu hakkındaki düşüncem şudur: Okul, yalnızca mezhebe bağlı olmadan var olabilir, bir Katolik tarafında dışarıda bırakamaz ve sevgi dışında (yani devlet eliyle değil) bir şeyle beslenmez. Başka türlü söylersem, olmasını istediğim okul, dağlardaki küçük bazı cemaatleri ya da çocuklarına ders veren anne ve babadan oluşan çekirdek ailelerin bazılarını dışarıda bırakarak asla var olmayacaktır" (Gesualdi, 2006: s. 134-135).

Tuhaf Ayrıcalık

Don Milani'nin devlet okullarına yönelik eleştirisi, çift yönlüdür. Birinci olarak ders saati, öğretmenlere diğer meslektaşlarına oranla "tuhaf ayrıcalık" verecek şekilde oldukça düşürülmüştür. İkinci olarak Don Milani bu ayrıcalığın orta ve üst sınıftan öğrencilerin lehine olduğunu iddia etmektedir. Üst toplumsal sınıftan gelen çocuklar evlerinin yakınlarındaki okulda ek ders alabilecekler. Düşük sınıflardan gelen çocuklar ise dezavantajlı durumdadırlar çünkü öğleden sonra erkenden evlerine döndüklerinde okulda kazandıkları kültür türünü bulamayacaklar. Bu adaletsizliğin kaynağına inmenin bir yolu, okul saatlerini uzatmak ve öğrencilerin iş ve çiftlik yerine okulda daha fazla zaman geçirmelerini sağlamaktır. Tıpkı Milani'nin Nadia Neri'ye yazdığı bir mektupta söylediği gibi (07.01.1966): "Doğal olarak devlet okullarında olduğun-

dan daha fazla çalışmalıyız, 600 saat yeterli değil. Dahası benim yaptığımı yapamayanlar, öğleden sonra etüt sınıfları koymalıdır, pazarları ve yaz ayı boyunca ve yoksul çocuklara, tıpkı zengin çocuklara olduğu gibi tam gün okul sağlanmalıdır" (Gesualdi, 2006: s. 245).

Kelimelere Dikkat

Don Milani'yi "sınıfçı" olmakla suçlayan kişi, 25 Ocak 1966 tarihli mektubu gönderen Floransa Başpiskoposu Kardinal Ermenegildo Florit'ten başkası değildi. Kardinal mektubunda şunların altını çiziyor: "Belki kafanız biraz karışık ama bir parmak balın Tanrı'ya karşı ruhları çektiği yerde sirkenin biraz dönüştürdüğü de doğrudur. Papa John, bu konuda uzmandır. Belki söylediklerinize benzer şeyler aynı güç ve aynı tonla söylenebilir, bir bakıma zenginler ve sözde muktedirler (ki gerçekten inancı zayıf ve taş kalplidirler) onları da seven bir kalpten geldiklerini hissederlerdi. Bazı zamanlar sizin çektiğiniz acının bilincinde olmanızdan ve bunun size yargılama hakkı verdiğini duyumsamanızdan etkileniyorum. Ve buradan itibaren bu belirgin atmosfer, adeta bugün sizin de dâhil olduğunuz sınıf mücadelesi başlar: Okuyan insanı derhal tarafını seçmeye yönelten sert ve bazen de iğneleyici mensurunuzla karşılaşılır, hatta bazı konularda yargı kendi içinde özgürleşir; direksiyon içsel reforma çevrilmek yerine savaşa yönlendirilir, bu savaş da Kilise ile Hristiyanların haklı mücadelesidir; aynı şey misal köleliğin insanlık dışı adaletsizliğini görünmez kılmaktaydı. Sıkı bir polemikçi olan Aziz Paul, doğrudan hakaret etmez lakin Philemon'a yazdığı not, kanayan yarayı deşmeye yeterlidir. Siz Don Milani, yaratılıştan mutlakıyetçisiniz ve bilhassa bu kültür ve inanç yoksunları arasında gerçekten sınıf bilincine sahip insanların ortaya çıkması riski, solcu ya da sağcı da olsalar devede kulak kadardır. Zorunlu askerliğe kar-

şı vicdani ret konusundaki bildirimde söylemek istediğim şey budur; burada askeri papazla ve sizinle konuşarak, sınıf bilincinden ve ilkesel olarak haklı ama kendilerini savunmak için kullandıkları yöntemler nedeniyle yanlış yorumladıkları bazı iddialarda cahilce su yüzüne çıkan tikel ruhtan bahsediyorum" (Gesualdi, 2006: s. 249). Burada mevzu edilen şey, oldukça fundamental bir niteliktir: Katolik papazın ontolojik niteliği nedir? Samimi yaklaşarak herkesle arkadaş olmaya çalıştığı mahrem pastoral görevlerini sonuçlandırmaya çalışan barışsever biri olmak zorunda mıdır? Ya da adaletsizliğin temel kaynağı olan statüko, toplumsal ve iktisadi yapılarla mücadele eden biri mi olmalıdır? Don Milani, Başpiskopos'un yorumuna nispet olsun diye değil kendine duyduğu saygıdan dolayı ikinci yaklaşımı seçmiş gibidir. Papaz bir arkadaşına yazdığı bir mektupta arkadaşına, kendine hedef belirlemesi gerektiğini salık verir: "En yüce amacı gütmek, hatta zalimce davranmak (Papa'nın yaptığı gibi mükemmelce!) ve merhametli olmak, uysal olmak, aile şerefine değer vermek, sınırsız tolerans sergilemek, yalnızca erişilemeyen ve bunu fark etmeye başlayan ve bağışlama dileyen ve en yüksek amacı yeniden tesis etmek isteyen için" (Gesualdi, 2006: s. 46). Öyle görünüyor ki iktidarından dolayı sert bir üslup kullanan ve zenginleri yanına çeken piskoposa karşı Don Lorenzo; savaş sonrası İtalya'da *Azione Cattolica*'yla, köylerde de *Case de Popolo* ile mücadele eden komünistlerin safına geçmiştir. Yine de *Pastoral Deneyim*'de ifade ettiği gibi Milani, Vatikan ile Komünist Parti arasında sonradan sürdürülen oyuna dâhil olmayı reddetmiştir. Gerek *Azione Cattolica*'ya gerekse *Casa del Popolo*'ya yönelteceği sert eleştirisini sonraya bırakmıştır. Herkesle arkadaş olduğunu yalanlamış ve toplumsal, iktisadi ve kültürel adaletsizlikler karşısında insanların gazını almaya çalışan orta yolcu bir tavır takınmamaya karar vermiştir. Böylesi bir durum karşısında seçim yapmak zorundasınızdır. Milani açısın-

dan seçim şöyle bir şeydi: "Dolayısıyla bu yapılması gereken son şeydir: elimizde kalan en yüksek amaç (yani Tanrı'dan af dilemek), (hem bizim hem de diğerleri için) amaçlanan zirve ve yalnızca erişilemeyenlere değil, daha azını isteyenlere de acımasızca sataşmaktır. Mahrumiyetini, sefaletini, işe yaramazlığını, anlamsızlığını her gün yüzüne vurmaktır. Mesih'ten önce ve sonra tüm peygamberlerin yaptığı gibi kalplere nüfuz etmektir. Gözlerini ışığa çevirmek istemeyenlere karşı kendimizi dayanılmaz, sıkıcı, katlanılmaz kılmaktır. Ve bu dünyaya ait diğer değerlerden bir tat almak için gereken erdeme sahip olanları çekici ve ışıltılı kılmaktır" (Gesualdi, 2006: s. 47). Milani'nin bu sözleri, İsa'nın Luka'daki sözlerini anımsatmaktadır: "Yeryüzünü ateşe vermeye geldim. Zaten yanıyorsa daha ne isterim ki! Vaftiz edileceğim bir vaftiz vardır. O gerçekleşene dek beni ezen kaygı ne denli güçlüdür! Yeryüzüne barış getirmeye mi geldim sanıyorsunuz? Size derim ki hayır; tam tersine, ayrılık getirmeye geldim" (Luka, 12: 49-51). Dolayısıyla burada da oldukça açıktır ki Milani, âlimlerini görevlendiriyor: seçiminizi yapın ve kendinizi toplumda yardımınıza ihtiyaç duyanlara adayın ve zenginlerin ve muktedirlerin gönlünü kazanmayı seçenlerden ve sınıf düşmanlığını körüklemek istemediklerini söyleyerek konumlarını koruyanlardan da herhangi bir teşekkür beklemeyin.

Komünistler

Yazarların Komünist partiyle ilgili burada yaptıkları kinik yoruma dikkat çekerken Milani'nin, gece okulu açtığı San Donto di Calenzano'da Komünistlerin ve anti Komünistlerin ateş hattında olduğunu hissetmesi oldukça ironiktir. Komünist parti yetkilileri önceleri Katolik bir papaz olması dolayısıyla ondan nefret ediyordu. San Donato'da *Scuola Popolare* öğrencilerinden Luigi Zerini, "Settimello'da, özellikle Calen-

zano'nun civarındaki 'kızıl' bir köyde" yaşanan bir durumu şu şekilde anlatmaktadır. "Bir gün Floransa'ya bisikletle döndüğümüzü hatırlıyorum. Ben, Sandro Poli ve Don Lorenzo. Piazza Primo'da [Bir Mayıs Alanı] uzun bir terasın olduğu bir alana vardık ve kalabalık bir güruh 'Bakın, bir papaz!' diye haykırdı. Hemen Lorenzo'ya tükürmeye başladılar. Hızımızı arttırıp oradan uzaklaşırken Lorenzo bana baktı ve 'Korktun, değil mi?' dedi" (Gruppo Don Milani, Calenzano, 1997: s. 169). Calenzano'nun bölgesel Komünist parti yetkilileri de ondan nefret ediyordu çünkü kendisini özellikle Komünist Partinin oy beklediği en yoksul tabana adamıştı. San Donato'dan Foca Gramigni'nin ifadeleriyle: "Calenzano'dan eski bir Komünistin sözlerini hatırlatmak ilginç olacaktı; bu adam bir keresinde şöyle demişti: 'Yoksullara yaklaşım tarzıyla Don Lorenzo, Komünistlere yüzlerce normal papazdan daha çok zarar veriyordu.' Bu teorinin doğruluğu, daha sonradan (*Pastoral Deneyim*'de yayımlanan) San Donato'daki kilise bölgesinde, Don Lorenzo'nun gelişinden sonra PCI [İtalyan Komünist Partisi]'nin oylarındaki düşüşle ortaya çıkan rakamlar tarafından kanıtlanmıştı.'" Öte yandan Katolik anti Komünistlerin de ateş hattındaydı; hem Komünist öğrencileri Calenzano'daki okuluna kabul etmesi dolayısıyla hem de kendi pastoral çalışmasında Komünistler ve anti Komünistler arasında ayrım yapmaması dolayısıyla. Gramigni bu konuda şunları dile getirir: "Babam, ilk komünistlerden biriydi ve akciğerlerinden rahatsızlandığında Don Milani, hemen hemen her gün babamı ziyarete gelmişti. Babamla Milani'nin, karşılıklı saygıya ve sevgiye dayanan bir ilişkisi vardı. Çünkü Don Milani, insanları Komünistler ve Hristiyan Demokratlar ya da Katolikler ve Katolik olmayanlar olarak sınıflandırmıyordu; ona göre kategorik ayrım zenginler ve yoksullar, sömürenler ve sömürülenler şeklindeydi" (Gruppo Don Milani, Calenzano, 1997: s. 132). Milani'nin San Donato'daki öğrencilerinden Gianfranco Ba-

dassini'nin ifadeleri, bu durumu doğrulamaktadır: "Tamamen İncil öğretmek zorunda olan ve bu konuda tüm hazırlıkları yapan bir papazın misyonuna sahipti ama herkese, biz çocuklara bile büyük hürmet gösteriyordu. Ne yazık ki pek çok insan onu anlamıyor ve ona "Komünist papaz" diyordu çünkü herkesi kucaklıyordu, hatta biz çocuklar için kurduğu ve geceleri gençleri ve bölgenin erkek sakinlerini de ağırladığı Halk Eğitim Okulunda da" (Gruppo Don Milani, Calenzano, 1997: s. 105).

Egemenler

Başka yerlerde de vurgulandığı gibi Don Milani'ye göre kelimeleri etkin bir şekilde kullanma yetisi, etkili yurttaşlar olabilmek için elzemdir. Toplumda iktidarı işgal edenlerin dilini anlayamazsanız "egemen" olamazsınız. Bu, çiftçi ya da fabrika işçisinin profesyonellerden daha az zeki oldukları anlamına gelmez. Yalnızca profesyonellerin dünyada gelişme kaydettikleri anlamına gelir zira onlar kelimeler konusunda uzmanlaşmışlardır. Çiftçiler ve fabrika işçileri, ikinci sınıf yurttaş olarak kabul edilir çünkü profesyonellerle iletişim kurmak için gereken beceriden yoksundurlar. Don Milani, *Giornale del Mattino*'nun editörüne gönderdiği bir mektupta, ki editör bu mektubu yayımlamayı başaramamıştır, şunları söyler: "Örneğin yirmi yaşındaki bir korucunun tıpkı yirmi yaşındaki bir öğrenci kadar bilgili ve en az onun kadar dünya görüşüne sahip olduğu a priori olarak kabul edilebilir. Eşit olduğunu kast etmiyorum eş değer olduğunu söylüyorum..."

Buradan hareketle benim çocuğumla sizinkinin arasındaki farkın ne nicelikten ne de zihninde ve kalbinde sakladığı Hazine'nin kalitesinden kaynaklandığını ama dâhil edilenle dışlanan arasındaki çizgide yatan şeylerde olduğunu düşünüyorum. Ya da daha da iyisi, bizzat kendinde: Kelimede...

Bu nedenle benim çocuklarımda olmayan şey yalnızca Kelime üzerindeki kontroldür. Diğer insanların kelimelerinde saklı özü ve bu kelimelerin doğru parametrelerini kavramak için gereken kontrolden yoksundurlar: Herhangi bir baskı olmadan ve zihinde gizlenen sonsuz zenginliklere ihanet etmeden ifade etmek için kendi kelimeleri üzerinde kurulması gereken kontrolden yoksunluk.

Son sekiz yıldır çiftçilere ve işçilere öğretmenlik yapıyorum ve hemen hemen tüm diğer konuları bir kenara bıraktım. Dil ve diller dışında hiçbir şey çalışmıyoruz. Her gece on ila yirmi kelimenin etimolojisini anlatıyorum. Kelimelere zaman ayırıyorum. Onları inceliyorum. Onları doğan, gelişen, kendini dönüştüren ve deforme eden insanlar gibi yaşatıyorum...

İşte benim toplumsal idealim bu. Yoksullar kelimelerin üzerinde onlar sanki insanmışçasına nasıl kontrol kurmaları gerektiğini öğrenirken; eczacıların, politik bir mitingdeki spikerlerin ve toprak sahibi denetçilerin zorbalığı kırılacaktır...

Bugün bir doktor bir mühendisle, bir avukatla konuşurken eşit bir temelde konuşur. Ama bu onun kadar mühendislik ya da yasa bilmesinden ileri gelmez. Onlarla eşit bir temelde konuşur çünkü kelimeler üzerindeki kontrolü paylaşırlar. Yani biz, çiftçilere ve işçilere, toplumu felakete sürükleyecek bir sebebe neden olmaksızın bu eşitliği sağlayabiliriz. İşçiler ve mühendisler daima var olacaktır, bu konuda yapacak bir şey yok. Ama bu, bugünün adaletsizliğinin mühendislerin işçilerden daha insan olması gerektiği düşüncesine dayanarak sürdürülmesi gerektiğini ifade etmek anlamına gelmemelidir (insan kelimesi ile, kelimesi üzerinde kontrol sahibi olan kimseleri kast ediyorum). Bu mesleki bir zorunluluk değildir ama yediden yetmişe kendine insan diyen herkesin yaşamının bir ihtiyacıdır" (Gesualdi, 2006: s. 64, 65).

Gerçek Sınav

Yaz aylarında okuldaki yaşlı öğrencilerini yabancı ülkelere çalışma kamplarına göndermek Don Milani için gelenek haline gelmişti. Bu girişiminde finansal desteği, genellikle zengin Pirelli ailesinin bir üyesi olan Elena Brambilla'dan (1965 yılı haziranında bu Yaz projesinin tamamına 325.000 İtalyan lireti destek vermişti) ve Vicchio Belediye Meclisi'den (200.000 İtalyan lireti destek vermişti) sağlıyordu. Öğrenciler, küçük gruplar haline gidebildikleri gibi bireysel olarak da gidebiliyorlardı. Örneğin Arnaldo ve Nello, 1965 yazında, "Yorkshire'da maden çıkarılan bir köyde çalışacaklardı ve öğretmenleri onlara ev sahipliği yapacaktı." Toplamda altı öğrenci İngiltere'de farklı bölgelere gideceklerdi. "Bunların arasındaki tek kız Barbiana'dan, pediatri hemşiresi olmaya çalışan ve yurt dışına çalışmaya bireysel olarak katılan (17 yaşındaki) Lucianana idi" (L. Milani'den Elena Brambilla'ya Mektup, Battelli içinde, s: 435). Bir yıl sonra onu başka kızlar da izledi. Brambilla'ya tekrar yazan Milani (11.09.1966) şunları söylüyordu: "Sevgili Elena, Mauro nihayet İngiltere'den ayrılmaya karar verdi. Bu sırada bana da çok güzel bir teklif yapıldı, Carla'ya göndermek için bir şart koşmuştum. Dahası, Barbiana'dan 15 yaşındaki ilk kız, nihayet erkeklerle eşit halle gelecek. İngiltere'de iki ay boyunca bir ailenin yanında kalacak. Bu yolculuk için erkek kardeşini onunla beraber göndereceğim; onun bu yıl bir planı yokmuş, böylece bir yolculuk ve iki iyilik yapacak; hem kendisine hem de ablasına" (Gesualdi, 2006: s. 266).

Süveyş

Burada Etiyopya Savaşı'na yapılan bu referans, Mussolini'nin 1935-36 yıllarında Etiyopya'yı işgaline atıf yapmaktadır. Milani bu savaşı öğrenci olarak yaşamıştı. 1965 yılında

yazdığı *Hâkimlere Mektup*'ta bunu deneyimi şu cümlelerle aktarır: "13 yaşımdaydım. Sanki dün gibi aklımda. İmparatorluk adına sevinçten uçuyordum. Öğretmenimiz bize Etiyopyalıların bizden daha iyi olduklarını söylemeyi unutmuştu. Onları kadın ve çocukların da içinde olduğu kulübelerinde yakmaya gittik ama onlar bize bir kötülük etmemişti. Bu aşağılık okul, bilerek ya da bilmeyerek tam emin değilim, üç yıl daha devam edecek nefretin zeminini hazırlamıştı. Milyonlarca itaatkâr asker yaratmıştı. Mussolini'nin düzenine itaat eden milyonlar. Ya da daha da açık söylemek gerekirse Hitler'in düzenine itaat eden milyonlar. Elli milyon ölü" (Milani L. ve Barbiana Okulu, 1965: s. 46)

Duvara Karşı

Bu aslında, Barbiana'dan üç öğrencinin *Öğretmen Okulu*'nda yıl sonu sınavında başarısız olma sebebidir; bu sebep, Don Milani ve öğrencilerini, aşağı sınıftan gelen oğlanların (ve kızların) kamusal okul sistemi tarafından nasıl da bir kenara itildiğini ifşa eden bir kamusal mektup yazmaya yöneltmiştir. Yazarlardan biri olan Nevio, *Mektup* için şöyle demiştir: "[Mektup] yalnızca dağlı olmanın talihsizliğini yaşayan bazı öğrencilere karşı yapılan büyük adaletsizliğin ifşası olarak başladı" (Yazarlara kişisel mektup, 2008).

Ya Biz Ya Siz

Bizzat Milani, *Öğretmen Okulu*'nda çalışan ismi bilinmeyen bir öğretmene gönderdiği bir mektupta, *Öğretmen Okulu*'ndaki öğretmenlere neden bu kadar öfkeli olduğunu ve *Bir Öğretmene Mektup*'un neden kendisinin ve öğrencilerinin hayal kırıklıklarının ifadesi olduğunu açıklar. Bu mektupta Milani, öğrencilerinin Floransa'daki öğretmen eğitim okulunda neden

dışlanmış hissettikleriyle ilgili bazı detaylar verir. Bu mektupta satır arasındaki temalar, *Bir Öğretmene Mektup*'un izleyen kısımlarında daha da geliştirilmiştir. Lorenzo Milani'nin sözleriyle: "Elimde; iki ya da üç modern dili akıcı bir şekilde konuşabilen, uzun bir süredir yurt dışında çalışan, siyaset ve sendikacılıkla ilgili her şeyi bilen, ruuhban okulu rektörünün her daim hayalini kurduğu çok sade bir yaşama öncülük eden harikulade öğrencilere hizmet veren fevkalade bir okul var. Sendikacı olmak için buradan ayrılan çocuklar, çevrelerindekiler üzerinde etki sahibi oluyorlar. Yurt dışında ya da İtalya'da çalıştayda çalışmaya giden çocuklar, herkes tarafından ilgiyle karşılanıyor. Bununla birlikte kendilerini eğitime vakfetmek isteyen bu çocuklar, ne zaman yetişkinler, sert yetişkinler gibi yıllarını verseler küçük çocuklar gibi aşağılanarak *Öğretmen Okulu*'nun duvarlarına çarpıyorlar. Onlara öğretmekte olduğum yazım yöntemi, konu başlıkları verildiği için eksik olarak kabul edilmektedir; ama sonra kendileri fars, daha geleneksel bir konu başlığı seçtiklerinden yazamıyorlar. Burada yalnızca yazma ihtiyacı duyduklarında ve alıştırmalarda kullandıkları formu hiç kullanmadan yazıyorlar. Yabancı bir dili akıcı bir şekilde konuşmak, ıvır zıvır hiçbir kural bilinmiyorsa zerre kadar dikkate alınmaz. Oldukça güçlü oldukları modern tarih, bunu bile orada yapamıyorlar. Çok iyi bildikleri siyasal coğrafya dahi bir ihtiyaç olarak kabul edilmiyor. Ha keza sendikacılığa ilişkin bilgi de öyle. Öğrenme arzusu ya da burada yıllarca genç akranlarına ders verirken kazandıkları öğretim deneyimleri bile, Aeneas'ın akrabalık bilgisi kadar dikkate alınmıyor (ki çocuklarım Aeneas hakkında hiçbir şey bilmiyor). Tüm bunları düşündüğümde, bu bir trajediler dizisi oluyor" (Gesualdi, 2006: s. 240-241).

Sonuç olarak Teknik Enstitü'de bu eğitimi alan iki öğrenciden biri, Barbiana'da geçirdiği günlerle ilgili bir anı kitabı yayımlayan Aldo Bozzolini idi. Kitabında Barbiana Okulu'nda

nasıl ilk grup öğrenciden biri olduğunu anlatmaktadır. Onun deneyimi, Milani'nin öğrencilerini ya öğretime ya da sendikaya adamaları konusunda nasıl cesaretlendirdiği konusuna ışık tutuyor. Michele Gesualdi, İtalya'nın üç büyük sendikasından biri olan Cisl'e girmeyi başarmış ve Milani'nin hayallerinden birini gerçeğe dönüştürmüştü. Diğer yandan eğitimini tamamlamaya çalışan öğrencileri de, *Öğretmen Okulu*'ndaki öğretmen eğitim enstitülerinin ruhsuz mümeyyizleri tarafından engellenmiştir. Bu mümeyyizler, sene sonu sınavlarında bu öğrencileri sınıfta bırakmıştı. Aldo Bozzolini, tamamen farklı bir yol izlemişti ve bu yol ne *Öğretmen Okulu*'na ne de sendikaya gidiyordu. Aldo, farklı bir yol izlediği için akranlarınca ayrımcılığa uğradığını hissediyordu ama izlediği bu yolun savunusunu; *Bir Öğretmene Mektup*'ta bizzat kendisinin Barbiana Okulu'nun çalışmalarını başka yerlerde de devam ettirmek için çok iyi hazırlanan öğrenciler yetiştirdiğinin bir kanıtı olduğunu iddia ederek ve Barbiana öğrencileri *Öğretmen Okulu*'nda sınıfta kalırsa bunun Barbiana'da uygulanan eğitim yönteminin yanlışlığından değil *Öğretmen Okulu*'nda uygulanan yöntemin yanlışlığından kaynaklandığını kanıtlamak için bir argüman geliştirerek yapar.

"*Üst Orta*'ya gitmek için *ortaokul*dan okulu bitirdiğinize dair bir sertifikanız olması gerekmektedir. Öğretmenimiz Adele Corradi'nin Latince konusundaki yardımlarıyla sınava hazırlandık. Ama benim için *Öğretmen Okulu*'na gitme olasılığı, o kadar da önemli değildi. Yurtta yaşadıklarımı ve anılarımı, çok da hoşlanmadığım Latince özetledim, yine aynı şekilde yaklaşık yirmi gün boyunca, hâlihazırda Cisl'de bulunan Michele ille birlikte çalıştığım sendikada, benim doğrudan yaşamadığım ama beni farklı bir yol izlemeye yönelten hayat ile ilgili düşündüklerimi de yazdım. Başrahip'i, işin temeline nadiren inilen ve çok uzun, çok karmaşık, diğerlerine okula rağmen ya da sendika ile yardımın ölçüsüne dayanan böylesi bir

okula sahip olduğu için eleştirdim (O zaman bile ilk altı öğrencinin dışında kalan ben, muhtemelen iki yıl bedava çalışan tek kişiydim, hem de zorunlu hizmete karşı toplum hizmetinin hala var olmadığı bir dönemde!). Teknik derslerdeki çalışmalarımda daha da derine inmek ve eylüldeki bütünleme sınavında Latinceden 4 alarak Floransa'daki 'Leonardo da Vinci' *Teknik Enstitü*'süne girmek istiyordum. 1968 yılında bu okulun Telekomünikasyon bölümünden teknik uzman diploması aldım. Benim bu mücadelem, uzun yıllar ayrımcılığa maruz kalmama sebep olsa bile (ki bu ayrımcılık Başrahip'in ölümünden sonra da devam etmişti), 'kendisi için' çalışıyor ya da daha da kötüsü 'efendiler için' çalışıyor şeklinde yaftalanmama sebep olsa bile, Başrahip'in beni bunu yapmam için rahat bıraktığını ve sonunda da kendimi 'Barbiana Okulu'nun işini yaptığının' bir kanıtı olarak görmeye başladığımı kabul etmek zorundayım. '*Teknik Enstitü*'ye devam eden iki arkadaşım da başarılı oldu. Pierinolar gibi geçtiler sınıflarını. Aldığımız kültür, gerçek yaşamın gerisinde kalıyor. *Öğretmen Okulu*'nda bilgilerimiz işe yaramıyor" (Bir Öğretmene Mektup)" (Bozzolini, s. 103).

Körler

Burada Milani ve öğrencileri, kurumun üniversite birinci sınıf öğrencilerinin trafik polisine karşı gösterdikleri davranışlara yönelttiği tepki ile işçilerin haklarını aramak amacıyla gösteri düzenlemek için daha makul bir yol izlediklerinde gösterdiği tepkiyi kıyaslamaktadır. İlki, masum ve bağışlanabilir şakalar olarak görülürken ikincisi, yasayı ve düzeni tahkir olarak görülmektedir. Bu çifte standartla ilgili olarak *Appunti per un nuovo galateo* adlı hiç bitmemiş ve yayımlanmamış çalışmasında Milani şunları belirtir: "Beni örneğin iyi tıraş olmama gibi konularda komşuluk ilişkilerindeki hassasiyete

karşı duyarsız kalmakla suçlayan, bunu yaparken evinde hizmetçiler bulunduran ve daha da kötüsü onları mutfağa kapatan insanlardan gelen görgü kuralları derslerini kabul etmiyorum. Aslında bu; başkalarına saygı bahanesiyle egoizmi ve yoksulların sömürülmesini gizlemeye yarayan baştan savma bir şeydir. Başka bir deyişle burjuva eğitimi, komşuna saygı duymayı değil, yalnızca egemen sınıftan olanlara saygı duymayı öğretir" (Pecorini, s. 217).

Birey

Lorenzo Milani, okulundaki rolünün oldukça bilincindeydi. Tarafsız bir yöneten değil Freireci terimlerle söylersek "otoriter bir öğretmen" idi (Freire, 2001: s. 83). Ayrıca öğretmenlik rolünün kilise papaz rolünden ayrılamayacağını da biliyordu. *Pastoral Deneyim*'de bu bilinci şu şekilde ortaya koyar: "Yoksullara öğretmenlik yapmayı temel kaygısı ve etkinliği olarak kabul eden bir kilise papazının özgül misyonunun ötesinde bir şey yapmayacağını göstermenin çok da zor olduğunu düşünmüyorum (Şimdiye kadar bundan daha kötü bir sapkınlığın kutsandığını farz edersek temel faaliyetini gençlik kulüplerinde yürüten papazınki kibarca bana bu sapkınlığa izin verdirir). Oğlu o kadar değişik ya da daha kötü bir insanlık düzeyinde yaşıyor ki nüfusun önemli bir çoğunluğu onunkinden daha aşağı bir insanlık düzeyinde, ya da hiç de insani olmayan bir düzeyde yaşıyor; bir baba olarak buna asla izin veremez. İncil'in hatiplerinden biri olarak da sivil nüfusun cehaletinin vaazlarıyla yoksullar arasında ördüğü duvar karşısında kayıtsız kalamaz" (Milani, 1997: s. 219).

Ruhban Okulu

Milani, İtalya çevresindeki ruhban okullarının ast sınıflar-

dan papaz adaylarını okula alma şeklinden kaygı duyuyordu; bu okullar bu papaz adaylarını daha da boyun eğmek için eğitiyor ve kendi kiliselerine akrabalarını onlara zulmeden siyasal (ve dinsel) yapılara itaat konusunda eğitmek için geri gönderiyordu. Milani'nin eğitimle ilgili görüşü, tam da buna karşıydı; başka bir deyişle bastırılmış sınıflara mensup oğlanların "egemen yurttaşlar", "Tanrı'nın ve başkalarının kulları" olmak için eğitilmesine. Milani, bir süre önce gazeteci Giorgio Pecorini ile yaptığı görüşmede şunların altını çizmişti: "Şimdi dediğim gibi, tüm yoksul oğlanları toplayan ruhban okulu şeytanidir çünkü mütevazı olanlara alçakgönüllülük dersi veriyor. Genel olarak etrafımızda olan ve son derece iyi, son derece mütevazı, itaat etmeye son derece meyilli, fedakâr... nasıl söylesem tabi olmaya meyilli papazları yetiştiriyorlar; zira tabi olanların oğullarını alıyorlar onları tabi kılıyorlar. İşte bu ruhban okuludur. Ve çocukları eğiten, İtalyan Katoliklerinden, siyasal bir ittifak yapmadan önce gidip kardinalden icazet alan papazlar yetiştiriyorlar"(Pecorini, s. 293).

Tarım Kültürü

Yazarlar, okullarda çiftçilerin kültürünün kâmilen görmezden gelindiğini ve bu kültürün gerçek tanıma ve yükümlülük bağlamından ziyade yalnızca tokenizm bağlamında dikkate alındığının iyice anlaşılmasını istemektedirler. Hegemonik kültürün, savaş sonrasında endüstriyel bakımdan gelişen İtalyan şehir ve köylerinde yaşayan orta sınıfların kültürü olması bunun iyi bir kanıtını oluşturmaktadır. Yazarlar burada çiftçi çocuklarının devlet okullarında kendilerini sarmalayan kültürle müreffeh hissetmediğini bir daha vurgulamak istemiştir zira onlar aptaldır, herhangi bir bilgi ve kültürden yoksundur veya yeni şeyler öğrenemez ya da onların bilgi ve kültürleri, okullardaki herhangi bir meşru forma asla dâhil olamaz. Don

Milani, *Giornale del Mattino*'nun editörüne yazdığı bir mektupta (bu mektup yayımlanmadı) okulda verilen belirli bir tür bilginin geçerliliğini ve yapısal değerini sorgulamış ve kırsal kültürün resmi müfredattan tamamen çıkarılmasına coşkulu bir şekilde karşı çıkmıştır: "On yıl, bir çocuğun dünyada gözlerini dört açması için gereken on değerli yıl, burada, tıpkı Via Tornabuoni'de [Floransa şehrinde bir sokak] olduğu gibi Mount Giovi'de. Ve sizin çocuklarınız seçilen şeylere gözünü dikerken benim çocuğum gözlerini kapatamaz; onlar da diğerlerinden seçer. Sizin çocuğunuz dinozoru ve pumayı tanır da erkek tavşanı dişiden ayırt edemez. Benim çocuğum trafik ışıklarının renklerini bilmez, ne de musluğun sağa mı sola mı döndürülmesi gerektiğini; ama buna karşılık ormanda yaşamayı, sayısız yumurtasıyla sürüngenleri, bitkileri bilirler çünkü onlar mevsimlere ve zamana ayak uydururlar. On yıl, on yıl değerindedir inan bana. Evet doğru, bizim gözlerimize güvenerek elde edemediğimiz şeyleri siz kitaplarda *bir arada* bulacaksınız. Ama tersine orman ve tarlaların büyük kitabındaki gözlemler, kitaplarda bulamayacağınız kadar *somut* olacaktır" (Gesualdi, 2006: s. 63).

Köpekler Gibi Yalnız

Buradaki argüman bir önceki paragraftaki argümanın devamıdır. Meşhur Floransa şehrinin dışındaki tepelerde yaşayan çocuklar yalnızca doğayı değil içinde bulundukları gelenekleri ve toplumsal ilişkileri de öğreniyorlardı. Yazarlar, savaş sonrası iktisadi canlılık süresince giderek genişleyen İtalyan şehirlerinin yaşam alanlarındaki anonimliği sorguluyor ve tepelerdeki olumsuz yaşam koşullarına rağmen buralarda yaşayan insanların toplumsal ilişkiler geliştirme çabalarına değer veriyorlardı. Don Milani, *Il Giornale del Mattino*'nun editörüne gönderdiği bir mektupta (28.03.1956), argümanını daha da

ileri götürür: "Ama orman kitabının ötesinde ailelerin de kitabı vardır. Bizim çocuklardan biri sizin ailelerinizden ziyade kendi ailesinin, onların kanunlarının ve ilişkilerinin farkındadır. Bir cenaze geçtiğinde siz kimin öldüğünü ve bunun nasıl olduğunu bilmezsiniz, ardında kan ve gözyaşı bıraksa bile. Ayrıca evinizdeki dört duvarın ya da sizin gibi toplumdan soyutlanan insanların yazması dolayısıyla gözünüzü boyayan kitaplarınızın sınırlı evreninin ötesindeki hayatla ilgili ne öğrenmek istiyorsunuz?" (Geusaldi, 2006: s. 63). Bu düşünceyi ortaya koyduktan sonra Milani, bir sonuca da varır; ona göre başkalarını eğitmek için yazdığı kitaplar, artık değerli değildir zira yazdıkları eninde sonunda yalnızca kültürel geçmişleri prensip olarak "dünyayı okumak"tan ziyade kitapları okumaya endeksli insanlarca okunarak tüketilecektir. Öte yandan ironik olarak bu kitaplar, bütün hayatını adadığı okuma yazma bilmeyen alt sınıflarca okunmayacaktır. Bu nedenle son çare olarak öğrencilerinin gelişimine yardımcı olmak koşuluyla yazmaya karar vermişti. Ve bu ikileme yönelik makul tek çözüm Barbiana Okulu'nda kolektif yazma etkinliğinin kullanımı idi ve bu faaliyet iki önemli eserin kaleme alınmasıyla sonuçlandı; Ekim 1965'te basılan *Hâkimlere Mektup* ve 1967 yılında basılan *Bir Öğretmene Mektup*. Milani, bir grup öğrenci ve Floransa'daki bir gazetecilik okulundan eğitmenlerle yaptığı görüşmede şunları dile getirmişti: "Ve böylece o tarihten sonra yazmayı bıraktım -şey, bir şeyler karaladığım doğru, bu kitabı [*Pastoral Deneyim*] yazdım, hepsi bu kadar- yazmayı bıraktım çünkü pek çok kardeşimin... hemşerimin bunu okuyacak konumda olmadığını anladığımda yazmaya karşı ilgimi kaybettim. Ayrıca elitler için yazmak da istemiyorum bu nedenle hemen yazmayı bıraktım, artık yazmayacağım; şu an karşımıza çıkan iki ya da üç fırsat bir daha çıkmazsa bir daha yazmamış olacağım; bunun için, bunları bugün bir sanat çalışması olarak düşünerek bir okul çalışması formunda yazıyo-

ruz. Hâkimlere yazdığımız mektup da bu yolla yazılmıştır, bir sanat yapıtı üretir gibi, bunu bir sanat çalışması olarak görüyoruz, oldukça kusursuz bir sanatsal tekniğe sahibiz; bu bizim günlük aktivitemiz, nasıl yazılacağının, nasıl ikna edileceğinin, kelimeleri kullanan diğerlerini... nasıl etkilemek gerektiğinin öğreniminden oluşuyor. Dahası askeri papazların, kışkırtmasının neden olduğu iktidar değişimi, ya da onun gibi bir şeydi, okulumuzun bir ürünü olarak bu dokümanı hazırlamamıza neden oldu. O zaman etkinliğim, şu ana kadar sürmüştü, bir öğretmeninkiyle aynıydı ve bir ihtimal öğretmen olarak işimi yaparken bize sansasyon, destek, nefret ya da bunların hepsini birden yaratacak bir mektubu yazdıracak bir şey olursa, bu [*Hâkimlere Mektup*] gerçekleşmiştir. Gerçekleşti çünkü çok iyi yazıyoruz. Nedeni bu" (Pecorini, s. 348).

Bu bölümde Floransa'daki su baskınına yapılan gönderme, salt üstünkörü bir gönderme denilerek göz ardı edilemez. Bu olay, şehrin sanatsal mirasını su baskınının yıkımından kurtarmak için tüm dünyadan Floransa'ya yardıma gelen sanat öğrencileri ve gençlerle birlikte uluslararası bir nicelik kazanmıştır. Baskın, Barbiana'yı olumsuz bir şekilde etkilemese de Mektup ile ilgili çalışmalara zarar vermişti. Don Milani annesine şunları söylemiştir: "Dünden beri mektupla ilgili daha önce yaptığımız çalışmaları toplamaya çalışıyoruz. Geçenlerde bunu düşündüm, insanlar acı çekerken bizim burada kalıp şiir üzerine nutuk atmamız ne kadar da çirkin bir şey. Tamam, her şey geçer. En azından bu acıları çekenlerin yanında olmayan bizler için!" (11.11.1966) Başka iki mektupta da Milani, su baskınının etkilerinden bahsetmektedir. Francuccio'ya yazdığı mektupta şunları dile getirir: "Su baskınının, savaş sonrası dönemin atmosferine olumlu etkisi oldu. Papazlar ve Komünistler, omuz omuza vererek mevcut duruma müdahale ettiler. Hükümet, daima sonradan müdahale ediyordu ve kimse hükümete güvenmiyordu. Düne kadar hiçbir şeye değer ver-

meyen ve günün yorgunluğunu nerede atacağını bilmeyen yaşlı ve genç papazlar, kilisenin kapılarını Komünistlerin toplantılarına ya da yardım toplayıp bu yardımları merkezlere dağıtan kuruma açıyordu. Her şey sona erdiğinde kim bilir geriye ne kalacak" (04.12.1966, Battelli: s. 471). Su baskınının olduğu sırada Londra'da ikamet eden Barbiana'dan öğrencisi Mauro'ya yazdığı mektupta Floransa'da yaratılan toplumsal durumu şu sözlerle tasvir etmektedir: "Ansızın dağlardaki çiftçiler, tıpkı yirmi sene öncesinde [hemen hemen savaş sonrası dönem] olduğu gibi bu durumun etkisine kapıldılar. Floransa'da zenginler ve yoksullar, baştan aşağı çamur ve benzine bulanmış, bir parça ekmek ve su için dilenerek bir kere daha eşit hale gelmişti. Yoksullar arasındaki en yoksullar, su baskınının olduğu bölgelerde değilseler, hiç bu durumla karşılaşmıyorlardı. Diğerlerini ise uzun ve korkunç bir kış bekliyordu. Floransalıların %75'inin ihtiyacını karşılayan Anconella Su Kemeri'ne gelince, yeniden inşa edilmesi için bir ay gerekecekti. Ve su olmadan kimse evini temizleyemeyeceği gibi geriye çok az şey kalacaktı. Kırsal bölgelerde tıpkı savaş zamanı olduğu gibi tahliye edilen binlerce hane vardı." Milani, San Donato di Calenzano'dan eski öğrencilerinin su baskınına maruz kalmış yaşlı insanlara ve hayvanlara yardım etmek için yaptıkları gönüllü çalışmayı büyük bir memnuniyetle anlatmayı sürdürür (Mauro'ya mektup, 11.11.1966. Gesualdi, 2006: s. 275). Su baskını, dolaylı da olsa Don Milani'yi de etkilemiştir. Libreria Editrice Fiorentina, Milani'nin ilk kitabından (*Pastoral Deneyim*) 3.000 kopya yeniden basmıştı. Ne var ki tüm kopyalar ciltlenme sürecindeyken sele kapılarak yok olmuştu. Bu arada yayıncı Milani'nin *Bir Öğretmene Mektup* çalışmasından da haberdardı ve onunla ilgileniyordu; ilk kitabın 3.000 kopyasının kaybını telafi etmek için de mümkün olan en kısa sürede yayımlanması konusunda ısrarcıydı (Annesine mektup, 21.11.1966, Battelli, s. 473).

İnsan Kültürü

Burada Milani ve öğrencileri, tamamen farklı bir kültüre sahip olduğundan derslerde öğrencilerin dilinden konuşamayan devlet okulu öğretmeni suçlamaktadırlar. Bu Lorenzo Milani ile tam bir tezat teşkil etmektedir; bir öğretmen olarak Milani, öğrencilerinin kültürünü içselleştirmek için kendi burjuva kültüründen sıyrılarak Freire'nin "kültürel soykırım" dediği şeyi öneriyordu. Michele Gesualdi'nin sözleriyle söylersek; "Barbiana'ya gelen entelektüellerin önemli bir çoğunluğu, bunu egzotik nedenlerden dolayı yapıyordu. İlginç, zeki, etkileyici, ilerici insanlarla tanışmak, onlarla görüşmek için geliyorlardı. Ayrıca şehre döndüklerinde oturma odalarındaki sohbetlerinin nesnesi, sıklıkla bu yabancı figür oluyordu. Okulu çok da dikkate almadıkları gibi Don Milani'nin farklı bir insan olduğunu ve bunu da bu okula borçlu olduğu gerçeğini şimdiye kadar göremediler. Muhtemelen melekle savaşmış, kazanmış ve ondan bir kötürüm, farklı bir adam çıkarmıştır tıpkı Yakup'a melekle savaşından sona olanlar gibi. Hepsi bir yana entelektüeller karanlıktaydı ve hala da karanlıktadır. O, siyah insanların refahı için çalışan beyaz adam değildir ama onların davalarına tamamen bağlı bir şekilde onlar arasında, onlar gibi yaşayan siyahlaşan bir beyaz adamdır" (Grupo Don Milani, Calenzano, 2000: s. 52).

Pedagoji

Milani'nin pedagojik referans noktalarını aramaya çalışıyoruz. Bu mektubun tamamen pedagojiyle ilgili olduğu gerçeğine rağmen metinde yerleşik pedagoglara herhangi bir atıf bulmak neredeyse imkânsızdır. Varoluşunun son üç yılında Barbiana'da gönüllü olarak çalışan Adele Corradi'den Don Milani'nin pedagojik referans noktaları hakkında bilgi istedik. Ko-

nuyla ilgili bize şunları söyledi: "Bunu yanıtlayamam çünkü ben de bilmiyorum. Onun pedagoglar hakkında konuştuğunu hiç duymadım. Barbiana Okulu'na 1963 yılından 1967 yılına kadar yalnızca kendi okulumda olmadığım boş zamanlarımda gittim. Mario Lodi ile temaslar, onu Kolektif Öğrenme Hareketi'nden ve Freinet'in muhtemel fikirlerinden haberdar etmek içindi (Yalnızca tahmin etmeye çalışıyorum). Bir de Mario Lodi'ye sormalı. Milani'den bir mektup da hatırlıyorum (ama kime gönderilmişti onu bilmiyorum). Bu mektupta Milani birinden ona Dewey'in bir kitabını bulmasını istiyordu" (Yazarlara kişisel mektup, 2008). Mario Lodi'nin çalıştığı okul, aslında *Bir Öğretmene Mektup*'a karakterini veren eleştirinin tam kalbinde yer alan bir devlet okuluydu. Lakin çalıştığı toplumsal, iktisadi ve politik çevre, San Donato ve Barbiana'dan çok da farklı değildi. Mario Lodi; sefalet içinde yaşayan ve buna boyun eğen insanların ihtiyaçlarına cevap verecek yeni bir pedagoji arayışına ilişkin motivasyonunu, bizzat Barbiana'da uygulanan öğrenmenin temelinde bulunan pedagojik ilkeye hayat veren Kolektif Öğrenim Hareketi'ne katılarak tanımlamaktadır. Mario Lodi, San Giovanni in Croce ve Vho Piadena devlet okullarına yaşadıklarını *C'È Speranza Se Questo Accade Al Vho* (1963) ve *Il Paese Sbagliato. Diario di un esperienza didattica* (1970) adlı iki kitapta toplamıştır.

İncil

İncil, Barbiana Okulu'nun temel bir metnidir. Barbiana öğrencilerinden Nello'nun ifade ettiği gibi Don Milani, her pazar İncil'den bir metne ilişkin ayrıntılı bir değerlendirme yapardı. Bu; kilisede, Pazar Ayinleri sırasında değil, kilisenin bitişiğindeki okulda, sınıfta yapılırdı. "[Pazar günleri] tıpkı diğer günler olduğu gibi, Barbiana'ya bu olağanüstü insanı tanımak için gelen ziyaretçilerle sohbet ederek okul çalışması ya da okuma

veya başka bir şey yapardık. San Donato'dan buraya otobüslerle gelen, o tartışmalı kilisenin cemaati ile birlikte. Başrahip'in etrafında tek bir aile gibi toplanırdık. Bu günün diğer günlerden tek farkı, saat 11.00'de Kutsal Ayin'in kutsanışıydı. Bu kutsanmada, İncil'in detaylı bir tefsiri yapılırdı, ama kilisede değil, kilisedeki Ayin'e gelip sonradan bize katılan dikkatli ve disiplinli tüm cemaatle birlikte sınıfta" (Yazarlara kişisel mektup, 2008). İncil'in meydana getirdiği merkezi alan, bir bakıma Lorenzo Milani'nin kurum olarak kiliseyle ilişkilerinde öze dönüşünü de açıklamaktadır. İlk kitabı *Pastoral Deneyim*'de kiliselerde sürdürülen pastoral etkinliğin verimliliğinin yanı sıra Vatikan, İtalyan Kilisesinin kademeleri ve savaş sonrası dönemde hemen hemen elli yıl boyunca İtalya'yı yöneten hegemonik *Democrazia Cristiana* arasındaki zımni rızayı sorgulamaktadır. Ona göre gelenek ve ritüeller, Hristiyan yaşamının gerçek kaynaklarını gizlemişti. Arkadaşı Don Ezio Palombo'ya gönderdiği bir mektupta (17.12.1955) Lorenzo Milani, İncil ile ilgili düşüncelerini şu sözlerle özetlemektedir: "En kibar deyimle İncil'in gerçekte ne olduğuna ve nasıl sevgi dolu olduğuna ve nasıl bir özenle liyakat gösterdiğine ve basit bir peri masalı olmaktan nasıl uzak durduğuna dair mülahazanın çok az dinleyicisi kalacak ve bu, sonu olmayan ve tutkulu bir çalışmanın nesnesidir" (Gesualdi, 2006: s. 75).

Din

Don Lorenzo Milani'ye göre ideal din dersi, öğrencinin, İncil'i, Hristiyan yaşamının temel kaynağını yorumlamak için Kilisenin majister temsilcisi papazdan yardım aldığı yerde olmalıdır. 1 Mayıs 1965 yılında verdiği bir röportajda Giorgi Pecorini ile konuşmasında şunları vurgular: "Ama bu doğruysa, ki buna inanıyorum, İsa'nın olmasını istediği Kilise, öznel hakikate değil ama nesnel hakikate ihtiyacımız olduğu gerçeğin-

den hareketle -bunun doğru olduğuna tüm kalbime inanıyorum- ...daha önce bahsedilen temel nedenden dolayı otoriter olmalı... denetimi, hakikati, doktrinde birliği içine almalı; o zaman bu dünyadaki hiçbir şey için kiliseyi terk etmeyeceğim: Çünkü kilisenin desteği olmadan İncil'i okumaya çalışırken, kilisenin dışındaki yaşamanın neye benzediğini hatırlıyorum. İncil... zavallı bir öğrenci, genç bir ressam... mücadele veren, elindeki İncil'le hakikati bulmaya çalışan birine ne söyler? O, yorumlanabilir bir kelimeler cennetiyle karşılaşacaktır... tüm bu kelimeler binlerce şekilde yorumlanabilir; ne yapacağını şaşıracaktır. Ve belirli bir noktada, daima kiliseden ve dinden kaçarak yaşayan ama dinsel bir dürtü hisseden, kendi muhakemesinden ziyade Tanrı'dan bir ses duymak isteyen... bir öğrenci düşünün; bu, Dindir. Din; hakikatin yüksekten, Tanrı'dan, vahiyden, kutsal bir kitaptan, bir kiliseden veya onun gibi şeylerden gelmesini ummaya dayanır, Din budur. Eğer biri bu düşünceye erişirse, İncil'i kontrol edecek, onun fevkalade bir kitap olduğunu düşünecek ve bu İncil'in dışındaki gerçeği düşünecektir... Ve bu İncil'den bir sayfa olmayacaktır, eğer o tutarlıysa, bu, şüphenin sürekli olarak zihnini meşgul etmeyeceği İncil'den bir sayfa olmayacaktır: 'Ama bu, benim kaygılarıma uygun bir yorum olmalıdır.' Yani kendimi yeniden aynı durumda, bir teologdan ziyade bir filozofken ki durumumda bulmalıyım" (Pecorini, s. 297-298).

Tarih

Barbiana'da öğrencilerin bildiği tarih, aslında modern ve çağdaş tarihti; *Öğretmen Okulu*'nda açıkça görmezden gelinen bir dal. Milani'nin *Öğretmen Okulu*'ndan bir öğretmene bizzat açıkladığı gibi: "Onların iyi bir şekilde okuduğu Modern Tarih, orada bile verilmedi. Her şeyini bildikleri Siyasal Coğrafya'nın üzerine düşünülmedi. Ha keza sendika kültürü de"

(Gesualdi, 2006: s. 240). Bu; *Öğretmen Enstitüsü*'ndeki eğitim ve öğretimin, öğrenci-öğretmenlere ast sınıfların toplumsal, kültürel ve siyasal kaygılarını (Barbiana'da merkezi bir yer işgal ediyorlardı) ortadan kaldıran klasik kültüre dair en temel bilgiyi vermeye yöneldiklerinin en açık kanıtıdır.

Savaşlar, ulus devlet, anavatan ya da memleket saplantısıyla ilgili olarak Milani, Toskanalı askeri papazlara şunları söyler: "Dünyayı İtalyanlar ve yabancılar olarak ikiye bölmeye hakkınız varsa, o zaman size söylemek zorundayım bu sizin görüşünüz; benim bir memleketim yok ve dünyayı reddedilenleri ile ezilenleri bir yana imtiyazlılarla ezenleri diğer yana ayırarak bölmeyi teklif ediyorum. İlk söylediklerim benim memleketim, diğeri ise yabancıların" (Milani, tarihsiz: s. 12).

Basit Bir Teknik

Kolektif yazma fikrini Lorenzo Milani'ye, Cremona, Piadena'da bir öğretmen olan Mario Lodi vermişti. Milani, Barbiana öğrencilerinin okullarında yaptıkları çalışmalarının da anlatıldığı bir mektubu da içeren bir mektupta Lodi'ye şunları anlatmıştır: "Sayın üstat. İlişiğe bir mektup ekledim. Size bize bu fikri verdiğiniz için teşekkür ederim, bunu uygularken kendimi mutlu hissettim. Öğretmenlik yaptığım bu yıllarda, öğrencilerimle yazma sanatını çalışmak için böylesine eksiksiz ve derin bir şeye sahip olmadım. Yani bizim adımıza her şey yolunda gidiyor. Ayrıca ben de bu konuda daha bir şevklendim. Öte yandan bu mektubun sizi memnun etmeyeceğinden korkuyorum. Bu çocukların ifade kabiliyetini maksimum düzeye çıkarma yönündeki çalışmaya yoğunlaşınca birden okurun yaşını hesaba katmayı unuttuk. Yo yo yo, buna dikkat etmediğimiz doğru değil, sadece öngöremediğim ama açıklayamayacağım garip bir olgu ortaya çıktı: ortak çalışma ve sürekli yeniden düşünme, genç ve yaşlı öğrencilerle beraber tamamen bu

çocukların çalışması olsa da, nihai olarak tek tek yazarların yazdıklarından daha da öte bir olgunlukta bir mektup ortaya çıkardı" (Gesualdi, 2006: s. 171-172).

Bir Öğretmen Mektup'un öğrenci yazarlarından Mileno, kolektif yazım süreciyle ilgili görüşlerini şu sözlerle dile getirmektedir: "*Bir Öğretmene Mektup*'un merkezini oluşturan kolektif yazma, bir anlamda oldukça basitti. Bütün öğrenciler bir başlık etrafında takım halinde tartıştık. Sonra Don Lorenzo'nun önderliğinde duru bir anlatım elde etmek amacıyla sadeleştirme süreci başladı" (Yazarlara kişisel mektup, 2008). Don Lorenzo bu süreci Franco Gesualdi'ye yazdığı bir mektupta şu sözlerle açıklamaktadır: "Her şeyi parçalara ayırdık ve sonra kesme ve yapıştırma yöntemiyle yeniden bir araya getirdik. Sağlamlaştırma ve bir temel birlik oluşturma amacıyla gerçekleştirilen bu cerrahi müdahaleler sonrasında şu an onu mümkün olduğu kadar akıcılaştırmaya çalışıyoruz ama akış, çeşitli şekillerde kesiliyor ve zayıflıyor" (F. Gesualdi'ye mektup, 15.11.1966, Battelli içinde: s. 471). Bu arada "Bunu bizi ziyarete gelen herkese, anlayıp anlamadıkklarını görmek için bilhassa eğitim düzeyi çok düşük olanlara okuduk" (Milani'nin annesine mektubu, 07.02.1967, Battelli içinde: s. 474). Don Lorenzo, *Metup*'un duruluğuna ilişkin fikirlerini almak için bir kopya da ruhani önderi Don Bensi'ye ve San Donato di Calenzano'dan eski öğrencilerine göndermişti (Milani'nin annesine mektubu, 07.02.1967, Battelli içinde: s. 477). Bir başka kopya da o dönem Londra'da olan Barbiana'daki öğrencilerinden Edoardo'ya gönderildi (Gesualdi, 2006: s. 277).

Milani, bu kolektif yazma metodunu (Floransa'nın tren istasyonu mimarı) Mimar Michelucci ile tartışmıştı. Michelucci, aynı zamanda üretim sürecine dahil olan tüm sanatçıların neredeyse anonim olarak kalmasına neden olan kolektif çabanın sonucunu teşkil eden sanat çalışmalarıyla da ilgileniyordu. Örneğin Michelucci, Hristiyan mozaiklerini yapan ya da

Ortaçağ katedrallerini inşa eden veya demiryolu hattı yahut otoyol gibi inşaat mühendisliği çalışmalarını yapan sanatçılardan sıklıkla bahsederdi. Milani bu fikri sevmişti çünkü *Bir Öğretmene Mektup* da bir sanatçı grubunun çalışmasıydı. Nihai ürün, Barbiana öğrencilerinin, istatistiksel verileri sağlayan insanların, metinle ilgili görüşlerini bildiren ziyaretçilerin ve bizzat Milani'nin tüm bu çabanın koordinatörü olarak yer aldığı kolektif bir çabanın ürünüydü. Kolektif anonim bir sanat eseriyle bu benzerliği nedeniyle Milani, Mimar Michelucci'den *Mektup*'a bir önsöz yazarak, bu yazım sürecine vurgu yapmasını istedi. Bununla birlikte "Michelucci'nin önsözü, hatırladığımız kadarıyla, bunu okurlar için daha da zorlaştırdı ve bu nedenle bu iyi insana önsözü çıkarıp çıkaramayacağını sorduk" (F. Gesualdi'ye mektup, 06.01.1967, Battelli içinde: s. 476). Michelucci'nin önsözü, nihai olarak *Bir Öğretmene Mektup*'un yayımlanışının kırkıncı yıldönümünde, 2007 yılında Michele Gesualdi'nin editörlüğünde Libreria Editrice Fiorentina baskısında yer aldı.

Kişisel Düşünceler

Barbiana öğrencileri öğretmenleri Don Lorenzo'nun okuldaki rolü hakkında oldukça açık konuşmaktadırlar. Burası, öğrencilerin öğretmelerinin düşüncelerine istinaden kendi düşüncelerini ortaya koymak için karar verdiği Amerikan okullarından bahsederken garip bir şekilde tanımlanan çizgide yer alan sözde demokratik bir okul değildi. Demokratik öğretme tarzından hareketle Milani'nin öğretme tarzıyla ilgili yorum istendiğinde Mileno, kati bir şekilde şunu söylerdi: "Burada demokrasi yok. O Efendi, çocuklar da öğrenci" (Yazarlara kişisel mektup, 2008). Diğer yandan boş zamanlarında Milani'ye yardım etmek için Barbiana'ya giden öğretmen Adele Corradi, bu durumla ilgili sözlerinde: "Barbiana'daki herkes,

efendileriyle çelişen her şeyi tartışabilir, tabii 'argümanları' olduğu ve tartışmak için boş sözler ve yarım ağız bir ifade takınılmadığı sürece" (Yazarlara kişisel mektup, 2008). Aslında Milani'nin en çok rahatsız olduğu şey, Barbiana'ya gelmek ve ziyaret etmek için izin verilen başka okulların öğrencileriydi. Milani, bu öğrencilere kendi öğrencileri arasında oturmaları için sandalye vererek misafir ederdi. Bunlardan bazıları, okulun işleyiş şekline karşı oldukça saygılıydı. Diğerler ise, bir grup taşra çocuk karşısında üstünlüklerini sergilemeye çalışarak Milani'nin ve Barbiana öğrencilerinin sözlerini, yersiz kişisel yorumları ve yargıları ile bölüyorlardı. Milani, 1 Mayıs 1965 tarihinde arkadaşı ve gazeteci Giorgi Pecorini ile yaptığı görüşmede bu şehirli öğrencilerin, alt sınıfların aşağılık kompleksine karşı kendi üstünlük komplekslerinin ürünü olan kişisel görüşleri ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmişti: "Ve bu nedenle bu öğrencilerin karakteristik hastalığı kibirdir ve onlar küçük düşürülmelidir. Bedbahtların, dağlıların, çiftçilerin ve pek çok işçinin karakteristik hastalığı, şehirde bile... Çünkü şehirde, işçilerin serbest bırakılması ve özgür olması gerektiğini iddia eden insanları bulabilirsiniz. Ama bu yalnızca serbest bırakılan ve özgür olan insanları bildiğindendir. Lakin büyük çoğunluk... korkmuş ve düşünceli gibi... tıpkı buradaki çocuklar gibi: son derece düşünceli, son derece ihtiyatlı, ağızlarından çıkan sözlerle ilgili son derece tedbirli ve bu nedenle sözlerini tamamlamıyorlar. Genellikle sessiz kalıyorlar, ekseriyetle düşünüp taşınıyorlar, idrak ediyorlar, ama hiçbir şekilde toplum karışmamak için mutlak bir çaba gösteriyorlar. Konuşmuyorlar.

Dahası buradaki öğretmenliğim süresince, aynen San Donato'da olduğu gibi, fark ettim ki özellikle çiftçilerin erkek çocuklarına verilecek ahlak dersi, gurur dersi olacaktır. Tevazu değil. Tam anlamıyla karşıt ders. Çünkü asla bir şey söylemiyorlar; keşke bir şey söyleseler, bir kerecik olsun! Asla bir şey

söylemiyorlar. Bir kenarda oturuyorlar, dinliyorlar, düşünüyorlar, yargılıyorlar, ama onları konuşturmak için bundan daha fazlası gerek. Arkadaşın Maresco'yu bir düşün. Nadiren bir kelime söyler o da zihninde bir ampul patladığında. Ne var ki Maresco'yu konuşturmak için nasıl mücadele verdiğimi tahmin bile edemezsiniz... Çok çekingendi. Maresco asla bir kelime bile etmedi. Onu konuşturmak için yıllarca mücadele etmek zorunda kaldım; ve şimdi nihayet konuşuyor. Ama çok kısa konuşuyor. O eşsiz bir insandır. Müthiş bir adam. Onun gibisine dünyada çok az rastlanır. Maresco gibi birisinin üniversitede olduğunu düşünebiliyor musunuz? Olmaz... Milan'ın hiçbir yerinde Maresco ölçüsünde ve ayarında birisini üniversitede göremeyeceğinize iddiaya girerim, sizce de öyle değil mi? Ve neden? Çünkü o bu sessizliğin, çiftçinin ve işçinin, alçakgönüllülüğün, bu... bu büyük makinede dişli olduğu düşüncesinin meyvesidir. Kendisini... "diğerlerinin üstünde" görmeyen biridir. Burada, onlar "herkesin üstünde" olduklarını söylüyorlar, hem de "herkesten üstün" birini düşünerek.

Burjuvazi, kendi çocuklarını nasıl eğitiyor? Onlar çocuklarını, oldukça toy bir yaşta... Dante'nin bir *kantosu* ile ilgili kendi düşüncelerini aşılayarak eğitiyor, bu doğru; *Ortaokul*da, bir şiirle ilgili mevcut estetik yargılarını öğrenmek istiyorlar, tavsiyelerini istiyorlar, kendi kişisel düşüncelerini söylüyorlarsa onları övgülerle yüceltiyorlar, çünkü kendi fikrine sahip olmanın onurlu bir durum olduğu düşünülür... söylemeye çalıştığım gibi Maresco, bu alçakgönüllülüğün meyvesi, kendini düşünmemenin örneği, gurura karşı baskımla, şunları söyleyerek yıllarca yaptığım teşvikle yürüdü: sen büyük bir adamsın, yürü, konuş, kontrolü eline al, şunu yap, bunu yap, hayır mı? Sonuçta şu an olduğu şaheser haline geldi.

Dahası yoksulların okulu, tamamen gurura yönelik bir eğitime dayanmalıdır. Zenginlerin okulu ise yalnızca alçakgönüllülüğe yönelik bir eğitime. Genel olarak tüm istisnaları dışarı-

da bırakan bu türden bir diyametrik farka ihtiyaç vardır; ama normalde her şey nasılsa öyle kalır (Pecorini, s. 292-293).

Sanat

Gazeteciler için Floransa'da bir okulda öğrenci ve öğretmenlerle yaptığı bir görüşmede Milani, gerçek sanatın ne olduğuna ilişkin fikrini dile getirmiştir. *Hâkimlere Mektup*'un yazımında kullanıldığına benzer kolektif yazım tekniğine dair yorumunda, Milani şunları dile getirir: "Bir sanat çalışması, onu yapan ile onu alan arasında bir köprü inşa etmeye çalışır; ve eğer bu bir sanat çalışmasının ne olduğunun tanımı ise, o zaman bu bir sanat çalışmasıdır... Yani bir fikir ile işe başlarız, yazı yoluyla gerçek arayışını sürdürürüz... ve onu dirhem dirhem düzeltiriz, minimum kelime kullanarak maksimum fayda arayışıyla bunu daha da ileri götürürüz: mümkün olan en asgari kelime ile... Bu süreci haftalarca uzattığımızda... ve daima bir arkadaşla birlikte yaptığımızda... arkadaşımızın fikirlerini önemsediğimizde... onu yüksek sesle okur ve arkadaşımızın düşüncesini öğrenir ve yeniden düzeltir, öğeleri olması gereken yerlerine koyar, tüm olası yanlış anlamları tespit etmeye çalışır ve düzeltiriz, yeniden düzeltiriz, tekrar düzeltiriz, sileriz, kaldırırız, ayırırız, tekrarları çıkarırız... işe yaramayan sıfatları çıkarırız... özetleriz, somutlaştırırız vs... Bu uzun süreci tamamladığımızda yalnızca en yüksek ifade düzeyine, en yüksek... etkililik yani iletişim düzeyine ulaşmakla kalmayız, her şeyden öte gerçeğe ulaşırız" (Pecorini, s. 349, 357).

Şüphe

Yukarıda ifade edildiği gibi Milani'nin öğrencilerine ilişkin hayali, onları yüksek sınıfların seçkin gruplarına dâhil etmek

değil (ırk değişimi), ama onlardan gerçek devrimciler yaratmak, onlara büyük bir cömertlik duygusu aşılamak, yoksullara ve ezilenlere kaliteli bir yaşam sağlamak amacıyla yardım etmek için siyasete ve sendikaya girmek maksadıyla gereken becerileri kazandırmaktı. Hegemonik *Democrazia Cristiana* içindeki Katolik politikacılarla yaptığı konuşmada Milani, onların güdülerine karşı kuşkuyla yaklaşmıştır: "Nihayet yarın, en iyileriniz arasından seçilmiş on binleriniz yoksul sınıflardan uzaklaşacak ve onları, imtiyazlının kapalı bahçesine dikecek ki bahçe yeni çiçeklerle daha da zenginleşsin; yine bu hareketle özgürleşmiş sınıfları daha da yoksullaştırarak, kültürel farkı daha derin ve daha geniş hale getirecek ve o gün, D.C.'nin toplumsal açıdan yüksek önemde olan bir eylem yaptığını söyleyecekler" (Milani, 1997: s. 222).

Dilenci

Francuccio'nun Kuzey Afrika yolculuğuna hazırlanma sürecinin başında bazı problemleri olmuştu. Milani'nin öğrencilerin yurt dışı ziyaretlerinin temel finansal desteği konusunda Elena Brambilla'ya gönderdiği bir mektubunda bizatihi açıkladığı gibi: "Francuccio güzel Arapça konuşuyor ama şimdiye kadar onu kabul eden bir tek Arap ülkesi bulamadı. Kendisi bir kaynakçıdır (elektrik ve oksijen), iyi derecede Fransızca ve İngilizce bilir. Şu an bu tür şeylerle ilgilenen Cizvit Papaz Barbieri ile konuşmak için Milan'da. Orada da kendini geliştiremezse o zaman hâlihazırda iş bağlantısı kurduğu İngiltere'ye gidecek ve İngilizcesini geliştirecek. Kendisi 15 yaşındadır ama minyon tiplidir ve hiç kimse onun kadar erdemli olamaz. Lanet olsun çocukları inanılmaz derecede kısa bir zamanda olgunlaştıran okuluma" (Battelli, s. 435).

Francuccio'nun dilenci sorununa ilişkin mektubu, Barbiana'da yüksek sesle okundu, diğer pek çok mektup gibi. Ardın-

dan öğrenciler mektup üzerine tartışma yaptılar. Lorenzo Milani Francuccio'ya, mektubun okunmasının ardından meydana gelen tartışma ve bu tartışmadan çıkan sonuçlar hakkında kısa bir bilgilendirme yapmak için başka bir mektup yazardı (17.08.1966). "Sevgili Francuccio, bugün sadaka vermekle ilgili yazdığın mektubu okuduk ve hep birlikte tartıştık. Michele ve Carlo, bunu asla yapmadıklarını ve eğitsel olmadığı için de asla yapmayacaklarını söyleyerek sözlerine başladılar. Sonra onlara Alpiler için ne yaparlardı diye sordum [Alpi: Bir süre Barbiana'da ikamet eden, okuma yazma bilmeyen ve kronik olarak işsiz ebeveynler ile sekiz çocuklu bir aile. Don Lorenzo, çocukların ihtiyaçlarını karşılıyordu.] Michele; 'Onlara bir iş buldum ve bir yolunu bulup işe başlamalarını sağladım' dedi. 'Bu zorlukların dışında çocuklar için ne yapardınız?' Sonuç: Sadaka veren kişi bunun Tanrı'ya ve kardeşlerine karşı bir ödev olduğunu düşünüyorsa, sadaka vermek, korkunç bir şeydir. Siyaset de siyasetle uğraşan kişi, acil ihtiyaçları bugünün politikasından hala yarar sağlayamadıklarından ötürü karşılanmayan insanların geçim sıkıntılarına karşı duyarsız ise aynı derecede korkunç bir şeydir. Bugün bir yandan geniş kapsamlı araçlara (siyaset, sendikalar, okul) yönelmek, diğer yandan da sadakanın küçük ama dolaysız araçlarına yönelmek zorunda olduğumuz aşikârdır" (Gesualdi, 2006: s. 264).

Sonuç olarak Francuccio'nun Kuzey Amerika ziyareti, Don Milani'nin bozulan sağlık durumu nedeniyle kısa sürmüştü. Adele Corradi şöyle demektedir: "Francuccio, Müslüman bir ülkeden, Libya'dan geri geldi, bana göre oraya, nasıl Arapça konuşacağını en iyi bir şekilde öğrenebilmek için çalışmaya gitmişti. Don Lorenzo, onu geri çağırmıştı çünkü artık hızlıca sonuca ulaşıyordu ve şimdi ona bakınca, onun yanı başında olmasından çok mutlu" (Corradi, s. 130).

Yüzeysel

Öğretmen Okulu'ndaki iki öğrencinin sonuçları Barbiana'ya, bu öğrencilerin Milani'nin çıraklık programının bir parçası olarak Avrupa'nın ve Kuzey Afrika'nın çeşitli ülkelerine gittikleri sırada geldi. Milani'nin tepkisi, umarsızca güçlüydü. Annesine yazdığı bir mektupta bu tepkiyi şu şekilde özetler: "Il Biondo [Luciano] ve Enrico sınıfta kalmışlar. Ne utanç verici, özellikle Biondo için, tüm yaz sabahtan akşama kadar çalışmıştı. Michele haricinde, kaçmış çünkü, diğerleri hepsinden geçmiş" (L. Milani'den annesine mektup, 13.09.1965, Battelli içinde: s. 443). Aynı gün, o günlerde İngiltere'de bulunan Luciano'ya yazmıştı. Milani bu mektupta duygularını dışa vurmaktan kaçınmıştı: "Sevgili Luciano, ikiniz de sınıfta kaldınız; 4 – 4 ve 4 – 4 – 5 ile. Umarım umudunuzu kaybetmediniz zira bunlar... canavar. Keyfim yerinde çünkü bunun üstesinden geleceksiniz. Eski canlılığını geri kazanana kadar İngiltere'de kal ve sonra da kendi evinde ya da özgürce çalışmak için buraya dön" (Gesualdi, 2006: s. 214). Bir yıl sonra Barbiana'dan üç öğrenci için de aynı durum vuku bulmuştu. Nihayet bu bardağı taşıran son damla oldu. Milan'da çalışan Barbiana öğrencilerinden Gostino Burberi'ye yazdığı mektupta Milani şunları dile getirir: "Geçen sene Il Biondo ve Enrico'yı sınıfta bırakan öğretmene önemli bir açık mektup üzerinde çalışıyoruz. Bu yıl sınıfta kalan üç kişiyle birlikte sinirlerim zıpladı ve bunun için bir şaheser yaratacağız. Bu, okulda inancın yükselişi ve senin ve Michele'nin bir gün simge haline geleceği anne ve babalar birliğinin bir manifestosu olacak" (Gesualdi, 2006: s. 268).

İkinci İntikam

Don Milani ve öğrencilerinin bu mektupta böylesine açık

söz ve cesur dil kullanmalarının nedenini öğrenmeye çalışıyoruz. Bir bütün olarak eğitim sistemine atfen "kan davası" (intikam) gibi kelimelerin kullanımı, bir beceri ifadesi değildi. Milani'nin arkadaşı gazeteci Giorgio Pecrini'ye gönderdiği mektuptan bununla ilgili bir ipucu bulabileceğimizi düşünüyoruz. *Lettera ai cappellani militari*'deki benzer dil kullanımını yorumlayan Milani, şu sonuçlara ulaşır. "Amaçsızca ateş ediyorum çünkü kaybedecek bir şeyim yok" (Battelli, s. 427). "Kaybedecek bir şeyim yok" cümlesi, ciddi bir hastalık nedeniyle erken gelen bir ölümün farkında olduğuna işaret etmektedir. Gerçekten de Milani *Bir Öğretmene Mektup*'un yayınlandığı yıl ölmüştü. Yaşamının son yıllarında, öğrencilerinin ferahını ilgilendiren şeyler konusunda her taşın altına bakmak istiyordu.

Milani'nin hayatının son üç buçuk yılında okulundaki iş arkadaşlarından Adele Corraddi, *Bir Öğretmene Mektup*'un yazım sürecinin sonucuyla ilgili Don Milani ile tutarlı yorumlarda bulunur: "Kış ayıydı sanırım. Ve *Mektup* çalışmasının dokuzuncu ayına gelinmişti. Ama hala bitmemiştsi ve zaman zaman gerginlik yaşanıyordu. Çünkü hastalık ilerliyordu. Ve zaman hızla geçiyordu. Acele edilmesi gerekliydi. Bir sabah, çocuklar çalıştıkları masadan birden kalktılar ve Don Milani'nin yan masadaki odasında bir tek ben kaldım zira ben de gidecektim. 'Korkmuyorum' dedi birden ve durdu. Korkmuyorum demesinin nedeni neydi? Ona bakmadan dinlemeye koyuldum. "Bunları söyleyememekten korkmuyorum, zaman dolmadan bunları söylemek için hala vaktim var... Bunu söylemek önemli değil... Gerçek elbet açığa çıkar" (Corradi, s. 140).

Bir Mektup Bekliyoruz

Bu mektup, Don Lorenzo'nun mektubun yayımlanmasından kısa bir süre sonra ölmesi nedeniyle boş bir okula ulaştı. Mi-

lani'nin annesinin konuyla ilgili görüşleri şöyle: "Bu 27 Şubat [1967] tarihli olan, Lorenzo'dan aldığım son mektuptu. Ondan sonra daha yazışma olmadı çünkü Lorenzo radyasyon için Floransa'daki evime geldi ve öldüğü 26 Haziran 1967 tarihine kadar burada kaldı; yalnızca nisan ayında Barbiana'ya kısa bir süreliğine gitti" (Battelli, s. 480).

Referanslar

Battelli, G. (1990). *Alla mamma. Lettere 1943-1967*. Genova: Marietti.

Blaylock, G. (2008). *A Soldier, Too, Has a Conscience. The trial of Don Milani*. Ayrıca; http://www.semisottolaneve.org/ssn/a/26987.html (02.04.2013).

Borg, C., Cardona, M. (2008). *Lorenzo Milani, L-Edukazzjoni u l-Iustizzja Socjali*. Malta: Media Centre.

Borg, C., Cardona, M., Caruana, S. (2009). *Letter to a Teacher. Lorenzo Milani's Contribution to Critical Pedagogy*. Malta: Agenda.

Borghini, F. (2005). *Lorenzo Milani, gli anni del privilegio*. Pisa: Jaca Book.

Bozzolini, A. (2011). *Barbiana, O Dell'Inclusione. Un allievo racconta*. Bologna: EMI.

Corradi, A. (2012). *Non so se don Lorenzo*. Milano: Feltrinelli.

Fallaci, N. (2005). *Vita del prete Lorenzo Milani*. Milano: Saggi BUR.

Freire, P. (2001). *Pedagogy of Freedom*. Lanham: Rowman and Littlefield.

Gesualdi, M. (Ed.), (2006). *Lettere di don Lorenzo Milani Priore di Barbiana*. Torino: Oscar Saggi Mondadori.

Gesualdi, M. (Ed.), (2007). *Lettera a una professoressa, quarant'anni dopo*. Firenze: Libreria Editrice Fiorentina.

Gruppo Don Milani, Calenzano (1997). *Don Lorenzo Milani. Riflessioni e testimonianze*. Firenze: Libreria Editrice Fiorentina.

Gruppo Don Milani, Calenzano (2000). *Linguaggio teologico e profezia in Don Milani*. Firenze: Libreria Editrice Fiorentina.

Kierkegaard, S. (1998). *La malattia mortale*. Milano: Oscar Classici Mondadori.

Lodi, M. (1972). *C'È Speranza Se Questo Accade Al Vho*. Torino: Einaudi.

Milani, L. (1997). *Esperienze Pastorali*. Firenze: Libreria Editrice Fiorentina.

Milani, L. And the School of Barbiana (n.d.). *L'obbedienza non è più una virtù. Documenti del processo di Don Milani*. Firenze: Libreria Editrice Fiorentina.

Milani, L. And the School of Barbiana (1996). *Lettera a una professoressa*. Firenze: Libreria Editrice Fiorentina.

Pecorini, G. (1998). *Don Milani! Chi era costui?* Milano: Baldini Castoldi Dalai

Tunstead Burtchaell, J. (1988). *A Just War No Longer Exists. The Teaching and Trial of Don Lorenzo Milani*. Indiana: University of Notre Dame Press.

Son Söz

John P. Portelli

Yetersiz Düşünüş ve Yıkım İhtiyacı: Milani Üzerine Düşünceler

Bu yazıyı, bana göre akıntıya karşı farklı bir biçimde yol alan Toskanalı Papaz Don Lorenzo Milani'nin fikir ve eylemleriyle yakın ilişkide olan iki temayı düşünerek kaleme aldım. Bu yorum, onun çalışmasının eğitsel yönüne odaklanacaktır. Milani, kendi döneminin eğitsel kurumlarını, toplumsal adaleti desteklemedikleri gerekçesiyle sert bir şekilde eleştirmiştir. Buna karşılık okullar ve eğitmenlerin pek çoğu, işçi sınıfına mensup öğrencilere belirli bir kadercilik ve yetersizlik noktasından bakıyordu. Bu öğrencilerde hiçbir şekilde entelektüel bir potansiyel görmüyorlardı. Bu, bizi bugün, özellikle bugünün neoliberalizmi bağlamında derinden etkileyen bir hastalıktır. Bu nedenle yetersiz düşünüş problemi, bu yazıyı kaleme alırken düşündüğüm ilk temayı oluşturacaktır. Gerçekten de Milani vazgeçmemiş ve kendini büyük bir özveriyle, mevcut sosyoekonomik durumu düzeltebilecek bir araç olarak yıkıma adamıştır. Kendisinin açık ve net bir şekilde vurguladığı gibi, uyguladığı yerlerdeki bağlam bakımından ele aldığı ka-

darıyla itaat, bir erdem değildi. Adaletsizliği katlayan, hırsa ve doğru ve adil olanın ruhuna zincir vuran körü körüne bağlanma, güçten düşürücü bir özürdür (Milani, 1969). Buna karşılık Milani, yıkımı öneriyordu; ki bu da benim bu yazıyı kaleme alırken düşündüğüm ikinci temadır.

Yetersiz düşünüş temasını ele alalım. Bu düşünüş, çok eskilere dayanır: modern bir olgu değildir. Bu düşünüş, egemen değerler ve nitelikler dikkate alındığında, "normal" olmayan olarak düşünülen her şeyi reddeder. Sonuç olarak bu düşünüş, kolonyalizmin ve emperyalizmin temelidir. Bu nedenle bu düşünüş, iki yurttaş sınıfı yaratır: dönemin normları uyarınca "normal" olarak değerlendirilenler ve egemenlerce "normal" sanılanlardan farklı olarak marjinalleştirilenler. Bu düşünüş; diğer toplumsal sorunların arasında ırkçılığa, cinsiyet ayrımcılığına, sınıfçılığa ve homofobiye neden olur. Beyazların, erkeklerin ve zenginlerin standart olarak düşünüldüğü yerde siyahlar, kadınlar ve yoksullar, zayıf ve anormal olarak kabul edilirdi. Uzun zamandır siyahların ve kadınların kendi düşüncelerini söylemek ve oy kullanmak için uygun yurttaşlar olarak kabul edilmediği gerçeğini görmezden gelemeyiz.

Bununla birlikte birileri şunu yüzümüze vurabilir: Toplumsal alanda vuku bulan ilerlemeleri düşünürsek, bugün halen bir yetersiz düşünüşe sahip miyiz? Evet, işçilerin, siyahların ve kadınların iki yüzyıl önceki durumları düşünüldüğünde bazı bakımlardan ilerleme kaydedildiği doğrudur. Hem de son on beş yıldır neoliberal politikacıların sendikalara yönelik saldırısının ve neoliberal yönetimsel düşünüşün suiistimallerinin, işçilerin yaşam koşullarında bir çürüme meydana getirmesine rağmen (Örneğin CEO'ların maaşı artmaya devam ederken, bu arada, yarar ve güvenlik olmaksızın yarı zamanlı istihdamın olağan üstü çapta yükselişi paniğe neden olmaktadır). Bu durum, yetersiz düşünüşün eğitim alanında ortadan kalkığı anlamına gelmemektedir. Literatürde bununla ilgili yı-

ğınla örneğe rastlanabilir (Valencia, 1997; Comber ve Kamler, 2004; Borg ve Mayo, 2006; Weiner, 2006). Bununla birlikte ben, Kuzey Amerika'da yaşadıklarımdan örnekler vereceğim. Asya kökenli on beş yaşında bir öğrenci olan Wang, İngiliz Edebiyatı dersinde oldukça başarılı sonuçlar alıyordu. Bir keresinde 35 kişilik bir sınıfta en iyi kompozisyonu yazdığında öğretmeni ona bu kompozisyonu gerçekten kendisinin yazıp yazmadığını sormuştu. Wang bu soruyu neden sorduğunu öğrenmek isteyince öğretmeni; "Asyalı olduğun için Matematiği daha iyi yapmanı bekliyordum, İngilizceyi değil." yanıtını vermişti. Sanki etnik köken ile akademik nitelik arasında herhangi bir ilişki olması gerekliymiş gibi! Hindistan kökenli dokuz yaşında bir kız öğrenci olan Mandira, okulun basketbol takımına girmek istiyordu. Çok iyi spor yapıyordu ama planlarını jimnastik hocasıyla paylaşınca hocası; "Eve gitsen iyi olur çünkü bence ailen oynamana izin vermez" demişti. Mandira'nın neler hissettiğini hayal edebiliyor musunuz! Dahası, bu okulda ders vermemesine hatta okula adım bile atmamasına rağmen okulun öğrencileri ve zorunlu eğitim hakkında olumsuz yorumlarda ve yargılarda bulunan öğretmenlerle ne zaman karşılaşsam, güya bu öğrencilerin kabiliyetleri hakkında her şeyi biliyorlar; neymiş efendim bunlar işçi ya da göçmen çocuklarıymış. Bir de bu öğrencileri ve ailelerini, onlarla tanışmaksızın kötüleyerek burun kıvırıyorlardı. Bir keresinde de bir öğretmen, yeni göçmen bir öğrencinin ailesinden eğitimi umursamadıklarını bahane göstererek şikâyetçi olmuştu. Öğrenciyle bu konuyu konuştuğumda bana ailesinin eğitimi umursadığını, ama hem annesinin hem de babasının günde on dört saat çalışması gerektiğinden okuldaki etkinliklere katılamadıklarını söylemişti. Evet, yetersiz düşünüş tarzı, hala bizimle, hem de kanlı canlı.

Bu düşünün kökünü kurutmak için ne yapabiliriz? Her şeyden önce bu düşünüşün ne anlama geldiğini ve olası sonuçla-

rının ne olduğunu anlamamız lazım. Bu, bizim hepimizi, hatta buna karşı yüksek perdeden konuşan beni bile etkileyen bir düşünüş tarzıdır... bu yetersiz düşünüşe bulaştığımızı bazen fark etmeyiz bile. "Normal" olduğunu düşündüğümüz her şeyi çok iyi bir şekilde sorgulamalı ve kavramalıyız. Kim için "normal?" Ve "hangi bakımdan?" Bir şeyin "normal" olduğunu düşündüren şey nedir? "Normal" olduğu düşünülen üzerinde bir ihtilaf varsa, daha önemli olarak kabul edilecek pozisyon hangisidir? Ve buna kim karar verecek? Yetersiz düşünüş, adil ve eleştirel bir kanıtın ağırlığı olmaksızın, belirli niteliklerin "normal" sayılması gerektiği sonucuna varır. Misal bir diyalekt neden bir kusur olarak kabul edilmelidir? Diyalekt kullanan birinin bakış açısından bu, aslında "normal" olmayan, standart bir dil değişkesidir. Buna karşın bir diyalekt, geçmişte konuşulan standart değişke biçimine ulaşmaya yaklaşmış olabilir. Bu nedenle tarihsel olarak daha "normal" olamaz mı?

Aslında farklı olmak için yapılan şeyin, normalliğin ölçütünü yerine getirmenin yanı sıra fiilen onları aşabilmesi mümkün olabilir. Öğrencilerimizin ortaya koyduğu ve eğitimciler olarak bizlerin aşina olmamamızdan ötürü pek de önemsemediğimiz bu niteliklerin ne kadar yerinde olduğunu kim söyleyebilir? Sadece bir örnek vermek yeterli sanırım; motorlu taşıt teknolojisi alanında uzman olmadığımı düşünelim, o zaman bir tamircinin niteliklerinin filozofun niteliklerinden daha önemli olduğuna nasıl karar verebilirim?

Dewey (1916) ve Noddings'in (2011) de ifade ettiği gibi özünde yekdiğerinden daha entelektüel olan bir alan yoktur. Noddings (2011) sözlerine şöyle son verir: "Entelektüeli düşünmeyle özdeşleştirirsek, okullarda öğretilen cebir, özünde yemek yapmak ya da motosiklet tamir etmekten daha entelektüel değildir." (s. 2) Gerçekten yetersiz düşünüş ile mücadele etmek istiyorsak, eğitsel alanı sınırlandırmak değil, genişlet-

mek zorundayız; bunu yapmadıkça eğitim nosyonumuz daha da daralacak ve bir süre sonra eğitici olmaktan çıkacaktır.

Cooper (2009) eksikliğe dayanan düşünce formunun yıllar içinde değişse de akıl yürütme tarzının diğer düşünce formlarından farklı olarak kalacağında ısrar etmiştir; zira bu, aileleri arasında öğrencilerin omuzlarına yüklenen sınıfta kalma kusuruna ve akademik başarı için gereken unsurların yokluğuna dayanmaktadır. Yetersiz akıl yürütme, anlamlı alternatifleri düşünmeksizin öğrencilerin ve ailelerinin davranışlarını onamak için tasarlanan bir eğitsel politikaya yol açar. Yetersiz düşünüş, öğrencilerin ve ailelerinin onları eşsiz ve esnek hale getiren yaşam tecrübelerini bize sistematik olarak unutturur. Öğrenciler kabul edilen egemen normlara göre yaşayamazken yetersiz düşünüş ayıbı öğrencilere ya da ailelerine veya kültürlerine atfeder ve hatanın gerçekte sistemin kendisine yüklenmesi gerekip gerekmediğini asla sorgulamaz. Bu düşünüş tarzı, sistemi ve kurallarını daima doğru ve uygun varsayar. Valencia (1997) konuyla ilgili olarak şu sözleriyle dikkatimi çekmektedir: "Eksiklik konseptine dayanan düşünce modeli... sınıfta kalan herhangi bir öğrencinin, içsel nedenler ve yetersizlik yüzünden sınıfta kaldığını varsaymaktadır. Bu yetersizlik kendini... sınırlı entelektüel beceri, dilsel kusurlar, öğrenmeye yönelik motivasyon eksikliği ve gayriahlaki davranışla gösterir." (s. 3) Bu nedenle sistem, tüm hataları ve yetersizlikleriyle bakir kalır. Ama biz, bugünün eğitsel sisteminde çalışanlar, hataların ve sorunların sistemi nasıl da altüst ettiğini çok iyi biliyoruz! Sistemi eleştirmek, tabiatıyla çocukların okula getirdiği her şeyin mükemmel olduğunu söylediğimiz anlamına gelmez. Böyle söyleseydik, aşırı romantizmin tuzağına düşerdik. Öğrencilerin tutum ve davranışlarının değişmek zorunda olduğu durumlar vardır. Ama sistem de değişmek zorundadır. Milani, birlikte çalıştığı çocuklarla son derece yüce ve güzel fikirler geliştirmişti. Kaderciliğe asla boyun eğmemiş-

ti. Bilakis disiplinle, tevazuyla ve aşkla öğrencilerinin iyiliği için çalışmaya devam etti çünkü onların en az diğerleri kadar yetenekli oluğunu biliyordu. Asıl sorun sistemdi ve çarpıtılmış ve kalıplaşmış değerlerin sistemi çembere almasıydı.

Bizler sistemik yetersizlik sorunları ve eğitimciler olarak bizim neden olduğumuz, bu sorunlarla ilişkili tutumlarla yüzleşmeye hazır mıyız? Milani'nin gösterdiği cesareti bizler de gösterebilir miyiz? Bu düşünüşün üstesinden gelmeye hazırsak, ideolojik pozisyonlarımızla ilgili kendimize dürüst olmalıyız. Tarafsız kalamayız ve her şey gülük gülistanlıkmış gibi davranamayız. Sistemde sorunlar olduğunu ve bu sorunların bazılarını bizim de yaratmış olabileceğimizi kabul etmek zorundayız. Bu tür sorunların gerçekliğini kabul etmeye yönelik bir isteksizlik, kibir ve çılgınlık ifadesi olacaktır ve bizi yetersiz düşünüş ile sürdüreceğimiz mücadeleden alıkoyan tutum ve davranışlara sebebiyet verecektir. Şu anda eğitimciler ve idareciler olarak çalışmamızın ahlaki, politik ve pedagojik destekleyici öğelerini cesaret ve açık sözlülükle dile getirmek zorundayız.

Birlikte çalıştığım ve yetersiz düşünüş sorununu kavrayan eğitimcilerden bazıları, neoliberal sistemde çalıştıklarının bilinciyle sıklıkla şunu sormaktadır: Toplumsal adalet idealini düşündüğümüzde, sistemin kendisi bu ideale karşıyken nasıl onun için mücadele edebilirim? Tam da burada Milani'nin, ölçülü ve diplomatik yıkımın önemini ortaya koyduğu çalışmasından çıkarabildiğimiz ikinci dersi düşünmeye başlayabiliriz.

Genel olarak ilk bakışta "yıkım" kelimesine karşı gösterdiğimiz reaksiyonun olumsuz olması gibi bir durumdan bahsedebilirdik. Yıkım, daima uzaklaşılması gereken "kötü bir şey" olarak düşünülür zira hileli bir kelimedir ve bu nedenle yalan hissi uyandırır. Tamam da yıkım gerçekten ne anlama gelmektedir? "Subversion" (yıkım) kelimesi iki Latince kelimeden türetilmiştir: "sub" (aşağıda) ve "vertere" (dönmek, çevir-

me). Bu bağlamda etimolojik olarak subversion; "aşağıdan değişim ya da dönüşüm" anlamına gelmektedir. Burada özünde yanlış olan bir şey yoktur ve bu bağlamda yıkım pek çok form ve pozisyon içinde tezahür edebilir. Ayrıca biz de, insan olarak, pek çok yıkım momenti yaşadık ki yaşadığımız bu yıkım momentlerinin her birini kabul etmek de mümkün değildir. Yıkıcı eylemin bağlamını ve muhtevasını düşündüğümüzde sorun daha da kırılganlaşır ve karmaşıklaşır. Örneğin biri siyahları, onların diğer insanlar gibi yaşamaya hakkı olmadıklarına inandıkları için ortadan kaldırmaya çalışıyorsa ya da bazıları çocukların haklarının olmadığına inanıyor ve onlara kırmızı saçlıların insan olmadığı fikrini aşılamaya çalışıyorsa, o zaman insan haklarına ve onuruna karşı bir amacı dikkate alıyoruzdur. Ama bazı gruplar öldürülecek insanları kurtarmak için gizlice çalışıyorsa ya da (Magi'nin hayalet ziyaretinden sonra yaptığı gibi) iyi bir saikle yönünü değiştiriyorsa, o zaman yıkım, haktır. Fazla söze gerek yok, meselenin narin ve muğlâk oluğu durumlar vardır. Öte yandan benim vurgulamak istediğim nokta, yıkımın daima olumsuz bir durummuş gibi görün genel imajının, yalnızca gelenekleri ve belirli bir davranış biçimini, bu davranışın niteliğini dikkate almaksızın sürdürmeye yarayan yanlış bir imaj olduğudur.

Don Lorenzo Milani; okulların bazı adaletsiz koşulları yarattığı anda, gerek ahlaki gerekse pedagojik olarak bazı eğitsel politikaların çiğnenmesinin zorunlu olduğuna ve bu nedenle de bu durumu değiştirmek için bazen sahne arkasında sessizce çalışmak gerektiğine inanıyordu. Yaşadığımız neoliberal momentte yıkımı gerektirecek pek çok ahlaki gerekçe vardır. Neoliberal ideoloji ve siyasası, 19. yüzyıl filozoflarından John Stuart Mill'in felsefesinin uç bir liberal yorumu üzerine inşa edilmiş ve bunu Locke ve diğer 18. yüzyıl filozoflarıyla ilişkilendirilmiştir. Liberalizmin iki sütunu, bireysel haklar ve özgürlüklerdir. Bu prensipler, son 25 yılın eğitsel ve siyasal bağ-

lamında kaba bireyciliğin, sorumluluk olmadan özgürlüğün, kontrolsüz bir pazarda her açıdan genişleyen seçeneklerin, abartılı araçsalcılığın ve dar indirgemeciliğin ve eşitlik ile eşitlikçiliğin (yani "herkese uyan bir kalıp" olmanın) aynı şeyler olduğuna inanan zihinlerin benimsenmesine dönüşmüştür. Şüphesiz ki 19. yüzyıl boyunca insan haklarının gelişmesine neden olan liberal prensiplerin ortaya çıkmasına sebep olan bu ilkeler, bugünün neoliberal nitelikleri olarak tasavvur edilemez. Carlson ve Apple (1998), Freire (1998), hooks (2009), Hyslop Mrgisson ve Sears (2006), Ross ve Gibson (2007), Sleeter (2006) ve Saad-Filho ve Johnston (2005), Mayo (2012), Borg (2013) gibi bazı yazarlara göre neoliberal niteliklerin aslında eleştirel demokrasinin sağlam prensiplerine karşı bir istikamette ilerlemektedir. Eleştirel demokrasi; sadece hizmet karşılığında ödeme yapabilenlerin değil herkesin ihtiyaçlarının karşılanmasına, sorumluluk duygusuyla konuşma özgürlüğüne, ırkçılığa, cinsiyet ayrımcılığına, homofobiye ve her türlü ayrımcılığa karşı olma zorunluluğuna, hesap verebilirlik indirgemeciliğini aşan ahlaki sorumluluk gereksinimine dayanır. Bunlar doğası gereği toplumsal adalet ile ilişkili ahlaki ilkelerdir.

Neoliberal niteliklerin ahlaki prensiplere karşı olduğu doğruysa, ki bundan hiç kuşkum yok, o zaman eğitimciler kadar yurttaşlar olarak da bu durumu değiştirmek boynumuzun borcudur. Örneğin doğası gereği zenginleri ya da engelleri aşmak için yeterli ilişkileri olanları destekleyen eğitsel programları uygulamak için hangi işlem ve kriteri kabul edebilirim? Benden daha şansız insanları ihtiyaçlarına yanıt vermeyen okul müfredatını nasıl kabul ederim? Yetersiz düşünüş temeline dayanan okullardaki işlemleri, kriterleri ve eylemleri nasıl hazmedebilirim? Öğrenmeye ve ilerlemeye ihtiyacı olan öğrencilerin çıkarlarını kollamayı değil de oy toplamayı şiar edinmiş bazı riyakar eğitsel politikaları nasıl kabul edebilirim?

Bu ve buna benzer örneklerle çalıştığım yerlerdeki, misal üniversitedeki, çevremde sıklıkla karşılaşıyorum. Çoğu zaman problemlerin açık bir şekilde konuşulamadığının da farkındayım zira otorite konumundaki kimseler, sorumlu ahlak duygusuna dayanan haklı eleştiriye açık olmayabileceği gibi bunu kaldıramayadabilir. Öte yandan bu durum, diplomatik yıkım taktiğini kullanarak değişim yönünde çalışmayacağız anlamına gelmez. Yaratıcı olmak ve ittifak yapmak zorundayız. Kendi başımıza yapamadığımızı, kolektif düşünme ve yaratıcılıkla yapabiliriz. Bu nedenle toplumsal adalet ve eşitlik ideallerine gönülden bağlı eğitimcilerin çalışmaları, bir üst seviyeye çıkma zorundadır. Yetersiz düşünüş ve bu cihetle yüksek idealleri korumayı da akıldan çıkarmayarak bireysel planda sınıf içinde çocukların tüm ihtiyaçlarını tespit etmeli ve bu konuda adımlar atmalıyız. Bunu başarmak için de, bazı durumlarda, "normal" olarak kabul edilen belirli süreçlerin her dem izlenmemesi gerekecektir. Misal Kanada'da Ontario bağlamında düşünürsek öğretmenlerden, öğrencilerin göçmenlik sınavı sırasında onlara açıklamalarda bulunmaları beklenmemektedir. Ama bazı öğretmenler, bilhassa öğrencileri yazılı için verilen konuların elitist doğasından dolayı dezavantajlı duruma düştüğünde bu kuralı görmezden gelmektedir. Daha kamusal düzeyde birlikte çalışmalı, eğitsel sistemde var olan problemlere vurgu yapmalı ve mevcut gerçekliğimizden kanıtlar sunmalıyız. Bu konuda sıklıkla kullanılan en iyi kanıt, öğrencilerimizin başarılarında ya da "normallik" algısının değişmesi gerekliliği konusunda açık ve ikna edici bir tarzda konuşan öğrencilerin sözlerinde bulunabilir.

Bu çalışmada ifade edilen toplumsal adalet ve eşitlik idealinin gerçekleştirilmesi için yürekli olmalı ve eğitsel ve ahlaki girişimlerimiz için gerekçelerimizi yüksek sesle dile getirmeliyiz. Bu bağlamda (resmi akademik niteliklerin sergilenmesine karşı olarak) güçlü bir entelektüalizm sergilememiz ve yine

bu idealin farklı şartlarda ve durumlarda nasıl gerçekleştirilebileceğini göstermemiz elzemdir. Aynı şekilde çalışmalarımızda karşılaşabileceğimiz eleştirelliği anlamamız da kaçınılmazdır. Oldukça yaygın eleştiri, toplumsal adalete inananların tarafsız olmadığı ve siyasal reflekslerle hareket ettiği yönündedir. Bu eleştiri, tarafsızlığın mümkün olduğu ve bunun adil bir hedef olduğu mantığına dayanmaktadır. Ama gerçekte tarafsızlık mümkün değildir. Tarafsızmış gibi yapmak mümkündür. Ancak bu mış gibi yapmak da gerçekçi değildir. "Tarafsız olmak" ile "tarafsızmış gibi yapmak" arasında ciddi bir far vardır. Bilhassa tarafsızlık yönündeki ifadeler ve argümanlar, kendi içinde, bu liberal konumun aslında politik bir konum olduğunu göstermektedir. İnsanlığın bir parçası olarak politik olandan kaçamayız zira insan olarak deneyimlerimiz, daima güç ve iktidara yönelik bir ilişkinin bazı unsurlarını kapsayacaktır. Fazla söze ne hacet, güç ve iktidara yönelik ilişkinin unsurlarının her zaman olumsuz olmayacağını anlamak zorundayız.

Bir iktidar ilişkisinin pozitif durumlar doğuracağı ve pozitif fırsatlar yaratacağı pek çok vaka vardır. Böylesi olasılıkları gerçeğe dönüştürmek için yetersiz düşünüş problemlerini ve neoliberalizmin yarattığı çelişkileri görmezden gelemeyiz. En önemlisi de yıkımı, pedagojik ve eğitsel sorunlar yaratan gayriahlâkî şartları değiştirmenin bir aracı olarak da kullanmak zorundayız. Bugün, içinde yaşadığımız zamanlarda eleştirel demokrasi, bizim bu adımları atmamızı gerektirmektedir. Yetersiz düşünüşe karşı mücadele etmeyen bir demokrasiden söz edilemez; ayrıca tarafsızlığa ilişkin düşünüş tarzı, sahtedir ve demokrasinin iflası anlamına gelmektedir.

Referanslar

Borg, C., (Ed.), (2013). *L-Edukazzjoni hi Politika: Kitbiet Paulo Freire*, Malta: Horizons.

Borg, C. ve Mayo, P., (2006). *Learning and Social Difference: Challenges for Public Education and Critical Pedagogy*, Boulder, Colorado: Paradigm Publishers.

Carlson, D. ve Apple, M., (Ed.), (1998). *Power/Knowledge/Pedagogy: The Meaning of Democratic Education in Unsettling Times*, Boulder, Colorado: Westview Press.

Cooper, B., (2009). Deficit Thinking, *Mary Faith Mount-Cors and others* içinde, *Bridging Spanish Language Barriers in Southern Schools.*

http://www.learnc.org/lp/editions/brdglangbarriers/cover.

Dewey, J., (1916). *Democracy and Education*, New York: Mcmillan.

Freire, P., (1998). *Pedagogy of Freedom*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.

hooks, b., (2009). *Teaching Critical Thinking*, New York: Routledge.

Hyslop-Margison, E. J. ve Sears, A. M., (2006). *Neoliberalism, Globalization and Human Capital Learning: Reclaiming Education for Democratic Citizenship*, Dordrecht, The Netherlands: Springer.

Mayo, P., (2012). *Politics of Indignation: Imperialism, Postcolonial Disruptions and Social Change*, Winchester, UK: Zero Books.

Milani, L., (1969). *l'Obbedienza non è più una virtù*, Firenze: LEF.

Noddings, N., (2011). Schooling for Democracy, *Democracy and Education*, 19, 1: 1-6.

Ross, E. W. ve Gibson, R., (Ed.), (2007). *Neoliberalism and Education reform*, Cresskill, NJ: Hampton Press.

Saad-Filho, A. ve Johnston, D., (Ed.), (2005). *Neoliberalism: A Critical Reader*, London: Pluto Press.

Sleeter, C., (Ed.), (2007). *Facing Accountability in Education: Democracy and Equity at Risk*, New York: Teachers College Press.

Valencia, R., (Ed.), (1997). *The Evolution of Deficit Thinking: Educational Thought and Practice*, London: The Falmer Press.

Weiner, L., (2006). Challenging Deficit Thinking, *Educational Leadership*, 64, 1, s. 42-45.

TOPLUMSAL SINIF, DİL VE İKTİDAR

Eğitimin, doğası gereği siyasal bir karakter taşıdığına ilişkin ahlaki kanıyı hareket noktası olarak alırsak bu kitap, Don Lorenzo Milani'nin (1923-1967) eğitsel mirasına ve Toskana'nın Mugello bölgesinde izole bir topluluk olan Barbiana'daki okuluna devam eden öğrencilerine vurgu yapmaktadır. *Lettera a una professoressa* (Bir Öğretmene Mektup), Milani'nin yaşamının Barbiana safhasını tanımlayan anahtar metindir. Bizzat kendisinin editoryal gözetiminde yazılan metin, okuldaki sekiz genç öğrencinin çalışması olarak kabul edilmektedir. Çeşitli dillere çevrilen Mektup, yayımlanmasından kırk yedi yıl sonra bile; akademisyenlere, eğitim bilimcilere, öğrencilere ve toplumsal adaleti eğitim vizyonlarından hareketle kavrayan sosyal aktivistlere ilham kaynağı olmaya devam etmektedir.

Bir Öğretmene Mektup, faal bir öğretmenin nezareti altında politik olarak özgürleşmiş bir grup öğrencinin yazdığı politik bir metindir. Metin, öğrencileri dünyayla ve onun etik dışı toplumsal ilişkileriyle yüzleştiren bir okula tanıklık etmektedir. Umudun pek çok eğitimcinin radarından çıkmışa benzemesi dolayısıyla Barbiana, en zor şartlarda ve çok sınırlı kaynaklara sahip olunması durumunda bile kolektif öğrenmenin, eleştirel okuryazarlığın, gerçek dâhil etmenin ve dönüştürücü eylemin tamamen mümkün olduğunu doğrulamaktadır. Öğrencilerin daha da baskıcı, kinik ve tehlikeli hale gelen bir dünyayla mücadele ve bu dünyayı aydınlatma teşebbüsleri boyunca Milani, faal eğitimcilere umut ve olabilirliğin alametlerini sunmalıydı.

Bu kitap, öğrencilerin kâbuslarını umut ve olabilirliğin rüyalarına dönüştüren bu öğretmenlere adanmıştır.

ISBN: 978-605-4979-16-5